

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

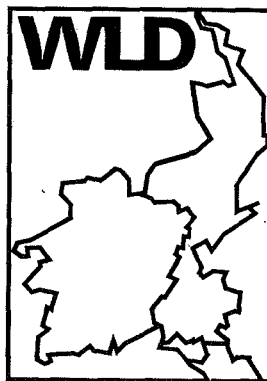
WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen, voortgezet door prof. dr. J. Goossens
en prof. dr. A. Hagen

I. AGRARISCHE TERMINOLOGIE

Aflevering 9: Het paard

DR. J. MOLEMANS – DR. J. GOOSSENS

1994
VAN GORCUM – ASSEN

© 1994 Van Gorcum & Comp. B.V., Postbus 43, 9400 AA Assen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerke (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Limburgse Dialecten / opgezet door A. Weijnen; voortgezet door J. Goosser en A. Hagen.

I, Agrarische terminologie. – Assen: Van Gorcum

Afl. 9: Het paard / J. Molemans, J. Goossens.

Met lit. opg., reg.

NUGI 941

Trefw.: Limburgse dialecten; woordenboeken.

ISBN 90-232-2920-7

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Belgische provincie Limburg, de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

TEN GELEIDE

ALGEMEEN

In deze negende aflevering van het Woordenboek van de Limburgse dialecten, Deel I, Agrarische Terminologie, wordt de woordenschat in verband met het *paard* behandeld.

Aan de redactie van deze aflevering werd in het late voorjaar van 1992 begonnen. Hiertoe werd ik in staat gesteld dank zij de steun van de Bestendige Deputatie van de provincie Limburg, waarbij mijn dank in de eerste plaats gaat naar de gedeputeerden mevrouw Frieda Brepoels en de heer Jef van Bree, verantwoordelijken voor het cultuur- en onderwijsbeleid in Belgisch Limburg. Zij zorgden ervoor dat ik vanuit het provinciaal onderwijs gedetacheerd kon worden naar het Instituut voor Naamkunde en Dialectologie van de K.U. Leuven, waar ik onder de leiding van J. Goossens het werk kon opstarten. Ik ben er trots op dat ik als eerste Belgisch-Limburger voltijds bij het redigeren van het WLD betrokken ben, waarvan de redactie al sinds meer dan tien jaar aan de K.U. Nijmegen gecentraliseerd is. Aan mijn collega's in Nijmegen, H. Crompvoets, J. Kruijsen en A. van de Wijngaard, ben ik veel dank verschuldigd; via geregelde contacten tijdens de inwerkingsfase werden problemen en probleempjes deskundig opgelost, niet in het minst op het vlak van de computerbeheersing. Ook R. Belemans gaf mij op dit gebied waardevolle raadgevingen.

Het is ook passend een woord van dank te richten tot een aantal deskundigen wat de zakelijke kant van het onderwerp betreft, met name de heer D. Van de Sompele van de Landelijke Ruitersschool in Oud-Heverlee en de heer Antoon Loos uit Overpelt. Zij bezorgden mij veel bruikbare informatie en stelden illustratiemateriaal ter beschikking.

BRONNEN

De materiaalverzameling voor WLD, Deel I, is uitvoerig beschreven in de Inleiding bij aflevering I (blz. 23-31) uit 1983.

De belangrijkste bron die voor deze aflevering werd gebruikt, is het door J. Goossens in de jaren vijftig via mondelinge enquêtes verzamelde materiaal, beschreven in Goossens 1963, blz. 16-22.

Dit materiaal werd aangevuld met gegevens uit Nijmeegse, Amsterdamse en Leuvense vragenlijsten. De hoofdbron hiervan is de uitvoerige vragenlijst 8 uit 1962 van de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde (NCDN), die gegevens voor 112 gemeenten uit de beide Limburgen opleverde. Voor de Belgisch-Limburgse gemeenten is deze vragenlijst in 1962 meestal ingevuld door studenten in de Germaanse Filologie maar ook door afgestudeerde „germanisten”. De meesten onder hen hadden de vragenlijst ingevuld in opdracht van wijlen professor J.L. Pauwels. Studenten van Pauwels hadden leren fonetisch te transcriberen volgens het Teuthonista-systeem en pasten dat bij het invullen van deze en ook van talrijke andere Nijmeegse vragenlijsten meestal vrij consequent toe. Uit de opgedane ervaring met de redactie van deze

aflevering blijkt, dat de vragenlijsten voor het Belgisch-Limburgse gebied de redacteur meer houvast bieden voor de uitspraak van de gegevens en voor de omspelling naar de normen die voor het WLD gelden, die overigens in belangrijke mate met het Teuthonista-systeem overeenstemmen. De invullers van de vragenlijsten voor Nederlands Limburg die deze scholing niet hebben gehad, passen de door de NCDN voorgeschreven spellinginstructies al dan niet consequent toe of gebruiken een systeem dat ze zelf ontworpen hebben, wat de redacteur meermaals voor problemen heeft gesteld.

Op vragenlijst 8 van de NCDN volgde op 30 mei 1968 een beknopte aanvullende lijst, gecodeerd als N 8A, die door 52 correspondenten werd ingevuld, op enkel uitzonderingen na allen uit Nederlands Limburg afkomstig. Enkel de eerste twee vragen van vragenlijst N 8A zijn voor deze aflevering van belang.

Op de NCDN in Nijmegen berust ook een 69 bladzijden tellend manuscript van de hand van Pierre Heynen. Het is een deel – inleiding en een hoofdstuk over het paard – van een doctoraalscriptie onder de titel *De taalschat van de groote Zuid-Limburgsch hoeve*. Het hoofdstuk dat het paard behandelt, bevat heel wat interessante en nuttige gegevens, maar is zeer gecompliceerd en soms vrij verward geordend. Het werk is ongedateerd, maar is vermoedelijk opgesteld in de jaren vijftig.

Waardevol is de vragenlijst van de Leuvense hoogleraar P. Willems, in 1885 verspreid in het Nederlandstalige deel van België, het zuidelijk deel van Nederland en in de daaraan grenzende strook van het Rijnland. Dit materiaal is meer dan een half eeuw ouder dan het in de jaren vijftig door J. Goossens ingezamelde materiaal voor Belgisch Limburg. De enquête van P. Willems levert in een aantal gevallen woorden op, die zeventig jaar later onbekend blijken te zijn (bijv. *ros* voor paard, zie lemma 1. in deze aflevering), of aan het uitsterven zijn (bijv. het werkwoord *zwepen*, dat in de volgende aflevering over het paardetuig en de voermanstermen aan bod komt). Een grondig vergelijkend onderzoek van een aantal woorden uit het materiaal van P. Willems en dat van J. Goossens zou de moeite lonen.

Indien nodig – ter aanvulling en/of controle van de antwoorden der correspondenten in de genoemde vragenlijsten – werd gebruik gemaakt van de tot nu toe verschenen lexicografische werken voor de beide provincies Limburg.

Voor deze aflevering over het *paard* werden verder geraadpleegd:

Berns, J.B. (1983), *Namen voor ziekten van het vee. Een dialectografisch onderzoek in het gebied van het Woordenboek van de Brabantse en dat van de Limburgs Dialecten*, Amsterdam.

Goossens, J. (1961), Stie-stiegig, in: *Heidebloemke 21* (1961-1962), 20-21.

Goossens, J. (1961), Het windei, in: *Heidebloemke 21* (1961-1962), 119-122.

Goossens, J. (1968), Pseudo-Lautverschiebung im niederländischen Sprachraum, in *Niederdeutsches Jahrbuch 91*, 7-41.

Goossens, J. (1975), Van einen seltsamen stut. Zu Veldekes „Eneide“ V. 5049f., in *Verbum et Signum. Friedrich Ohly zum 60. Geburtstag überreicht*, herausgegeben von H. Fromm – W. Harms – U. Ruberg, Band 2, München, 177-187.

TREKDIEREN IN LIMBURG

Als trekdieren werden in Limburg niet alleen paarden, maar ook ossen en zelfs koeien gebruikt. Het gebruik van rundvee als trekkracht kwam vooral in de Limburgse zandstreek voor en dit tot het midden van deze eeuw.

Een eigen paardenras bestond in Limburg niet, in tegenstelling tot naburige streken zoals Brabant (*Brabander*) en de Ardennen (*Ardenner*). Vóór de 19de eeuw waren de Limburgse paarden van tamelijk heterogeen slag. Het waren wel sterke werkpaarden en ze werden als zodanig druk verhandeld, vooral in de grensstreek, maar zij vormden geen bepaald ras. Via de markten kwam vooral het Hollandse paard naar Limburg, nadien door kruising het Brabantse ras, maar een typisch Limburgs trekpaard ontstond hierdoor niet.

In Brabant en stellig ook in andere gebieden werd volgens laatmiddeleeuwse afbeeldingen een grote wagen (hooi- of oogstwagen) bespannen met zes paarden, en een kleine wagen met vier. Het span liep gekoppeld. Daaruit blijkt dat het middeleeuws paard in onze streken betrekkelijk klein geweest moet zijn. De haarkleur van het vroegere Zuidnederlandse paard wijst eveneens op een heterogene afstamming. De bonte verscheidenheid van kleur, net zoals bij het melkvee, is het gevolg van het feit dat onze provincies op de viersprong van de Westeuropese paardenhandel lagen. Eeuwenlang kwamen er paarden in transitio door onze provincies. Ook de vele legers die ons land doorkruisten, hebben hun sporen in het inlands paardenbloed nagelaten.

Dat het paard in de periode 1500-1800 overal in onze streken – ook in Limburg – in de landbouw werd gebruikt, blijkt onder meer uit vele afbeeldingen met ploegende paarden. Toch dient erop gewezen te worden, dat er in vergelijking met andere levensgebieden maar weinig afbeeldingen van onze landbouw bestaan, wat ook geldt voor paarden in de landbouw (akkerbouw en veehouderij). Uit tal van archivalia is anderzijds toch wel vast komen te staan, dat het paard op vele – meestal grote – Limburgse landbouwbedrijven werd gebruikt en dat het hoog in aanzien stond. Het paard, zowel voor een landbouwwerktuig als voor een dure sjees gespannen, was immers een kenmerk van welstand.

In de Kempische zandstreek werden veel meer ossen dan paarden als trekdiere gebruikt. Blijkens een in 1741 gehouden veetelling in Achel, een grensgemeente met Noord-Brabant, met in dat jaar 96 gezinshoofden, telde de gemeente 34 paarden en 92 ossen. Twee van de 96 Achelse gezinshoofden beschikten over drie paarden, zes over twee paarden, onder meer het klooster St.-Catharinadal en de eremieten van de Kluis. Deze twee geestelijke inrichtingen beschikten bovendien ook over resp. vijf en tien ossen; zestien Achelaren bezaten één paard. De meerderheid van de ingezetenen had één (35) of twee ossen (21). Zestien keuterboeren hadden os noch paard en dienden een stier of een koe voor wagen of ploeg te spannen. Op het vee werd in het Ancien Régime een personele belasting geheven. In 1741 werd in Achel een os merkwaardigerwijze meer belast dan een paard, nl. met anderhalve gulden tegen één gulden voor een paard. Op 23 januari 1763 werd deze wanverhouding opgeheven: één gulden voor een paard en 12,5 stuiver voor een os. In Neerpelt, een buurgemeente van Achel, werd in 1779 een personele belasting van een halve gulden op een paard en van vijf stuivers op een trekos geheven – beduidend minder dan in Achel –, belasting die in 1780 nog werd teruggebracht tot vijf stuivers per paard en drie voor een os. Te vermelden is dat de personele belasting op de commercie, het verbruik, het vee e.d. tijdens het Ancien Régime op het platteland in feite eerst in de 18de eeuw geleidelijk aan in de gemeenten werd ingevoerd, met de bedoeling de druk van de eenzijdige en al te zware grondbelasting te milderen tot een verhouding 2/3 reële belasting (grondbelasting) en 1/3 personele belasting. Dat er eveneens paardenhandel plaatsvond, in Noord-Limburg vooral met Brabanders, blijkt uit de op 29 februari 1764 in Overpelt ingevoerde personele belastingen: voor elk verkocht ingevoerd of uitgevoerd paard diende 15 stuivers belasting betaald te worden, voor een os 10 stuivers.

In de Antwerpse Kempen waren de verhoudingen in het bezit van paarden en osse ongeveer dezelfde, zoals uit veetellingen in de gemeenten Dessel en Rijkevorsel blijkt.

In het midden van Belgisch Limburg waren er als trekdiereen ongeveer evenveel paarden als ossen. Zo telde Zonhoven in 1785 op 245 gezinnen 62 paarden en 1 osse (dit laatste getal lijkt wel een schrijffout: is 71 bedoeld?), in 1895: 89 paarde en 138 werkossen, en in 1910: 125 paarden en 79 werkossen. Tussen 1895 en 1910 treedt er in Zonhoven dus een merkelijke verschuiving in het voordeel van de paarde op.

In Haspengouw werd omstreeks 1800 uitsluitend gebruik gemaakt van de trekkracht van het paard, met name van het Brabants paard. Als reden geeft men d zwaarte van de daar gebruikte karren aan, die door ossen niet op de zware leemgronden getrokken konden worden. In de Kempen waren karren én gronden lichter. De o werd vermoedelijk vanuit het zuiden geleidelijk aan door het paard verdrongen, eers in Haspengouw en vervolgens in het overgangsgebied tussen Kempen en Haspengouw: in de kantons Hasselt en Herk waren in vijf Kempische gemeenten de osse rond 1800 al volledig verdwenen.

In de Franse tijd had de veestapel slechts secundaire betekenis. Hij diende in d eerste plaats om de akkerbouw in stand te houden: in de 23 kantons van het Departement Beneden-Maas (Meuse-inférieure) werden volgens een telling van 1808-1810 15.215 van de 18.298 paarden uitsluitend in de landbouw gebruikt, 372 voor de fok, 207 voor de handel, 298 voor de luxe, terwijl er 2.318 veulens waren. Het fokken va paarden geschiedde in Belgisch Limburg alleen in de kantons Herk, Loon en St. Truiden, maar blijkbaar onvoldoende: in 1812 werden nagenoeg 4.000 paarden in h departement ingevoerd, terwijl er ongeveer 3.000 werden uitgevoerd. Een ontwikkelde vervoersdienst bestond er niet. Landbouwers verhuurden hun kar en paard wel aa kooplui, terwijl tevens bekend is dat de overheid geregeld boerenpaarden en karre voor vervoer van diverse aard opeiste. De opgave van de luxe-paarden – 298, voorz in de omgeving van Maastricht – is wellicht niet correct; op deze paarden wer immers een vrij hoge personele belasting geheven. In 94 gemeenten kon de verhouding van het aantal paarden ten opzichte van het aantal runderen worden nagegaan. In zestien gemeenten, alle uit de Limburgse Kempen, bedroeg het aantal paarden niet meer dan 10% van dat van het rundvee. Dit laatste affirmeert de eerde gegeven cijfers, waaruit bleek dat in de Kempische landbouw meer ossen dan paarde werden gebruikt. In 51 gemeenten waren er op 100 runderen tussen 10 en 25 paarder. De meerderheid (42) van deze gemeenten lag in het midden van Belgisch Limburg, d overige in de arrondissementen Hasselt en Maastricht. Negen gemeenten, waarvan vijf in het arrondissement Maastricht, hadden van 51 tot 75 paarden op 100 runderen. Enkel Oost-Maarland en Eben-Emael telden meer dan 75 paarden op 100 runderen. Het arrondissement Roermond was derhalve slecht van paarden voorzien, het arrondissement Hasselt telde er aanzienlijk meer, maar het grootste aantal paarden kwam voor in het arrondissement Maastricht. Toch waren er in de afzonderlijke arrondissementen aanzienlijke verschillen, die kennelijk met de bodemgesteldheid samenhangen. In de Maaslandse dorpen Dilsen, Elen, Kessenich, Ophoven en Rotem in het arrondissement Roermond bedroeg in 1819 het aantal trekpaarden het dubbele van het aantal trekossen (235 tegen 117), in de aanpalende Kempense dorpen Neeroeteren en Opoeteren hielden ze elkaar in evenwicht (98 tegen 88). Waar minder paarden voorkwamen lag het bestand trekossen uiteraard hoger en vice versa.

In Limburg werden de paarden met haver gevoerd. Het was de enige diersoort di

goed werd verzorgd. De teelt van haver was belangrijk in het arrondissement Hasselt, waar men voor de bewerking van het land en voor het vervoer grotendeels op de paarden aangewezen was. In de Kempische kantons Achel en Bree valt een geringe haverbouw op, maar daar werden dan ook nog veel ossen gebruikt. Er bestaat duidelijk een nauw verband tussen de verbouwde gewassen en het al dan niet houden van paarden. Uit cijfers van het jaar 1809 blijkt dat in Limburg de hooioogst bijna geheel als paardenvoer werd gebruikt. Alleen in het kanton Beringen bleef een behoorlijk deel (2/3) over voor het rundvee, maar elders was 80 à 100% van de hooioogst voor de paarden bestemd. De runderen werden met nagras gevoerd en met een deel van de klaveroogst, waarvan echter ook nog de helft voor de paarden nodig was. Een redelijke goede voeding van de paarden veronderstelt dat het met de voeding van het vee bijzonder slecht gesteld geweest moet zijn. Men kan niet aannemen, dat de geringe oppervlakten aardappelen en knolgewassen voldoende opleverden om het tekort aan hooi en klaver te compenseren. De dure paarden werden steeds ten koste van de runderen bevoordeeld.

Het is niet heel duidelijk op welk jaar de gegevens uit de *Dictionnaire Géographique du Limbourg* van Ph. Vandermaelen betrekking hebben, maar blijkens enkele gegevens wellicht op 1831-1832. Wat het vee betreft maakt hij een onderscheid tussen paarden, veulens, hoornbeesten, kalveren, schapen en geiten. De moeilijkheid is hierbij dat de verhouding paarden/ossen niet precies uit te maken is, want onder hoornbeesten dienen niet enkel ossen, maar ook koeien en stieren begrepen te worden. Wij citeren uit zijn werk enkele gegevens voor zes type-gemeenten van Belgisch Limburg:

- Bocholt (Kempen): 1.337 inwoners, 62 paarden, 820 hoornbeesten;
- Tessenderlo (Noordwesten): 2.838 inwoners, 73 paarden, 716 hoornbeesten;
- Stokkem (Maasland): 994 inwoners, 41 paarden, 200 hoornbeesten;
- Alken (overgang Kempen-Haspengouw): 2.711 inwoners, 200 paarden, 300 hoornbeesten;
- Vliermaal (Haspengouw): 1822 inwoners, 106 paarden, 165 hoornbeesten;
- Vreeren (Haspengouw) : 404 inwoners, 105 paarden, 148 hoornbeesten.

Al is dit overzicht beperkt, toch blijkt er een duidelijke tegenstelling uit tussen enerzijds de Kempen en anderzijds het Maasland en Haspengouw: hoe beter de gronden en hoe groter de bedrijven, des te meer paarden en minder hoornvee, d.w.z. ossen.

BIBLIOGRAFIE

- Goossenaerts, J. (1956-1958), *De taal van en om het landbouwbedrijf in het Noordwesten van de Kempen*, in: Reeks VI, nr. 76, van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, Gent.
- Lindemans, P. (1952), *Geschiedenis van de landbouw in België*, I-II, Antwerpen.
- Martens, J. (1982-1983), *De provincie Limburg in de Franse Tijd. Een demografische en sociaal-economische studie*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
- Molemans, J. (1980), De betwiste meting van Achel. Processen tussen de gemeente en het klooster Sint-Catharinadal (1732-1743), de eremieten (1737-1738) en particulieren (1737-1741), in: *Limburg* 67, 91-128.
- Molemans, J. en Mertens, J. (1982), *Zonhoven. Historisch-naamkundige studie*, Zonhoven.

- Molemans, J. (1988), De eerste kadastrale meting van Overpelt (1761-1763), in: *Heide Oude Land van Loon* 43, 27-49.
- Molemans, J. (1991), Reële en personele belastingen in Neerpelt, in: *Limburg* 70, 223-254.
- Peeters, H. (1985), *Het kanton Bree tijdens de Franse Revolutie*, Bree.
- Philips, J.F.R., Jansen, J.C.G.M., Claessens, Th.J.A.H. (1965), *Geschiedenis van de landbouw in Limburg, 1750-1914*, verschenen in de reeks: Werken uitgegeven door de Bestendige Deputatie van de Provincie Limburg, No 8, Assen. Tevens opgenomen in de reeks Maaslandse monografieën, No 4.
- Slob, W. (1967), *Het paard in de landbouw: Geschiedkundige beschouwing van de rol, welke het paard in de landbouw tot dusver vervulde*, Doetinchem.
- Vandermaelen, Ph. (1978), *Dictionnaire Géographique du Limbourg*. Uitgegeven in de reeks Maaslandse Monografieën, No 25, Assen.
- Vanhaute, E. (1992), *Heiboeren. Bevolking, arbeid en inkomen in de 19de-eeuwse Kempen*. Publikatie 102 van het Centrum voor Landelijke Geschiedenis, Brussel.

ALGEMENE BIBLIOGRAFIE OVER HET PAARD

De meeste van de hier genoemde werken bevinden zich in bibliotheek van de Belgische Boerenbond (ABB), Minderbroedersstraat 8, 3000 Leuven. De hier vermelde studies vertegenwoordigen een kleine keuze van de daar voorhanden omvangrijke literatuur over het paard.

- Bartels, J.A.C. (1990), *Het aangespannen paard*, Lisse.
- Beekman, J. H. (1898), *Geïllustreerd handboekje voor de verzorging en verpleging van het paard*, Zutphen.
- Bogaart, N. (1978), *Het paard*, Utrecht.
- Bolsche, W. (s. d.), *Het paard in zijne natuurlijke ontwikkeling*, bewerkt door B.C. Goudsmit, Amsterdam.
- Broekhuyzen, A. van (1907), *Het Belgische trekpaard*, Gent-Maastricht.
- Churchill, P. e.a. (1979), *Het boek van het paard*, 3de druk, vertaald door Anita Fleischeuer, Alphen aan den Rijn.
- Francq van Berkhey, J. le (1975), *Het paard*, Amsterdam (reprint 1779).
- Hinrich, H. (1989), *Atlas van huisdierrassen: 220 gebruiksveerassen in woord en beeld*, Zutphen.
- Leeuwen, A. van (1896), *De ouderdomskenmerken van het paard*, Groningen.
- Lijsen, H.J. (1961), *Thieme's paardenboek. Paarden en pony's*, Zutphen.
- Quadekker, E. (1896-1898), *De paardenrassen*, Groningen.
- Quadekker, E. (1903), *Het paardenboek*, 3 dln., Zutphen.
- Sevelius, Fr. e.a. (1979), *Houdt uw paard gezond. Voorkomen en genezen van ziekten*. Wageningen. Oorspr. titel: *Hall hästen frisk*, vertaald door E.B. Bron-Kockum en bewerkt door L.F. van de Velde.
- Silver, C. (1976), *Elseviers paardengids*, Amsterdam. Oorspr. titel: *Elsevier's guide to the horses of the world*, vertaald en bewerkt door Nico C.R. Bogaart.
- Slob, W. (1961), *Omgang met paarden en pony's*, Zwolle.
- Sompele, D. van de (1980), *Van landbouwwrijpaard tot edel warmbloed*. Oud-Heverlee.

- Veenstra, H. en A. van Leeuwen (1948), *Handleiding ten dienste van cursussen in paardenkennis*, 6de druk, bewerkt door E.J. Dommerhold, Groningen.
- Willems, A.E.R. (1949), *Signalement van het paard*, Antwerpen.
- Willems, A.E.R. en D. van de Sompele (1983), *De ouderdomsbepaling van het paard*, s.l.
- Zwageman, C. (1940), *Ons landbouwwerkpaard*, Terneuzen.

KAARTEN EN AFBEELDINGEN

De kaarten bij deze aflevering zijn met behulp van apparatuur van het Universitair Centrum Informatievoorzienig (UCI) van de K.U. Nijmegen door drs. J. van Schijndel drukklaar gemaakt. Om het verwijzen te vergemakkelijken zijn de kaarten genummerd.

De meeste foto's zijn overgenomen uit volgende werken, vermeld onder de Algemene bibliografie over het paard, waarvan wij enkel de auteur(s) en het jaar van uitgave vermelden: Beekman, J.H. (1898), Broekhuizen, A. van (1907), Churchill, P. e.a. (1979), Hinrich, H. (1989), Lijsen, H.J. (1961), Silver, C. (1976), Willems, A.E.R. en Sompele, D. van de (1983). Deze foto's werden gemaakt door de fotodienst van het Economaat van de Belgische Boerenbond, Minderbroedersstraat 8, 3000 Leuven.

Een aantal foto's werd eveneens ter beschikking gesteld door het Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum van de K.U. Leuven en door de Documentatiedienst van het Openluchtmuseum in Bokrijk-Genk.

De tekeningen zijn van de hand van Chris Bus uit Sint-Katelijne Waver.

FINANCIËLE STEUN EN BEGELEIDING

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Belgische provincie Limburg, van de Katholieke Universiteit Nijmegen en van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage. De wetenschappelijke verantwoordelijkheid was in handen van prof. dr. J. Goossens en prof. dr. A. Hagen.

Jos Molemans

AGRARISCHE TERMINOLOGIE

Het paard

INHOUDSOPGAVE

1.	<i>Soort en herkomst</i>	1	3.2.3	lip (afb. 2.8 en 2.10)	19
			3.2.4	muil (afb. 2.9)	19
1.1	<i>paard</i>	1	3.2.5	snuit (afb. 2.6)	19
			3.2.6	oog (afb. 2.4)	19
1.2	klein paard (kaart 1 en 2; afb. 1)	1	3.2.7	oor (afb. 2.1)	19
1.3	ros	5	3.2.8	manen (afb. 2.13)	20
			3.2.9	manenstrang (afb. 2.14)	20
			3.2.10	heksenvlechten	20
			3.2.11	bosje haren aan de bovenlip	20
2.	<i>Onderscheid naar geslacht en/of leeftijd</i>	5	3.2.12	wit stervormig vlekje op het voorhoofd (kaart 9; afb. 3)	21
2.1	<i>Het mannelijk paard</i>	5	3.2.13	bosje haar dat tussen de oren naar voren hangt (kaart 10 en 12; afb. 2.2)	22
2.1.1	hengst	5	3.2.14	langwerpige streep van voorhoofd tot neus (kaart 11 en 12; afb. 4)	23
2.1.2	castreren (kaart 3)	6	3.2.15	vlekje op de neus	24
2.1.3	ruin (kaart 4)	7	3.2.16	beide beenderen van de onderkaak (afb. 2.11)	25
2.1.4	slecht gesneden hengst (kaart 5)	8	3.2.17	gebit	26
2.1.5	breukhengst	8	3.2.18	tand(en)	26
2.1.6	darmuitstulping	8	3.2.19	melkgebit	26
2.2	<i>Het vrouwelijk paard</i>	8	3.2.20	wisselen van de tanden (kaart 13)	27
2.2.1	merrie	9	3.2.21	blijvend gebit	28
2.2.2	fokmerrie (kaart 6)	9	3.2.22	keel (kaart 14; afb. 2.16)	28
2.3	<i>Veulen</i>	10	3.3	<i>Romp</i>	29
2.3.1	veulen	10	3.3.1	schoft (afb. 2.17)	29
2.3.2	hengstveulen	11	3.3.2	borst (afb. 2.19)	29
2.3.3	merrieveulen	11	3.3.3	schouders (afb. 2.18)	30
2.3.4	moederloos veulen	12	3.3.4	vlees- en spieraanzetting links en rechts op de borst	30
2.3.5	tetveulen (kaart 7)	12	3.3.5	middendeel van het paard	30
2.3.6	gespeend veulen	13	3.3.6	rug (afb. 2.29)	31
2.4	<i>Onderscheid naar leeftijd</i>	13	3.3.7	lies (kaart 15; afb. 2.28)	32
2.4.1	benamingen van het paard naar de leeftijd	13	3.3.8	lendenen en kuil (afb. 2.30)	32
2.4.2	oud, versleten paard (kaart 8)	14	3.3.9	flank (kaart 16; afb. 2.32)	32
			3.3.10	buik (afb. 2.33)	33
			3.3.11	lang ruw haar rond buik en uier	34
3.	<i>Lichaamsdelen</i>	16	3.3.12	uier (kaart 17)	34
3.1	<i>Algemeen</i>	16	3.3.13	tepel (kaart 18)	34
3.1.1	rechterkant van het paard	16	3.3.14	achterhand van het paard	35
3.1.2	linkerkant van het paard	17	3.3.15	kruis (afb. 2.31)	36
3.1.3	voorste deel van het paard, tot achter de voorbenen	18	3.3.16	aars (kaart 19)	36
			3.3.17	staart (afb. 2.37)	37
			3.3.18	bil (kaart 20; afb. 2.38)	38
3.2	<i>Kop</i>	18	3.4	<i>Geslachtsorganen</i>	38
3.2.1	kop	18	3.4.1	geslachtsorgaan van de hengst als geheel	38
3.2.2	nek (afb. 2.12)	18	3.4.2	teelid	39

I.9

3.4.3	omhulsel van het teellid (kaart 21)	39	4.3.1	harmonisch van bouw	58
3.4.4	teelballen, testes	39	4.3.2	goed uit de weg kunnend	59
3.4.5	teelzak (kaart 22)	40	4.3.3	rank paard	59
3.4.6	vagina, geslachtsorgaan van de merrie (kaart 23)	40	4.4	<i>Negatieve lichamelijke ken- merken</i>	59
3.5	<i>Poten</i>	41	4.4.1	slecht van bouw	59
3.5.1	poot	41	4.4.2	onelegant paard	60
3.5.2	elleboog (afb. 2.20)	42	4.4.3	mager paard	60
3.5.3	bovenbeen (afb. 2.21)	43	4.4.4	kribbebijter	60
3.5.4	voorknie (afb. 2.22)	43	4.4.5	windzuiger (kaart 32)	61
3.5.5	pijpbeen (afb. 2.23)	43	4.4.6	paard met een scheve heup	62
3.5.6	kogel (afb. 2.24)	43	4.4.7	zaalrug	62
3.5.7	haarkrans (kaart 24)	44	4.4.8	teentreder	63
3.5.8	schenkel (afb. 2.39)	45	4.4.9	strijker	63
3.5.9	achterknie (kaart 25; afb. 2.40)	45	4.5	<i>Kenmerken zonder waarde- connotatie</i>	63
3.5.10	eeltwrat, zweelwrat (afb. 2.27)	45	4.5.1	zwaar paard (afb. 6)	63
3.6	<i>Paardehoef</i>	46	4.5.2	fijngebouwd	63
3.6.1	hoef (kaart 26; afb. 2.26)	46	4.5.3	grof	64
3.6.2	zool	48	4.5.4	langbenig paard	64
3.6.3	straal (kaart 27; afb. 5)	48	5	<i>Gedrag, verrichtingen</i>	65
3.6.4	koot (kaart 28; afb. 2.25)	49	5.1	<i>hinniken (kaart 33 en 35)</i>	65
4.	<i>Eigenschappen</i>	50	5.2	briesen (kaart 34 en 35)	66
4.1	<i>Kleur</i>	50	5.3	roepen van de hengst naar de aankomende merrie (kaart 36)	68
4.1.1	schimmel	50	5.4	kwaadaardig roepen	69
4.1.2	pommelee, appelschimmel (kaart 29 en 30)	50	5.5	bevend schudden met de huid	69
4.1.3	blauwe en bruine schimmel	52	5.6	zich over de rug wentelen	69
4.1.4	moorkop	53	5.7	de eerste uitwerpselen van het veulen	70
4.1.5	roodbont paard	53	5.8	uitwerpselen van het paard	70
4.1.6	vos(paard) (kaart 31)	53	5.9	lopen	70
4.1.7	koffievos, brandvos	53	5.10	stapvoets gaan (afb. 7)	71
4.2	<i>Temperament en karakter</i>	54	5.11	op een sukkeldrafje lopen	71
4.2.1	lomp paard	54	5.12	draven (kaart 37; afb. 8)	72
4.2.2	koppig	55	5.13	galopperen (kaart 38; afb. 9)	73
4.2.3	boosaardig paard	55	5.14	tegelijktijd galopperen en draven	75
4.2.4	slecht paard	55	5.15	op hol slaan (kaart 39)	76
4.2.5	schrikachtig	55	5.16	zwijmelen	77
4.2.6	overgevoelig paard	56	5.17	trappelende bewegingen ma- ken (kaart 40)	78
4.2.7	karspringer	56	5.18	vooruittrappen (kaart 41)	78
4.2.8	paard dat met rukken trekt	56	5.19	achteruittrappen	79
4.2.9	weerstand biedend	56	5.20	met de voorpoten harkend over de grond krabben	80
4.2.10	week in de muil	57	5.21	strompelend lopen bij het aantrekken	80
4.2.11	mak	57	5.22	bij het stappen de hoeven naar buiten bewegen	80
4.2.12	moedig en opgewekt	58	5.23	bij het stappen de voeten naar binnen keren	81
4.2.13	dartel	58			
4.3	<i>Positieve lichamelijke ken- merken</i>	58			

5.24	bij het stappen de voeten kruiselings plaatsen	81	7.2	zondagsziekte	95
5.25	zich bij het stappen op de voorhoeven trappen	81	7.3	paard met maandelijks diarree	96
5.26	haarenkelen (kaart 42)	82	7.4	buikkrampen	96
5.27	bij het stappen de hoeven niet voldoende opheffen	83	7.5	hoefbevangenheid (afb. 11)	96
5.28	met de poten te ver uit elkaar staan	83	7.6	kolder	97
5.29	met de poten dicht bijeen staan	83	7.7	grauwe staar	97
			7.8	zwarte staar	97
			7.9	maanblind paard	97
			7.10	troebele ogen	98
			7.11	een naar boven schelend oog	98
			7.12	gezwollen tandvlees (kaart 51)	98
6.	<i>Voortplanting</i>	84	7.13	aanwassen op de tanden	98
6.1	<i>Bronstigheid</i>	84	7.14	krampig	99
6.1.1	bronstig, van merries (kaart 43)	84	7.15	overkoot (afb. 12)	100
6.1.2	bronsttijd	85	7.16	beervoetigheid (kaart 52)	101
6.1.3	afscheiding als teken van hengstigheid	85	7.17	overhoef (afb. 13)	102
6.1.4	vocht afscheiden (kaart 44)	85	7.18	brokkelhoef	102
6.1.5	merrie die vocht afscheidt	86	7.19	rotstraal (afb. 14)	103
			7.20	mok (kaart 53)	103
			7.21	mouw (kaart 54; afb. 15)	104
			7.22	legger	106
			7.23	dikke hakken (afb. 16 en 17)	106
			7.24	spat (afb. 18)	107
6.2	<i>Dekken</i>	86	7.25	gal (afb. 16 en 19)	108
6.2.1	de merrie bij de hengst brengen	86	7.26	steengal	108
6.2.2	de merrie dekken (kaart 45; afb. 10)	86	7.27	bolspat (afb. 20)	108
6.2.3	uitgestort zaad van de hengst (kaart 46)	87	7.28	schiefelbeen (afb. 21)	109
			7.29	hanetred	109
			7.30	kreupel zijn	109
			7.31	straalkanker (afb. 22)	110
6.3	<i>Drachtigheid en geboorte</i>	88	7.32	klemhoef	110
6.3.1	de merrie is niet drachtig (kaart 47)	88	7.33	zweer	111
6.3.2	drachtige merrie	88	7.34	witte vlekken	111
6.3.3	vochtafscheiding uit de tepels als teken van zwangerschap	89	7.35	manenschurft	111
6.3.4	zwellen van de uier	91	7.36	gedrukt	111
6.3.5	dikker worden	91	7.37	dempig (kaart 55)	112
6.3.6	een veulen werpen (kaart 48)	91	7.38	cornage (kaart 56)	113
6.3.7	met de benen zwaaien en bewegen tijdens het werpen	92	7.39	verkouden	114
6.3.8	geboorteomhulsel van een veulen	92	7.40	hooiveulen	114
6.3.9	koekje dat de veulens bij de geboorte in de mond hebben	92	7.41	goedaardige droes (kaart 57)	114
6.3.10	nageboorte van het paard (kaart 49)	93	7.42	kwade droes	114
6.3.11	melk van het paard	94			
6.3.12	spenen (kaart 50)	95	8.	<i>Behandeling en verzorging</i>	115
			8.1	<i>het paard wennen aan tuig en arbeid</i>	115
			8.2	mooi pratend het paard op de nek kloppen	115
			8.3	roskammen (kaart 58)	116
			8.4	roskam (afb. 23)	116
			8.5	opmaken van staart en manen	117
			8.6	de staart couperen	118
7.	<i>Ziekten</i>	95			
7.1	<i>leewater</i>	95		<i>ALFABETISCH REGISTER van woordtypen en lemmatitels</i>	119

Kaarten

1.	klein paard (klankkaart)	2	30.	pommelee, appelschimmel	
2.	klein paard (woordkaart)	3		(woordkaart)	5
3.	castreren	5	31.	vos(paard)	5
4.	ruin	6	32.	windzuiger	6
5.	slecht gesneden hengst	7	33.	hinniken	6
6.	fokmerrie	9	34.	briesen	6
7.	tetveulen	12	35.	briesen (betekeniskaart)	6
8.	oud, versleten paard	15	36.	roepen van de hengst naar de aankomende merrie	6
9.	wit stervormig vlekje op het voorhoofd	21	37.	draven	7
10.	bosje haar dat tussen de oren naar voren hangt	23	38.	galopperen	7
11.	langwerpige streep van voorhoofd tot neus	24	39.	op hol slaan	7
12.	bles (betekeniskaart)	25	40.	trappelende bewegingen maken	7
13.	wisselen van de tanden	27	41.	vooruittrappen	7
14.	keel	29	42.	haarenkelen	8
15.	lies	31	43.	bronstig, van merries	8
16.	flank	33	44.	vocht afscheiden	8
17.	uier	35	45.	de merrie dekken	8
18.	de(e)m, tepel	36	46.	uitgestort zaad van de hengst	8
19.	aars	37	47.	de merrie is niet drachtig	9
20.	bil	38	48.	een veulen werpen	9
21.	omhulsel van het teellid	40	49.	nageboorte van het paard	9
22.	teelzak	41	50.	spenen	9
23.	vagina	42	51.	gezwollen tandvlees	9
24.	haarkrans	44	52.	beervoetigheid	10
25.	achterknie	46	53.	mok	10
26.	hoef	47	54.	mouw	10
27.	straal	48	55.	dempig	11
28.	koot	50	56.	cornage	11
29.	pommelee, appelschimmel (klankkaart)	51	57.	goedaardige droes	11
			58.	roskammen	11

Afbeeldingen

1. Ardenner	4	13. overhoef	102
2. lichaamsdelen	17	14. rotstraal	103
3. wit stervormig vlekje op het voorhoofd	22	15. mouw	105
4. langwerpige streep van voorhoofd tot neus	23	16. bolspat, dikke hakken, ha- zehak, gal	106
5. straal	49	17. dikke hakken	106
6. zwaar paard	64	18. spat	107
7. stapvoets gaan	70-71	19. gal: peesgallen, kootgal, voorkootgal	108
8. draven	74-75	20. bolspat	108
9. galopperen	74-75	21. schiefelbeen	109
10. de merrie dekken	87	22. straalkanker	110
11. hoefbevangenheid	96	23. roskam	117
12. overkoot	100		

1. Soort en herkomst

1.1 PAARD

(JG 1a, 1b; A 3, 4; A 11, 4; L 4, 4; L 5, 27c; L 22, 21; L 23, 1b; Gwn 5, 9a; R (s); S 27; S 49; RND 60, 74; Wi 6, 17; monogr.; add. uit N 18)
paard: *p̄.r̄t* K 317, L 416, 417, 418, Q 3, 5; *p̄.r̄t* L 163, 164, 165, 191, 192, 192a, 209, 210, 213, 214, 214a, 215, 215a, 216, 216a, 217, 244c, 245, 246, 246a, 246b, 246c, 247, 248, 249, 250, 269, 270, 271, 282, 286, 288a, 288b, 289, 289a, 289*, 290, 291, 292, 292a, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 318b, 318c, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 352, 353, 354, 355, 355a, 356, 358, 359, 360, 360a, 364, 368, 369, 370, 371, 372, 371a, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 380, 381, 381a, 381b, 382, 383, 385, 386, 387, 413, 415, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 429a, 430, 431, 432, 432a, 433, 434, 434a, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 32a, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 88, 96c, 98, 100, 101, 103, 104a, 106, 110, 111, 115; *p̄.r̄t* K 317, 357, L 324, 366, Q 193; *pī.r̄t* Q 199; *p̄.r̄d* L 361, 362, 363, 365, 366, 367; *pē.r̄t* L 267; *p̄.r̄t* L 159a, 163, 244b, 265, 268; *p̄.r̄t* L 211; *pē.r̄t* K 278; *pī.r̄t* K 358; *p̄.r̄t* L 212a, 354, 355, 355a, Q 95, 95a, 96a, 97, 99, 102, 109; *p̄.r̄t* K 361, L 115, 413, Q 192, 195, 196, 197, 198, 247, 247a, 269, 282, 284; *p̄.r̄t* L 414; *p̄.r̄t* Q 105; *pī.r̄t* Q 1; *p̄.r̄t* Q 201; *p̄.r̄t* K 314, 315, 353, P 44, 45, 46, 47, 113, 115, 117, 172, 173, 181, 182, 183, 211, 212, 213, 214, 218, Q 83, 119, 121, 121b, 121c, 199, 200, 203, 203a, 203b, 204, 204a, 205, 205*, 206, 207, 208, 211, 247, 247a, 282, 284; *pē.r̄t* P 179; *pē.r̄t* P 178, 224; *pē.r̄t* K 317a, P 174, 175, 219, 227; *pē.r̄t* P 48, 107a; *p̄.r̄t* K 359, Q 112, 112a, 112b, 113, 113a, 116, 117, 117a, 117b, 118, 119, 222, 248, 249, 251, 253, 255, 259, 260, 263, 278; *p̄.r̄t* K 360; *p̄.r̄t* Q 254; *pē.r̄t* P 51; *pē.r̄t* P 56; *pī.r̄t* Q 81a, 82; *pī.r̄t* Q 72; *pī.r̄t* Q 158; *pī.r̄t* Q 155, 162; *pī.r̄t* Q 154; *pī.r̄t* Q 168a, 177; *pī.r̄t* Q 158a; *pī.r̄t* P 220, 223, Q 1, 163, 242; *pī.r̄t* Q 168; *pī.r̄t* K 316, 318; *pī.r̄t* K 317, Q 76; *pī.r̄t* Q 172; *pī.r̄t* Q 200; *pī.r̄t* P 58, 118, 118a, 119, 119a, 120, 121, 177, 177a, 187, 188, 192, 193, 195, 197, Q 2, 2a, 71, 73, 74, 78, 152, 155a, 156, 157, 157a, 159, 160, 164, 165, 166; *pī.r̄t* P 52, 176, 176a, 184, 222, Q 75, 79, 79a, 80, 153, 161, 167, 180, 181, 183, 188, 240, 241; *pī.r̄t* P 49, 50, 53, 54, 55, 57, 180, 186, Q 84, 86, 87, 90, 91, 93, 94, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 179, 182; *pī.r̄t* Q 89.

1.2 KLEIN PAARD (kaart 1 en 2)

(JG 1a, 1b, 1c, 2c; N 8, 62a, 62b, 62c en 62d; A 4, 3; L 20, 3)

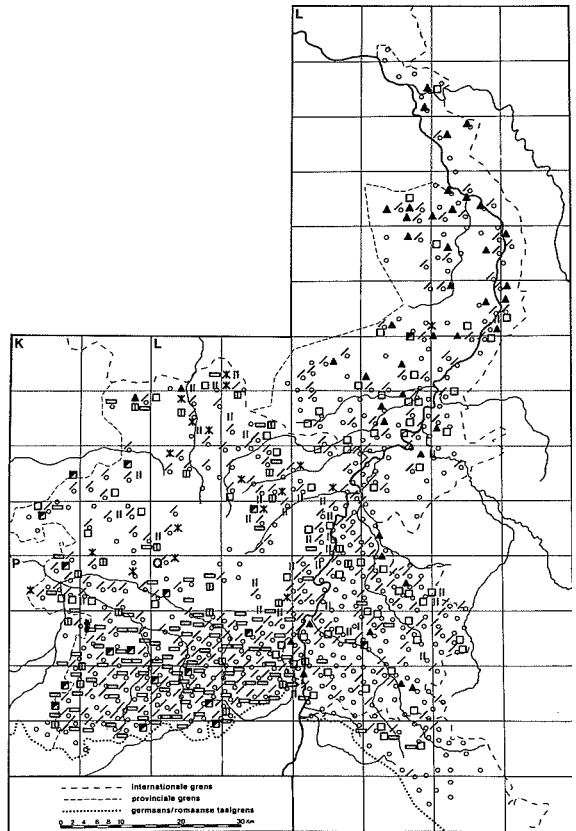
[Bedoeld is een paard dat lichter is dan een gewoon boerenpaard en dat men in de koets kan spannen. Een pony is lichter dan een bidet, die op zijn beurt niet zo zwaar als een ardenner is (P 49). Een dubbele pony is zwaarder dan een (enkele) pony of bidet (L 424). Een bidet, iets groter dan een pony, dient veelal als loop- en koetspaard (P 192, Q 168, 242). Een hit - waarbij eveneens een onderscheid tussen enkele en dubbele hit wordt gemaakt - kan vergeleken worden met een pony of bidet. Een ardenner is kort, dik en gedrongen (P 46), groter dan een pony maar kleiner dan een gewoon paard. Uit de antwoorden blijkt een sterke wisseling van de accentuering in pony en bidet. *Pony* met initiaal accent is aan het Nederlands, met finaal accent aan het Franse *poney* ontleend. De beginaccentuering in *bidet* gaat op een autonome ontwikkeling in de dialecten terug. Buiten de genoemde termen komen er nog een vrij groot aantal andere voor. Zie afbeelding 1.]

pony: L 210, 313, 317, 371, 413, 421, P 54, 58, 118, 121, 183, Q 10, 13, 18, 172, 278 (het initiaal accent wijst op overname uit het Nederlands [<Engels]); *punē* Q 164, 170; *pōnē* L 371; *po.nē* Q 90, 155; *ponē* Q 94; *ṽonē* L 420; *ponē* Q 174, 175, 182, 188, 242; *ṽoni* Q 11; *ṽonē* Q 96c, 154; *ṽonē* Q 171; *ṽonē* Q 76, 80, 157a, 162; *ṽoni* Q 88, 91; *pōni* L 268, 269, 270, 322, 325, 328, 371, 378, 429, Q 22, 39, 94b, 96a, 96b, 193, 203a; *poni* L 271, 290, 295, 331, 382, Q 14, 99*, 111; *pōni* K 278, 357, L 191, 209, 210, 211, 213, 215a, 216, 217, 244a, 244c, 246, 247, 248, 249, 265, 265b, 266, 270, 271, 288, 288a, 288b, 289, 289a, 292, 292a, 293, 294, 296, 298, 299, 312, 314, 318, 318a, 320, 322, 326, 329, 330, 332, 361, 371, 373, 374, 376, 381, 381b, 386, 425, 426, 428, 429, 430, 431, P 176, Q 15, 20, 21, 27, 29, 31, 32, 32a, 35, 95, 96, 96d, 98, 99, 101, 102, 103, 109, 111, 112a, 112b, 113, 113a, 117, 117a, 117b, 118, 118a, 121, 121c, 192, 197a, 198b, 201, 202, 204a, 206, 222, 248, 251; **poney:** *pu. nē.* Q 3 (accentuering op het tweede lid wijst op overname uit het Frans); *pu nē.* L 417; *pu nē* K 314; *pu nē* Q 73, P 177, 178; *pu nē* P 47, 113, 172; *po. nē* L 360; *po nē.* L 414, Q 1; *po nē* K 314, 315, 316, 358, 359, L 364, 365, 366, 368, 369, 415, P 58, Q 84, 87; *po nē* L 282, P 49, 50, Q 2a; *po nē* P 119, 120, 174, 180, 188, 195, 197, 214, 218, 219, 220, Q 71, 159, 165; *po nē* P 48, 53; *po ni* Q 252; *pō nē.* L 416, 418, Q 81a, 82; *pō nē* K 318, L 413, 414, P 51; *pō nē.* Q 72; *pō nē* P 120, 121, 175, 176a, 177a, 182, 186, 192, 213, 219, 223, 224, Q 79, 153, 156, 158a, 162; *pō nē* Q 152; *pōnē* K 316, 317a, 353, 357, L 282, 312, 314,

Kaart 2. KLEIN PAARD

(woordkaart)

- ∕ pony(tje) enz.
- ∥ dobbele pony enz.
- ▭ bidet(je)
- ▲ hit(je)
- ardenner
- ardenais
- ▣ ardennees, arde(e)ns en sst.
- × loper(tje)

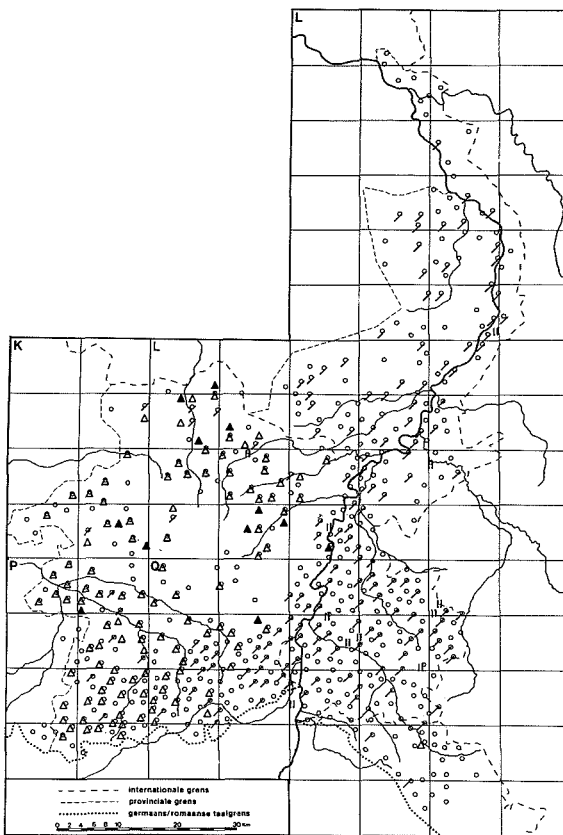
315, 316, 317, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 359, 361, 362, 363, 367, 416, P 44, 45, 46, 55, 118, 118a, 119, 179, 184, 187; *pənēj* L 312, P 55; *pənēj* P 52; *pənē* Q 2, 2a; *pənēj* K 278, 360, P 57, 117, Q 74; **pony, poney**: *punē* K 318, L 372, 416, 420, Q 11, 77, 154; *punēj* Q 72; *punēj* Q 83; *pūnī* Q 195; *pū.ni* Q 5; *puni* L 250, 286, 434, Q 33, 196, 203, 250, 255; *pōnē* L 419, 421, 422, 424, Q 6, 7, 8, 9, 10, 12; *po.nē* L 416; *ponē* L 312, 314, 316, 317, 319, 352, 354, 355, 356, 362, 370, 372, 416, 418, Q 13, 86, 179; *pone* Q 163; *ponej* Q 74, 75; *po.nē* Q 166; *ponē* K 318, 359, P 107a; *ponij* Q 113; *pōnē* K 317, 357, L 319, 367, 368, 420, 422, Q 1; *pōnē* Q 162, 177; *pōnē* L 360, 366, P 120, Q 167, 168, 169, 173, 181, 188, 211, 240; *pōnēj* Q 79a, 83; **ponytje**: *po.nēkə* Q 77; *pōnēkə* Q 178; *pōnējka* Q 75; *pōnikə* L 381b; **poneytje**: *pu.nēkə* Q 168a; *pō.nēkə* Q 160; *pənēkə* K 360; *pənējka* Q 1; **ponytje, poneytje**: *puniku* Q 204a; *ponēkə* K 361, Q 179; *ponēkə* Q 83; **ponypaard**: *po.nēpērt* P 44; **(een) dobbele**: *dqbālə* P 174; **dobbele pony**: L 358, 385, Q 18, 116 (naargelang de zwaarte wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen enkele en dubbele pony, bidet, hit, enz., hoewel het

adjectief „enkel” in de praktijk vrijwel nooit wordt toegevoegd); *dqbālə pōni* L 270; *dqbālə poni* L 425; *dqbālə pōni* Q 101, 103, 117, 117a, 198b; **dobbele poney**: *dqbālə pu.nēj* L 282; *dqbālə po.nē* K 358, L 316, 366, 415, Q 87; *dqbālə po.nēj* L 423; *dqbālə pənē* K 361, L 312, 315, 316, 416; *dqbālə pənēj* L 312; *dqbālə pənē* P 50; **dobbele pony, poney**: *dqbālə pū.nē* Q 5; *dqbālə puni* L 286; *dqbālə pōnē* L 419, Q 88; *dqbālə pōnē* L 424, Q 6; *dqbālə pōnē* K 317, L 368, L 422, Q 8; **grote pony**: *grute pənēj* Q 2a; **dobbele merrie**: *dqbal mēra* Q 80; **bidet**: *be.de* P 218 (fr. *bidet*); *be.dē* P 187; *bi.dē* P 121, 174, 175, 178, 180, 184, 186, 195, 197, 119, 120, 222, 223, 224, Q 165; *bi.dēj* P 113, 115, 173, 176, 176a; *bi.dī* Q 2; *bādēj* Q 79; *bādē* P 177, 182, 179, 213; *bādēj* P 48, 107a, 117, 172, 177a; *bādī* P 176; *bādī* L 317; *bedē* Q 174; *bede* Q 83; *bedī* Q 71; *bedi* Q 84, 88, 89, 90, 91; *bide* P 192, Q 181; *bidej* P 188, Q 94, 156, 163, 169, 175, 178, 188, 241; *bidej* Q 82, 152; *bidi* Q 160, 164, 166; *bedi* P 118, Q 3, 96d; *bidē* K 353, L 424, Q 3, 78; *bidēj* K 278; *bidej* Q 79a, 157, 179; *bide* K 361, Q 94, 162, 172, 177, 188, 240, 250, 252; *bidē* L 282, 360; *bide* P 44, Q 2c, 94b, 101, 193,

Kaart 1. KLEIN PAARD

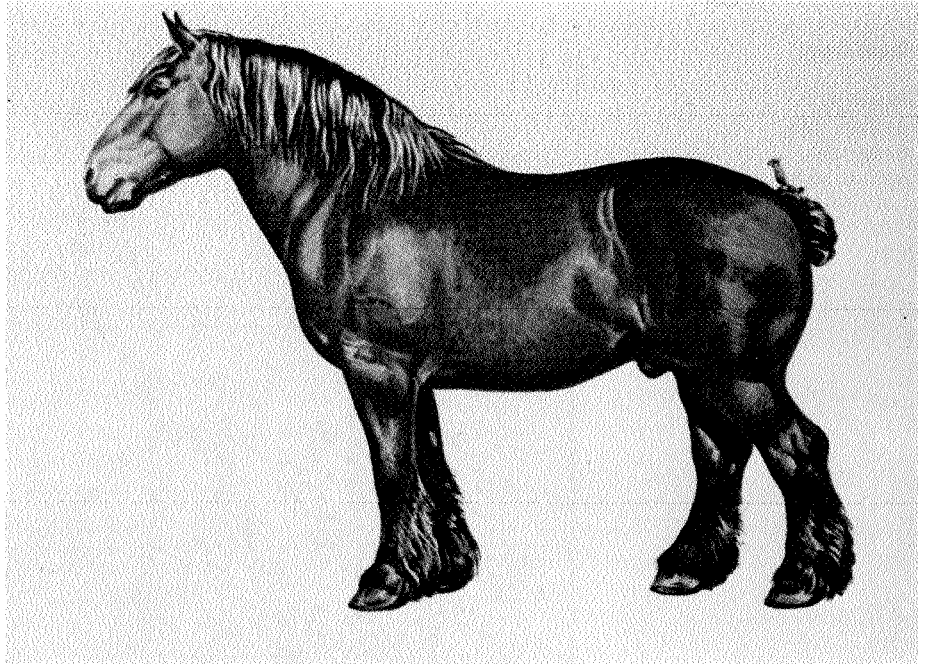
(klankkaart)

- ∕ pony(tje)
- " dubbele pony
- △ po hey(tje)
- ▲ dubbele po hey

198b, 248; *bīdī* Q 72; *bidī* P 119, Q 75, 77, 161; *bidī* K 278a, L 416, Q 11, 71, 72, 74, 76, 77, 80, 83, 86, 98, 111, 153, 154, 155, 157a, 159, 162, 167, 168, 168a, 170, 180, 182; *bude* Q 94; **bi-detje**: *bidekə* Q 178, 179; **hit**: *het* K 278, L 163, 165, 191, 192a, 209, 210, 211, 213, 214a, 215, 216, 217, 244a, 246, 247, 248, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 288, 290, 292a, 293, 295, 322, 324, 328, 332, 385, Q 20, 33, 94b, 96d, 101, 188, 204a, 208 (een shetlandpony, van „Hitlandt”, de oude benaming van Shetland; vgl. *shetlander*); **hitje**: *hetjə* L 312, 434; **hitteveulen**: *hetəvølə* L 210; **dubbele hit**: *dobələ het* L 210 (de grootste soort van hitten, een hit is een klein soort paard, eerder een koets- dan een werkpaard); **shetlander**: *šetlandər* L 210, 292a, 387, 424, Q 99* (de oorsprong van dit kleine, stevige ras ligt in de Shetland en Orkney eilanden; het is een geharde en sterke pony die een groot aandeel van de Britse export uitmaakt); *šetlendər* L 270, Q 112a; *šetlenjər* L 321; **ardener**: L 246, 270, 271, 292a, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 374, 381, 382, P 50, Q 9, 94b, 99*, 112a, 117a, 121, 121c, 193, 197a, 198b, 248, 250 (massief, gestopt paard met kor-

te, grove benen, iets lichter dan het Brabantse paard; het werd door Napoleon gebruikt om zijn artilleriestukken te trekken; zijn enorme diensten aan de landbouw zijn drastisch afgenomen door de mechanisatie); *ardənər* K 278, 353, L 294, 295, 368, Q 94, 113, 113a, 204a, 252; *ardenər* K 318, 357, 359, L 163, 210, 265, 282, 317, 318, 318b, 360, 364, 369, 422, 425, P 49, Q 2, 14, 20, 32a, 33, 39, 95, 96d, 98, 103, 111, 251; *ardīnər* P 48; *ardənər* P 176; **ardennais**: Q 86, 101; *ardə nē* Q 242; *ardə nē* K 314, 353; *ardə nē* K 317, Q 153, 159; *ardənē* L 290, P 173; *ardenē* P 44; *ardənē* L 416; *ardəne* P 188; *ardenē* P 175; *ardənē* P 177, 222, Q 2, 162; **ardennes**: *ardenēs* Q 178; **(een) ardennese**: *ardənēsə* Q 155; **ardens paard**: *ardens pērt* L 424; *ardens pērt* P 213; **ardens paardje**: *ar dēns pērdəkə* L 354; **(een) ardense**: *ar dēnsə* L 362, 367, P 46, 51, Q 3; *ardēsə* K 278; *ardēsə* P 58, Q 14, 162; **(een) ardens (paard)**: L 293, Q 5; *ar dēns* P 180, Q 96c; *ar dējns* P 107a; **ardeens paard**: *ardēns pērt* L 286, 314; *ar dējns piət* Q 72; *ardēns piāt* Q 188; **ardeens paardje**: *ardēns pērdžə* L 317; *ardēns pierkə* K 361; **(een) ardeense**: *ardēsə* K 317, L 312, Q 89; *ar dēnsə* P

Afb. 1. Ardenner

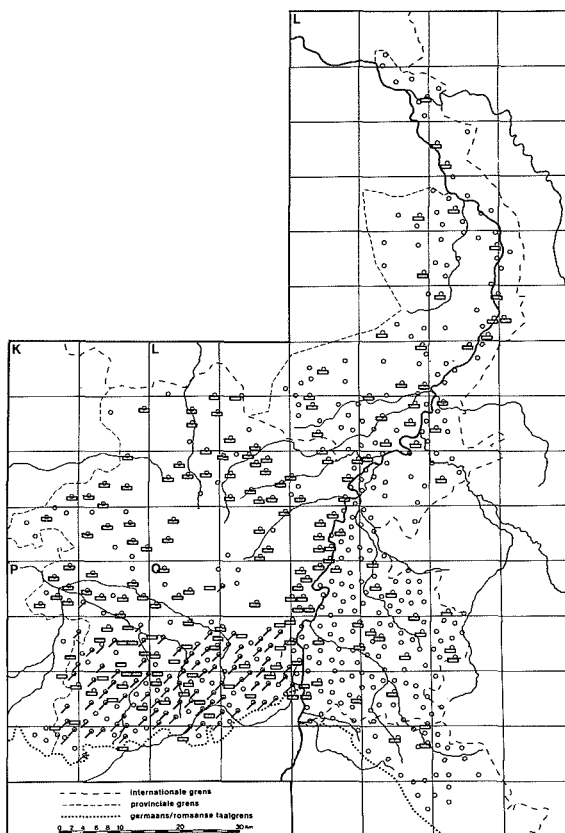
45; **loper**: P 47 (een snellopend paard, draver); *lyppar* L 282, 286, 312, 314, 315, P 51; *lypær* L 286, 414, Q 1; *løppær* L 365, 372, Q 12; *lekkpær* L 361, 367, 416; *lupær* L 353; **lopertje**: *løpærkø* L 290; *lupærkø* P 56; **(een) tweehander**: *twihänder* P 173; *twēhandær* K 278; **tweehandig paard**: L 368; *twi^ohandax pērt* L 313; *twihandax pē.rt* L 416; *twij^ohandax pē^ot* K 353; *twēj^ohēnax pē^ot* K 353; *twihandax pē^ot* K 359; **(een) tweehandig (paard)**: *twihēnex* Q 162; **(een) tweehandiger**: *twihandegær* K 361; **tweehands paard**: L 364, 424, Q 198b (een paard voor twee handen; het kan dienen als rij- of koetspaard, maar ook als werkpaard; vgl. *tweehander* en *twespanner*); *twi^ohans pērt* L 312; *twihans* ~ L 372; *twihans* ~ Q 3; *twihants* ~ L 360, 417; *twihants pē^ot* P 213; *twihans pja.t* Q 2c; *twējhāns pi.æt* Q 72; **(een) tweehandse**: *twihānsø* L 317; **(een) tweehands (paard)**: *twihānts* L 364; *twihants* Q 96d; *twi^ohans* L 422; *twiā* ~ L 312, P 44; *twi* ~ L 286; *twēhāns* Q 162; **tweedehands paard**: *twidāhans pērt* Q 94b; **(een) tweedehandse**: *twedāhāntsø* P 107a; **(een) tweedehands (paard)**: *twiədāhants* Q 113; *twedāhānts* P 176; *twi^odāhans* Q 111; *twēdā* ~ L 282; *twedāhānts* L 266; **(een) tweederhandse**: *twēdār^{hants}øn* K 278; **bels**: L 331, Q 112b (paard van Belgische origine); **halve engelsman**: *alāvøn eņālsman* P 175; **fjord**: *fjōrdø* L 288 (de oorsprong van de fjord,

ook fjording en westland-pony genoemd, ligt in Noorwegen; de fjord is een stevig gebouwd, primitief soort pony, onmisbaar in het hooggebergte, waar het te steil en te koud is voor een tracto of vrachtwagen, en wordt daarom veel gebruik als werkpony); **gelder**: Q 112a (het Gelderse type); **hollander**: *hōlandær* K 278; *hōljenjær* L 324 387; **hollands paard**: *hōlans pi^o.rt* L 414; *hōlā pērt* Q 14; **hoge hollander**: L 319; **kempenaar**: *kēmpānēr* Q 188; **litouwer**: L 312; **russisch paardje**: L 319; **bieke**: *bikø* K 353 (fr. *bique* eig.: roepwoord tot een varken); **camionneur**: *kamionēr* Q 252; **circuspaardje**: *ser^okāspētšø* C 252 (ras dat in een circus optreedt); **drieling**: *drējlen* L 210, 265, 288, 289, 318, Q 96d (paar tussen een hit en een normaal paard); *drējlen* I 290; *drilej* L 163; **haki**: *haki* L 313 (de hackney is een donkere pony, krachtig en fel, met een hoge stappende beweging met veel actie; vora gebruikt in het tuig); **jep**: Q 197a; **kinkers paardje**: Q 95 (vermeld als verouderd voor hi of pony); **kop**: *kōp* Q 240; **kopje**: *kōpkø* P 4⁴ (troetelnaam voor een klein paardje?); **krakje**: *krēkskø* Q 113a; **kruisling**: *krūjslen* L 270 (ontstaan uit een kruising van twee rassen; vgl. de drie volgende woordtypen); **gekruist paardje**: *gāk^orōšt pērtšø* L 265; **(een) gekruiste**: Q 99* **croisé** (fr.): *krūø zēj* P 227; **licht paard**: *lex pērt* L 374; **lichtgeboren paardje**: *legābō.rz*

Kaart 3. CASTREREN

- / boeten
 = snijden

pērtšə L 418; **(een) luxe (paard):** *līks* L 324 (een rank dravertje); **middelras:** Q 109; **muilezel:** L 289, Q 72, 88, 101, 102, 284 (bastaard van een paardhengst en een ezelin, kleiner dan een muilddier); **ras:** *ras* L 425, Q 30, 96b (rij- of koetspaard); **rasboek:** *rasbuk* Q 30, 117a (paard van zuivere afstamming); *rasbok* Q 252; **raspaard:** *raspērt* Q 14, 29, 96b; **raspony:** *rasponi* Q 30; **rijpaard:** *rē^ə.piā.t* P 120 (eerder een koets- dan een werkpaard; vgl. *loper* en *ruiter*); *rēpē^ət* P 214; **ruiter:** *rytar* Q 252.

1.3 ROS

(Wi 16)

[Thans is het woord *ros* niet meer gangbaar; het is nog wel vermeld in de enquête van Willems. In enkele dialectwoordenboeken toegelicht als „niet meer gebruikelijk”. Het woord leeft nog voort in *roskam(men)*, *rosdoek*, *rosmolen* en *ros-sig*.]

ros: *ros* K 278, 315, 353, 358, L 164, 212a, 246, 266, 286, 312, 314, 321, 355, 360, 372, 378, 413, 417, P 50, 176, Q 2, 3, 12, 19, 83, 95, 156, 178, 199, 203, 279, 284.

2. Onderscheid naar geslacht en/of leeftijd

2.1. Het mannelijk paard

2.1.1 HENGST

(JG 1a, 1b; A 4, 2b; L 20, 2b; L 39, 42; L A1, 166; S 27; Wi 8; monogr.)

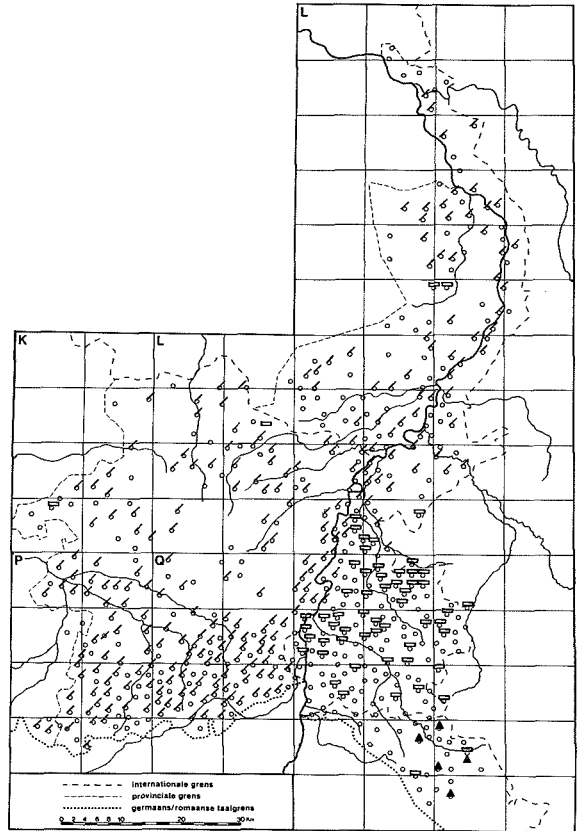
[Ongesneden mannelijk paard.]

hengst: *hejst* K 278, 314, 315, 316, 317a, 318, 353, 359, 361, L 215, 246, 246a, 282, 286, 312, 313, 314, 315, 317, 352, 353, 354, 355, 356, 360, 363, 364, 365, 366, 370, 371, 380, 381b, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 432a, P 49, 50, 56, 179, 180, 181, 182, Q 1, 2a, 2c, 3, 5, 15, 21, 29, 72, 86, 121; *ejst* L 372; *hejst* L 245, 387; *hejst* K 357, 358, 360, L 164, 165, 166, 191, 209, 210, 213, 214a, 215a, 216, 216a, 217, 244a, 248, 249, 266, 267, 268, 288a, 288b, 289, 289a, 291, 292, 292a, 293, 298, 316, 316a, 319, 320, 322, 326, 328, 329, 330, 358, 359, 360, 361, 362, 367, 368, 374, 376, 382, 385, 386, 415, 418, 420, 421, P 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 55, 57, 58a, 113, 115, 117, 118, 172, 173, 174, 175, 176, 211, 212, 213, Q 2, 2a, 19, 33, 35, 38, 39, 113a, 117a, 197, 198b, 200, 203a,

I.9

Kaart 4. RUIN

- ∕ ruïn (met umlaut)
- ▭ ruïn (zonder umlaut)
- ▲ wallach

247, 247a; *eñst* L 369, 424, P 176a, Q 6, 8, 9, 16; *hēñst* Q 248; *iñst* P 176; *heñs* L 244c, 381, 430, 431, P 58, 119, 120, 121, 183, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 196, 197, 214, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 227, Q 14, 20, 22, 27, 31, 34, 73, 74, 74a, 75, 78, 79, 79a, 80, 81a, 82, 83, 152, 153, 156, 157, 158a, 159, 163, 164, 165, 166, 241, 262; *eñs* L 372, P 178, 179, Q 13; *heñs* Q 90; *he.ñs* Q 91; *heñs* L 192a, 248, 250, 268, 269, 270, 271, 297, 298, 299, 300, 331, 333, 378, 425, 426, 428, P 177, 177a, 178, Q 10, 18, 28, 32, 32a, 71, 72, 76, 77, 84, 87, 88, 89, 93, 94, 94b, 95, 96, 96a, 96b, 96c, 96d, 97, 98, 99, 99*, 100, 101, 102, 104a, 105, 109, 110, 111, 112a, 112b, 113, 116, 117, 117a, 118, 118a, 121, 154, 155, 157a, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 187, 188, 192, 193, 195, 196, 196a, 201, 202, 204a, 206, 207, 208, 211, 240, 241, 242, 259; *eñs* L 422, 423, Q 7, 9, 11, 12; *heñks* Q 32, 103, 117b, 198, 255.

2.1.2 CASTREREN (kaart 3)

(JG 1a, 1b; N 8, 60)

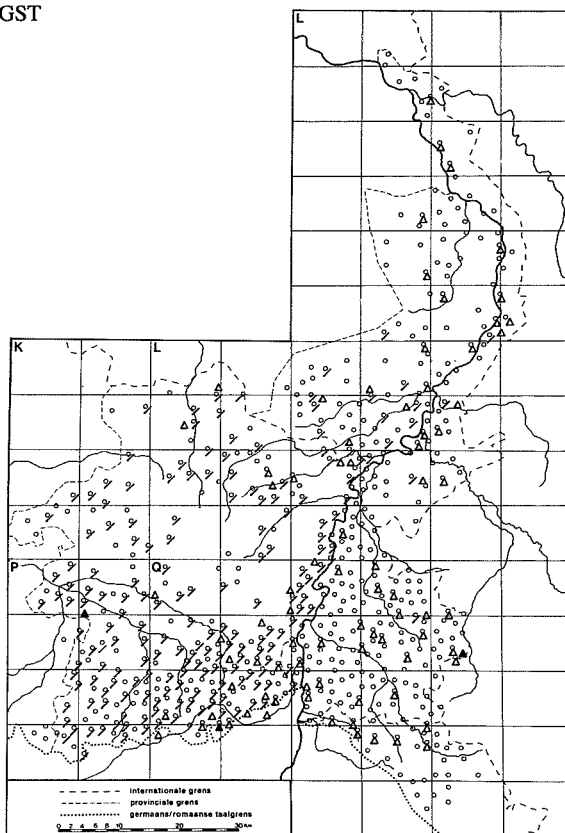
[Een mannelijk paard onvruchtbaar maken door

de teelballen weg te snijden; men spreekt dan van een ruïn. Vgl. het lemma RUIN (2.1.3).]

boeten: *býtə* P 219, Q 73, 75, 76, 77, 80, 152, 153, 154, 155, 157, 157a, 159, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 168a, 169, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 240, 241, 242; *býtə* P 176, 182, 213, 214; *bytə* P 50, 107a, 113, 119; *bytə* P 115, 117, 118, 120, 121, 174, 175, 176a, 177, 177a, 178, 179, 180, 186, 195, 197, 218, 220, 223, 224, Q 74, 158a, 165; *bōtə* Q 88, 94b, 172, 188; *bōjtə* P 172, 184, 187, 188, 192, 227, Q 79, 79a, 156, 160; *bītə* Q 83, 84, 89, 90, 170, 171; *bitə* Q 3, 72, 82, 83, 86, 90, 94; *bētə* Q 87, 91; **snijden:** *snī².n* L 286, 313, Q 8; *snī².n* L 419; *snī.n* L 312, 314; *snīə*. L 317, 319, 358, 359, 360, 360a, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 415, 421, 422, Q 13; *snīə* L 356, 370, 371, 416, 418, 424, Q 6, 7, 9, 10, 11, 12; *snī².iə* L 266; *snīiə* Q 188, 198b; *snījən* L 316, Q 14; *snījə* L 163, 191, 192, 214, 268, 269, 271, 289, 292a, 318, 318a, 374, 417, 425; *snēiə* L 247; *snejə* L 288, 372, 420; *snē².n* K 315; *snēn* P 176, Q 2, Q 2a, 76, 78; *snēə*. L 352, 413, 414; *snēə* K 314, 317a, 318, 353, 358, P 44, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, 175, 182, 184, 187, 188, 195, Q 79, 79a, 158a,

Kaart 5. SLECHT GESNEDEN HENGST

- ∟ piet
- ▲ klophengst
- ▲ klopper

160; *snē* Q 154; *snēiā* Q 1, 152; *sneā* P 115, 172, 173, 177, 177a, 178, 179, Q 71, 73; *sneī.ən* L 315, 353, 355; *sneīā*. K 361, L 354, Q 84, 88, 91, 96c, 171, 172, 174; *sn'ejā* K 360; *sneīān* K 278, 316, L 282; *sneīā* K 359, L 210, 244c, 265, P 223, Q 3, 5, 94b, 95, 96d, 157, 159, 160; *snēīā* K 317, Q 2c; *sneīā* Q 240; *snāī.ə* Q 81a, 169; *snāīā* P 51; *snāī.ə* Q 170; *snāīā* K 357, L 423, P 45, Q 83, 162; *šnīā* L 270, 290, 294, Q 32a, 193, 204a; *šni* Q 117a, 251; *šniā* L 387, Q 20, 98; *šniīā* L 293, 295, 322, 324, 325, 328, 330, 331, 332, Q 33, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b, 113, 121, 121c, 197a, 250, 252; **lubben:** *løbā* L 210, Q 20; **castreren:** L 270, 271, 295, 329, 382, Q 14, 101; *kastrēra* L 246, Q 117a.

2.1.3 RUIN (kaart 4)

(JG 1a, 1b; A 4, 2c; L 20, 2c; L 39, 43; N 8, 20 en 38; S 27; monogr.)

[Gecasteerde hengst. Als de veulens één à twee jaar zijn en de ballen voldoende gezakt en zichtbaar in de balzak zijn, worden zij gecasteerd. Een hengst van drie tot vijf jaar die om de een of andere reden op deze leeftijd nog gecasteerd wordt, wordt meestal gesneden hengst en niet

ruin genoemd.]

ruin: *rjñ* L 267, 299, 319, 323, 369, 370, 371, 372, 419, 420, 424, 433, Q 6, 8, 11; *ryān* L 316; *ryn* L 164, 191, 209, 210, 211, 213, 214a, 215, 215a, 216a, 217, 244a, 245, 246, 246a, 248, 249, 250, 268, 269, 270, 288, 288a, 288b, 289, 289a, 290, 291, 292, 292a, 293, 295, 296, 297, 298, 300, 316, 317, 320, 321, 322, 325, 326, 327, 328, 330, 331, 333, 373, 374, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 381b, 382, 385, 386, 387, 425, 427, 431, 434a, Q 7, 9, 10, 12, 13, 15, 18; *rōn* L 165, 192a, 213, 215, 216, 244c, 286; *rōjn* L 414, Q 2a, 71; *rōñ* P 227; *rōñ* K 314, 315, 358, L 421, 423, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 58, 58a, 113, 115, 117, 121, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 181, 182, 188, 214, 218, 219; *rōjñ* L 317; *rōjñ* K 317a, P 177, 177a, 187, Q 74, 78, 79, 79a; *rōjñ* K 278, 316, 318, 357, 359, 360, 361, L 282, 312, 313, 314, 352, 353, 354, 422, P 51, 54, 56, 118, 118a, 119, 120, 183, 184, 186, 192, 195, 197, 211, 212, Q 5, 73, 76, 77, 88, 96c, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 157a, 158a, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 172, 174, 175, 178, 179, 240, 241; *rīn* L 356, 358, 359, 364, 365, 366; *rīn* L 360, 361, 362, 363, 367, 368, 415, 416, 417, 418; *rē.n* Q 72;

rēn Q 171; *rejn* L 413; *rejn* L 355, P 52, 53, 55, 57, Q 1, 2, 2a, 3, 86, 87, 91, 93, 94; *rējn* Q 168a; *rejn* Q 75, 84, 90; *rān* Q 169; *rājn* Q 81a, 82, 173; *rajn* Q 80, 83, 89, 162, 163, 168, 170, 177, 180, 181, 182, 242; **ruin:** (vormen zonder umlaut) *rūn* L 265b, 266, 426, 428, 429, 430, 432a, 434, Q 28, 31, 32, 33, 39, 109, 110, 195; *run* L 317, Q 16, 19, 21, 22, 27, 29, 30, 32a, 34, 35, 38, 95, 96, 96a, 96b, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104a, 105, 111, 112b, 117b, 192, 196; *ruj* Q 113, 117, 118, 118a, 201, 202, 207, 208, 211, 222, 262, 278; *røn* K 353; **wallach (du.):** *walax* Q 253, 255, 259, 262, 284.

2.1.4 SLECHT GESNEDEN HENGST (kaart 5)

(JG 1a, 1b; N 8, 20, 61a en 61b; monogr.)

[Bij de *piet* is slechts één teelbal uitgesneden; men kan daarom spreken van een halfgelubde hengst. Bij de *klophengst* zijn één of beide zaadbollen niet uit de buikholte ingedaald; hij mag niet voor de kweek gebruikt worden, omdat dit erfelijk is, en wordt door het verbrijzelen der teelballen met een houten hamer ongeschikt gemaakt tot de voortteling. Wie veel fokmerries bezit, gebruikt wel eens een klophengst om uit te proberen of de merries hengstig zijn en alzo de kostbare dekhengsten te sparen.]

piet: *pit* K 278, 314, 315, 317a, 318, 359, 360, 361, L 265, 270, 282, 286, 288, 289, 292a, 293, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 321, 322, 324, 325, 328, 331, 352, 353, 354, 355, 356, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 382, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 422, 424, P 48, 49, 50, 56, 107a, 113, 115, 117, 118a, 174, 175, 176, 176a, 213, 222, Q 1, 2, 2a, 2c, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 83, 89, 90, 112a, 158a, 162, 163, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 182; *pīt* P 52; *pīt* K 314, 316, 317, 318, 353, 358, L 368, 424, P 47, 53, 55, 57, 172, 173, 175, 178, 180, 214, 224; *pīt* P 58, 119, 120, 121, 177, 177a, 184, 186, 192, 195, Q 2, 2a, 71, 72, 73, 75, 78, 79, 79a, 80, 81a, 82, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 157a, 159, 160, 161, 174, 165, 166; *pīt* P 118, 187, 188, 197, 220, 223, Q 74; *pet* L 371, 374, 419, 420, 421, 423, P 176, Q 9, 10, 11, 12, 76, 77, 83, 84, 86, 87, 88, 91, 94, 94b, 96c, 188; *pejt* K 357, P 44, 45, 46, 179, 218, 227; *pejt* P 51; *pejt* P 219; **binnenpiet:** *benapit* L 318a (één teelbal is niet ingedaald; vgl. *binnenhengst*); *bənā-* L 369, P 50, Q 3; **binnenhengst:** *bənānengst* P 115; *bənāhejns* Q 193; **klophengst:** *klophengst* L 244c, 271, 282, Q 14; *klopenst* L 314, Q 14, 32a; *klophenst* L 163, 191, 192, 210, 247, 266, 269, 270, 289, 290, 292a, 294, 321, 360, 361, 362, 370, 374, 387, 425, Q 33, 94b, 113, 197a, 198b, 200, 247, 247a, 248; *klopenst* L 424; *klophens* Q 2, 20, 83, 164, 165, 181, 188; *klophejns* Q 193;

klophens L 268, 295, 322, 329, 330, 331, 332, 382, Q 9, 39, 89, 94, 94b, 95, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 117a, 121, 121c, 162, 168, 178, 179, 182, 204a, 250, 251, 252; *klop-* Q 87, 175, 188, 241; *klophenks* Q 112b; *klopens* Q 12; *klop-* Q 96d; **klopper:** *klopær* P 50, Q 242 (identiek met *klophengst*); *klopær* Q 121; **grote boks:** *grūta bōks* L 270 (*boks:* broek, achterste deel van het paard, het in plooiën loshangende huidgedeelte onder aan de buik dat de koker bevat).

2.1.5 BREUKHENGST

(N 8, 61c)

[Een hengst waarbij door het castreren een darmuitstulping optreedt.]

breukhengst: *brōkhejst* L 290; *brōkhejns* Q 14; **gebroken hengst:** *gabrōka hejst* K 317, 359; *gabrōkan* ~ L 282, 286, 314, Q 71; *gebrōʔan* ~ K 278; *gabrūkan* ~ L 317; *gabrōka hejst* L 372; *gabrōkan* ~ P 213; *gabrōʔka hejst* Q 198b; *gabrōka* ~ K 357, Q 2, 117a; *gabrōkan* ~ L 191, 210, 319; *gabrōkan (h)hejst* P 107a; *gabrūʔkan hejst* L 368; *gabrōkan hejst* L 424; *gabrōkan* ~ P 48; *gabrōkan hejst* P 176; *gabrōka hejns* Q 20; *gabrōka* ~ Q 251; *gabrōʔka hejns* Q 32a; *gabrōka* ~ Q 94b, 99*, 112b, 162, 188, 204a; *gabrōʔka* ~ Q 252; *gabrōka* ~ L 331, Q 39, 112a, 113; *gabrōkan* ~ L 270; *gabrōken hejns* Q 96d; *gabrūkan hejst* L 364; *gabrūka* ~ L 416; *gabrōka* ~ Q 86; *gabrūka hejst* L 360; **(een) gebroken (hengst):** *gabrōka* L 318, P 50, Q 72; *gebroka* Q 250; *gebrōka* Q 98; *jabrōxa* Q 121; **gebroken piet:** *gabrōka pit* L 369; **misgesneden:** *mis-gasnējā* K 357; *mes-gasnējā* K 359; **slecht gesneden:** L 321, 324, 325, 374, Q 14; *slēx gasnējn* Q 162; *slext* ~ P 176; *slēxt gasnējā* Q 33; **slecht gesnoden:** *slēx gasnōjā* Q 96d; *slēx* ~ Q 188; *slēx gasnōjā* Q 109; **te lang gesneden:** *tā lanj gasneān* Q 71; **lang gesnoden hengst:** *lanj gasnōʔjān hejst* L 424; *lanj gasnōjā hejns* Q 99*.

2.1.6 DARMUITSTULPING

(N 8, 61c)

breuk: *brōk* K 353, L 244c, 265, 271, 321, 332, 387, 425, Q 109; *brōʔk* L 288, Q 197a; *brōk* L 292a, 324, 325; *brūʔk* L 374; *brīʔk* Q 3; **snijbreuk:** *snēbrōk* K 353; **zakbreuk:** *zak-brōk* L 312; *zakbrōk* L 295.

2.2. Het vrouwelijk paard

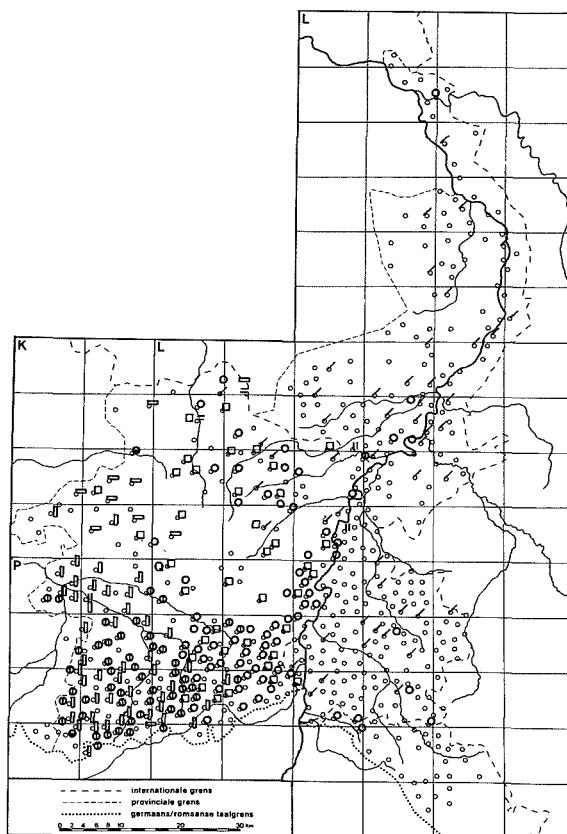
2.2.1 MERRIE

(JG 1a, 1b; A 4, 2a; L 11, 11; L 20, 2a; L A1, 92; S 27; Wi 4; monogr.)

[Gebruikt als handels-, werk-, voermans- en als fokpaard.]

Kaart 6. FOKMERRIE

- ∨ fokmeer
- = fokmerrie
- ≡ fokmerre
- kweekmeer
- ▣ kweekmerrie
- ▩ kweekmerre
- veulen(s)meer
- veul(ens)merrie
- ◉ veulhen(s)merre

meer: *mēr* K 315, 357, L 163, 164, 191, 192, 192a, 209, 210, 211, 213, 214, 214a, 215, 215a, 216, 216a, 217, 244a, 244c, 245, 246, 246a, 247, 248, 249, 250, 265b, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 288, 288b, 289, 289a, 292, 292a, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 312, 316, 317, 318, 318a, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 332, 333, 371, 373, 377, 381, 381b, 385, 386, 387, 416, 417, 418, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432a, 434, Q 12, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 32a, 33, 34, 38, 39, 81a, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 94b, 96a, 96b, 96c, 98, 99, 99*, 100, 101, 102, 103, 104a, 105, 109, 110, 111, 112a, 112b, 113, 113a, 121c, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 179, 180, 181, 186b, 187, 188, 192, 193, 196, 197a, 198, 199, 201, 202, 203, 203a, 204a, 222, 278, 282, 284; *mē.r* L 282, 286, 313, 314, 315, 317, 319, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 415, Q 5, 7, 8, 167; *mē^o.r* L 212a, 316a; *mē^o.r* Q 178; *mē^o.r* Q 13; *mēr* L 331, 379, 380, 381b, 382, Q 2a, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 116, 154, 155, 157a, 158a, 168a; *mer* Q 39; *mē.r* K 359, 360, 361, L 414, 422, Q 1, 3, 11;

316, 318, L 290, 291, 352, 353, 355, 371, 413, 418, Q 32a, 35, 86, 95, 96, 97, 117a, 118, 118a, 121, 186, 206, 208, 249, 253, 255; *mē^o.r* L 423, 424, Q 6, 9, 10, 11, 207, 211; *mē.e.r* L 419; *mer* K 318, Q 278; *mī^o.r* L 421; *mī.e.r* L 420; *mō^o.r* Q 71; **merrie:** *meri* K 278, 314, 357, 359, L 165, 246, 265, 313, 329, 360, 413, 416, P 54; *mēri* K 317a, L 317, P 197, 214, 222, Q 96d, 112; *meri* K 317, 353; *merēi* K 359; *mēreī* K 314; *mē.ri* L 352; *mēri* K 316; **merre:** *mērā* K 353, 358, P 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 115, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 182, 183, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 196, 197, 213, 218, 219, 220, 223, 224, 227, Q 2, 2c, 78, 152, 153, 156, 157, 160, 162, 164, 165, 166, 168, 240; *mērā* L 374, 378; *mē^o.rā* Q 241; *mē^o.rā* Q 169; *mērā* Q 159; *mī^o.rā* L 372; *myrā* L 371; *mō^o.rā* P 49, 50, 58, 113, 115, 117, 118, 118a, 119, 120, 176a, 177, 177a, 178, Q 73.

2.2.2 FOKMERRIE (kaart 6)

(JG 1a, 1b; N 8, 50b)

[Een merrie geschikt voor de kweek of die één of meer veulens gehad heeft. Een *kweekmeer*

werkt niet (Q 168), terwijl een *veulensmeer* ook in de kar loopt (Q 77). In tegenstelling tot een *veulensmeer* is een *kweekmeer* gewoonlijk drachtig. Kleinere boeren zorgen ervoor een *veulensmeer* te hebben, die jaarlijks een *veulen* werpt, waardoor elk jaar een aanspanner ter beschikking staat.]

meer: *mēr* Q 14; *mē.r* L 362, 368; *mēr* Q 96d; **fokmeer:** *fōkmēr* 210, 214, 244c, 247, 266, 270, 271, 282, 289, 292a, 295, 318b, 322, 324, 325, 329, 330, 332, 374, 382, 387, Q 20, 39, 98, 99*, 101, 109, 111, 112b, 193, 198b, 204a; *fōkmē.r* L 317, 359, 365, 369, 416; *fōkmēr* L 288, 294, 331, 369; *fōkmer* L 191, 293; *fōkmēr* L 290, Q 94b, 117a; *fōkmēr^or* Q 32a, 112a; *fōkmē.r* L 419, 420; *fj^o.kmē.r* L 317; **fokmerrie:** *fōkneri* L 314; *fōkneri* L 286; **fokmerre:** *fōkmērā* L 321, 425; *fōkmōrā* P 50; **fokpaard:** *fōkpērt* L 328, Q 33; **kweekmeer:** *kwēkmēr* L 313, 354, 356, Q 7, 10, 84, 94, 171, 175, 188; *kwēk-* K 315; *kwik-* Q 163; *kwē.kmē.r* L 417, 418, Q 1, 5; *kwēk-* L 319, 358, 360, 367; *kwēkmēr* L 314, 416, Q 88; *kwik-* L 364; *kwē.kmēr* Q 2a, 72; *kwēk-* Q 75, 77, 162; *kwēk-* Q 8; *kwik-* Q 79, 157a, 160; *kwēkmēr* L 352, 353, 422; *kwēk-* K 360; *kwik-* L 413; *kwē.kmē.r* Q 3; **kweekmerrie:** *kwēkmeri* K 316, 318, 357; *kwik-* K 314, P 222; *kwēkmeri* K 278, 317; *kwīk-* L 286; *kwē.kmē.ri* L 414; *kwēkmeri* K 359; **kweekmerre:** *kwēkmērā* P 53, 56, 167, 173, 175, 180, 182, 213, 218, 224, Q 153, 156; *kwēk-* K 358, P 44, 45, 46, 51, 52, 55; *kwik-* P 48, 121, 172, 174, 179, 184, 186, 187, 195, 197, 219, 224, 227, Q 159, 165, 167, 168, 240; *kwīk-* K 353; *kwēkmōrā* P 50, 58, 107a, 176, 177, 177a, Q 73; *kwēk-* P 49, 119; *kwik-* P 115, 118a, 161; **kweekpaard:** *kwēkpeāt* K 359; *kwīkpiāt* Q 166; *kwīkpiāt* Q 2c; **veulenmeer:** *vō.lāmēr* L 282, 312, 316; *vō.lā-* L 330; *vō.lā-* L 163, 322, 328; **veulenmerre:** *vō.lāmē.rā* L 370; **veulensmeer:** *vō.lasmēr* Q 7, 8, 10, 13, 88, 96c, 241; *vō^o.lās-* Q 12; *vō.lās-* Q 204a, 251; *vij^o.lās-* Q 111, 200, 247, 247a; *vyō.lās-* Q 163; *vijō.lās-* Q 77, 155, 175, 177, 181; *vijō.lās-* Q 174; *vijō.lās-* Q 89; *vyō.lasmē.r* Q 167; *vijō.lasmē^o.r* Q 169; *vijōlasmēr* Q 86; *vō.lasmēr* Q 74, 75, 79, 79a, 80, 157a, 158a; *vyō.lās-* Q 76; *vyō.lās-* Q 154, 168a; *vō.lasmēr* K 361, L 423, Q 9, 11; *vō^o.lesmē^o.r* L 424; *vij^o.lasmī^o.r* L 372, 421; *vō.lasmōr* Q 71; *vī^o.lasmē.r* L 359, 360, 361, 363, 364, 366, 367, 415, Q 83, 87, 90, 91, 94, 172; *viē.lasmēr* Q 83, 84, 170; *viē.lās-* Q 171; *vē.lasmē^or* Q 2a; *vē.lasmēr* L 355; **veulensmerre:** *vō.lasmērā* P 174, 186, 197, 220, 224, Q 152, 153, 156, 157, 159, 160, 164, 165, 166, 168; *vō.lās-* P 48; *vōj.lās-* P 188, 192, 195, 223; *vōj.lās-* P 47; *vō.lās-* P 180, 182; *vō.lās-* P 176; *vōj.lās-* P 121, Q 78; *vōj.lās-* P 172, 173, 175, 179, 218, 219, 227; *vō.lasmōrā* Q 161; *vō.lās-* P 113, 117, 176a; *vōj.lās-* P 119; *vōj.lās-* P 178; *vōj.lās-* P 118, 118a, 120, 177, 177a; *vōj.lās-* P

115; *vī^o.lasmērā* Q 81a, 82; *vē.lās-* P 57, Q 2; **veulmerrie:** *vōlmeri* K 317a; **veulensmerrie:** *vōlasmēri* P 214; **bokmeer:** *bōkmēr* Q 95; **geschikte meer:** *gāsxek-da mē^or* L 312; **gewone merrie:** *gāwuānā meri* K 353; **mam:** *mam* Q 170 (borst, uier, van *mam*: moeder); **lege meer:** *lēax mēr* Q 113; *lēx-* Q 248; **raspaard:** *raspiā.t* Q 164; **trekmeer:** *trēkmēr* Q 178, 179, 181, 182, 242 (*trekken*: fokken); **trekmerre:** *trēkmērā* Q 82; **tuchtmeer:** *tōxmēr* Q 121 (vgl. *du. Zugmähre*).

2.3. Veulen

2.3.1 VEULEN

(JG 1a, 1b; A 4, 2d; L 20, 2d; L A1, 262; N 8, 1; Gwn 5, 10; RND 107; S 40; Wi 4; monogr.)

[Jong paard, gewoonlijk tot de leeftijd van twee en een half jaar.]

veulen: *vō.lā* K 278a, 314, 317, 317a, 318, 353, L 115, 159a, 191, 192, 192a, 204, 209, 210, 211, 213, 214, 214a, 215, 215a, 216, 216a, 217, 244a, 244c, 245, 246, 246a, 246b, 246c, 247, 248, 249, 250, 265, 265b, 268, 269, 270, 271, 281, 284, 285, 288, 288a, 288b, 289, 289a, 292, 295, 296, 297, 298, 300, 317, 318, 318a, 318b, 320, 320a, 321, 326, 329, 330, 331, 332, 344, 371, 375, 376, 377, 382, 385, 386, 414, 422, 426, 427, 428, 429, 430, 432, 434, P 44, 45, 46, 50, 113, 117, 171, 176a, 183, 197, 214, 222, Q 2c, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 31, 32, 32a, 94b, 95, 96, 96a, 96b, 96d, 97, 98, 99, 99*, 100, 101, 102, 103, 104, 104a, 105, 108, 109, 110, 112a, 121, 121c, 187, 196; *vō.lān* K 278, 315, 316, L 353, Q 14, 15; *vō.lā* K 357, 358, 359, 360, 361, L 291, 313, 319, 352, 354, 369, 370, 371, 413, 414, 422, 423, P 45, 48, 51, 58, 224, Q 1, 7, 9, 10, 11, 13, 39, 71, 73, 75, 79, 79a, 80, 88, 96c, 152, 153, 156, 157, 157a, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 182, 240, 242; *vō.lān* L 282, 286, 312, 314, 315, 316, 353, Q 8; *vō^o.lā* L 164, 387, P 211, 212, Q 203, 203a, 207, 253, 254, 257, 259, 260, 265; *vō^o.lā* L 424, Q 6, 12; *vō^o.lā* Q 278, 279; *vōj.lā* P 118, 186, 192; *vijō.lā* Q 240; *vō.lā* P 197; *vō^o.lā* Q 255; *vōj.lā* P 119, 220, Q 74; *vōj.lā* P 49, 188; *vijō.lā* Q 77, 155, 168, 169, 174, 175, 177, 179, 180, 188; *vōj.lā* L 266, 267, 269, 290, 292, 292a, 293, 294, 322, 323, 324, 325, 327, 328, 373, 374, 378, 378*, 379, 380, 381, 381b, 425, 431, P 174, 176, 180, 182, 218, Q 179a, 204a; *vō^o.lā* Q 251, 252, 262; *vō.lā* L 163, 164, 165, 299, Q 197a, 222, 284; *vō.lā* Q 250; *vōj.lā* P 118a, 120, 121, 177, 177a, 184, 187, 195, 223, Q 78; *vōj.lā* P 47, 107a, 115, 172, 173, 175, 178, 179, 196, 213, 219, 227; *vijō.lā* Q 173, 174; *vijō.lā* Q 89; *vijō.lā* Q 162; *vij.lā* Q 198b; *vij.lān* L 289; *vij^o.lā* L 289, Q 30, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 111, 112, 112b, 113, 113a, 116, 117,

117a, 118, 118a, 119, 158a, 183, 192, 193, 195, 198, 199, 201, 202, 208, 211; *vij².lā* L 317, 372, 421, 432a, Q 112a, 172; *vij².lān* L 419; *vij².lā* L 420; *vylā* Q 206; *vyalā* L 316a, 372, 374; *vy².lā* Q 76, 154, 163, 168a, 178, 181, 188; *vy².lā* Q 162, 167; *vy².lā* Q 247, 247a, 249; *vē.lā* P 52, 53, 54, 55, 56, 57, Q 2, 2a; *vē.lān* L 355; *vē².lā* Q 83; *vealā* Q 72; *viēlā* Q 94; *viēlā* Q 86; *viē.lā* Q 93; *vī.lā* L 360; *vīlā* L 416; *vī².lā* L 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, 416, 417, 418, Q 3, 5, 72, 81a, 82, 87, 90, 91, 170; *vīē.lā* Q 84, 94, 171; *viālā* L 415, Q 83.

2.3.2 HENGSTVEULEN

(JG 1a, 1b; N 8, 3a)

[Het mannelijk jong van een paard.]

hengstveulen: *hejstvēlā* L 192, 214, Q 121; *hejst-* K 317; *hejst-* L 372; *hejst-* L 191, 210, 247, 265, 268, 270, 288, 318, 318a, 321, 328, 329, 382, Q 98; *hejs-* L 271, 295, 331, 332, Q 32a, 94b, 95, 99*, 101, 109, 112a; *hejst-v².lā* L 371, Q 153; *hejst-* Q 152, 159; *ejst-* L 369; *hejst-vōlān* K 278; *hejst-* L 286, 314; *hejstvō².lā* L 387; *hejstvō².lā* Q 74; *hejs-vi².lā* Q 174, 175; *hejstvō².lā* L 266, 290, 292a, 293, 294, 322, 324, 325, 425; *hejs-* Q 204a; *hejs-vō².lā* Q 251, 252; *hejstvō².lā* L 163, Q 197a; *hejstvō².lā* P 107a; *hejstvīlā* Q 198b; *hejstvī².lā* L 289, Q 13; *ejst-* L 421; *hejs-* Q 33, 39, 111, 112b, 117a, 193; *hejsvya².lā* L 374; *hejsvy².lā* Q 178; *hejs-vi².lā* Q 91; **hengsteveulen:** *hejstāvōlā* K 314, 353, L 244c, P 50, Q 2c, 20; *hejstā-* P 44, 45, 46, 113, 176a, Q 96d; *ejstā-* L 424; *hejsā-* P 214, Q 121c; *hejstāvōlān* K 315, 316, Q 14; *hejstāvō².lā* K 318, 361, L 313, 352, 354, 370, 413, 414, P 51, 58, Q 1, 73, 157; *ejstā-* Q 13; *hejstā-* K 357, 358, 360, L 319, Q 10, 96c; *ejstā-* L 422, 423, P 48, Q 7, 9, 11; *hejsā-* P 197, 224, Q 75, 79, 79a, 80, 156, 160, 164, 165; *hejsā-* Q 71, 157a, 161, 163, 182, 241, 242; *hejstāvō².lān* L 282, 312, 315, 353; *hejstā-* L 316; *ejstāvō².lā* Q 6, 12; *hejstāvō².lā* P 118; *hejstāvō².lā* P 119, 120; *hejsā-* P 192, 220; *hejstāvō².lā* Q 174; *hejsā-* Q 162; *hejstāvō².lā* Q 177; *hejsā-* Q 77, 155, 169, 240; *hejstāvō².lā* P 180, 182, 218; *hejstā-* P 117, 174; *ijstā-* P 176; *hejstāvō².lā* P 184, 195; *hejstā-* P 177, 177a; *hejsā-* P 121, 187, 188, 223, Q 78; *hejstāvō².lā* P 49, 179; *ejstā-* P 178; *hejstā-* P 47, 115, 172, 173, 213; *ejstā-* P 175; *hejsā-* P 219, 227; *hejsāvō².lā* Q 158a; *hejstāvō².lā* L 317; *hejstāvō².lān* L 419; *hejstāvō².lā* Q 172; *hejstāvō².lā* Q 188; *hejsā-* Q 76, 168a, 181; *ejstāvō².lā* L 420; *hejsā-* Q 154, 162, 167; *hejstāvē.lā* P 56; *hejstā-* P 52, 53, 55, 57, Q 2a; *hejstāvē.lān* L 355; *ejstāvē.lā* Q 83; *hejstāvīē.lā* Q 86; *hejstāvī².lā* L 356, 363, 364, 365, 366, 416, 417, 418, Q 3, 5, 72, 81a, 82, 83, 90; *hejstā-* L 358, 359, 360, 361, 362,

367, 368, 415, Q 87; *hejsā-* Q 170; *hejstāvīē.lā* Q 84, 171; *hejstēvie.lā* Q 94; **hengstige veulen:** *hejstegā vō².lā* K 359; **hengstveulentje:** *hejstvō².lā* L 246; *hejstvō².lā* L 330; **hengstje:** *hejskā* K 317a, P 184, 186, 220, 222, 227, Q 74; *ejjskā* P 178; *hejskā* L 269, P 115, Q 88, 111, 172, 188, 240; *ejjskā* P 175, Q 7.

2.3.3 MERRIEVEULEN

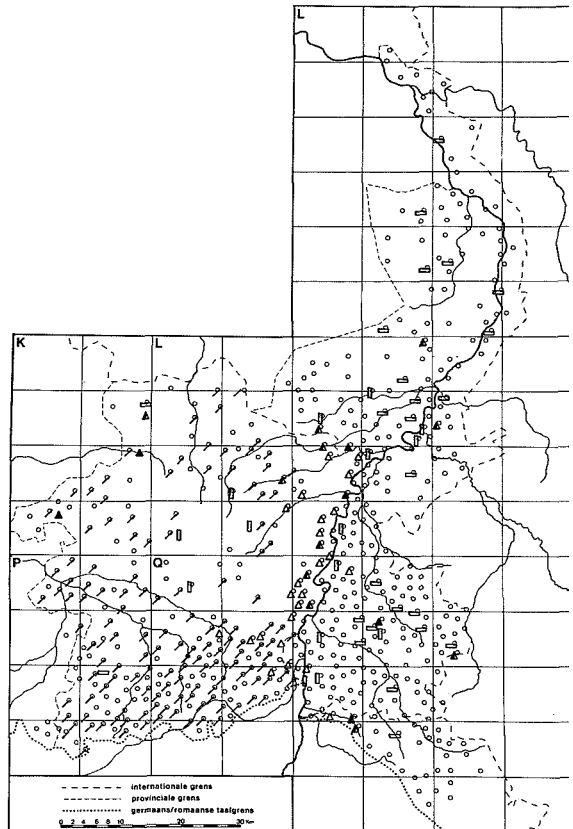
(JG 1a, 1b; N 8, 3b)

[Het vrouwelijk jong van een paard.]

meerveulen: *mērvōlā* L 191, 192, 210, 214, 244c, 247, 268, 271, 288, 295, 318, 318a, 329, 331, 332, 382, Q 94b, 98, 99*, 101, 109, 121c; *mēr-* Q 95, 121; *mērvō².lā* L 163; *mē.r-* K 361, L 414, 422, Q 1; *mē.rvō².lān* L 282, 286, 314; *mēr-* L 312; *mē.r-* L 353; *mērvō².lā* L 387; *mērvō².lā* L 266, 292a, 293, 294, 322, 324, 325, 328, 425, Q 197a, 204a; *mēr-* L 290; *mērvō².lā* Q 251, 252; *mērvīlā* Q 198b; *mē.rvī².lā* L 317; *mēr-* L 289, Q 33, 39, 111, 112a, 112b, 113, 158a, 193; *mē².rvī².lān* L 419; *mērvī².lā* L 416, Q 5; *mē.r-* Q 3; **meertje:** *mērka* L 317, 368, Q 10, 12, 111; *m².ē²rkā* Q 88; *mēr².kā* L 316, P 56, 184, 186, 220, 227, Q 74, 155; *merikā* K 317a; *mērka* Q 112a, 178; *mō².rkā* P 115; **merrieveulen:** *mērivōlā* K 278, 314, 317, L 246, 265, P 197, 222, Q 96d, 112a; *mēri-* P 214; *meri-* K 353; *mērivō².lā* K 357, 359, L 313, 413; *mē.ri-* L 352; *mērivō².lān* K 316; *mērivī.lā* L 360; **merreveulen:** *mērvōlā* Q 2c; *mērā-* K 353, L 321, P 44, 45, 46, Q 20, 32a; *mērā-* K 318; *mērvōlān* K 315, Q 14; *mērvō².lā* K 358, P 48, 51, 224, Q 75, 79, 79a, 80, 152, 153, 156, 157, 157a, 160, 162, 164, 165, 166; *mē.rāvō².lā* L 354, 369, 370, Q 7; *m².ērā-* Q 96c, 252; *mērā-* Q 159; *mē.ra-* L 370, Q 9, 10, 11, 13; *mē².rā-* L 423; *mē.rāvō².lān* K 360, L 315, Q 8; *mē².rāvō².lā* L 424, Q 6; *mērvō².lā* P 186, 192; *mērvō².lā* P 220, Q 74; *mērvō².lā* P 188, 213; *mērvō².lā* Q 240; *mērvō².lā* Q 77, 169, 174, 175, 177, 188; *mērvō².lā* P 174, 176, 180, 182, 218; *mērvō².lā* P 121, 184, 187, 195, 223; *mērvō².lā* P 47, 172, 173, 175, 178, 179, 227; *mērvō².lā* Q 89; *mērāvō².lā* Q 172; *mī².rā-* L 372, 421; *mīē.rāvō².lā* L 420; *mērvāyā* L 374; *mērvāyō².lā* Q 168; *mērāvō².lā* Q 76, 178; *m².ērā-* Q 163; *mērā-* Q 181; *mērvāyō².lā* Q 162, 167, 168a; *mērvāyē.lā* P 52, 53, 55, 56, 57, Q 2, 2a; *mē.rāvē.lān* L 282, 286, 314; *mērvāyē.lā* Q 83; *mērvāyē².lā* Q 72, 81a, 82, 171; *mē.ra-* L 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, 417, 418, Q 87, 90, 91; *m².ērāvīē.lā* Q 84; *mērā-* Q 94, 171; *mōrvōlā* P 50, 113, 117, 176a, Q 73; *mōrvō².lā* P 58, Q 161; *mōrvō².lā* P 119, 120; *mōrvō².lā* P 49; *mōrvō².lā* P 118; *mōrvō².lā* P118a, 177, 177a; *mōrvō².lā* P 115; **meerveulentje:** *mērvō².lā* L 330.

Kaart 7. TETVEULEN

- ∕ tetveulen(tje)
- ⊖ zuigveulen(tje)
- ▯ zuikveulen(tje)
- ▲ zeugeling
- ▲ zuigeling
- △ zuikeling

2.3.4 MOEDERLOOS VEULEN

(N 8, 6)

[Veulen dat met een melkfles grootgebracht wordt.]

meerloos veulen: *mērlōs vōlā* Q 95; **moederloos veulen:** *mudārlo^s vōlān* L 312; *mōdārlo^s vōlān* Q 14; *mūrlōs vōlā* L 332; *mudārlo^s vōlā* L 322; *mudārlo^s vōjlā* P 213; **moederloos veulentje:** *mōdārlo^s vōlkā* L 269; **flesveulen:** *flesvōlā* L 325; **leiveulen:** *leivōlā* L 382; **lepelveulen:** *lēpalvōlā* K 314; **lebbēr:** *lēbār* L 321; **lepper:** *lēpār* K 278, L 163, 210, 214, 247, 271, P 50, Q 112a, 113; *lēpār* K 357, L 266, 286; *lēpār* L 270; **lepperd:** *lēpārt* L 290; *lēpārt* L 295; *lōpārt* L 244c; **lepveulen:** *lēpvōlā* L 246, 261, 265, 329, 331, Q 98, 101, 112a, 121; *lēp-* L 191; *lēpvōlān* Q 14; *lēpvōlā* L 294, Q 204; *lēpvij^alā* Q 111; *lēpvē.lā* Q 2; **papkind:** *papken^t* Q 39; **pappot:** *pappōt* Q 112a, 121; **papveulen:** *papvōlā* K 361; *papvōlā* L 270; **weesveulen:** *wēisvōlā* Q 20; *wēsvōlān* L 282; *wēsvealā* Q 248; **zuiger:** *zākār* P 174.

2.3.5 TETVEULEN (kaart 7)

(JG 1a, 1b; N 8, 2)

[Veulen dat nog gezoogd wordt. Een tetveulen is ouder dan een zuigeling en kan verkocht worden.]

tetveulen: *tetvōlā* K 314, 317a, 318, 353, P 44, 45, 46, 50, 113, 117, 176a, 186, 197, 214, 222, Q 96d; *tetvōlān* K 315, 316; *tetvōlā* K 357, 358, 359, 360, 361, L 313, 352, 413, 414, P 48, 51, 58, 224, Q 71, 73, 79, 79a, 80, 88, 152, 153, 156, 157, 157a, 159, 161, 164, 165, 166; *tet-* Q 160, 182, 240; *tetvōlān* L 282, 286, 314, 315, 353; *tetvōjlā* P 118, 192; *tetvōjlā* P 188, 220, Q 74; *tetvōjlā* P 49, 188; *tetvōjlā* Q 241; *tetvōjlā* Q 77, 155, 168, 169, 174, 175, 177, 188; *tetvōjlā* P 174, 176, 180, 182; *tetvōjlā* P 118a, 120, 121, 177, 177a, 187, 195, 223, Q 78; *tetvōjlā* P 47, 107a, 175, 178, 213, 218, 219, 227; *tetvōjlā* Q 89; *tetvōjlā* Q 162; *tetvōjlā* L 317, Q 172; *tetvōjlā* Q 158a; *tetvōjlā* Q 242; *tetvōjlā* Q 76, 154, 168a, 178; *tetvōjlā* Q 162, 167; *tetvōjlā* P 52, 53, 55, 56, 57, Q 2, 2a; *tetvōjlā* L 355; *tetvōjlā* L 360; *tetvōjlā* L 358,

359, 360, 361, 363, 365, 366, 367, 416, 417, 418, Q 3, 5, 72, 81a, 82, 87, 90, 91, 170; *tet-vīe.lā* Q 84, 94, 171; *tet-vīalā* Q 83; **tetveulentje**: *tet-vīφ.lākā* Q 181; *tet-vī^o.lākā* L 356; **tetter**: *tettar* P 120, 188; **zuigveulen**: *zīx-vōlā* L 191, 210, 270, 331, Q 112a; *zōix-* L 268, 382, Q 32a; *zōix-vōlān* K 278; *zōx-vōlā* P 176; *zōg-* Q 204a; *zōix-* L 293, 322, 324, 325; *zīx-vī^olā* Q 39, 113; *zux-vōlā* Q 98, 101, 121; *zōx-* L 265, Q 109; *zux-vō^olā* Q 250; **zuikveulen**: *zīkvōlā* Q 2c; *zīkvōlān* Q 14; *zōixvīalā* L 374; *zīkvī^o.lā* L 364; *zīk-* L 416; *zūkvōlā* Q 99*; *zō.kvō.lā* L 414; *zūkvōlā* Q 188; *zūkvōlā* L 318b, 329, 330; *zūk-* L 425; *zūkvī^olā* Q 111; *zuak-* Q 193; *zū.k-vī^olā* L 364; *zuak-* Q 193; **zuigveulentje**: *zīx-vōlkā* L 246; *zī^ox-* L 244c; **zuikveulentje**: *zūkvōlkā* L 292a; **zeugeling**: *zūxlē^o* L 321; *zōgā-* Q 109; *zōyagā-* K 353; *zōgale^oḡk* K 317a; **zuigeling**: *zīygalē^o* L 290, 332; *zōigā-* L 422; *zōxā-* Q 247, 247a; *zōigā-* K 278, Q 8; *zōigā-* L 318, 319, 372, Q 13; *zī.gā-* L 362; *zīygalē^oḡk* Q 121c; **zuikeling**: *zīkle^o* Q 200; *zīkā-* Q 14; *zī.kā-* L 424; *zī^o.kā-* L 419, Q 6; *zīkā-* L 421; *zīφ.kā-* Q 188; *zīφkā-* L 420; *zī.kā-* L 369, Q 12, 96c; *zōkā-* L 370, 371, Q 9, 10, 11, 94b; *zī^o.kā-* Q 90, 91; *zīe.kā-* Q 171; *zēkā-* L 368, 415; *zēi.kā-* Q 83; *zīekā-* Q 86; **melkveulen**: *mē.^lkvō.lān* L 282, 286; *mē^lkvī^olā* Q 117a; **memveulen**: *memvō.lān* L 312; **speenveulen**: *spīānvō.lā* L 354; *spē^on-* K 361; *spīānvōlā* Q 197a; **veulen**: *vōlā* L 288, 295; *vō.lā* L 163; *vōlā* L 294; *vō^olā* Q 251; *vīlā* Q 198b; **veulentje**: *vōlākā* Q 96d; *vōlkā* L 266; **klein veulentje**: *klē. vō.lākā* Q 1; *klē* ~ L 316; **niet gespeend (veulen)**: *nēt gēspīānt* L 424; **ongespeend (veulen)**: *onjās^opīānt* Q 252.

2.3.6 GESPEEND VEULEN

(N 8, 2b)

[Een veulen dat gespeend, niet meer gezoogd wordt. De ontwenning heeft tijdens de vierde of vijfde maand plaats.]

gespeend veulen: *gāspēnt vōlā* L 265, Q 2c; *gāspēnt* ~ L 288; *gāspī^oānt* ~ P 222; *gāspīānt* *-vō.lān* L 312; *gāspēnt* ~ L 282, 286; *gāspī^ont* *vō^o.lā* L 424; *gāspīnt vōlā* Q 188; *gāspī^ont vōlā* Q 204a; *gāspēnt* ~ L 292a; *gāspēnt vīōlā* Q 162; *gāspīnt vīlā* Q 198b; *gāspī^ont* *vī^olā* L 289; *gāspīnt* ~ Q 193; *gāspīnt vī.lā* L 360; *gāspēnt* *-vī^o.lā* L 416; *gāspī^ont vōlā* L 290; *gāspī^ont vī^olā* Q 111; *gāspī^ont* ~ Q 112a; *gāspēnt* ~ L 329, Q 20, 101; *gāspēnt* ~ L 382; **gespeend**: *gāspī^ont* L 422; *gāspī^ont* Q 32a; *gāspīānt* Q 33; **(een) gespeende**: *gāspīāndā* Q 200; *gāspīāndā* Q 247, 247a; **speenling**: *spī^onle^o* L 321, 369; **speenveulen**: *spīnvōlā* L 268, 295; *spēn-* K 353, L 288; *spēnvōlān* Q 14; *spīānvōlā* L 330, Q 121; *spēn-* L 332; *spīnvōlā* L 324; *spīān-* L 293, 328; **flesveulen**: *flēšvōlā* Q 101; **veulen**: *vōlā* K 314,

318, L 318, P 44, 50, Q 96d; *vōlān* K 278, Q 14; *vō.lā* K 357, 359, 361, L 318b, Q 71; *vōlā* L 294, P 176; *vōi.lā* P 107a, 175; *vī^olā* Q 113, 117a; *vīφ.lā* Q 162; *vī^o.lā* L 364, 368, Q 72; **veulentje**: *vōlkā* L 266; **alleenstaand**: *alejnstānt* Q 94b.

2.4. Onderscheid naar leeftijd

2.4.1 BENAMINGEN VAN HET PAARD NAAR DE LEEFTIJD

(A 32, 11a, 11b, 11c, 11d, 11e en 11f; A 45, 28a; N 8, 5, 15, 20, 62f en 62g; monogr.)

[Namen voor het onderscheid naar de leeftijd zijn talrijk. Specifieke namen treffen wij vooral aan tijdens de ontwikkeling van jong veulen tot paard. Na één jaar is het een *jaarling*. Wordt het op anderhalve à tweejarige leeftijd voor het eerst met een merrie voor een voertuig gespannen, dan heet het *aanspanner* of *achtienmaander*. Zijn de veulens na circa twee jaar volwassen geworden, dan zijn het *tweejarigen* of *twenters*. Nadien worden nog weinig specifieke namen volgens de leeftijd gegeven, behalve als de paarden (te) oud geworden zijn: ouder paard (zes tot twaalf jaar), oud paard (dertien jaar en meer).

De leeftijd van een paard kan worden vastgesteld aan de hand van het gebit. Als alle vaste snijtanden volledig doorgekomen zijn, heeft het een „volwassen gebit”. Vanaf nu wordt de leeftijd bepaald op grond van de veranderingen die zich op het kauwvlak van de ondertanden voltrekken en van de hoek die de ondertanden met deze uit de bovenkaak vormen. Tot achtjarige leeftijd is de ouderdom nauwkeurig vast te stellen; daarna wordt het wat moeilijker en noemt men een paard *afstands*.]

A. de eerste weken na de geboorte: **veulen**: *vōlā* L 191, 192, 192a, 213, 215a, 217, 245, 246, 246b, 247, 268, 269, 271, 288a, 289a, 292, 295, 297, 298, 300, 318b, 320a, 326, 330, 331, 377, 434, Q 21, 95, 99*, 103, 108, 121c, 197; *vōlān* Q 15; *vō^olā* Q 203; *vōlā* L 266, 267, 294, 328, 381b, Q 204a; *vōlā* L 164, Q 222; *vī^olā* Q 38, 111, 112, 192, 193, 195, 202, 208; **veulentje**: *vōlākā* K 353, L 204, Q 32, 95, 102, 196; *vōlkā* L 290, 378*; *vīalākā* L 374; **paardje**: *pērtšā* Q 95; **tetveulentje**: *tet-vī^o.lākā* L 317;

B. als het enkele maanden oud is: **veulen**: *vōlā* L 192, 192a, 204, 215a, 245, 246, 289a, 300, 344, Q 21, 102, 197; *vōlā* L 290, 292, 328, 374, 378*; *vī^olā* Q 38, 111, 192, 193, 195, 208; **maandeling**: *mōndāle^o* Q 103; **speenveulen**: *spēnvōlā* Q 108; **tienmaander**: *tīnmūndār* K 361; **zuikveulen**: *zūkvōlā* Q 203;

C. als het één jaar oud is: **jaarling**: *jīrle^o* K 317, 318, L 269, 270, 282, 286, 294, 372, 416, 422, Q 2, 188; *jō^orle^o* Q 1; *jōār-* K 353; *jōār-* K 278; *jō^or-* P 44; *joār-* P 213; *jo^orle^o* L 368;

jouar– K 314; *jūr*– P 48, 222; *juar*– Q 83; *juor*– K 361; *jōrleŋk* Q 94; *joar*– P 175; *jōrleŋ* L 210, 214, 247, 288, 295, 300, 317, 325, 374, 382, 424, Q 94b, 109; *jōr*– L 317, 318, 321, 330, 332; *jōir*– P 107a; *jōr*– L 292, 328; *jōar*– Q 71; *jōr*– Q 162; *jur*– P 188; *jēr*– Q 3, 72, 86; **(een) jari-ge**: L 192, Q 112b; *jōregā* L 245, 298a, Q 38, 203; *jōrājā* Q 252; *jōregā* L 163; *jōregā* Q 103; **(een) eenjarige**: *eiŋjōregā* L 300; *eiŋjōregā* L 271, 292, Q 111; *in*– L 266; **eenjarig veulen**: Q 21; **jarig veulen**: *jōrex*– *vōlā* Q 121c, 197; **enter**: *entār* L 265, 270, 271, 321, 329, 331, 374, Q 99*, 113; **graspaard**: *graspērt* L 163, 164, 360, 364; *grās*– L 271, Q 20; *graspert* L 265; *grōspiāt* P 176; **grasveulen**: *grasvōlā* L 192a, 247; *grās*– L 244c; **pinter**: *pentār* Q 94b (nog geen twee jaar oud en niet geschikt om te ploegen); **veulen**: *vōlā* L 215a, 246; *vōlā* L 290, 378*; *vijōlā* Q 111, 192, 193, 195, 208; **weideveulen**: *weivōlā* L 270; **eenjaars**: *iajōrs* K 317; **jarig**: *jōrax* Q 96d;

D. als het achttien maanden oud is: **aanspanner**: L 192, 268, 382, Q 195; *anspēndār* L 210 (als het veulen aan kar en tuig gewend is; na circa anderhalf jaar), 215a; *aspēnār* Q 251; *q̄nspēnār* Q 109, 178; *q̄nspēndār* Q 188; *an*– L 214, 247; *ānspēnār* L 416 (achttien maanden); *āšpēnār* Q 117a; *ānspēndār* Q 192, 196; *āšpēndār* Q 111, Q 200, 247, 247a, 248, 250, 252; *ānspēnār* L 270, Q 193; *ānspēndār* L 322 (paard dat voor het eerst voor de kar komt), 329 (jong veulen dat aangespannen of beleerd wordt), Q 99* (paard dat op anderhalfjarige leeftijd wordt aangespannen), 197a; *ānspēnār* Q 111; *ānspēndār* Q 99*; **inspanner**: *enspēnār* Q 162 (veulen van achttien maanden); **achttienmaander**: L 292, 378*, Q 250; *axtinmōndār* K 278, L 282, 286; *axtin*– P 213 (het begint te werken); *āxin*– K 278; *axti^onmōndār* L 416; *axtinmō^ondār* P 175; *āxteān*– K 359 (achttien maanden oud); *axtinmōn^onār* L 288; *axti^onmō^onār* L 422; *axtinmōjndār* K 318; *axtinmōndār* L 312; *axtinmōndār* Q 3; *āxtejn^omundār* Q 83; *āxtēnmunār* Q 72; *āxtēnmūq^onār* Q 162 (tijd van het inspannen), 178; *āxtinmāndār* Q 2c; *axtinmandār* K 353 (veulen van anderhalf jaar); *axtinmōndār* Q 39; *āxtinmōjndār* Q 188 (tussen veulen en paard: anderhalf jaar); **jong paard**: L 192a, 200; **(een) anderhalfjarige**: L 289*, 292, 300, Q 103, 197, 203, 252; **paard**: *pērt* L 246; *pē^ot* Q 208;

E. als het twintig maanden oud is: **twintigmaander**: *twintaxmōndār* P 213; *twintaxmūq^onār* Q 162;

F. Als het twee jaar oud is: **(een) tweejarige**: L 378*, Q 103, 192, 197; *twijōregā* L 422; *twi^o–jōrāgā* L 312, 368; *twijō^orāgā* K 359; *twijōregā* L 266; *twiā*– L 271; *twi*– L 424; *twajōrājā* Q 252; *twijōregā* Q 94b; *twējijāregā* Q 83; *twijērāgā* L 416; **(een) tweejarige**: *twijōrsā* K 317;

twijājōmārsā K 353; *twijūrsā* K 361; **twente twentār** L 270, 294, 329, 331, P 175, Q 83, 99 113; **vierentwintigmaander**: *virāntwentexmōdār* L 286; **paard**: *pērt* L 164, 246, 294, Q 2 38; *pērt* Q 102; *pē^ot* Q 208; **jong paard**: *jōi pērt* L 374; *jōŋk pē^ort* Q 193; **tweejarig**: *tweijōrex* Q 2; *twijōrāx* Q 96d;

G. als het ouder dan twee jaar is: **dertigmaander**: *dertexmōjndār* Q 39; *dertaxmōndār* K 27 *datexmūq^onār* Q 162; **(een) driejarige**: *drējōmārsā* K 353; **(een) driejarige**: L 378*, Q 19 *drējjōrāgā* K 359; *drī^ojorāgā* L 368; *drējjōrājā* 252; *drijēregā* L 416; **driejarige**: *drājarāgār* 357; **drieling**: *drējleŋ* Q 96d (paard van dr jaar); **paard**: *pērt* Q 21; *pē^ort* Q 195 (na dr jaar); **jong paard**: *jun^ok pē^ot* K 353 (drie à z jaar); **(een) vierjarige**: *vērjōrājā* Q 252; **vierjarige**: *virjōrāgār* K 359; *vejārjārāgār* K 35 **(een) voljarige**: *vōljōregā* Q 99* (ouder dan z jaar); **voljarige**: *vōljōrex* L 288 (zes jaar); **volzpaard**: *vōlzatā piāt* P 188 (vijf jaar en ouder **aftander**: *q̄ftēntār* Q 162 (acht jaar; de tand duiden de juiste leeftijd niet meer aan); **aftandpaard**: *q̄ftandex pērt* L 321 (vanaf acht jaar **(een) aftandige**: *q̄ftendegā* Q 188 (ouder dan tien jaar); *ā.ftēnegā* Q 96c; **aftandspaard**: *ā tans pērt* L 210, 269, 282, 295; *āftan^os* ~ 292a, 300, 425; *āftens* ~ Q 101; *āften^os* ~ Q 1. *āftens* ~ Q 20; **aftandse voes**: *āftanse vus* Q 9 **twintiger**: *twēn^oejar* K 314 (paard van twint jaar); **machabeeër**: L 192 (heel oud paard); **aandig**: *aftandex* K 353; **aftands**: L 192, 25 332; *q̄ftans* Q 95, 193; *āf*– K 361 (meer dan vijf tien jaar), L 244c, 286 (tien jaar), 288 (acht veertien jaar), 321 (negen jaar en ouder), Q 9° (ouder dan vijftien jaar), 111; *āftan^ots* L 32 322; *āftan^os* L 331; *āftens^o* Q 113; *āftens^o* Q 2. *āftens* L 332; **driejarig**: *drējjōrāx* Q 96d; **ou^oq̄t** K 353 (vanaf vijftien jaar); **volzet**: *vōlzatā* 361 (ouder dan zes jaar); **van tand af**: *vc tā.nd^o ā.f* P 224; *van tā.nd^o q̄f* Q 159.

2.4.2 OUD, VERSLETEN PAARD (kaart 8)

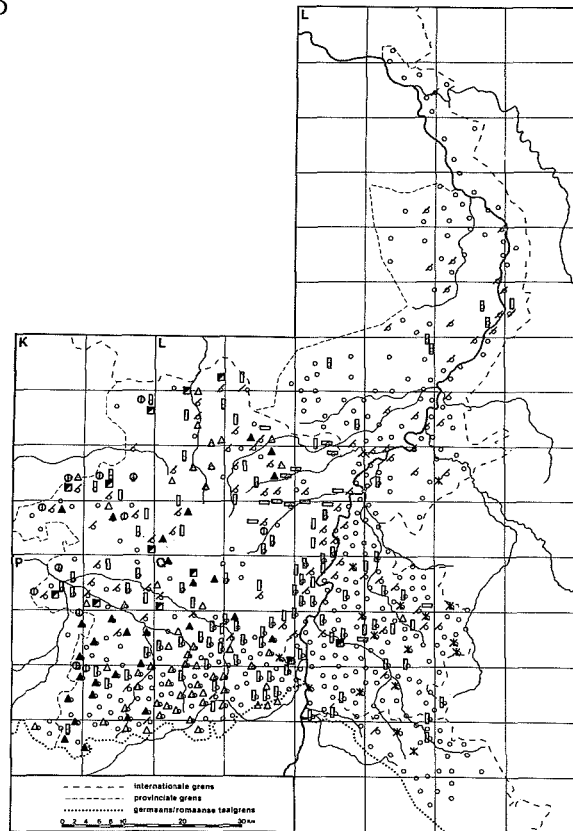
(JG, 1b; A 45, 28a; L 5, 36; L 36, 82; N 8, 2 62f en 62g; monogr.)

[Zie ook het lemma BENAMINGEN VOOR HE PAARD NAAR DE LEEFTIJD (2.4.1), sub F.]

biek: *bik* K 314, L 312, 314, P 188, Q 71, 112 158, 158a, 168, 168a, 240, 243 (wellicht on leend aan fr. *bique* „geit”); **oude biek**: *ā bik* 50, 176, 187, 193, 211, 222, Q 74, 78, 94, 15 160, 162, 164, 165, 167, 170, 175, 177, 17 179, 182; *ā^o* ~ L 352, 354, 355, 355a, P 58, 18 195, 219, 223, Q 79, 79a, 156, 157a, 161, 16 āvā ~ K 314, 318; *ayā* ~ L 315, 356, 360; *q̄j* ~ L 317; **versleten biek**: *varsle.tā bik* Q 2; **versleten oude biek**: *varsle.tā ā^o bik* Q 152, 15 **bik**: *bek* K 353, 358, P 107a, 115, 177a, 18 188, 213, Q 2c, 3, 83; **oude bik**: *ā^o bek* K 361,

Kaart 8. OUD, VERSLETEN PAARD

- ∨ (oude, versleten) knol
- ⊖ (oude, versleten) kragge
- ▭ (oude) krak
- △ (oude, versleten) bieċ
- ▲ (oude) bik
- ▣ (oude) djek
- (oude) hecht
- x storkeġ

413, P 113, 118, 118a, 120, 173, 174, 178, 197, 214, 220, 227, Q 75; $\bar{a} \sim$ Q 1; $\bar{q}^{\circ} \sim$ L 358, 359, Q 91; $a\bar{u}\bar{a}$ beq L 362; **djek**: *djek* K 278, 314, 361, L 282, 312, P 48, 50 (mager, versleten paard; vgl. *bi(e)k*, *hecht*, *knol*, *krak*); *djek* K 318; *džek* Q 2c; **oude djek**: Q 103; *ān djek* Q 2; $a\bar{u}\bar{a}$ žek Q 94b; **hecht**: *hext* K 278, 317, 353, 358, L 416, P 44, 107a (vgl. *bi(e)k*, *djek*, *knol*, *krak*); *hext* K 353, P 172, 176; **oude hecht**: $\bar{a}\bar{u}\bar{a}n$ *hext* K 315; $\bar{a}\bar{v}\bar{a}n \sim$ K 314; $\bar{a}n \sim$ P 47; **knol**: L 332, Q 88 (identiek met *bi(e)k*, *djek*, *hecht*, *krak*); *knol* K 314, 317a, 318, 353, 357, 359, L 210, 249, 265, 266, 268, 270, 271, 282, 298, 314, 317, 321, 324, 325, 329, 356, 358, 360, 363, 364, 366, 367, 368, 374, 375, 382, 416, 421, 423, 425, P 50, 52, 54, 57, 118, 119, 184, Q 2, 5, 14, 32a, 33, 83, 99*, 112a, 118, 162, 203, 248; *knol* L 316, 414, Q 8, 11; *kn'ol* L 286; *knol* L 387, 422; *knol* P 222; **oude knol**: L 266, Q 15, 21; $\bar{a}\bar{a}$ *knol* L 352, P 47; $\bar{a} \sim$ L 413, P 51, Q 71; $\bar{a}l\bar{d}\bar{a} \sim$ L 244c, 246, 0247, 269, 271; $\bar{a}l\bar{d}\bar{a} \sim$ L 163; $a\bar{u}\bar{a} \sim$ L 370, Q 96d, 111; $o\bar{u}\bar{a} \sim$ Q 113; $\bar{q}\bar{u}\bar{a} \sim$ L 372; $\bar{a}\bar{i}\bar{a} \sim$ L 270, 331; $\bar{q}\bar{i}\bar{a} \sim$ L 295, 371a, 376, 377; $\bar{a}\bar{u}\bar{a}$ *knol* L 312; $\bar{a} \sim$ Q 2; $\bar{a}\bar{a}$ *kn'ol* K 361; $\bar{q}\bar{i}\bar{a} \sim$ L 419; $\bar{u}\bar{.}\bar{u}\bar{.}\bar{a}$ *knol* L 314;

versleten knol: L 267; **kragge**: *kraq* L 369, 416, Q 101, 112a; **oude kragge**: $a\bar{u}$ *kraq* L 361, 362, 366, 367, 368, 372, 415, 419; $\bar{q}\bar{i}$ *kraq* L 319; **versleten kragge**: $v\bar{a}rsl^{\circ}t\bar{a}$ *kraq* L 317; **krak**: *krak* K 278, 315, 316, L 269a, 269b, 271, 286, 288, 290, 291, 314, 319, 320, 353, 363, 381, 414, 417, 418, 424, P 176, 184, 214, Q 2a, 3, 5, 6, 9, 14, 19, 20, 21, 32, 38, 71, 72, 74, 81a, 82, 83, 88, 90, 95, 96, 99*, 100, 101, 109, 158a, 162, 168a, 172, 179, 199, 200, 201, 251, 252; *krək* L 364; **oude krak**: $\bar{a}$ *krak* K 318, 359, 360, L 413, P 46, 48, 49, 51, 55, 56, 57, 121, 178, Q 75, 76, 77, 78, 83, 84, 86, 90, 154, 157, 174, 175, 177, 178; $a\bar{u} \sim$ L 313, 316, 365, 420, 421, 422, Q 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 87, 96c, 111, 222; $o\bar{u} \sim$ Q 113, 196, 202; **oud paard**: K 353, L 159a; $a\bar{u}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ L 353, 354, 355a, 420, 422, Q 7, 9, 12; $a\bar{u}t \sim$ L 420; $\bar{a}\bar{u}t \sim$ L 286, 313; $\bar{a}t \sim$ L 270, Q 88; $\bar{q}t \sim$ L 292, 295, 319, 324, 352, 368, 371a; $a\bar{u}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ L 417; $\bar{a}t \sim$ Q 3; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ Q 95, 102; $a\bar{u}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ Q 192; $\bar{a}t \sim$ K 361; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{i}^{\circ}r^{\circ}t$ L 414; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{i}e^{\circ}r^{\circ}t$ Q 1; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ P 47, 211, Q 83, 200; $\bar{q}t \sim$ Q 204a; $\bar{q}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ Q 253; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{e}r^{\circ}t$ K 360; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{e}^{\circ}t$ P 56; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{i}\bar{a}t$ Q 158; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{i}\bar{a}t$ P 58, 186, 197, Q 2, 78, 160; $\bar{a}t$ $\bar{p}\bar{i}\bar{a}t$ P 176, 183, 188, Q 80, 167; $\bar{a}t$

piāt P 55, 57, 179, 182, Q 93, 178; *āt piqt* Q 89; **slachtpaard:** *slaxtpērt* L 286, 315, 317, 369; *slax-* L 360, Q 10, 13; *slaxtpērd* L 363; *slaxtpērt* P 44; *slaxpēt* P 175; *slaxpiāt* P 195, Q 73, 157a; *slaxpiāt* Q 161, 241; *slaxpiāt* Q 171, 242; *slaxpiqt* Q 168a; *šlaxpērt* Q 112a; **versleten paard:** *vərslē.tā pē.rt* L 422; *vərslī.tā pērd* L 365; *vərslē.tā pērt* Q 12; *vərslē.tā pērt* P 46; *vərslēitā* ~ P 173; *vərslē.tā piāt* Q 163, 242; *vərslē.tā piāt* P 57; *vərslēte piāt* Q 80; *vərslētā piāt* Q 164; **storkel:** Q 112b; *štorkəl* Q 121c (de eigenlijke betekenis is stronk; overdrachtelijk voor een mager, oud paard); *štōrkəl* L 387; *štōrkəl* Q 39, 112a, 117a; *štōrkəl* Q 98, 197a, 204a; *stōrkəl* Q 14; *štōrkəl* Q 94b, 111, 121, 198b, 250, 252; **bok:** *bok* L 416; **oude bok:** *ayə bok* L 361, 366, 368, 372, 415, 420, 424; *qjā* ~ L 288; *ayə bōk* Q 8; **versleten bok:** *vərslētā bok* L 424; **versleten bonk:** *vərslētā bōnk* L 270; **kink:** *kenk* L 328, 329, 382 (*lomperd*); **kinkel:** *kenkəl* L 317, 322; **knook:** *knō.k* L 314; *knōk* L 266; *knōk* L 210; **oude knook:** *āā knuok* Q 163; **knul:** *knūl* Q 109; *knūl* Q 198b; **knuppel:** *knūpəl* L 266, P 119, 192, Q 117a; **oude knuppel:** *qjā knūpəl* Q 162; **korenzaaijer:** *kō.rəzē.r* Q 1; **krammes:** *kraməs* Q 101, 112a; **kreng:** *krej* L 360; *krej* L 316; *krej* Q 5; **oude kreng:** *ay krej* L 282; **kruk:** *krøk* L 271; **oude kruk:** *qj krøk* L 371; **rabbi:** *rabi* Q 91; **saucisseman:** P 214; *sasisəman* P 175 (ouder dan twintig jaar); **saucissepaard:** *so šispērt* P 172; *sōsesā*– K 353; **scharminkel:** Q 109; **schernakel:** *šərnākəl* L 382; **schraag:** L 269a; **strobbeel:** *štrubəl* L 293 (slecht te been); **strobbeelaar:** *štrubəlēr* L 332; *štrubəlēr* L 324; **struikelaar:** *štrōkəlār* L 322; **stultes:** *štqltəs* Q 101; **versleten ruïn:** *vərslētā ryn* L 270; **vilderspaard:** *veldəršpērt* L 290; *vilərspiqt* Q 168; **weidenaar:** *wējrpērt* L 312 (slachtpaard van ca. vijftien jaar dat nog één jaar mag weiden); **oude beest:** *ā biəst* P 119; **oude duivel:** *ān dī.vəl* Q 90; **oude grijze:** *ayə grizə* L 359; **oude hengst:** *ān hejst* P 176; **oude kabas:** *ā kəbas* P 45; **oude krem:** *ayə krej* Q 111; **oude merre:** *ā mērə* P 53; **versleten merre:** *vərslē.tā mērə* P 118; **oude steel:** *āstī.l* P 197; *āstī.l* P 117; **oude student:** *qjā student* L 266; **oude stuip:** *aldə stūp* L 269; **oude trekker:** *ān trekər* K 359; **versleten:** *vərslē.tā* Q 167, 169, 181; *vərslētā* L 423, Q 155; *vərslētā* Q 78; *vərslē.tā* P 177; *vərslētā* Q 74; *vərslēitā* P 182, 219; *vərslīpētā* Q 90; *vərslēpētā* Q 197; **goed voor te slachten:** *gūt fōr tə slaxtə* P 192; **nog goed voor Krebs:** *noχ gut fōr krebs* P 187 (slachter in St.-Truiden); **goed voor de vilder:** *gut fōr ə vilər* Q 168; *gūt fōr ə velər* Q 89; **een (paard) dat op is:** *īn dā op ɛs* P 56; **voor de bik:** *vōr dā bek* P 176a; *vōr dā bek* P 179; **voor de hop af:** *vor ə hop-* *q.f* Q 78.

3. Lichaamsdelen

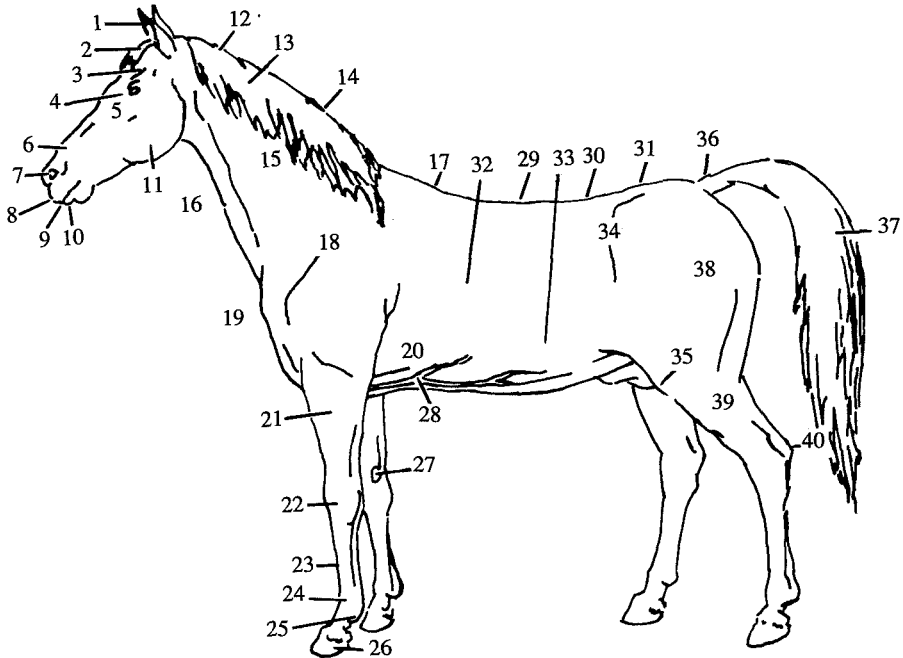
3.1. Algemeen

3.1.1 RECHTERKANT VAN HET PAARD

(N 8, 9 en 10)

[Tegenovergestelde kant van de plaats waar d voerman gaat.]

van de kant: *van dər kānt* Q 250; **van de man kant:** *van ə mans ken't* Q 14; **van de mans kant:** *van dər mansə kan'k* Q 117a (de kant we van de voerman); *van dər mansə kan't* Q 39; **van de man:** *van dā man* Q 14, 32; **van de mans:** *van dā mans* Q 111; **van de manse zij:** *van a manse zi* Q 20; **van mans zij:** *van mans zi* Q 382; **vademekant:** *vādəməkan'k* Q 121, 121 (*vademe* < van de man (weg)); **vademezij:** *vādəməzi* Q 101; **vandeme:** *vandəmə* Q 39 (*vandeme*: van de (voer)man weg); **vandemekan:** *vandəməkant* Q 99*; **vanneme:** *vanəmə* Q 10 (geassimileerde vorm van *vandeme*); **vannemekan:** *vanəməkant* Q 98, 111, 204, 251; *vanəməkant* Q 121; *vanəməkānt* Q 198b; **vannemepaard:** *vanəməpērt* Q 101; **vannemezij:** *vanəməzi* Q 252; *vanəməzij* Q 112a, 197; **vallemans:** *valəmāns* Q 9 (*val(le)mans* < van d mans); **valmanszij:** *valmānszij* L 382; **vallemekan:** *valəməkant* Q 94b, 112a (*valleme* is d gereduceerde vorm van *valleman*); *valəməkant* Q 121; *valəməkant* L 329; *vōlāməkānt* Q 181, 193; **vallemepaard:** *valəməpērt* Q 192; **vallomezij:** *valəməzij* Q 113; **buitenhand:** *butəhan* L 289; *būtəhan* L 293, 325, 328; *buətə*– L 288; *butə*– L 318b; **buitenhand:** *butərhan't* L 318; **buitenkant:** *būtəkant* L 369 (de voerman gaat steeds links van het paard); *butə*– L 317, 369, 372; *būtəkant* L 322, 324; *butə*– L 288, 322; *būtəkānt* P 176; *bytə*– L 364, 416; *bōjtə*– L 366; **buitenkantse kant:** *butəkānsə kānt* L 286; **rechtterflank:** *rextərflānk* L 424, Q 95, 96d; **rechtterhand:** *rextərhan'k* L 268; **rechterkant:** *rextərkānt* P 175; **rechtse kant:** *rexsə kānt* L 213; *rexsə kant* Q 2c; **uiterhand:** *qjərhan't* L 314; **uiterhandse kant:** *qjərhan'sə kānt* L 314; *qjərhan'sə kant* K 318, 357; *qjər(h)antsə* ~ J 359; **van de hand:** *van dā han't* L 192, 271; *vā dā han'k* L 268; *van dā* ~ L 269, 270, 295; *van dā han'k* L 226, 290; *van dā han't* L 292c, 292, 294, 331, 374, 387; *van dā han't* L 330, 332; *van dā hānt* L 210, 244c, 265; **van de handse kant:** *van dā hansə kant* L 266; **aan de handse kant:** *ān dā antsə kant* L 369 (bedoeld is wellicht: van de handse kant); **averechtse kant:** *əvareksə kant* K 353; **hoofdkant:** *hytka.nt* K 361; **hot:** *hōt* L 425 (voermansterm *hot*: rechts); **ophang:** *ophāng* P 175; **ophengselpaard:** *ophəngsəlpjāt* P 222; **zij:** *zei* Q 178.

Afb. 2. lichaamsdelen

1. oor	21. bovenbeen (3.5.3)
2. bosje haar tussen de oren (3.2.13)	22. voorknie (3.5.4)
3. front	23. pijpbeen (3.5.5)
4. oog (3.2.6)	24. kogel (3.5.6)
5. (aan)gezicht	25. koot (3.6.4)
6. snuit (3.2.5)	26. hoef (3.6.1)
7. neusgaten	27. zweelwrat (3.5.10)
8. bovenlip (3.2.3)	28. lies (3.3.7)
9. muil (3.2.4)	29. rug (3.3.6)
10. onderlip (3.2.3)	30. lende (3.3.8)
11. onderkaak (3.2.16)	31. kruis (3.3.15)
12. nek (3.2.2)	32. flank (3.3.9)
13. manen (3.2.8)	33. buik (3.3.10)
14. manenstrang (3.2.9)	34. heup
15. hals	35. knieschijf
16. keel (3.2.22)	36. staartwortel
17. schoft (3.3.1)	37. staart (3.3.17)
18. schouders (3.3.3)	38. bil (3.3.18)
19. borst (3.3.2)	39. schenkel (3.5.8)
20. elleboog (3.5.2)	40. achterknie (3.5.9)

3.1.2 LINKERKANT VAN HET PAARD

(N 8, 9 en 10)

[Kant waar de voerman het paard leidt.]

voermanskant: Q 83; *vurma.nska.nt* Q 2; *vur-manskant* L 312; *võrmans-* L 424; *võrmanskant* Q 33; **voermanszij:** *võrmanszjē* Q 2c; **mans-**

kant: *mānskānt* Q 72 (kant van de voerman); **naar de man:** *nō dā man* Q 14; **naar de mans:** *nō dā mans* Q 32a, 111; **naar de mans(e) kant:** *nō dār mans kant* Q 39; *nō dā mansə ka.ŋk* Q 117a; *nō dā mans kerŋt* Q 14; **naar de manse zij:** *nō dā mansə zi* Q 20; *nō mans zjē* L 382;

nademe: *nōdamā* Q 39, 109, 121c (gereduceerde vorm van: naar de man; vgl. *namene-* en *naremekant*); **nademekant:** *nōdaməkant* Q 94b, 98, 99*, 111, 112a, 251 (identiek met *bijdehand* en *handkant*); *nōdamā*– Q 204; *nōdaməkank* Q 121; *nōdaməkant*† L 329; *nōdaməkānt* Q 188, 193; **nademepaard:** *nōdaməpērt* Q 192; **nademezij:** *nōdaməzi* Q 101; *nōdamā*– Q 252; *nōdaməzij* Q 112a, 113, 197a; **namenekant:** *nōmānakant* Q 251 (vgl. *nademe-* en *naremekant*); **naremekant:** *nōrəməkant* Q 248 (*nareme:* naar de man); **aan de hand:** *ān dā hant* L 192; **bij de hand:** *bej dā hanj* L 268, 295 (vgl. *nademekant*, *handkant* e.d.); *běj dā* ~ L 270; *běj dā hanjt* L 290; *běj dā hanj(t)* L 266; *bi dā han*† L 292a, 293, 294, 332, 374, 387; *bī dā* ~ L 331; *běj dā hānt* L 244c, 265, 271; *běj dā* ~ L 210, 269; **bij de handse kant:** *bej dā hansə kant* L 266; *běj dā hāntsə kānt* L 163; **hands:** *hānts* K 314; **handkant:** *hantkant* K 353, P 44 (vgl. *nademekant*, *bijdehand* e.d.); **handskant:** *hanskānt* L 282; **handpaard:** *hant-pērt* Q 101; *ant-pēat* P 175; *hānt-pjāt* P 222; **handzij:** *hantzē* K 317; *han'tzi* L 330; **handzijkant:** *hantzēkant* K 353; **binnenhand:** *benəhant* L 289; *benəhan*† L 288, 318b, 325, 328; *benen*– L 318; **binnenkant:** L 364; *benəkant* L 317, 360, 372; *benā*– L 368, 369; *benā*– L 416; *benəkant*† L 293, 321, 322, 324; *benəkānt* P 176; **binnenkantse kant:** *benəkānsə kānt* L 286; **haar:** *hār* L 425 (voermansterm, *haar:* links); **haarkant:** *hārka.nt* K 361; **linkerflank:** *lejkərflānj* Q 71, 86, 95; **slinkerkant:** *slejkərkaənt* P 213; *slejkərkaēt* P 175; **onderhandse kant:** *ondərhantsə kant* K 318; *qnər-hantsə* ~ K 357; *qnərantsə* ~ K 359; **overhandse kant:** *qvərhāntse kant* L 163.

3.1.3 VOORSTE DEEL VAN HET PAARD, TOT ACHTER DE VOORBENEN

(N 8, 11b)

[Het voorste gedeelte van het paard. Zie ook de lemmata MIDDENDEEL VAN HET PAARD (3.3.5) en ACHTERHAND VAN HET PAARD (3.3.14).]

borst: *bōrst* L 360, 364; *bōrst* L 214; *bōs* P 176; *bōp.s* Q 178; *bōst* K 353; *bōrs* Q 101; **voorborst:** *vōrbōrs* Q 94b; **voorhand:** *vōrhant* L 246, 269, Q 94b, 99*, 109, 112a, 112b; *vōrant* L 424; *vōrhant* Q 251; *vj̄r*– Q 113, 197a; *vj̄r*– L 289, Q 111; *vōrhanj* L 268, 270, 295; *vj̄.r*– Q 117a; *vj̄r*– Q 121, 121c; *vōrhanjt* L 266; *vōr*– L 290; *vōrhan*† L 288, 318b, 329, 330, 331, 332, Q 32a, 39; *vōr*– L 318, 374; *vōr*– L 292a, 294, 322, 324, 325, 328, 382, 425; *vōrhā.nt* L 244c; *vōrhānt* K 314, Q 96d, 198b; *vōr*– L 191, 210, Q 96d; *vōr*– L 163, 282, Q 188; *vōrhēnt* Q 14; *vē.ra.nt* Q 2; *vējārhānt* Q 72; **voorkant:** *vōrkant* L 192; *vōr*– L 247, 271, 369; *vōr*– L 317; *vōrkant*† L 321; *vōrkānt* L 214, Q 162; *vē.rka.nt* Q 2; *viərkaant* Q 83; **vcørkwartieren:** *vōrkwar-*

tiərən K 278; **voorpaard:** *vōrpērt* L 246, Q 111 *vōrpeat* P 175; *vōrpeat* P 48; *vōrpērt* Q 112a *vōrpiet* Q 162; **(het) voorste:** *vōrstə* Q 2c; *vōrst* L 422; *vōrstə* P 213; *vōstə* P 175; *vōstə* P 44 *vjuaste* P 222; *vērstə* L 317; *vōrstə* Q 101; *vōst* Q 20; *vōstə* Q 252; *vj̄stə* Q 111; **voorstel** *vōstəl* Q 250; **voorwerk:** *vōrweɾk* K 317, I 288, 329, 387, 424; *vōr*– L 292a, Q 98, 204a 248; *vōj̄r*– P 176; *vōj̄r*– P 107a; *vj̄r*– Q 121 *vē.r*– Q 2; *vēr*– L 368.

3.2. Kop

3.2.1 KOP

(JG 1a, 1b)

kop: *kop* K 278, 314, 315, 316, 317a, 318, 357 358, 359, 360, 361, L 312, 313, 314, 315, 316 317, 319, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 413 414, 416, 417, 418, 423, P 44, 45, 46, 47, 48, 49 51, 53, 55, 56, 58, 113, 115, 117, 118, 118a 119, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 176a 177, 177a, 178, 179, 182, 184, 187, 188, 195 214, 218, 219, 220, 223, 224, 227, Q 1, 2, 2a, 3 5, 7, 11, 73, 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 81a, 82, 83 87, 88, 89, 153, 154, 157a, 158a, 159, 160, 164 166, 168, 169, 178, 179, 181; *ko.p* L 282, 286 *kop* L 359, 360, 361, 363, 365, 366, 367, 368 369, 370, 371, 372, 415, 419, 420, 421, 422 424, P 50, 52, 57, 177, 180, 192, Q 6, 8, 9, 1c 12, 13, 74, 78, 84, 90, 91, 94, 155, 161, 162 163, 165, 170, 171, 172, 182, 188, 240, 241 242; *ko.p* Q 157; **paardekop:** *petəkop* K 353 **paardskop:** *pērskop* L 364; *piā.ts*– Q 152, 156 *piqts*– Q 168a; *pērskop* L 362; *piatskop* P 186.

3.2.2 NEK

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.12.]

nak: *nak* L 369, 370, 371, 372, 414, 419, 420 421, 422, 423, 424, P 49, 50, 52, 53, 55, 57, 58 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 172, 173 175, 176, 176a, 177, 177a, 178, 179, 180, 182 184, 186, 187, 188, 195, 197, 213, 214, 218 219, 220, 222, 223, 224, 227, Q 1, 2, 2a, 3, 5, 6 7, 8, 9, 10, 12, 13, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78 79, 79a, 80, 81a, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 91, 94 96c, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 157a, 158a 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177 178, 179, 181, 182, 188, 240, 241, 242; **nek:** *ne* K 278, 317a, 353, 358, L 286, 312, 313, 314 315, 316, 317, 319, 352, 353, 354, 355, 356 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366 367, 368, 413, 415, 416, 417, 418, P 44, 45, 46 47, 48, 51, 56, 174; *ne.k* L 282; *nek* K 314, 315 316, 318, 357, 359, 360, 361; **hals:** *hā.ls* Q 168 172, 177; *ha.ls* Q 91; *a.ls* Q 11, 83.

3.2.3 LIP

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.8 en 2.10.]

lip: *lep* K 278, 317a, 353, L 286, 313, 355, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, 416, 417, 418, P 47, 52, 53, 55, 57, 121, 177a, 178, 179, 180, 182, 184, 186, 187, 188, 197, 218, 219, 220, 223, 224, 227, Q 2, 2a, 3, 5, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 79a, 80, 81a, 82, 83, 84, 87, 90, 91, 94, 153, 154, 156, 157, 160, 165, 170, 172, 178; *le.p* L 282; *lip* P 192, 195, Q 89, 155, 157a, 158a, 159, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 168a, 169, 177, 181, 182; *løp* K 314, 315, 316, 357, 358, 359, 360, 361, L 312, 314, 315, 316, 317, 319, 352, 353, 354, 369, 370, 371, 372, 413, 419, 420, 421, 422, 423, 424, P 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 56, 58, 113, 115, 117, 118, 118a, 119, 120, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 177, 177a, 214, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 71, 73, 88, 96c, 179, 188; *lø.p* L 414, Q 1; *lyp* Q 174, 175; **paardslip:** *piã.tslip* Q 152.

3.2.4 MUIL

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.9.]

muil: *mül* L 370, 371, 419, 421, 424, Q 6, 11; *mü.l* L 416, 417; *mul* L 282, 286, 316, 356, 372, 418, Q 7, 8, 9, 10, 12; *muļ* L 312, 313; *moļ* K 360, 361, Q 88, 91, 188; *moyl* L 420, 422, 423, P 192, Q 74, 79, 159, 160, 164; *m'ayl* Q 79a; *mayl* P 118a, Q 75, 76, 80, 83, 154, 156, 157a, 162, 163, 167, 169, 177, 181, 182, 240, 242; *maꞩəl* Q 89, 168, 241; *mōꞩl* Q 72; *mōꞩl* P 51, 56, 57, 58, Q 2a, 5, 71, 73, 81a, 82, 84, 90, 96c, 152, 153, 155, 158a, 161, 166, 170; *mōꞩl* L 355, P 55, 119, 177, 187, 188, Q 157; *mōꞩļ* Q 178; *mōꞩəl* Q 77; *mōꞩl* Q 175; *mōꞩl* Q 168a; *mōļ* P 53, Q 94; *mōļ* Q 2; *mōļ* K 317a; *mōļ* L 315, 352, 354, 414, Q 1, 87, 179; *mōļ* L 353; *mōļ* Q 78; *mōļ* P 46, 47, 48, 49, 50, 118, 121, 177a, Q 171; *mōļ* L 413; *mōꞩl* P 120; *mōꞩ.l* Q 174; *mōꞩl* P 52; *māl* P 115, 172, 173, 174, 176a, 178; *mēl* P 117, 172; **bakkes:** *bakas* K 316, 317a, 318, 357, 358, 359, L 312, 314, 331, P 44, 45, 46, 50, 113; *baʔas* K 278, 314, 315.

3.2.5 SNUIT

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.6.]

snuut: *snū.t* L 282, 286, 312, 313, 314, 315, 316, 319, 353, 369, 370, 371, 372, 416, 417, 418, 419, 421, Q 5, 81a, 82, 83, 89, 174, 177; *snū.t* L 358, 359, 360, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415; *snūt* Q 168a; *snūt* L 317, 356, 361, 362; *snou.t* L 420; *snōʔ.t* Q 160; *snōꞩʔ.t* P 121, Q 74; *snōꞩʔ.t* Q 78; *snou.t* L 354, Q 155, 167; *snou.t* L

355, Q 3; *snay.t* Q 162, 169, 181, 182, 240, 242; *snō.t* K 360, 361, L 352, 413, 414, P 44, 51, 56, 177a, Q 1, 2, 2a, 71, 72, 76, 154, 164; *snōt* P 45, 46, 47, 48, 50; *snōʔ.t* P 55, 57, 118, 177, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 223, Q 73, 75, 79, 79a, 152, 153, 156, 157, 157a, 159, 161, 165, 166; *snōʔ.t* P 52, 53, 58, 119, 120, 224; *snōꞩt* K 278; *snō.t* K 314, 315, 316, 318, 357, 358, 359, L 413; *snaj.t* K 317a; *snāt* P 115, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 218, 219, 227; *snēt* P 113, 117, 214; **snuits:** *snū.ts* L 422, 423, 424, Q 6, 8, 9, 10, 11, 13, 84, 87, 88, 91, 96c, 172, 178, 179, 188; *snū.ts* Q 90, 94, 171; *šnū.ts* Q 7; **bakkes:** *bakəs* P 47, 49; *baʔas* K 353; **bek:** *bek* Q 9; **naas:** *nəs* Q 84, 89, 90, 163, 168, 169, 172, 177, 178, 182; *nōʔs* Q 77, 158a; *nōas* Q 241; *nōas* Q 171; *nā.s* L 418; *nās* L 360, 361, 368, 420, Q 6, 7, 8, 12; **naaskoter:** *nōskūtər* Q 163.

3.2.6 OOG

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.4.]

oog: *oꞩx* L 317, 319, 361, 362, 369, 370, 371, 372, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 424, P 177, 184, 186, 192, 195, 197, 220, 223, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 71, 74, 75, 76, 79, 79a, 80, 87, 88, 90, 91, 94, 96c, 152, 153, 154, 156, 157, 157a, 158a, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 178, 188, 240; *oꞩx* L 356, 358, 359, 360, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, P 118, 119, 120, 121, Q 73, 78; *oꞩx* L 423, Q 5; *ō.x* Q 3, 72, 81a, 82; *ōx* K 278, P 48, Q 77, 83, 84, 89, 90, 155, 163, 168a, 169, 170, 177, 181, 182, 241, 242; *ōx* K 316, 318, 357, 358, 359, 361, L 413, P 44, 46, 47, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 214, 218, 219, 224, 227, Q 2, 2a; *ōx* L 355, P 52, 177a; *ūʔx* K 315, 316, P 49; *uəx* K 314, 317a, 353, L 282, 286, 312, 313, 314, 315, 316, 352, 353, 354, 414, Q 1, 2a; *ūx* P 50, 53, 118a; **oof:** *oꞩf* Q 174, 175, 179.

3.2.7 OOR

(JG 1a, 1b)

[Zie afbeelding 2.1.]

oor: *ōr* Q 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 84, 89, 90, 152, 153, 154, 155, 157, 157a, 158a, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 240, 242; *ōʔr* P 186, Q 94, 165; *ōꞩʔr* P 195; *oər* K 278; *oꞩər* P 120, 184, 192, 197, 220, 223, Q 73, 74, 156; *ōꞩər* P 118, 119, 121, Q 78; *oꞩr* Q 81a, 82; *oꞩər* P 177, 187, 188, Q 83; *ūr* K 316, 318, 357, 358, 359, 360, 361, L 312, 372, 413, P 46, 51, 55, 56, 57, 176, 178, 180, 214, 219, 224, Q 2, 188; *ūr* P 50, 52; *ūr.l* L 414, 416, 417, 418,

Q 1, 2a, 3, 5, 71, 72; *ū̄r* Q 96c; *ū̄r* K 313, 314, 315, L 313, 315, 316, 317, 354, 369, 370, 371, 419, 420, 421, 422, 423, 424, P 44, 45, 47, 48, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176a, 177a, 179, 182, 218, 227, Q 2a, 6, 7, 8, 10, 13, 87, 88, 91, 172; *ī̄r* L 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, P 53, 58, 118a; *ū̄or* L 319, Q 11; *ū̄or* Q 9, 12; *ūor* K 317a, L 282, 286, 314, 352, 353, P 49; *ū̄or* L 355.

3.2.8 MANEN

(JG 1a, 1b; N 8, 21)

[Het lange nekhaar bij een paard. Paarden worden vaak onderscheiden naar de kleur van de manen (zie paragraaf 4.1).

Zie afbeelding 2.13.]

manen: *mānə* K 317a, 353, L 191, 192, 210, 214, 244c, 246, 247, 265, 266, 269, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 293, 295, 318, 318b, 321, 322, 324, 325, 328, 330, 331, 332, 360, 364, 368, 369, 374, 382, 387, 421, 423, Q 2, 9, 12, 20, 32, 32a, 33, 39, 86, 88, 98, 99*, 109, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121, 121c, 197a, 201, 204a, 208, 248, 242, 251, 252; *mānən* Q 8, 14; *mā.nə* L 317, 319, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 415, 416, 417, 418, 420, 422, 424, Q 6, 7, 9, 10, 11; *mā.nən* L 316, 355, 419; *m̄ānə* Q 13, 96c; *m̄ānə* Q 154; *m̄nə* K 314, 317, 318, 353, L 163, 268, P 45, 46, 47, 48, 58, 113, 115, 117, 118a, 119, 120, 121, 173, 176, 176a, 180, 220, 222, 223, Q 71, 73, 74, 75, 77, 78, 79a, 83, 84, 87, 90, 91, 94, 94b, 95, 96d, 101, 152, 153, 155, 156, 157, 160, 162, 163, 166, 168a, 169, 170, 172, 174, 175, 177, 179, 181, 182, 188, 193, 198b, 240, 242; *m̄nən* K 315, 316; *m̄.nə* L 313, Q 2a, 3, 5, 81a, 82, 83, 94; *m̄.nən* L 282, 286, 312, 315; *m̄ānə* Q 178, 179; *m̄n* Q 76; *m̄nə* K 358, 359, P 174, 175, 177, 178, 179, 182, 184, 188, 213, 218, 219, 224, Q 2a, 89, 157a, 161, 164; *m̄.nə* L 352; *m̄.nən* L 312, 314; *m̄nə* K 357; *m̄ənə* P 214; *m̄ənən* K 278, L 282, 314, 353; *m̄nə* L 414, P 52, Q 1, 2c; *m̄nə* L 413; *m̄.nə* Q 72; *m̄nə* P 187, Q 171; *m̄nə* K 359, 361, P 44, 49, 50, 53, 55, 56, 57, 107a, 118, 172, 177a, 186, 192, 195, 197, Q 71, 158a, 165, 241; *m̄ənə* Q 80; *m̄ə* P 227; *m̄ənə* K 360, P 222; *m̄ənə* P 51; *m̄ənə* Q 79; *m̄ənə* K 361; **vlechten:** *vlextə* P 175.

3.2.9 MANENSTRANG

(N 8, 21 en 25)

[Gewelfde bovenkant van een paardenek waar de manen ingeplant zijn.

Zie afbeelding 2.14.]

maanstrang: *mānstrā.ŋk* L 317, Q 9; *mā.n-* L 361; *m̄n-* Q 89, 177; *m̄.n-* Q 3; *m̄nstrā.ŋk* Q 162; *mānstrā.ŋk* L 360, Q 86, 109; *m̄n-* Q 178;

m̄ən- K 278; *m̄n-* Q 2c; *mānstrā.ŋk* Q 32; 33, 39, 113; **manenstrang:** *mānstrā.ŋk* L 244; 318b, 364; *m̄nə-* Q 172; *mānstrā.ŋk* L 191; 210, 214; *m̄nə-* Q 94, 95, 96d, 198b; *m̄nə-* L 282, 286; *mānstrā.ŋk* Q 11; *mānstrā.ŋk* L 19; 246, 247, 265, 266, 269, 271, 288, 289, 292; 318, 321, 328, 372, 374, 416, 422, 424, 425, Q 9, 14; *m̄nə-* L 268, Q 94b; *m̄nstrā.ŋk* L 16; *m̄nə-* K 278; *m̄nstrā.ŋk* L 312; *mānstrā.ŋk* L 270, 290, 293, 294, 295, 322, 324, 325, 330; 331, 332, 368, 369, 382, 387, Q 20, 98, 99; 101, 111, 112a, 117a, 121, 121c, 197a, 204; 250; *m̄nə-* L 329; *mānstrā.ŋk* Q 248; **strang** *strā.ŋk* Q 193; *strā.ŋk* P 50; **nekstrang** *nekstrā.ŋk* L 364; **kam:** *kamp* L 282, 331, 36; 416, P 188; *kam(p)* P 176; *kā.m̄p* L 414; *kam* L 317, 318, P 48; *k̄omp* P 107a; **manenkam:** *mānəkamp* L 288, 322; *m̄nə-* Q 71; **maanspiren:** *m̄nspīrə* Q 94b; **manenstapel:** *mānəstōpə* Q 112a (gewelfd deel van een paardenek, dat met haren begroeid is); **bovennek:** *bōvənək* L 353; **haarnek:** *hā.ŋk* K 359.

3.2.10 HEKSENVLECHTEN

(N 8, 22; monogr.)

[Onontwarbaar kluwen in de manen die ontstaan doordat vele paarden 's nachts aan een kettin gebonden worden in plaats van aan een ledere riem. Bij het reiken naar de hooiruif en het op e neer bewegen van het hoofd schuift de kettin over de manenstrang, waardoor ruwe mane (heksen vlechten) ontstaan. Het volksgeloc schreef dit vroeger toe aan het werk van boze geesten, die het paard 's nachts bereden.]

duivelsvlechten: *d̄yvals̄vlextə* L 288; **hekloven** **maanstrang:** *gəkl̄ū.və m̄.nstrā.ŋk* Q 3; **heksenbezem:** *heksəbəsəm* L 163; **heksen vlechten** *heksəvlextə* L 369, K 318, 353, Q 113; *heksəvlextə* L 290; **kladder:** *klatər* Q 162 (klodde: warboel); **knopen:** *knīpə* Q 2; **krauw:** *kr̄ūp* (252 (schurft)); **maan in de kladder:** *m̄n en d̄ klatər* Q 2c; **manelknop:** *mānəlknop* Q 112 (knoop in de manen); **pop in de manen:** *pup ę d̄ m̄nə* P 175 (*pop*: streng); **ruwe manen:** *ru mānə* L 374; **speknak:** *špeknač* Q 112a (vette gezwollen nek); **streng:** *štręŋ* Q 32a (dooreer gevlochten kluwen haar); **tressen:** *tresə* K 317; **verkeerde struif:** *vərkirdə štruf* Q 193 (*struif*: kuif, haarbos); **warboel:** *warbul* Q 109; **weerborstel:** *wērborstəl* L 269 (haren die tegen d streek gaan; vgl. *weerwas*); **weerwas:** *wērwas* (117a; *wēr-* L 368; **wrong:** *wroŋ* K 361.

3.2.11 BOSJE HAREN AAN DE BOVENLIP

(N 8, 24)

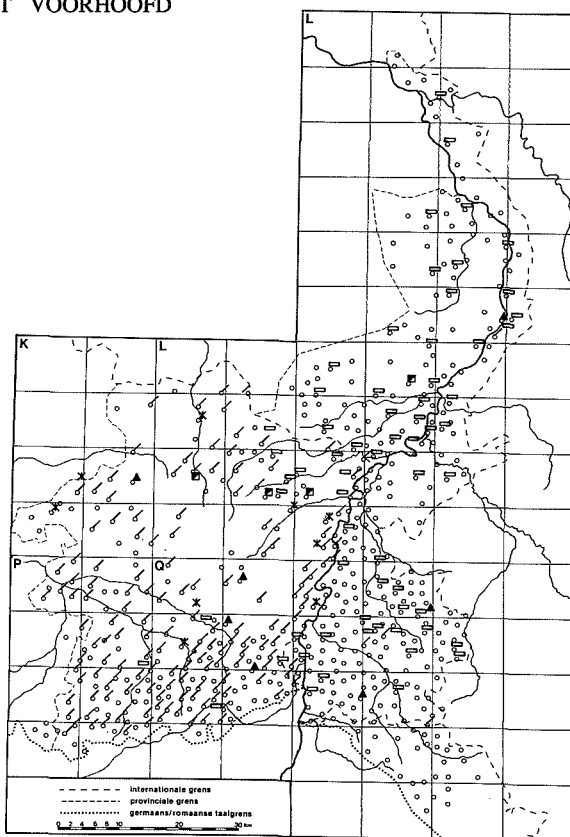
[Voelharen aan de bovenlip.]

snor: *snor* K 278, 318, 357, L 191, 210, 244; 246, 247, 250, 266, 268, 282, 288, 289, 31;

Kaart 9. WIT VLEKJE OP HET VOORHOOFD

- ∨ ster(ret)je
- = kol(let)je
- ▲ hart(je)
- kroon
- x plak(je), plek(je)

314, 317, 318, 318b, 364, 414, 424, P 44, 48, 176, Q 71, 72; *snor* L 269, 271, 328, 360, 416, Q 9; *snur* L 368; *snqr* L 270, 290, 292a, 293, 294, 295, 321, 322, 324, 329, 330, 331, 332, 382, 387, 425, Q 14, 20, 39, 96d, 101, 109, 111, 112b; **snorretje:** *snørkə* L 371; **snorbaard:** *snorbārt* L 369; **snorhaar:** *snørhōr* L 372; **moustache (fr.):** *mustas* K 353, L 369, 414, P 222, Q 2, 162, 178; *mestas* P 175, 213; *mōstēs* P 107a; *māstes* Q 4, 71; *māstēs* K 361; **snuits:** L 265 (synoniem van *snor* en *knevel*); *šnquts* Q 32a, 39, 98, 111, 112a, 113, 117a, 121c, 197a, 204a; *šnqts* Q 251; *šnuts* L 329, Q 101; *šnqts* Q 251; *šnqjts* L 382; *šnāuts* Q 252; **knevel:** *knīval* Q 95, 96d, 198b; *knīvəl* Q 39; *knīvəl* Q 94b; *knēvəl* K 314, L 286, Q 99*; **haverknevel:** *hqværknēvəl* K 317 (het eerste lid wijst op het beeld van afgesneden haverdraden); **baard:** *bār* Q 94b (de haren op onderlip en kaken); **baardje:** *bārtəkə* K 361; **kattebaard:** *katəbq̄t* Q 188; **onderneus:** *qndərnōs* K 353; **smous:** *smoys* L 163 (eig.: een hondensoort met een korte snuit, die vrijwel geheel door lange haarlokken bedekt is); **spieren:** *spīrə* K 359 (haartjes).

3.2.12 WIT STERVORMIG VLEKJE OP HET VOORHOOFD (kaart 9)

(JG 1a, 1b; N 8, 27a; S 27)

[Witte plek op het voorhoofd van donkerharige paarden, niet groot maar van verschillende vorm als rond, ovaal e.d. Een *ster* is iets groter dan een *kol*.

Zie afbeelding 3.]

ster: *ster* K 317a, L 317, 319, 363, 364, 365, 370, 371, P 214, Q 2c, 82, 83, 88; *stē.r* L 414, 416, 417, Q 1, 3; *stē.r* P 186; *stēr* K 278, 357, 358, 359, L 282, 286, 312, 313, 315, 316, 352, 353, 354, 355, 356, 413, P 45, 46, 47, 49, 51, 55, 56, 57, 58, 107a, 222, 223, Q 2, 75, 79a, 152, 153, 154, 157a, 164, 165; *stē.r* Q 2a, 5, 71; *stē²r* P 119, 197; *stēr* K 360, 361, P 176; *stē²r* P 50, 113, 115, 117, 118, 118a, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176a, 177a, 179, 180, 182, 184, 187, 188, 192, 195, 213, 218, 224, Q 73, 78, 79, 156, 157, 159, 160, 166; *star* L 360, 372, 418, 419, 421, 422, 423, 424, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 90, 96c; *stā.r* Q 72; *stār* K 314, 315, 316, 318, Q 76, 77, 80, 83, 84, 89, 91, 94, 94b, 155, 161, 162,

Afb. 3. wit stervormig vlekje op het voorhoofd

168, 168a, 171, 172, 174, 182, 188, 241, 242; *ster* L 270, 330, Q 101, 251; *štar* Q 111; **sterretje:** *ster^okə* P 44; *stēr^okə* Q 87, 158a, 163; *stē^or^okə* P 219; *stār^okə* Q 3; **lange ster:** *lanj stār* Q 89; **lelijke ster:** *lelikə stēr* P 52; **witte ster:** *wetə stēr* P 48; *wetə stēr* K 361; *wetə stēr^r* P 177, 178; *wetə stār* Q 167; *witə* ~ Q 179, 240; **kol:** *kəl* L 163, 191, 210, 214, 244c, 246, 247, 265, 266, 268, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 294, 295, 317, 318, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 359, 362, 367, 371, 372, 374, 382, 387, 425, P 188, Q 14, 20, 32a, 33, 39, 72, 94b, 95, 96d, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b, 113, 121, 121c, 162, 193, 198b, 204a; **kolletje:** *kəl^{kə}* L 361, 369; **hart:** L 269, Q 112a (kol of ster gelijkend op een hartje); *hert* K 317; *hart* Q 197a; *hat* Q 81a, 170; **hartje:** *hertšə* Q 4; **kroon:** *kruən* L 293, 354; *krūⁿ* L 366, 368; **maan:** *muən* P 220; **plakje:** *plakskə* K 314; **witte plak:** *wetə plak* Q 71, 74; **plek:** *plek* L 415, 422, Q 13; **plekje:** *plekskə* K 353, L 314; **witte plek:** *wetə plek* L 420.

3.2.13 BOSJE HAAR DAT TUSSEN DE OREN NAAR VOREN HANGT (kaart 10 en 12)

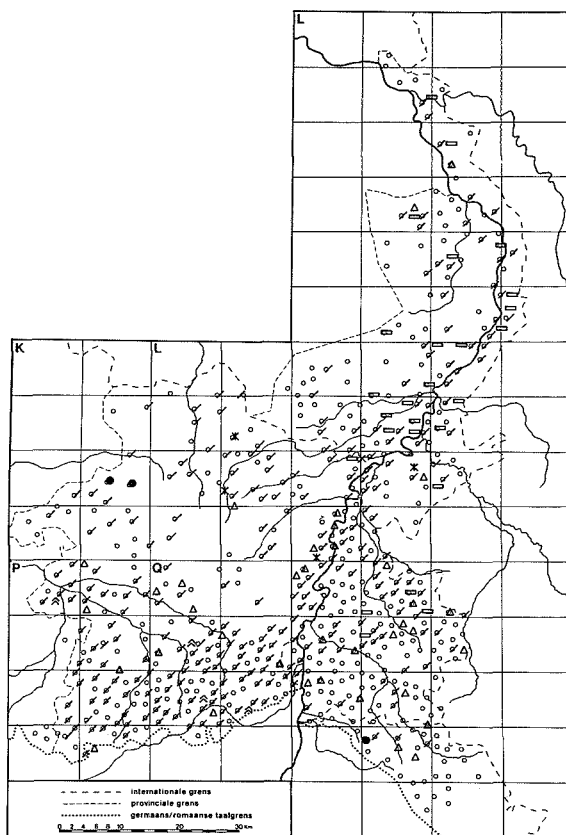
(JG 1a, 1b; N 8, 26; S 27)

[Bosje haar dat van tussen de oren over de kol of het voorhoofd tot over de ogen neerhangt. Zie ook het volgende lemma met *bles* in de betekenis van een lange, witte streep over de paardekop tot halverwege de neus. Zie afbeelding 2.2.]

bles: *blēs* K 278, 314, 315, 317a, 318, 353, 357 358, 359, 361, L 164, 165, 191, 209, 210, 211 213, 215a, 217, 244c, 245, 246, 246a, 248, 249 250, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 286, 288 289, 291, 293, 295, 296, 297, 298, 299, 300 312, 313, 314, 315, 317, 318, 318b, 319, 320 321, 322, 323, 326, 327, 328, 329, 330, 331 333, 352, 353, 354, 356, 358, 359, 360, 361 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370 371, 372, 374, 377, 378, 379, 380, 381, 382 385, 387, 413, 415, 416, 417, 418, 421, 422 424, 425, 426, 427, 429, 430, 431, 432, 434a, 1 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57 58, 107a, 113, 115, 117, 118, 118a, 172, 173 174, 175, 176, 176a, 177a, 179, 180, 182, 188 213, 214, 218, 219, 224, Q 1, 2a, 3, 5, 6, 8, 9 10, 11, 12, 13, 14, 16, 20, 22, 27, 29, 32, 32a 39, 33, 71, 72, 73, 76, 77, 80, 81a, 82, 83, 84 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 94b, 95, 96c, 97, 98 99, 101, 102, 103, 104a, 109, 110, 111, 112a 113, 116, 118, 121, 153, 154, 156, 157, 158a 162, 167, 168a, 170, 171, 172, 174, 175, 177 178, 182, 187, 188, 196, 198, 203, 204a, 207 242, 248, 250; *blēs* L 414, Q 1; *blej^s* P 184 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 223, Q 74 79a, 152, 159, 161, 164, 165, 166; *blēs* L 321 *bles* L 282, Q 86, 96d, 98; *bles* Q 35, 117b, 155 163, 181, 202; *ble.s* Q 169; *blej^s* Q 2a; *blēs* I 290; *blēj^s* Q 240, 241; **blesje:** *blēs^{kə}* P 178, C 75, 96d; *blē.skə* Q 168; **manenbles:** *mānables* C 2; **kleine bles:** *klejə blēs* Q 252; **witte bles** *wetə blēs* P 227; **top:** *top* L 163, 210, 246, 265 268, 290, 328, 374 (kuifje, bosje haren); *tup* I 292a, 325, 328, Q 101; **manetop:** *mānatop* I 247, 295, 324, 331, 387, Q 33, 98, 112a (gedeelte lijk naar voren gekamde manen); *mōnə* I 329; *mānatup* L 270, 294, 322, 332; **maantop** *māntop* L 191; **manetopje:** *mānatj^pkə* L 271 **struif:** *struf* L 364; 425, Q 2, 2a, 8, 71, 83, 94l (kuif); *strūf* L 210; *strū.f* P 177, Q 78; *strof* P 45 50; *strouf* L 419, 422; *strouf* Q 188; *strāf* P 227 *strayf* Q 162; *štruf* L 382, Q 20, 39, 99*, 101 112a, 117a, 121, 197a, 204a, 251, 252; *štruaf* C 113; *štrūf* Q 111; *štrouf* Q 193; **struivel:** *stru.və* L 423; **kolstruif:** *kəlštrūf* Q 111; **kopstruif** *kopstruf* Q 7; **manestruif:** *mānəstruf* L 192; *mānəstruf* Q 250; **flos:** *flōs* K 316 (fr. *floche*); *flō* K 317; *flus* Q 248; **frou-frou:** *fruf^r* L 317, C 2a; **frou:** *f^r* L 424 (verkort uit fr. *frou-frou*) **kapoel:** *kapul* P 222 (fr. *capoule*: haarsnit); *kəpul* Q 160; **kwispel:** *kwēspəl* P 48 kwaspel; vgl *flos* en *pluche*); *kwēj.spəl* Q 79a; *kwēj.pəl* I 121; *kwispəl* Q 162; **kwispeltje:** *kwēspəl^{kə}* C 181; **pluche (fr.):** *plōs* K 316; *plōs* K 314; **poes** *pus* L 382; *pūs* L 364; *pūs* L 316; **spoes:** *spus* I 424; **schop:** *šop* Q 121 (kuif; du. *Schopf*); *šōp* C 251; **tros:** *tros* K 278 (kuif); *trus* L 282; **vliegen** **bros:** *vliēbrōs* Q 155 (fr. *brosse*: borstel); *wiswēs* L 366, P 44, 46, 52; *wuš* Q 101; **wisje** *wōskə* Q 112a.

Kaart 10. BOSJE HAAR
(TUSSEN DE OREN)

- / bles(je)
- = top(je) en sst.
- △ struif, struivel
- flos
- ^ kwispel(tje)
- x poes, spoes

3.2.14 LANGWERPIGE STREEP VAN
VOORHOOFD TOT NEUS (kaart 11 en 12)

(JG 1a, 1b; N 8, 27b)

[Lange, witte streep over de paardekop tot halverwege de neus, naar de vorm in verschillende soorten onderscheiden: *halve* en *doorlopende bles*, *smalle* en *brede bles*, en als ze de hele snuit wit kleurt: *witte muil*, *snuit*. Zie ook het vorige lemma met *bles* in de betekenis van een naar voren hangend haarbosje.

Zie afbeelding 4.]

streep: *strēp* K 278, 314, 317, 318, 353; *strēp* Q 155; *strē.p* L 282, 286, 312, 313, 314, 316, 319, 419, 420, 421, 424, Q 3, 13, 82, 88, 90, 163, 167, 168, 171, 240, 241; *strēp* L 370; *strē^o.p* L 372; *streip* Q 80; *strēp* Q 14; *strē.p* L 359, 417; *streip* L 356, 414, P 120, 121, 184, 187, Q 74, 78, 79, 153, 156; *streip* Q 5; *strēip* P 222; *strīp* K 359, L 266, P 46, 118a, Q 2; *strī.p* L 317, 355, 360, 361, 362, 363, 366, 368, 415, 416, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 71, 72, 75, 76, 81a, 83, 87, 89, 91, 94, 96c, 154, 174, 175; *strī^op* L 352, 354, P 44, 45, 47, 177a, Q 188; *striap* K 357, P 49, 50, 107a, 175, 176, 176a, 179, Q 197a; *stria.p* K 358, L 315; *strijap* K 357; *strip* K 360,

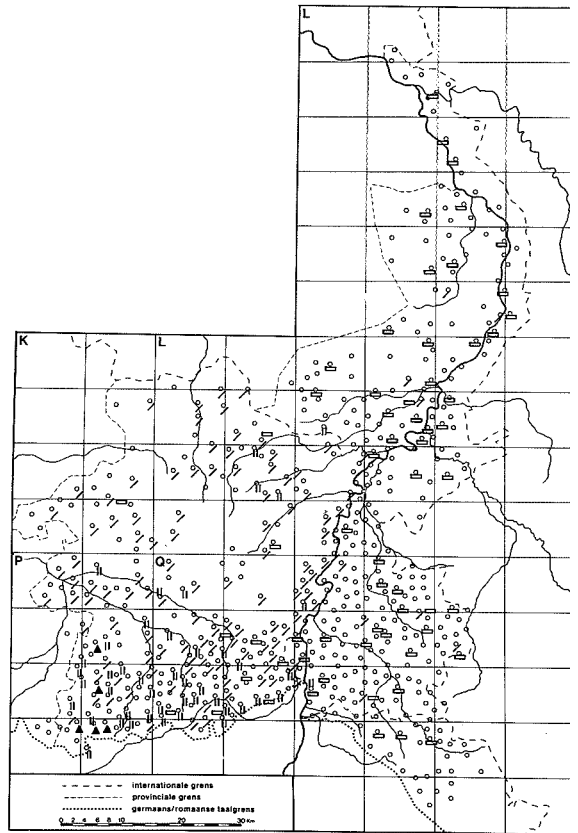

Afb. 4. langwerpige streep van voorhoofd tot neus

I.9

Kaart 11. LANGWERPIGE STREEP

- / (lange) streep(je)
- " witte streep
- = bles en sst.
- ▲ witte muil/snuut

361, L 269, 413, 414, P 53, 55, 56, 57, Q 1, 2c, 94b; *štrēp* L 293, 322, Q 98, 121; **streepje**: *strēpkā* Q 3; *štrīpkā* Q 112a; **lange streep**: *laŋ strīp* Q 83; *laŋ strīap* P 180; *laŋ strip* K 361, P 52; **witte streep**: *wetā strēp* L 318; *witā* ~ Q 77, 168a; *witā strēp* Q 162; *witā strē.p* Q 177, 181, 182, 242; *wetā streip* P 119, 177, 220, Q 73, 157; *witā* ~ Q 157a; *wetā strep* P 51; *witā strēip* P 186, 188, 192, 195, 197, Q 152, 160, 161, 165, 166, 172; *witā strīp* Q 179; *wetā strī.p* L 358, 365, 367, Q 12, 188; *wetā strīp* P 182, 227; *wetā strīap* P 115, 117, 172, 173, 174, 176, 178, 224; *wetā strip* Q 2, 2a; *witā* ~ Q 79a; **witte muil**: *wetā mēl* P 113; *wetā māl* P 218; **witte snuit**: *wetā snāt* P 178, 219 (één of beide lippen zijn eveneens wit); *wetā snāst* P 213; **bles**: *blēs* K 318, L 163, 191, 192, 210, 214, 244c, 246, 247, 265, 268, 270, 271, 288, 289, 292a, 294, 295, 317, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 374, 382, 387, 418, 425, Q 20, 32a, 33, 39, 83, 90, 94b, 95, 99*, 101, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121c, 162, 193, 197a, 204a, 250; *ble.s* Q 169, 198b; *blēs* L 290; **grote bles**: *grōtā blēs* Q 178; *grūtā* ~ Q 96d; **lange bles**: *laŋā blēs* Q 109, 111, 248, 252; **witte bles**: *witā blei.s* Q 164; **doodskop**: *duātskop* L 422; **grote kol**: *gru-*

tā kōl Q 96; **lijst**: *lē.st* P 58 (streep, strook); *lis* C 159; **tweede snuit**: *twidā snōst* Q 79a; **witt baan**: *wetā bōn* K 316.

3.2.15 VLEKJE OP DE NEUS

(N 8, 27c)

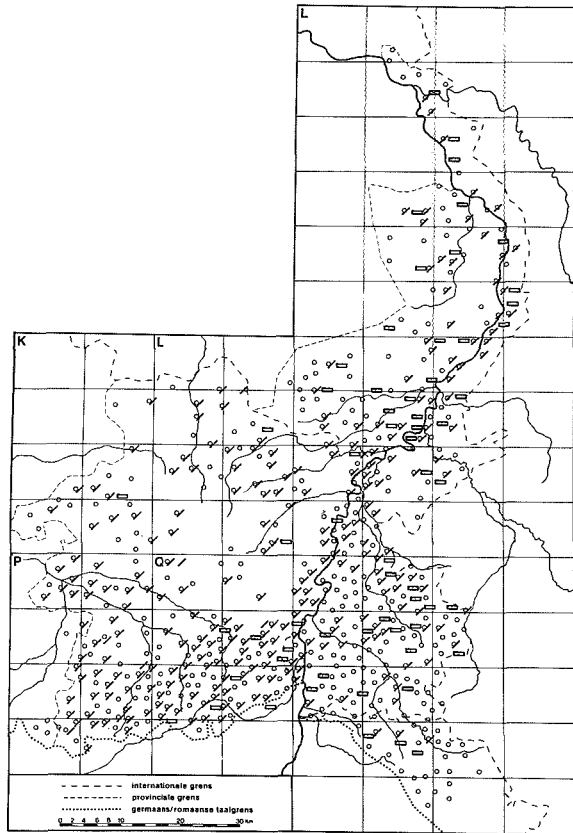
[Witte aftekening tussen neusvleugels en boven lip.]

snep: L 246, 295, 382, 374, 425, Q 9, 94b; *snej* K 361, L 163, 210, 214, 271, 286, 317, 318 318b, 387, Q 2, 98; *snep* L 191, 244c, 266, 288 292, Q 4; *snep* L 247, 265, 321, P 50, Q 95 204a; *šnep* L 270, 329, 331, 332, Q 99*, 109 112a, 112b, 113, 193, 248; *šnep* L 290, 293 322, 324, Q 32a, 33, 111, 121; *šnōp* Q 39; **plak plak** P 176; **plakje**: *plakskā* K 314; **witte plak** *wetā plak* Q 71; **plek**: *plek* K 278; **plekje** *plekskā* K 357, 359, L 312, 314, 364, P 176 **neusplekje**: *nōsplekskā* K 353; **witte neus**: *wit nōs* Q 240; **naasspiegel**: *nāspēgəl* L 416; **sjiek šek** Q 20, 117a (fr. *chique*: pruim); **vlek**: *vlek* F 278, L 269, 364; **vlekje**: *vlekskā* K 278, L 364 Q 14, 112a; **vleesvlek**: *vleisvlek* Q 162; **vlek snuit**: *vleksnūt* L 282; **witte snuit**: *wetā snēt* L 107a; **blesje**: *bleskā* Q 96d.

Kaart 12. BLES

(betekeniskaart)

- / bles: bosje haar enz. (3.2.13)
- = bles: langwerpige streep (3.2.14)

3.2.16 BEIDE BEENDEREN VAN DE ONDERKAAK

(JG 1a, 1b; N 8, 30)

[De scha(a)r(en) of het geschaar vormen de beide takken van de onderkaak van een paard en de uitwendige holte in het achterste gedeelte daarvan.

Zie afbeelding 2.11.]

schaar: *sxi^or* L 313, P 56, Q 2a; *skī^or* P 188; *sxi^o.r* L 414, Q 1, 2a; *sxi^or* P 119, 120, Q 73; *sxi^or* K 361, Q 2; *sxēr* K 316, 318, 358, L 355, P 107a, 113, 176, Q 2c, 98; *sxē^or* K 360, P 44, 45, 53, 55, 57, 58, 117, 178; *sxē^o.r* L 413; *sxējār* K 314; *sxēr* K 315, 357, L 312, 315, 352, 354; *sxē^or* K 314; *sxēr* K 278; *sxē^or* L 282; *sxējār* K 314, 353; *šīr* L 265, 318, 318b, 324, 360, 416, 417, 418, Q 3, 5, 94b, 95, 101, 113, 121, 193; *šīr* L 270, 321, 360, 361, 362, 364, 368, 369, 372, 382, 421, 422, 423, Q 7, 8, 39, 99*, 112b, 204a; *šīr* Q 71; *šēr* L 322, 332, Q 90, 161, 162, 178; *šē^or* Q 32a; *šēr* Q 14; *šējār* Q 82; *šējīr* Q 72; **scharen:** *sxi^orā* P 46, 51; *sxi^orā* L 356; *sxi^orān* L 316; *sxi^orān* L 282; *sxērā* L 163; *sxērān* L 286, 314, 353; *sxē^orā* K 361; *sxērā* K 317a; *sxērān* K

278, L 312; *šī^orā* L 317, 358, 359, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415; **schaarbek:** *sxi^or^{bek}* L 269 (schaar van de paardemuil); *šīr-* Q 96d; *š'ēr-* L 329; *šār-* Q 112a, 117a; *šīr^{bek}* L 360; **geschaar:** *gəsxī^or* L 246, Q 32 (kaak); *gəsxī^or* Q 2, 109; *gəsxēr* K 317; *gəsxē^or* Q 98; *gəšīr* L 318, 360, 370, 374, Q 96d, 112a, 121, 193, 204a; *gəšī^o.r* Q 13; *gəšī^or* L 319, 321, 328, 374, 382, 419, 424, Q 12, 14, 39, 87, 88, 96c, 99*, 101, 111; *gəšī^or* L 369; *gəšī^or* L 371, Q 6, 9, 11; *gəšī^or* L 420, Q 113; *gəšēr* L 321, 329, Q 20; *gəšēār* L 293; *gəšēr* Q 14; **kaak:** *kōk* Q 71, 77; *kō.k* Q 3; *kāk* L 271; *kā.k* L 418; **kaken:** *kōkə* Q 83, 84, 89, 96d, 168a; *kō^oan* K 278; *kākə* L 265, 293, 317; **kaak(s)been:** *kōkbīn* P 176; *kā.ks-bī.n* Q 2a; *kākbi^on* L 314; *kā^oks-* L 286, P 175; *kōksbiān* K 318; *kōks-* P 115; *kaks-* P 47, 48; *kouəksbi^ojan* K 357; *kōksbin* Q 1; *kākə-* K 359, L 414; *kō.kbē.n* Q 82; *kōks-* Q 72, 81a, 83, 175, 241; *kō.ks-* Q 71; *kāksbeān* K 278; *kōks-bejn* Q 78; *kōks-bejān* P 118; *kōksbejn* Q 162; *kā.kbejān* L 416, 417; *kō.ksbejn* Q 5; *kōks-* Q 164; *kākbejn* L 317; **onderkaak:** *o^orākək* L 387; *u^orək-* Q 33; **keren:** *kērə* P 49, 50 (*keer*: bocht in een paarde-

gebit); **kieuwen:** *kīyø* L 191; *kīyø* L 271; *kē^owø* L 322; **kin:** *ken* L 372, Q 252; **kinnebak:** *kenə-bak* Q 188; **maalwerk:** *mālwer^ok* L 424 (*malen* is de naam voor de beweging en werking van de tanden van het paard bij het eten); **molen:** *mø̄lø* P 44; *mø̄j.lø* P 121; *mē.lø* P 56; *mū^o.lø* P 52, 81a; **muil:** *māl* P 176; **onderste muil:** *ønəstø mul* Q 251; **schaakbeen:** *sxø̄kbiøn* K 317.

3.2.17 GEBIT

(JG 1a, 1b; N 8, 17 en 18b)

[Het geheel van alle tanden en kiezen van een paard.]

gebeet: *gəbēt* L 269, 290, 292, 293, 295, 315, 316, 332, 387, P 222, Q 2c, 14, 32a, 95, 96d, 101, 109, 188; *gəbē.t* K 359, 360, 361, L 282, 286, 312, 313, 319, 325, 330, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 361, 362, 365, 367, 368, 369, 370, 371, 413, 414, 416, 417, 418, P 51, 55, 56, 57, 58, 197, Q 2, 2a, 11, 13, 71, 73, 88, 152, 153, 157, 164; *jəbēt* Q 251; *gəbē^o.t* L 366, 415, P 52, 53, 56, 186, Q 12, 96c, 165; *gəbēj.t* P 192, Q 159; *gəbēj.t* Q 156; *gəbējt* P 49; *gəbējə.t* P 118, 119, Q 74, 78; *gəbēt* L 266, Q 98; *gəbējə.t* P 120, 121, 177, 184, 187, 188, 195; *gəbūt* Q 33, 83, 162; *gəbūt* Q 6, 7, 8, 9, 10, 72, 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 81a, 82, 84, 89, 153, 154, 155, 157a, 158a, 160, 161, 162, 163, 166, 167, 168, 168a, 169, 170, 174, 177, 182, 240, 242; *gəbūt^o.t* L 356, 363, 364, 419, 421, Q 3, 5, 198b; *gəbēt.t* L 372; *gəbē.t* Q 83, 87, 90, 172; *gəbēj.t* Q 175; *gəbiət* L 364; *gəbiē.t* L 420, Q 91, 94, 171, 178, 179; **gebit:** *gəbet* K 278, 314, 315, 316, 318, 353, 357, 358, L 191, 210, 214, 244c, 247, 314, 331, P 44, 46, 47, 48, Q 111, 112a, 112b, 121, 248; *jəbet* Q 252; *gəbet* K 317a, P 107a, 113, 115, 117, 172, 173, 175, 176, 176a, 177a, 178, 179, 180, 182, 213, 214, 218, 219, 220, 223, 224, 227; *gəbit* K 357, L 422, 423, 424, P 45, 176.

3.2.18 TAND(EN)

(JG 1a, 1b; N 8, 17)

[Achter het codenummer van de plaats is de meervoudsvorm vermeld. Voor een aantal plaatsen beschikken wij evenwel alleen over de enkel- of meervoudsvorm; deze laatste citeren wij als eerste.]

tand: *tānt* L 163, 265; **tanden:** *taŋ* L 290; *teŋ* Q 252; *teŋ* Q 252; *teŋ* Q 101, 111, 112a, 197a; *teŋj* L 322, 331, 374, Q 33; **tand(en):** *tā.nt* L 282 (*tān*), 312 (id.), 313 (id.), 315 (id.), 316 (*tēn*), 317 (*tan*), 358 (id.), 359 (id.), 360 (id.), 361 (id.), 362 (id.), 364 (id.), 365 (id.), 366 (id.), 367 (id.), 368 (id.), 372 (id.), 415 (id.), 419 (id.), 420 (id.), 421 (id.), 422 (id.), 423 (id.), 424 (id.), P 117 (*tān*), 118 (*tan*), 118a (*tān*), 120 (id.), 121 (id.), 177 (id.), 177a (id.), 178 (id.), 184 (id.), 186 (id.), 187 (id.), 188 (id.), 192 (id.), 195 (id.),

197 (id.), 214 (id.), 220 (id.), 223 (id.), 224 (id.), 227 (id.), Q 2a (*tā.n*), 6 (*tan*), 7 (id.), 8 (id.), (id.), 10 (id.), 12 (id.), 13 (id.), 71 (*tā.n*), 7 (*tān*), 74 (id.), 75 (id.), 76 (id.), 77 (id.), 78 (*tēn* 79 (*tān*), 79a (id.), 80 (id.), 84 (id.), 87 (*tan*), 8 (id.), 89 (*tān*), 91 (*tan*), 94 (*tān*), 96c (*tan*), 15 (*tān*), 154 (id.), 155 (id.), 156 (id.), 157 (id.), 157a (id.), 158a (*tā.n*), 159 (*tān*), 161 (id.), 16 (id.), 164 (*tā.nt*), 165 (*tān*), 166 (*ta.nt*), 16 (*tān*), 169 (id.), 170 (id.), 171 (id.), 172 (id.), 174 (id.), 175 (id.), 177 (id.), 178 (id.), 179 (id.), 188 (*tan*), 240 (*tān*), 241 (id.); *tā.njijš* L 36 (*teŋj*); *tānt* K 315 (*tan*), 316 (*tān*), P 175 (*tān tānt* K 314 (*tan*), P 113 (*tān*), 115 (id.), 172 (id.), 173 (id.), 174 (id.), 176 (id.), 176a (id.), 18 (id.), 182 (id.), 218 (id.), 219 (id.); *tān* K 27 (*tān*); *ta.nt* K 318 (*tān*), 357 (id.), 358 (id.), 35 (id.), 360 (id.), 361 (id.), L 286 (*tān/tō^on*), 31 (*tān*), 352 (id.), 353 (id.), 354 (*tā^on*), 355 (*tān* 356 (*tēn*), 363 (*tān*), 413 (id.), 414 (*tā.n*), 41 (*tan*), 417 (id.), 418 (id.), P 51 (*tān*), 52 (id.), 5 (id.), 55 (id.), 56 (id.), 57 (id.), 58 (id.), 11 (id.), Q 2 (id.), 2a (id.), 3 (*tā.n*), 5 (id.), 11 (*tan* 81a (*tā.n*), 82 (id.), 83 (*tān*), 90 (id.), 160 (id.), 163 (id.), 168 (id.), 168a (id.), 181 (id.), 18 (id.), 242 (id.); *tant* K 317a (*tan*), 353 (id.), P 4 (*tān*), 45 (id.), 46 (id.), 47 (id.), 48 (id.), 49 (id.), 50 (id.), 167 (id.), Q 72 (*tā.n*), 153 (*tan*); *ta.nj^o* 371 (*teŋj*); *taj.njijš* L 370 (*teŋj*); *taj^onjijš* L 39 (*teŋj*); *tē.nt* Q 1 (*tē.n*).

3.2.19 MELKGEBIT

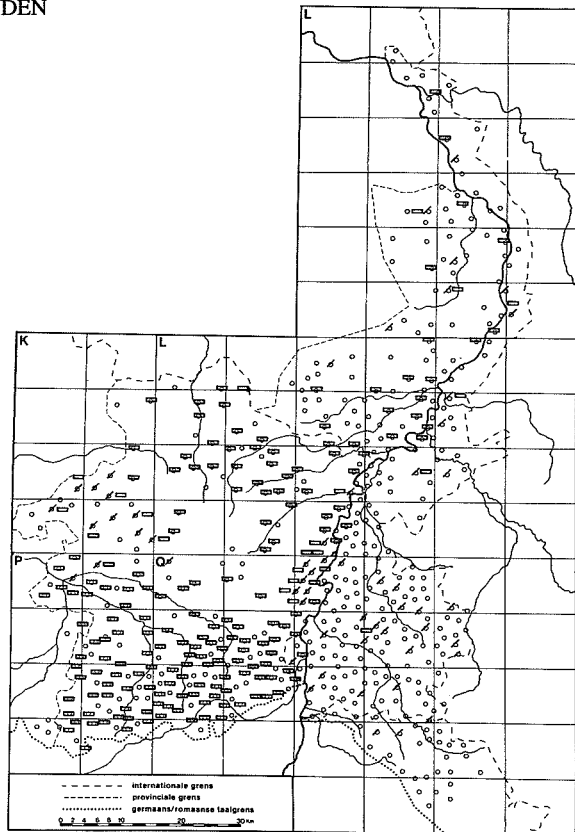
(JG 1a, 1b; N 8, 18a)

[Tot twee en een half à drie jaar hebben de paarden een melkgebit of veulenstanden. De twee middelste snijtanden komen door in de eerste levensweek van het veulen (soms zijn ze bij de geboorte al aanwezig), binnen een maand of zes weken gevolgd door de snijtanden ernaast. De twee laatste snijtanden volgen tussen de zes en negen maanden, waarna het melkgebit compleet is. De veulenstanden zijn wit van kleur in tegenstelling tot het wat gelige vast gebit en lope naar de basis toe in een punt uit.]

melktanden: *mē.ᵀktān* L 286, 312, 313, 353, 363, P 113, 115, 119, 172, 173, 177, 192, 195, 197, 74, 79, 83, 84, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 163, 164, 169, 172, 177, 179; *mēlak-* K 318 358, L 214, P 44, 45, 46, 47, 49, 50, 176, 180, 182, 184, 186, 197, 218, 219, 222, 223, 224, 227, Q 162, 178; *mē.ᵀktā.n* Q 158a; *mēᵀk-* 414, Q 2a, 71; *mēj.ᵀktān* Q 167; *mēᵀk-* K 278 *mēᵀktēn* L 316; *mē.ᵀktan* L 358, 359, 360, 363, 365, 366, 368, 419, 420, Q 7, 8, 10, 11, 96c *mēᵀk-* K 353, 357, Q 96d, 188; *mēᵀktanə* L 317; *mēᵀktaŋ* L 268; *mēᵀksteŋ* Q 252; *mēᵀkte* L 295, Q 109, 111, 117a, 250; *mēᵀktenj* L 318 318b, 322, 324, 325, 369, 374, 382, Q 20, 35 *mē.ᵀk-* L 371; *mē.ᵀktej^o* L 319; *mø.ᵀktān* L

Kaart 13. WISSELEN VAN DE TANDEN

/ breken
 = wisselen

360, 361, L 413; **melkktandjes:** *mē.l^oktentəs* L 356; *mē.l^oktentias* L 365; **melkgebeet:** *mēl^ok-gābēt* L 269, Q 95; *mēl^okjābēt* Q 251; *mēl^ok-gābīa.t* Q 198b; **melkgebit:** *mēl^ok-gābet* L 191, 246, 270; *mēl^ok-* K 278; *mēl^ok-* K 353; *mēl^ok-gābit* L 424; *mēl^ok-gābie.t* Q 178; **memtanden:** *mēm^ontan* K 314; **memmetjestanden:** *mēm^okāstān* K 316; *mēm^oastan* K 315; **tettanden:** *tētandā* K 317a; **veulentand(en):** *vij^o.lāiā.nt* L 317; *vij^olā-* Q 162; *vōlātānt* L 210; *vōlā-* P 176; *vōlā-* L 163; *vōlātant* Q 99*; *vij^olā-* Q 113; *vōlātān* L 288; *vōlā-* L 290; *vij^olā-* L 289; *vōlātānkt* L 266; *vōlātānⁱ* L 321; *vōlā-* L 425; *vij^olā-* L 374; *vōlātēn* L 270, 331, Q 101, 112a; *vōlā-* L 292a; *vij^olā-* Q 117a; *vōl^otenj* L 318, 330, 382, Q 32a; *vōlā-* L 293, 294, 322; *vij^o.lāiā.nt* L 416; *vij^o.lā-tān* L 416, 417, 418; **veulentstand:** *vōlāstānt* L 265; *vē.lāsta.nt* L 355; **veulentstanden:** *vō.lāstān* K 316, 359, 360, 361, L 282, 314, 353, P 48, 51, 58, 113, 197, 214, 224, Q 2c, 73, 75, 79, 79a, 152, 153, 156, 157, 157a, 159, 160, 161, 165, 166, 182, 240, 241, 242; *vōlās-* P 176a, Q 14; *vō^o.lās-* Q 12; *vōij^olās-* P 186, 192, 220; *vōij^o.lās-* P 118, 118a, 119, 120, 121, 177, 177a, 184, 187, 188, Q 80; *vōij^olās-* P 172, 175, 178, 179, 195,

218, 219; *vij^o.lās-* Q 172; *vij^olās-* Q 158a, 183; *vij^o.lās-* Q 80; *vij^o.lās-* Q 76, 154, 188; *vij^o.lās-* Q 77, 168, 168a, 174, 175; *vij^o.lās-* Q 162; *vē.lās-* P 52, 53, 55, 56, 57, Q 2, 2a; *vij^o.lās-* Q 170; *vīe.lās-* Q 94, 171; *vij^o.lāstā.n* Q 3, 5, 72, 81a, 82, 90; *vō.lāstan* Q 9, 13, 88, 96c; *vōlās-* Q 94b, 188; *vij^o.lās-* L 372, 421; *vij^olās-* Q 193; *vij^o.lās-* L 361, 364, 367, 368, 415, Q 87, 91; *vō.lāstē.n* Q 1; *vōlāstēn* Q 98, 112a; *vōlās-* Q 204a; *vō.lāstēnⁱ* L 369, 370, 371; *vōlās-* L 328; *vōlās-* L 387; **veulensgebeet:** *vij^olāsgābit* Q 33.

3.2.20 WISSELEN VAN DE TANDEN (kaart 13)

(JG 1a, 1b; N 8, 19)

[Het breken of wisselen van de veulentanden gebeurt op twee en een half- à drie en een half-jarige leeftijd; het veulen verliest de melktanden en krijgt paardetanden, eerst de twee voorste tanden of binnentanden. Als het omstreeks vier jaar is, breken de twee middentanden en op vier en een half- à vijfjarige leeftijd de twee hoektanden.]

breken: L 192, Q 98; *brēka* K 318, L 210, 246, 265, 266, 271, 382, Q 14, 33, 111, 248, 250, 251; *brēkan* K 316; *brēka* K 357; *brēka* L 422; *brēka* L 288, 331, 332, 387, Q 101, 109, 117a, 197a, 198b; *breka* L 268; *breika* Q 204a; *brēka* P 46, Q 94b, 99*, 193; *brēʔa* K 314, 353; *brēʔan* K 315; *brēka* K 358, Q 7, 9, 10, 11, 12; *brēkan* Q 8; *brēka* K 361, L 424, Q 32a, 39, 112a, 112b, 113; *brēka* K 359, Q 6; *brēka* L 372, P 51, Q 1; *brēka* K 360; *brēka* Q 121, 121c; **wiselen:** *wesala* K 314, 317, 317a, 318, 353, 359, 361, L 163, 191, 210, 214, 244c, 247, 266, 270, 271, 289, 292a, 293, 295, 313, 317, 318, 319, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 352, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 420, 421, 422, 423, 424, 425, P 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 107a, 113, 115, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, 172, 174, 175, 176a, 177, 177a, 178, 184, 186, 187, 197, 213, 214, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 227, Q 2, 2c, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 73, 74, 82, 83, 84, 87, 88, 91, 96c, 96d, 101, 159, 174, 188; *wesalan* K 278, L 282, 286, 312, 314, 315, 316, 353, 355, 419, Q 8; *wesala* L 290, Q 95; *wesala* L 294, 382; *wisala* K 357, P 173, 176, 179, 180, 182, 188, 192, 195, Q 2a, 71, 72, 76, 77, 78, 81a, 83, 94, 162, 163, 165, 167, 168, 168a, 172, 175, 182, 241, 242; *wisala* Q 89, 90, 154, 155, 156, 158a, 162, 169, 170, 171, 177, 178, 179, 181; *wisala* Q 164; *wisala* Q 75, 79a, 80, 152, 153, 157, 157a, 160, 161, 166, 240; *wō.sala* Q 79.

3.2.21 BLIJVEND GEBIT

(JG 1a, 1b; N 8, 18a en 18b)

[Op vijfjarige leeftijd heeft het paard een volwaardig gebit, meestal paardstanden genoemd.] **tanden:** *tan* L 317; *ten* Q 197a; **paardstand:** L 247, 329; *pēstant* L 265; *pēstant* L 364; *pēstant* L 269; *pērs-* L 246; *pērs-* Q 113; *pēstant* L 266; *pēstant* Q 99*; **paardstanden:** *pērstān* Q 3, 5; *pērs-* L 414; *pērs-* Q 81a, 82, 83; *pērs-* Q 72; *piāts-* Q 2a, 72; *pērstān* L 354; *pērstān* L 286, 312, 313, 314, 352, 353, 355; *pērs-* L 282; *pērs-* P 44; *piēts-* Q 162; *piēts-* K 318; *piēs-* K 278; *piāts-* Q 2; *piāts-* P 176; *pērstān* L 416, 417, 418; *pērs-* L 317, 368, 424, Q 96d; *pērs-* Q 94b, 95; *pēats-* K 317a; *piāts-* Q 188; *pērts-* L 288; *pērs-* L 286, 290; *pērstān* L 315, 316, 356; *pērstān* L 270, 292a, Q 98, 101; *pērs-* L 295; *pēats-* Q 250; *pēts-* Q 204a; *pēš-* Q 111; *pērstān* L 294, 318, 321, 322, 324, 328, 330, 331, 332, 369, 382, Q 39; *pērs-* L 293, 425; *pērs-* Q 32a; *pēš-* Q 14; **paardetanden:** *pierdāēn* Q 1; **blijvend gebeet:** *blivant gabēt* L 269; *blivant gabūt* Q 33; **blijvend gebit:** *blivent gabēt* L 191, 246; **breekstanden:** *brēkten* L 331; **gebroken tanden:** *gabrōka ten* L 331;

driejarige tanden: *drējōjarsō tan* K 353; **voll muil:** *vōl mul* L 192; **vol gebeet:** *vōl gebēt* (20; **voljarig gebit:** *vōljōʔrax gebēt* Q 112a; **wis seltanden:** *wesālān* P 107a; *wi.sāl-* Q 89; *wesaltan* L 362; **gewisselde tanden:** *gewesalde tā* P 222; **zestander:** Q 9; **(het heeft) gewisseld gawesalt K 317, 359; **(het is) volzet:** *vōlzet* P 48 **volzatten:** *vōlzatō* K 361, P 50; **muil is vol:** *mōj es-vōl* L 360; **bakkes vol:** *bakōs -vō.l* L 314; **d muil vol:** *dā mul vō.l* L 360; *dā mul vōl* L 286.**

3.2.22 KEEL (kaart 14)

(JG 1a, 1b; N 8, 29)

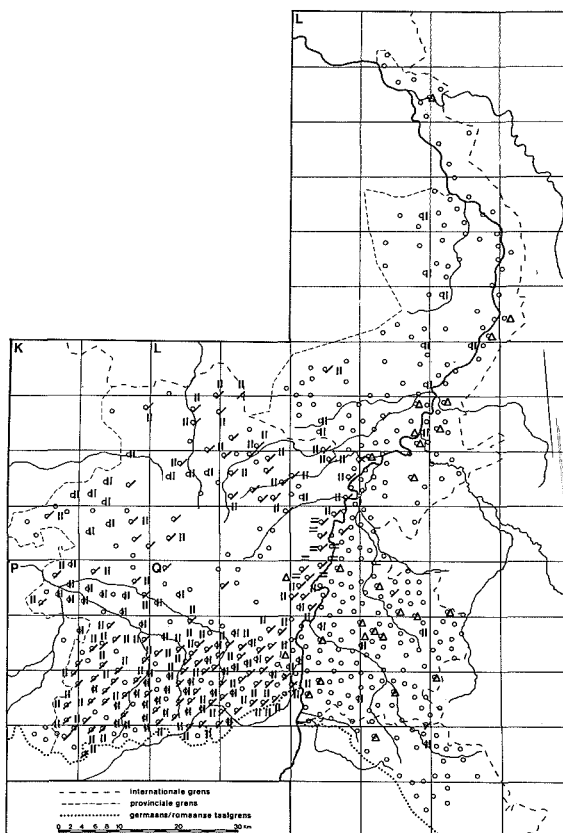
[Zie afbeelding 2.16.]

keel: *kē.l* L 286, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 353, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 358, 369, 370, 371, 372, 415, 419, 420, 421, 422, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 33, 83, 84, 88, 90, 91, 94, 155, 162, 163, 168, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 182, 188, 240, 242; *kē.l* P 213, Q 76, 77, 87, 89, 161, 169, 170, 181; *kē.l* Q 241; *kē.l* K 278; *kē.l* K 317, 353, P 47, 176, 176a, Q 251; *kē.l* K 359, 361, L 288, P 44, 56, 57, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 218, 219; *kē.l* L 413; *kē.l* Q 154 *keal* P 177a, 182, Q 166; *kē.l* L 414, Q 1; *kē.l* L 51; *kiel* K 360; *kiel* P 118, 118a, 120, 121, 177, 192, 214, Q 78, 165; *kiel* P 184, Q 71; *kiel* L 186, 188, 195, 227, Q 74, 75, 79, 79a, 80, 153, 157, 157a, 160; **keelgat:** *kēlgāt* L 360, 425 **keelgang:** *kēlgan* L 324; **keelknoop:** *kē.lknō.*, Q 3 (strottoehoofd); *kē.l-* Q 181; **keelpijp:** *kē.lpī* L 282; **strot:** *strūt* L 317, 419, Q 82, 87, 91, 156, 170, 172; *strūt* L 356, 358, 359, 361, 362, 363, 367, 368, P 52; *strūt* P 222; *strūt* Q 94 *strūq.t* Q 84, 90, 171; *strūq.t* Q 157; *strua.t* L 120, 121, 177, 187, 188, 197, Q 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 79a, 80, 152, 153, 154, 157a, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 240, 241; *strua.t* L 317, 364, P 119, Q 83; *struq.t* Q 168a; *struq.t* Q 182 *strus.t* Q 155, 169; *struq.t* Q 101; *struq.t* Q 174, 177; *struq.t* Q 162, 163, 164, 168; *struq.t* P 184, 195; *struq.t* Q 89; *strō.t* K 314, 315, 316, 357, 358, L 312, 313, 319, 352, 353, 354, 355, 365, 370, 371, 414, P 46, 51, 55, 56, 57, 118a, 224, (2, 2a, 9, 10, 13, 96; *strō.t* P 58, 118; *strōt* I 317a, 318, 353, 359, L 288, 318, 318b, P 44, 45, Q 88, 94b, 95, 188; *strōt* P 49, 50; *strō.t* L 282, 286, 372, P 192, Q 11, 12, 83, 178; *strō.t* P 53 *strō.t* L 312, Q 158a; *strōq.t* Q 188; *stroat* I 278, L 314, Q 71; *strouq.t* P 47, 48; *strouq.t* L 220; *strouq.t* P 118a; *strouq.t* P 113, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 180, 182, 218, 219, 227; *strouq.t* P 179; *strōq.t* P 107a; *strōq.t* L 210 *strōq.t* P 186; *strōq.t* L 244c, 266; *strōq.t* Q 162, 175, 179; *strōt* L 290; *strōt* L 294, 329, Q 252 *strōq.t* Q 197a; *strōq.t* Q 113; *strōq.t* L 295; *strots* *strūt* L 421; *strūqts* L 422, 423; *strō.ts* Q 7, 8 *strō.ts* L 420, 424, Q 6; *strōts* Q 20; **krop:** *krō*,

Kaart 14. KEEL

- ✓ keel en sst.
- " strot
- = strots
- △ la, laai

P 115 (keel en strot), Q 39; **la(ai)**: *lā* Q 32a, 39, 98, 101, 109, 111, 112a, 117a, 204a, 248 (keelgang, de ruimte tussen de beide takken van de onderkaak); *lāi* L 270, 271, 322, 329, 330, 331, 332, 374, 382, Q 9, 14, 99*; *lā* Q 211; *lāi* L 163, Q 95, 193, 198b; **passage (fr.)**: *pāsōžə* P 188 (keelgang); **raak**: *rākə* Q 248 (gehemelte; vgl. du. *Rachen*); **slik**: *šlek* Q 94b (eig.: de handeling van slikken); **slikker**: *sleʔər* K 278 (keel).

3.3. Romp

3.3.1 SCHOFT

(JG 1a, 1b; N 8, 14, 32.1 en 32.2)

[Het benige uitsteeksel dat de hals van de rug scheidt, het hoogste punt van de ruggegraat.

Zie afbeelding 2.17.]

schoft: *sxof* K 278, 314, 315, 316, 353, 357, 358, L 282, 286, 352, P 44, 45, 46, 48, 49, 53, 55, 58, 174, 175, 218; *sxō.f* P 224; *sxou.ft* P 220, Q 74; *sxōu.ft* P 121; *skōu.ft* P 188; *sxou.f* P 186, 192, 195, Q 78, 156, 159, 165; *sxōu.f* P 187; *skou.f* P 223; *sxouft* P 184; *sxoft* K 278, 317a,

359, 360, 361, L 312, 313, 314, 315, 316, 353, 413, 414, P 47, 50, 51, 52; *skoft* K 357; *sxof* L 425; *sxōf* L 266; *sxō.f* Q 152, 160; *sxaft* K 318; *šoft* L 370, 420, Q 95, 158a; *šof* L 372, Q 76; *šoft* L 317, 319, 358, 359, 363, 366; *šof* L 372, 423, Q 72, 154; *šō.f* Q 79, 79a, 153, 157, 161, 166; *šū.f* Q 80; *šouf* Q 240; *šoft* L 270; **schocht**: *sxox* P 56, 57, 113, 115, 117, 118a, 172, 173, 176, 176a, 177a, 178, 180, 182, Q 2, 2a; *sxō.xt* P 118, 120; *sxqx* Q 2, 94; *skqx* P 219; *sxou.xt* P 177; *sxou.x* P 119, Q 73; *skou.x* P 197; *sxox* P 179; *sxō.xt* Q 1, 2a; *skōx* Q 164; *sxōx* L 269; *šox* L 361, 362, 364, 368, 371, 419, 420, 421, 424, Q 6, 182; *šō.kt* Q 155; *šqx* L 372, 415, 422, Q 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 77, 81a, 82, 94, 162, 167, 168, 177, 181; *šok* Q 168a, 169; *šox* L 360, 364, 365, 369, 416, 417, 418, Q 3, 6; *šox* L 367; *šō.k* Q 242; *šou.x* Q 241; *šox* L 332, Q 71; **schoft-been**: *sxoftbīn* P 48.

3.3.2 BORST

(JG, 1b; N 8, 32.2)

[Zie afbeelding 2.19.]

borst: *borst* K 357, 358, 359, 360, 361, L 163,

269, 288, 317, 318, 318b, 319, 324, 330, 353, 358, 361, 364, 370, 374, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 420, 421, 424, P 51, Q 1, 3, 6; *bḡrst* L 312, 313; *bḡrs* L 331, 332, 372, 416, 422, 423, 424, 425, Q 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 88, 96c; *bḡrs* Q 197a; *bḡst* P 46, 49, 53, 55, 56, 57, 115, 117, 173, 174, 175, 180, 213; *b'ḡst* L 315, 316, 352, 354, 355, 356; *bḡ.st* K 278, L 282, 286, 314, P 52, 58, 118, 118a; *bḡs* P 176, 179, 214, 218, 219, 227, Q 2, 2a, 71, 72, 81a, 82, 89, 154, 155, 162, 163, 168, 169, 177, 181, 182, 242; *bḡ.s* Q 76, 77, 158a, 167, 168, 168a, 169; *bḡ.s* P 119, 120, 121, 177, 177a, 179, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 220, 223, 224, Q 73, 74, 75, 78, 79, 79a, 80, 152, 153, 156, 157, 159, 160, 164, 165, 166, 240; *bḡs* Q 161; *bḡs* Q 171, 174; *borst* L 359, 362, 363, 365, 366, 367, 368, 369, 371; *bḡrs* Q 94b, 95; *bost* P 50, 113, 172, 182; *bḡst* K 315, 316, 318; *bos* Q 83, 94, P 178; *bḡ.s* Q 157a, 241; *bḡ's* Q 84, 90, 193; *bḡ.s* Q 188; *bḡ.s* Q 178; *bḡst* Q 198b; *bḡ.s* Q 87; *bḡ.s* Q 170; *bua.s* Q 91, 172; *bḡst* K 314a, 317a, 353, P 44, 45, 47, 48; *bḡs* Q 175, 179; *bḡrš* L 382, 387, Q 101, 111; *bḡs* Q 248; *bḡrš* Q 99*; *bḡrš* Q 204; *bros* Q 112a, 121; *bḡs* Q 20; **voorborst**: Q 112b; *vḡrbḡrst* L 191; **borstkas**: *bḡskas* L 360; *bros*– Q 117a; **kas**: *kas* Q 172; **borstknook**: *brosknḡk* Q 252; **boeg**: *bux* L 265, 271, 286, Q 20 (schoudergewricht); *būx* L 317; *bḡx* L 295; *bḡx* L 331; **hart**: *hat* Q 75, 83, 168a (borststuk).

3.3.3 SCHOUDERS

(JG 1a, 1b; N 8, 32.1 en 32.2)

[De schouder loopt van de schoft naar beneden in een punt uit.

Zie afbeelding 2.18.]

schouder(s): *sxḡr* P 48; *sxḡrə* K 358, L 413; *sxḡ.rə* L 352; *skḡrə* P 214; *sxḡmər* L 191, 289; *sxḡmər* P 115, 177, 177a, 178, 179, 180, 182, 188, 195, 218, 224; *sxḡmər* P 176; *sxḡmərs* K 317a, L 282, 312, 313, 314, 315, 316; *skḡmər* P 175, 197, 219, 220, 227; *sxḡr* P 55; *sxḡrə* K 357, 359, 360, P 44, 45, 46, 47, 51, 56, 57, Q 2a, Q 159, 165; *skḡrə* Q 164; *sxḡr* P 58; *sxḡr* P 52; *sxḡrə* P 49, 50, 53; *sxḡmər* Q 156; *sxḡmər* P 192, Q 152; *sxḡmər* P 117, 172, 173, 176a, Q 160; *sxḡmər* P 118, 118a, 119, 120; *sxoar* P 222; *sxo-mər* P 186; *sxḡrə* Q 2; *sxḡmər* P 174; *sxārə* K 318; *sxārən* L 355; *sxārs* K 316; *sxāvər* K 315; *sxāvərs* K 314; *šḡ.rən* L 352; *šḡmər* L 317; *šḡmər* Q 9, 33, 94b, 188; *šḡmər* L 364, 365; *šḡmərs* L 417, 418; *šḡmərs* L 366; *šḡmər* L 372, Q 172, 178, 179; *šḡmər* L 359, 367, 368; *šḡmərs* L 317, 371, 416, 419, 422, 424, Q 2, 6, 10, 11, 12, 13, 88, 91, 96c, 171, 174; *šḡmərs* L 358, 361, 362, 363, 366, 415; *šḡm.vərs* L 319; *šḡr* Q 157; *šḡ.r* Q 79a, 177, 182; *šḡ.r* Q 71, 76, 77, 168a, Q 3, 80; *šḡrə* Q 153, 161, 166; *šḡ.rə* Q 75, 83, 90, 154,

157a, 170, 241, 242; *šḡrə* Q 158a; *šḡ.rə* Q 3 89, 155; *šḡ.rs* Q 84; *šḡmər* Q 79; *šḡmər* Q 162 163; *šḡmər* Q 168; *šḡmərs* L 423; **schouderen** *sxḡmərə* L 354, 356, P 184; *sxḡmərə* P 121; *sxḡmərən* K 278; *skḡmərə* P 223; *sxḡrə* L 414, Q 1 2a; *sxḡmərə* Q 73, 74; *šḡmərə* Q 72, 81a, 82 *šḡmərən* L 421, Q 8; *šḡmərə* L 420, Q 87, 167 *šḡmərə* L 361; *šḡmərə* Q 5; **asselen**: *a.sələ* C 167, 181 (schouders); **blad**: *blāt* L 331; *blājə* (mv.) L 330; *blāj.ər* (mv.) L 317, 318b; **schouderblad**: *šḡm.ərblḡ.t* Q 94, 175; *šḡm.vərblāt* I 290; *šḡm.vərblāj.ər* (mv.) L 369, 370; *šḡmər* (mv.) L 360; **schoudergewricht**: *šḡm.dərgvəre*: L 322; *šḡmər*– Q 14; **schouderplaten**: *šḡ.rplḡt*: Q 241; *šḡm.ərplḡ.tə* Q 163; **hoop (heup)**: *hḡ.ḡ* Q 78 (achter); **scheivoorgewricht**: *sxḡjəvərgə vřext* K 353.

3.3.4 VLEES- EN SPIERAANZETTINC LINKS EN RECHTS OP DE BORST

(N 8, 11; N 8, 31 en 32.2)

kussen: *kḡsə* Q 251, 252 (vlees- en spieraan zetting waartegen het haam drukt; zie ook *trek kussens*); **kussens**: *kḡsəs* K 278, 314, 318, 357 361, L 210, 244c, 266, 282, 286, 312, 314, 317 330, 332, P 48, 107a, 176, 222, Q 98, 101, 117a 121; *kḡsəs* L 269, 270, 288, 292a, 294, 321, 324 325, 328, 329, 331, 369, 382, 424, 425, P 175, C 14, 20, 33, 39, 93, 94b, 99*, 109, 111, 112a 188; *kḡsəs* Q 32a; *kḡsəs* L 364, 416, Q 2, 9 *kesəs* Q 86; **kussentje**: *kḡskə* Q 113; *kḡsəkə* (mv.) Q 2; **trekkussens**: L 271, Q 112a *trekkḡsəs* Q 112a; **blad**: *blāt* L 360 (schouder blad); **blader**: *blār* L 265; *blājər* L 292a, 374 *blḡr* L 265; **borst**: *bḡrs* Q 2c; *bḡst* P 213; *bḡs* C 162; *bost* P 50; *bos* Q 83; *bḡ.s* Q 178; *bḡs* C 112b; **dikke borst**: *dekə bḡst* K 353; **voorborst** *vḡrbḡst* K 317; **borstkussen**: *bḡrstkḡsə* L 295 **borstspieren**: *bḡstspīrə* P 175; **bouletten**: *bḡle.tə* K 353, 359 (< fr. *boulette*); **broers**: *brḡrs* C 204a; **dikke hartknook**: *dekən hartknū.k* Q 3 **knobbelen**: *knubələ* L 387; **muskels**: *muskəls* I 163; **schoudervlees**: *šḡərvlḡš* Q 248; **tas**: *tes* I 213 (spieraanzetting); *tḡsə* (mv.) Q 71; *tes*: (mv.) P 44, Q 96d.

3.3.5 MIDDENDEEL VAN HET PAARD

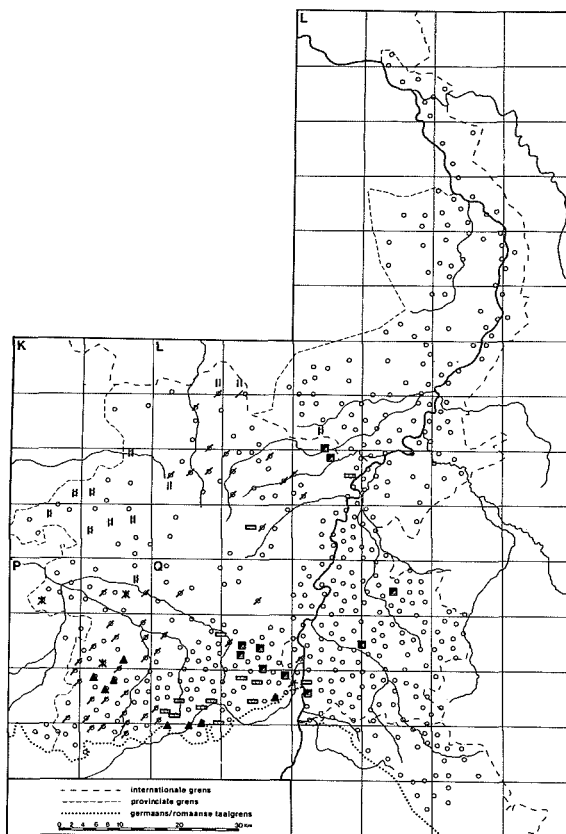
(JG 1a, 1b; N 8, 12)

[De middel- of middenhand van het paard, in tegenstelling met VOORSTE DEEL VAN HET PAARD TOT ACHTER DE VOORBENEN (3.1.3) en ACHTERHAND VAN HET PAARD (3.3.14).]

lijf: *līf* L 269, 286, 330, Q 96d, 188; *lī.f* L 282 286, 314, 353; *lī.f* L 368; *lḡ.f* K 317a; *lḡ.f* K 314 316, P 176, 214, 227; *lḡ.f* K 358, P 51, 121, 224 Q 2, 79, 164; *lḡ.f* P 180, 218; *lḡ.f* P 184, 186 220, 223; *lḡ.f* K 278; *lḡ.f* K 317, 353; *laj.f* Q 162 242; **overlijf**: *ḡ.vərllḡ.f* Q 160; *jḡ.vərllḡ.f* Q 89

Kaart 15. LIES

- ∕ lies(t), liezen
- = dun
- || vang
- vliem
- ▲ moes
- x vallei

middelhand: *medāhant* Q 83, 98, 204a, 248, 251; *medāhanġ* L 270, Q 121, 121c; *medāhanʃ* L 292a, 382, 387; *medāhānt* K 314; (**het**) **middelste:** *medālstā* Q 2c; *midālstā* L 330; **middenhand:** *medāhant* L 192, 210, 271, P 50, 99*, 109, 111; *medāhanġ* L 265, 268, Q 117a; *medāhanġt* L 266; *medāhanʃt* L 321, 330; *medāhanʃ* L 288, 318, 328, 329, 331, 332, 425, Q 32a, 33; *medāha.nʃ* L 318b; *medāherʃt* Q 14; *medāhānt* L 191, 282, Q 72; *medāhān* K 278; **middenpaard:** Q 112a; **middenrif:** *medāref* L 330; **middenstuk:** *medāstōk* L 163, 271, 317; *medāstōk* L 374, 424; *medāstōk* L 322, Q 112a, 113; *medāstōk* L 270, 290, 329; **pens:** *pe.ns* K 357, 360, 361, L 317, 319, 355, 358, 360, 363, 364, 365, 421, 423, Q 2c, 76, 84, 94, 158a, 161, 167, 178, 181, 241, 242; *pens* K 318, L 244c, 266, 314, 413, P 44, 113, 172, 173, 175, 176, 176a, 178, 179, 182, 214, 219, Q 2c, 9, 162; *pē.ns* P 118a, 187, 192, 195, Q 3, 74, 75, 78, 79a, 80, 152, 165, 166; *pēns* L 286, Q 156; *pe.ns* Q 182; *pens* P 107a; *pēns* Q 159; *pāns* Q 193; **romp:** *ro.mp* K 359, L 312, 313, 315, 316, 317, 319, 354, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 364, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 415, 416,

417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, P 52, 53, 58, 118, 119, 120, 177, 195, 197, Q 1, 2a, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 71, 72, 73, 76, 77, 79, 81a, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 96c, 153, 154, 157, 161, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 188, 240; *roāmp* Q 252; *romp* K 278, 315, L 288, P 44, 47; *rōmp* Q 20; *ro.mp* L 282, 352, Q 157a; *rōmp* P 174; *ru.mp* P 177a, 188; *rump* K 353, P 48, 49, 50, 115, 117, 178; **geraamte:** *gærqmtā* Q 195; **korpus:** *kor²pās* Q 163; *kor²pās* P 118, Q 160; **kruis:** *kreġs* L 360; **lichaam:** *lexām* P 56, Q 2a; **model:** *mo²del* Q 240 (lichaam, < fr. *modèle*); **ribbenkast:** *rōbākast* L 325, 360; *rōbākas* Q 20; *rōbā-* P 222; **singel:** *seġal* K 353, P 213 (eig.: buikriem).

3.3.6 RUG

(JG 1a, 1b; N 8, 12)

[Zie afbeelding 2.29.]

rug: *rōq* L 270, 319, 370, 420, 421, 424; *rōk* L 322, 369, P 115, 172, 173, 175, 177, 177a, 178, 179, 180, 182, 184, 186, 214, 219, 223, 224, 227, Q 96d, 157a, 161, 162; *rōk* L

317, 371, 372, 422, 423, Q 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 101, 158, 160, 164, 166, 167, 240; *røx* K 314, 318, 353, 357, 358, 359, L 265, 314, 315, 352, 354, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 113, 117, 118a, 176, 176a, 184, Q 177, 182, 241; *røx* K 360, 361, L 312, 313, 316, 413, 414, P 58, 118, 119, 120, 121, Q 1, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 155, 163, 168, 168a, 169, 181, 241, 242; *reg* L 358, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 416; *rek* L 418; *rek* L 360, 415, P 57, Q 2, 2a; *rex* L 355, P 53, Q 72, 81a, 82; *røx* L 356, 417, P 52, 55, 56, Q 2a, 3; **ruggegraat**: *røgəgruot* Q 159; *røgəgruot* Q 163; **rugstrang**: *røkstrā.ηk* Q 157a; *røk-* P 187, 188, 192, Q 11, 79a, 142, 154, (157, 159, 161, 166; *røx-* Q 181, 182; *røx-* Q 163; *røkstra.ηk* Q 79, 153, 156, 160, 164; *røx-* L 282, 313, Q 168; *røxstranj* K 278, 317a; *røx-* Q 81a; *røkstrā.ηk* L 416; *røx-* Q 3; *røxstra.ηk* Q 5; **ruggestrang**: *røgəstrā.ηk* Q 241; *røgəstra.ηk* L 352; *regəstranj* L 418; **strang**: *strā.ηk* Q 162, 164, 177, 242; *stra.ηk* Q 2a, 158a, 240; *stranj* Q 72, 81a, 82.

3.3.7 LIES (kaart 15)

(JG 1b; N 8, 32.10)

[De twee huidplooien die de grens vormen tussen het onderste gedeelte van de buik en het bovenste gedeelte van het been.

Zie afbeelding 2.28.]

lies: *lis* P 119, 121, 180, 184, 195, 197, Q 73, 165; *lis* P 177, 179, 218; *līs* P 223; *les* P 220, Q 78; *lēs* L 359, 361, 362, 368; *leis* P 219; **liezen**: *lizə* L 315, 352, 354, Q 95; *lizən* L 312, 355; *lisən* L 282; *lī.zə* Q 83; *lēzə* L 356, 363, 364; *lē.zə* L 416, Q 5; *lejsən* L 286; **liest**: *list* P 53, 57, 113, 115, 118, 118a, 120, 172, 173, 175; *list* P 182; *listə* (mv.) P 186, Q 2a; **liesgewricht**: *lēsgəvrēx* Q 188; **dun**: *døn* Q 174 (liesstreek, onderbuik; de vleeswand beneden de korte ribben); *den* Q 83; *dən* Q 188; **dunnen**: *dønə* L 371, Q 160, 162, 164, 166, 167, 177, 242; *dənə* Q 169; *dənə* L 416; **moes**: *mus* P 178, Q 164 (dikke, vlezige spier; lat. *musculus*); *mys* Q 240, 241; *møš* Q 179; *muš* P 176, 177, 177a (uitstekend op de bil tegen de buik); **rotel**: *rō.təl* Q 163 (heupgewricht); **vallei**: *fa.lej* P 176a (< fr. *vallée*); *fələj* P 47; *fələ* P 55; **vang**: *vanj* L 286 (achterste deel achter onderrribben); *vanj* K 314, 315; *va.ηk* K 357, 358, 359, L 282, 352, P 56; *vanjə* (mv.) K 317a, 353, L 318; **vliem**: *vliēm* Q 84 (lies), 89, 90 (id.), 171, 172 (lies, spierstuk); *vlēm* L 319, 369, Q 33; *vløm* Q 101 (streek tussen achterpoot en buik), 198b.

3.3.8 LENDENEN EN KUIL

(JG 1a, 1b, 2c)

[Achter de rug liggen de lendenen. Bij een welgevormd paard gaan de lendenen, die sterk en

goed gespierd moeten zijn, ongemerkt in kruis en flanken over. De miltkuilen of -holten vormen het gedeelte van de flanken tussen heuppe wricht en de laatste rib, een holte aan de buik te hoogte van de milt. Een paard heeft bij voorkeur kleine miltkuilen.

Zie afbeelding 2.30.]

diepte: *dip.tə* Q 83; **hoop**: *hū.p* L 367 (vg voor het woordtype *hoop* ook Ned. *heup*); *huø.* Q 94; *hō.p* K 361; *hōøp* P 119; *wuøp* Q 171 *wop* Q 174; **kuilen**: *køulə* Q 164a; **leden**: *lən* : 353; *lē.* Q 1, 2a; *lejn* K 278; **lenden**: *lē.ndə* : 313; *lēnə* L 363, 365, 416, 417, 418; *lēnən* : 286; *l'ēnə* Q 12; *lē.ηə* Q 10, 11; *lē.nj* Q 71; *lē.nj* K 317a, L 371, 372, 421, 422, 423; *lē.njən* Q 8; *lejn'ə* L 360, 361, 362, 368, 419, 424, Q 6, 7, 8; *lej.n'ə* L 359, 367, 415; *lē.ndə* L 414; *lən* L 312, 316; *lēnə* Q 72; *lən* L 356; *le.ηə* Q 13; *lē.n'ə* : 370, 420; *le.n'ə* L 317, 319, 366; *lejn'ə* L 358; **miltkuil(en)**: K 278a, L 315, 352, 354, 355, 356, Q 155a, 158a; *me.ltkūl* L 418; *me.ltku.lə* : 317; *me.ltkū.lə* L 364, 366; *me.ltkøul* Q 96; *me.ltkøul* Q 90; *me.ltkøul* L 414; *me.ltkøul* P 58; *me.ltkøul* P 118; *me.β'β'kūl* L 371; *me.β'β'kūlə* Q 8; *me.β'β's-* L 370; *mej.β'β'kū.lə* L 358, 359, 362; *meltkøul* K 278, P 177a; *meltkāl* P 178; *meiβ'β'skū.lə* L 369; *meiβ'β'skūlə* L 419; *mēltkul* : 282, 286, 316; *mēltkūlə* L 313; *mē.β'β'køul* Q 88; *me.lkūl* L 424, Q 6; *me.lkūl* L 363, 416; *me.lkūl* Q 12; *me.lkū.lə* L 365; *me.lkøul* L 422; *me.lkøul* .lə L 420; *me.lkøulə* Q 74; *me.lkøul* P 120, 121; *me.lkøul* Q 170; *me.lkøul* P 119, Q 72; *me.lkøul* P 57, Q 3, 84, 164; *me.lkøul* Q 73; *me.lkøulə* : 82, 89; *mej.β'β'kū.lə* L 415; *me.β'β'kū.lə* Q 7; *me.lkøul* Q 1; *me.β'β'kūl* Q 11; *me.β'β'skū.lə* L 372, : 10; *me.lš-* Q 13; *melkul* Q 8; *melkøul* P 56; *melkøulə* P 55; *melkøul* L 314; *melkøul* K 316, : 44, 45; *melkøulə* K 314; *melkøulə* K 315, 359; *melkøul* P 118a; *mej'β'β'kūlə* L 368; *mej'β'β'kūl* : 367; *mej'β'β'køul* P 53; *mēlkūlə* L 312; *mē.lk'ūl* : 5; *mē.lšku.lə* L 423; *mē.ləkøul* Q 172; *mēləkøul* : 87; *mi.ltkøul* Q 162; *mi.β'β'køul* P 177; *mi.β'β'køul* Q 2a; *mi'β'β'køulə* P 52; *mi.lkøul* Q 2a; *miə.lkøul* : 358; *mi.lkūl* L 421; *mi.lkøul* Q 2a, 160; *mi.lkøul* Q 161; *mi.lkøulə* Q 157a, 169; *mi.β'β'køul* Q 71; *mølkøul* K 360; *mølkøul* P 51; *mølkøulə* K 361; *mølkøulə* K 318; *mīllkū.lə* L 360; *mølkøul* L 415; **miltkoter**: *mēlkōtər* L 314 (koter: kuilen); **meerkuil**: *mērkajl* K 353, 357 (vervorming van *miltkuil*); **minkuilen**: *minkøulə* Q 81a (id.).

3.3.9 FLANK (kaart 16)

(JG 1a, 1b; N 8, 12 en 32.10)

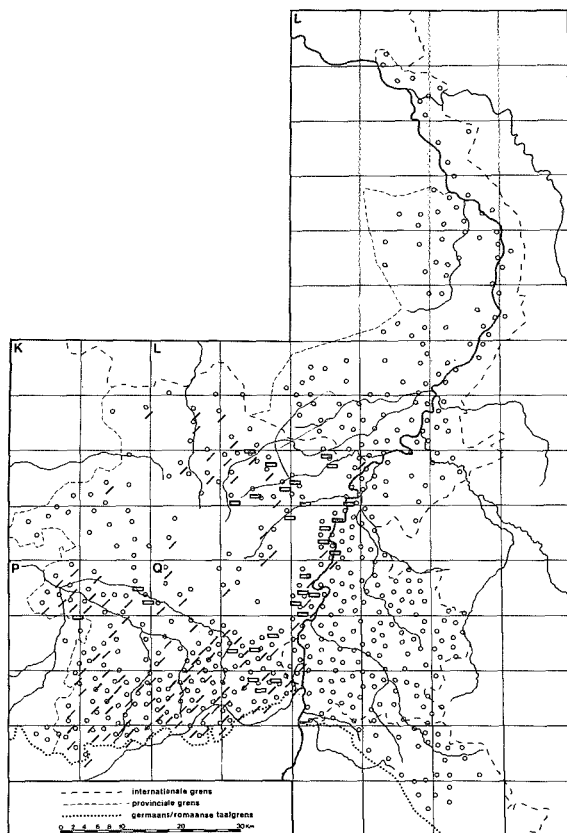
[Zijkanten van de buik tussen de achterste ribbe en de heup. De flanken dienen kort, gesloten en gevuld te zijn.

Zie afbeelding 2.32.]

flank: *fla.ηk* L 312, 313, 314, 315, 316, 355, 356, 360, 363, P 51, 52, Q 73, 75, 76, 79, 91

Kaart 16. FLANK

∠ flank(en)
= zijde(n)

153, 156, 157, 158a, 160, 161, 162, 168, 181, 182, 240, 241; *flaŋk* K 316, P 44, 45, 47, 48, 113, 172, 176, 176a, 182, Q 78; *flā.ŋk* L 424, P 187, 192, 219, 220, 227, Q 65, 79a, 152, 159, 163, 164, 166, 178, 188; *flāŋk* P 179, 218, 222; *flāi.ŋk* P 197; **flanken**: *fla.ŋkə* L 414, 416, 417, 418, 422, P 53, 55, 58, Q 1, 2, 2a, 3, 8, 11, 13, 71, 72, 76, 80, 81a, 82, 84, 89, 90, 154, 167, 172, 177; *flaŋkə* P 46, 49, 50, 115, 117, 173, 174, 175, 178, 180, 214, Q 2a; *flaŋkən* K 278; *flā.ŋkə* L 358, 367, 370, P 118a, 177, 177a, 184, 186, 195, 223, 224, Q 96c, 169, 171, 242; *flāŋkə* P 188, Q 95; *vlā.ŋkə* Q 157a; **zijde**: *zī* L 359, 361, 362, 368, 369; *zē* P 49; *zēi* P 57, Q 83; **zijden**: *zīə* L 319, 358, 364, 365, 415, 421, Q 7, 10, 12; *ze.iə* L 372, 420, 423, Q 9, 11; *ze.iən* L 419; *zēə* P 56; *zē.iə* Q 87, 171, 174; *zēiə* Q 90; *zaiə* Q 170; **zijkanten**: *zeika.ntə* L 353; *zeikāntə* Q 175; *zeikənə* Q 96c; **opzij**: *op-zī* L 317; **linkse flank**: *le.ŋse fla.ŋk* L 363; **rechtse flank**: *rexse fla.ŋk* L 363; **linkse kant**: *le.ŋsə ka.nt* L 363; **rechtse kant**: *rexsə ka.nt* L 363.

3.3.10 BUIK

(JG 1a, 1b; N 8, 14 en 41)

[Zie afbeelding 2.33.]

pens: L 269, 270, 271, 289, 290, 292a, 293, 294, 295, 321, 328, 330, 332, 387, Q 32, 33, 86, 99*, 112a; *pe.ns* K 357, 358, 359, 360, 361, L 282, 286, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 352, 354, 355, 356, 358, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 424, P 50, 51, 52, 56, 58, 119, 177, 177a, Q 1, 2, 2a, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 71, 72, 73, 76, 77, 81a, 82, 84, 88, 90, 152, 153, 154, 155, 157, 157a, 158a, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 169, 170, 172, 175, 177, 178, 178, 181, 241, 242; *pens* K 278, 314, 315, 317, 318, 353, L 246, 247, 265, 266, 288, 322, 325, 382, 424, 425, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 53, 55, 57, 107a, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 213, 218, 219, 222, 227, Q 14, 83, 96d, 113, 156; *pe.n's* Q 167, 168a, 240; *pē.ns* L 360, 420, P 118, 118a, 120, 121, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 223, 224, Q 13, 74, 78, 79, 79a, 80, 83, 89, 91, 94, 95, 96c, 166,

171, 174; *pēns* L 369, Q 159; *pe.ns* Q 162, 182; *pe.ns* K 316, Q 20, 32a, 111; *pēns* L 163, 244c; *pans* Q 94b, 101, 109, 111, 197a; *pā.ns* Q 188; *pāns* Q 193, 198b; *panš* Q 39, 112b, 117a, 204a, 251, 252; *pānš* Q 248, 250; **penszak**: *penszak* L 270; **buik**: *bū.k* L 312, 313, 319, 353, 361, 362, 371, 372, Q 11, 91, 95, 96c; *bū.k* L 356, 360, 361, 362, 367; *būk* L 289, 290, 293, 294, 295, 312, 324, 329, 330, 331, 369, 382, Q 14, 96d, 112a, 188, 197a, 198b; *būx* Q 121; *bū²k* L 266, 269, 270, 328, 374, Q 112b; *buək* L 246, 288; *buk* L 192, 210, 214, 268, 292a, 318b, 332, P 214, Q 2, 20, 32, 33, 39, 101, 111, 117a; *buək* L 246, 288; *bok* L 413, P 113, Q 2a; *bōk* Q 178; *bou.k* K 318; *bouk* Q 83; *baū.k* Q 169; *bō²k* Q 2c; *bōk* K 359; *būk* L 191, 416; *bō.k* K 369; *bōk* K 317; *bōjk* K 278, 317a; **onderbuik**: *onərbuək* L 288; **lijf**: *lijf* L 266, 270, 289, 369, 374, 416, Q 112a, 113, 204a; *lī²f* L 271, 424; *lī.f* L 317; *lijf* L 210, 265, 364, Q 14; *lēf* P 175; **zak**: *zak* L 416, Q 32a, 39, 41, 98, 101, 111, 112a, 112b, 121, 197a, 248, 252; **hooizak**: *hūizak* K 317; **balg**: *bal²k* L 328; **graspens**: *grāspe.ns* K 361 (doorgezakt); **hooipens**: *hōipe.ns* K 361 (doorgezakt); **kast**: *kās* L 312 (grote buik); **snokpens**: *snokpe.ns* K 361 (rechtaf); **vak**: *vak* K 278.

3.3.11 LANG RUW HAAR ROND BUIK EN UIER

(N 8, 23)

[Eerste haar dat een veulen verliest.]

duivelshaar: L 246, 269, 282, 324, 330, 372, 424, P 44, 48, Q 14, 32, 94b, 98, 188, 197a; *dīvəls^hōr* L 269, 288, 289, 290, 317, 321, 322, 374, 382, 425, Q 71, 95, 101, 111, 121, 248, 251, 252; *dīvəls*– L 270, 286, 318, Q 9, 33, 109, 112a, 117a; *dī.vəls^h.r* L 318b; *dōvəls*– Q 193; *dī.vəls*– Q 3; *dīvəls*– L 416; *dīvəls^hōr* L 364; *dēivəls*– L 360; *dēivəls*– Q 2; *dūvəls*– Q 20; *dūvəls^hō²ər* K 353; *dīvəls^hō²ər* P 213; *dīvəls^hō²ər* K 278; *dīvəls^gu²ō²ər* Q 178; *dīvəls^hō²ər* P 176; *duvəls*– P 50; *dīvəls^hō².r* L 414; *dūvəls^hō².r* K 359, P 175, Q 204a; *dīvəls^hō²ər* K 314; *dīvəls^hār* K 278, L 292a; *dīvəls^hō²ər* L 163; *dēivəls^hō²ər* Q 2; **duiverhaar**: *dīvərhō²ər* Q 113 (vervorming van duivelshaar); **winterhaar**: *wentər^hō²ər* Q 101, 111; *wentər*– L 293, 425; *wēntər*– Q 94; *wentər*– Q 20; *wēntər*– L 422, Q 112b; *wentər*– Q 14, 39; *wentər²ō²ər* P 175; *wentər^hō²ər* P 107a; *wentər^hō²ər* L 368; *wentər^hō²ər* L 210; **fluishaar**: *flūshō²ər* Q 39 (*fluīs*: pluis); **ruwe zak**: *rouzak* K 278; **stalhaar**: *štalhō²ər* Q 112a; **vluighaar**: *vlūx^hō²ər* L 294 (donshaar); **wild haar**: *welt²hū²ər* P 222.

3.3.12 UIER (kaart 17)

(JG, 1b; A 30, 6e; L 49, 6e; N 8, 39a en 39b)
uier: L 191, 269, 292a, Q 71, 98, 248, 250; *ūr* L

265, Q 14, 99*, 251, 252; *ūr* L 282, 286, 31 313, 314, 315, 316, 353; *ūr* L 266, 290, 29 294, 295, 369, 387, 421; *ūr* L 317, 319, 424, 6, 7, 10, 12; *ūjər* L 269, 318b, 321, 322, 32 325, 328, 331, 374, Q 94b, 188, 198b, 204 *ūjər* L 370; *ūjər* L 270, 318, 332; *ōr* K 314, 31 L 413, P 44, 46, 47, 48, 50, 113, 115, 117, 11 118a, 121, 172, 173, 176, 176a, 177, 179, 18 182, 184, 186, 192, 214, 218, 219, 220, 22 223, 227, Q 73, 152, 153, 159, 165, 166; *ōr* 74, 75, 79, 79a, 80, 160; *ō.r* P 58, 192, Q 7 154, 155, 157, 157a, 158a, 161; *ō²r* P 49, 12 174, 175, 177, 187, 188, 213, Q 156; *ō²r* Q 7 *ō²r* K 317, P 177, 177a, 195, 224; *ōjər* K 35 360, Q 74; *ōjər* L 352, 354, P 51, Q 88, 94, 17 *ōjər* K 278, 316, 318, 361, L 372, Q 83, 164; P 107a, 197; *ōjər* L 370, 419, 420, 422, Q 9, 1 13, 96c, 171, 174, 175, 179; *ōjər* L 163, 423, 8, 193; *ajər* Q 161; *ajər* K 357, P 45; *ī²r* L 35 359, 360, 361, 362, 367, 368; *ī².r* L 363, 36 365, 366, 415; *ījər* L 356; *iər* L 210; *ijər* L 41 *ēr* Q 2; *ē²r* P 52, 53, 55, 56, 57, Q 2a; *ējər* Q 87, 91; *ējər* Q 2c, 72; *ējər* L 355; *ēr* L 244 268; *ē²r* L 271; **oer**, **ouwer**: (vormen zond umlaut) *ūr* L 288; *ūr* L 425, Q 197a; *ūjər* 382, Q 95; *ujər* Q 96d; *ūjər* Q 90; *ōr* Q 84, 17 *ō².r* Q 89, 168a; *ō²r* K 353; *ou²ər* Q 172; *ou²ər* 83; *ou²ər* Q 162, 167, 168, 177, 181, 182, 24 241; **udder**: *ōdər* Q 20, 32a, 33, 39, 101, 10 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121; **mam**: *mam* 424, Q 175; *mamə* (mv.) Q 97; **mem**: *mem* 318, L 314, 317, Q 101; *mēəm* L 372; **paard mem**: *pērdəmēm* L 314; **tet**: *tet* K 318, P 51, 1; *tētə* (mv.) Q 177, 241; *tētə* (mv.) P 175.

3.3.13 TEPEL (kaart 18)

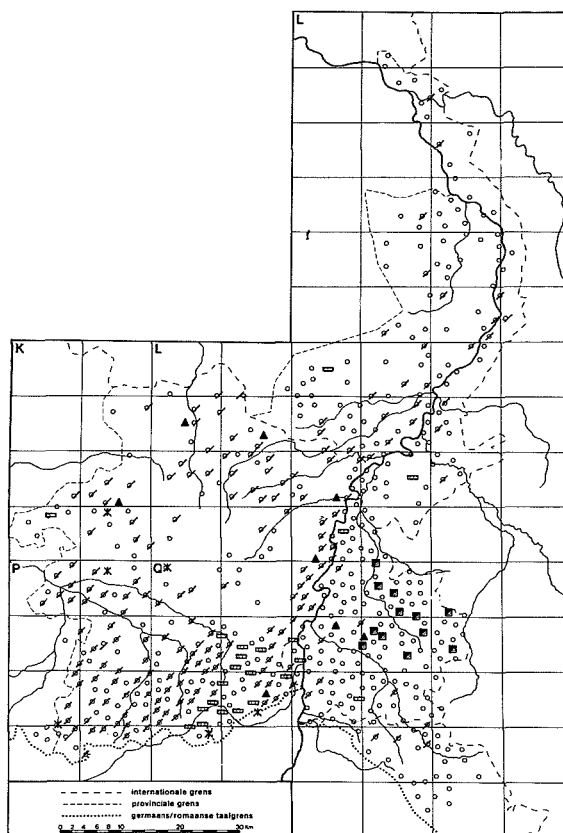
(A 30, 6e; L 49, 6e; N 8, 39a, 39b en 40)

[Deem, speen, borst.]

deem: *dēm* K 353, 359, L 163, 164, 192, 21 211, 215a, 244c, 245b, 246, 248, 250, 265, 265 267, 269a, 282, 288, 290, 291, 295, 312, 31 318b, 325, 328, 330, 331, 377, 378*, 379, 38 381b, 382, 387, 414, 424, 429, Q 9, 11, 36, 10 111, 112a, 204a, 208, 248; *dēm* L 425, Q 112 202; *deəm* Q 121; *dēm* L 329, 422, 423, 42 433, Q 14, 20, 21, 32a, 39, 99*, 192, 201, 20 *dēim* Q 247; *dēim* L 266, 419, Q 32, 37, 10 *dēm* Q 117a; *dēm* Q 19, 197a, 198b; *dēm* 292a, 321, 322, 368, 369; *diəm* L 269, 292, 31 324, 370, 367, 372; **demen**: *dēmə* L 268, 288 294, 318, 332, 374, Q 94b, 98a; *dēmən* K 27 *dēmə* Q 193, 204a, 250; *dēmə* Q 113; *diəmə* 269, 271; *dēimə* Q 96d; **deempjes**: *dēm²kəs* 278; *dēm²kəs* Q 196; **paardsdeem**: *pērsdiəm* 364; **dem**: *dēm* K 358, L 423, 434, P 57, Q 2, 94; *dēm* Q 9, 83, 86, 96a, 103; *dim* L 360a; *dō²* L 414, P 107a, 175, 176, 188, Q 71, 75, 16 175; *dym* Q 178; *dīmə* (mv.) L 360; **paardsden** *piətsdēm* Q 171; *pērsdēm* L 413; **tepel**: *tēpəl*

Kaart 17. UIER

- ∕ uier
- ◻ oer, ouwer
- ▣ udder
- ▲ mam, mem
- × tet

314, 317, 353, 357, L 164, 191, 270, 271, 282, 286, 288, 289, 289a, 289b, 289*, 292, 293, 312, 314, 318a, 318b, 330, 331, 360, 374, 376, 416, Q 2, 14, 95, 96d, 101, 188; *tepal* Q 252; *teipal* P 48; *tīpal* L 245; *tī².pal* Q 3; **tet**: *tet* K 353, 361, L 286, 356, 362, P 44, 48, 50, 118, 175, 177, 184, 188, 197, 213, 220, 222, Q 71, 83, 162, 193, 241; *tēt* P 176, Q 162, 163, 166, 176a, 262; *tēt* Q 251; *tets* L 322; *tat* P 186; *tetā* (mv.) P 212, Q 2c; **spēen**: *spēn* L 210, 271, 292; *spīanā* (mv.) L 381; **luiertep**: P 119; **nuk**: Q 248 (eig.: zuigfles; vgl. du. *Nuckel*, bij nuckeln: zuigen); **teutel**: P 210a (teut: uitloop).

3.3.14 ACHTERHAND VAN HET PAARD

(N 8, 13 en 32.9)

[Het achtergestel van een paard, in tegenstelling met de voorhand of het voorste deel (3.1.3), en het middendeel of de middenhand (3.3.5).]

achterhand: *axtərhan̄t* K 318, L 269, 289, 317, Q 99*, 111, 112a, 113, 204a; *ātər-* Q 83, 251; *axtərha.n̄t* Q 95; *axtəra.n̄t* Q 2; *axtərhan̄k* L 266, 268, 295, Q 117a; *q̄xtərhan̄kt* L 290; *axtərhan̄t* L 288, 292a, 294, 318, 325, 328, 330, 331, 374,

Q 32a, 39; *axtərhen̄t* Q 14; *axtərhan̄t* K 314, 361, L 163, 191, 210; *ātər-* Q 72, 188; **hinderhand**: *heṅərhan̄k* Q 121, 121c (vgl. du. *hinter*); **achterkant**: *axtərkan̄t* L 271; **achterkwartieren**: *āxtərkwartierā* K 278; **achterlijf**: *axtərlijf* K 317; **achterpaard**: *axtərpērt* L 331; *axtərpeat* P 48; *axtərpiā.t* Q 2; **achterstel**: L 321; *axtərstēl* L 288, 289; *axtərštēl* L 270; **achterwerk**: L 192, 387, 425, Q 9, 32, 33, 94b, 197a; *axtərwe²k* K 353, 357, L 270, 329, 332, 364, 368, 372, 424, P 107a, 176, Q 2, 98, 109; *āxtər-* L 286, 312, 314; *āxtərwe²t²k* L 282, Q 163; *axtərwe²k* K 278; *ātər-* Q 121, 162; *axtərwe²k* L 163; **(het) achterste**: *axtərstā* K 359, 369, L 317, Q 71; *āxtərstā* Q 2c; *agāstā* K 353; *extərstā* L 422, P 44, Q 3; *estā* P 175, 213; *āiāstā* Q 251; *exāstā* Q 111; *exāstā* Q 112a; *ēstāstā* Q 250; *exāstā* Q 20; **bovenhand**: *bōvāhānt* Q 96d; **broek**: *bruk* L 265, 331; *brōk* Q 112; **boks**: L 322; *boks* L 191, 295 (*boks*: broek „het achterste”); *bōks* L 268, 271; **achterhandig (deel)**: *axtərhentex* L 329.

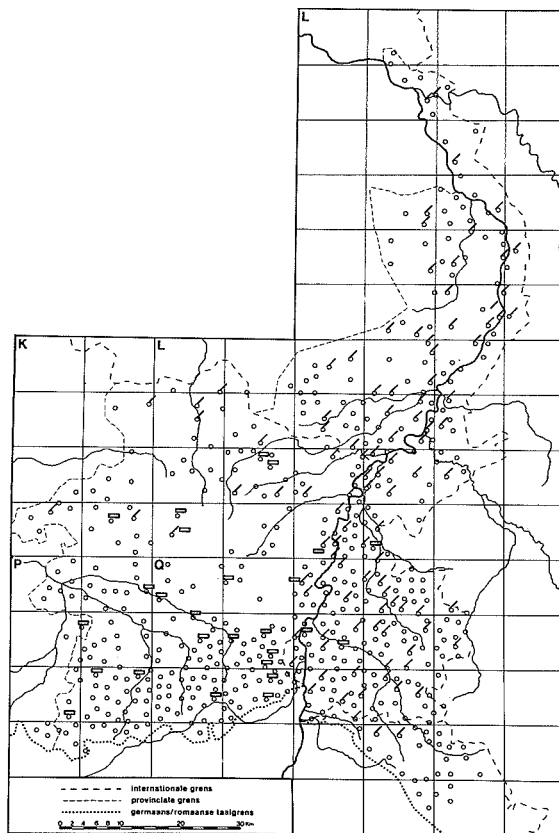
I.9

Kaart 18. DE(E)M TEPEL

(klankkaart)

/ deem en sst.

= dem en sst.

3.3.15 KRUIS

(JG 1a, 1b; N 8, 13 en 14)

[Kruising van ruggegraat en achterheupen, uitlopend in de staart en staartwortel.

Zie afbeelding 2.31.]

kruis: *krÿ.s* L 286, 312, 314, 315, 316, 317, 319, 353, 369, 370, 371, 372, 419, 421, 422, 423, 424, Q 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 88, 94, 96c, 188; *krÿs* L 288, 425; *krÿj.s* L 313; *krÿts* L 270, 293, 325, 328, 330; *krøj.s* L 420; *krøjs* K 278; *krøj.s* L 282, 354, Q 167, 240, 241; *krø.s* K 357, 358, 359, 360, 361, L 352, 413, P 44, 51, 58, 118a, 177a, 186, 192, 195, 197, 220, 223, Q 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 79a, 80, 152, 153, 156, 157, 157a, 158a, 159, 160, 161, 165, 166, 168a, 174, 175; *krø.s* K 314, 315, 316, 318, L 414, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 214, 218, 219, 227, Q 1, 73, 178, 179; *krø².s* P 184, 224; *krø².s* P 187, 188; *krøj.s* Q 162, 163, 168, 177, 181, 182, 242; *krø².s* Q 169; *krÿ.s* L 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415, 416,

417, Q 5, 83, 87, 91; *krÿs* L 418; *krÿ.s* Q 84, 85, 90, 170, 171; *krøj.s* L 355, Q 172; *krøjs* Q 3, 8, 83; *krÿ.s* Q 2, 2a, 72, P 53, 55, 56, 57; *krø².s* 52; *krøes* K 353; *krøjs* K 317a; **kruiswerk** *krÿ.sweræk* L 318b; **heup:** *guuæp* Q 181; **hope (heupen):** *huopæ* Q 164, 166; **croep:** *krup* 197, 222 (fr. *croupe*).

3.3.16 AARS (kaart 19)

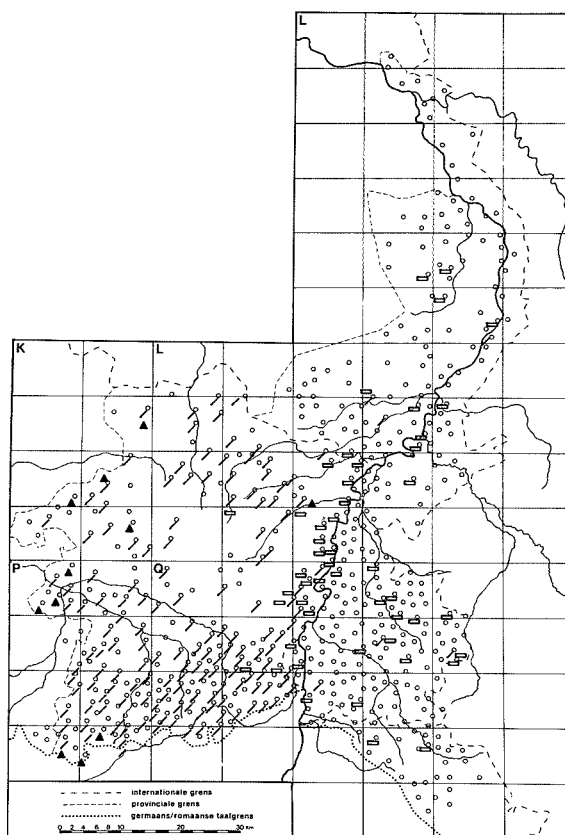
(JG 1a, 1b; N 8, 13, 32.9 en 35)

kont: *kø.nt* K 357, 358, 361, L 282, 286, 312, 313, 314, 315, 316, 352, 353, 354, 355, 356, 364, 414, 416, 417, 418, P 51, 53, 55, 56, 57, 58, 118a, 119, 177, 177a, 197, 220, 224, Q 1, 2, 2a, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81a, 82, 83, 84, 91, 152, 153, 154, 155, 156, 157a, 158a, 160, 161, 163, 167, 168, 168a, 172, 174, 177, 240, 242; *kønt* K 278, 317a, 318, 360, P 44, 46, 49, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 214, 218, 223, C 111, 162; *køjk* Q 121; *kø.nt* P 118, 120, 121, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 223, Q 74, 80, 157, 159, 164, 166, 169, 181, 182, 241; *ko.nt*]

Kaart 19. AARS

- / kont
 = vot en sst.
 ▲ gat

317, 319, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 367, 368, 413, 415, Q 87, 88, 90, 94, 96c, 165, 170, 171, 175, 178, 179; **kont** K 315, 316, 353, L 270, P 50; **kont** L 292a, 324; **kō.nt** Q 188; **kōnt** Q 94b, 193; **vot**: **vot** L 246, 266, 269, 292a, 321, 322, 329, 330, 331, 364, 368, 370, 372, 382, 419, 421, 424, Q 6, 7, 9, 10, 11, 14, 20, 32, 33, 39, 94b, 95, 96d, 101, 111, 112a, 112b, 117a, 121, 121c, 170, 197a, 198b, 248; **vot** L 369, 371, 420, 422, 423, Q 8, 13, 252; **paardsvot**: **pers-vot** L 244c; **gat**: **gat** K 278, 314, 316, 359, P 45, 47, 48; **gāt** L 368; **gōt** P 214, 219, 227; **aars**: **ā.rs** Q 6; **aarsdarm**: **nq̄zdē.rəm** Q 177; **kot**: **kū.t** Q 178.

3.3.17 STAART

(JG 1a, 1b; RND 60)

[Zie afbeelding 2.37.]

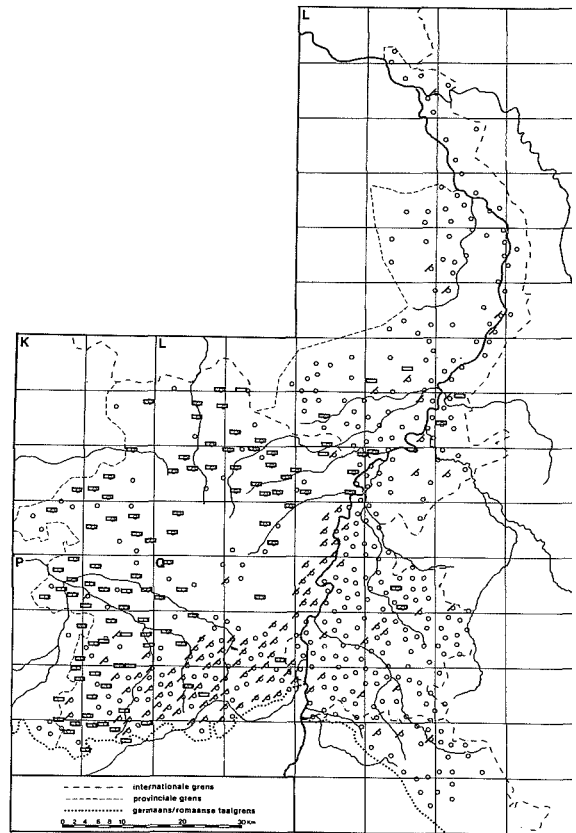
staart: **stert** K 278, 278a, 357, 358, 360, 361, L 163, 164, 209, 210, 214, 215a, 216, 249, 268, 269, 270, 271, 286, 288, 288a, 289, 289, 292, 293, 313, 318, 320, 352, 364, 369, 370, 374, 375, 377, 381, 382, 413, P 51; **stert** L 319; **štert**

L 265c, 291, 294, 297, 298, 300, 325, 329, 331, 376, 386, 387, Q 284; **start** L 115, 159a, 192, 192a, 213, 214a, 215, 216, 245, 246, 246a, 246b, 246c, 247, 250, 265, 266, 267, 268, 279, 281, 281*, 282, 284, 312, 314, 315, 316, 317, 319, 324, 353, 354, 355, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 367, 368, 371, 372, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, Q 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 88, 95, 199; **štart** L 428, 432, 434, Q 14, 19, 20, 21, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 98, 101, 102, 103, 105, 111, 192, 196; **stet** K 314, 315, 316, 317, 317a, 318, 353, 359, P 44, 45, 46, 47, 48; **štets** Q 263; **stat** P 49, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 107a, 113, 115, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 177, 177a, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 186, 187, 188, 191, 192, 195, 197, 211, 212, 214, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 227, Q 2a, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 79a, 80, 81a, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 94, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 157a, 158a, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 188, 240, 241,

I.9

Kaart 20. BIL

∠ bats en sst.
= bil en sst.

242; *sta.t* Q 2, 74; *štat* Q 112; *štats* Q 113, 116, 117, 117a, 118, 119, 121, 204, 211, 222; **stots:** *štuts* Q 200, 203, 206, 247, 249, 251, 253, 254, 255, 259, 260, 278, 279 (du. *Stutz*: staart; eig.: het stompe achterdeel van het lichaam); *štūʔts* Q 201, 205; *štuts* Q 193, 198, 199.

3.3.18 BIL (kaart 20)

(JG 1b, 1c; N 8, 32.3, 32.9, 32.10 en 32.11)
[Zie afbeelding 2.38.]

bats: *bats* L 163, 244c, 266, 269, 270, 292a, 293, 322, 330, 331, 382, 387, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, P 50, 118, 121, 174, 175, 176a, 177a, 184, 188, 192, 195, 197, 220, 223, 224, Q 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 94b, 96c, 99*, 101, 109, 111, 112a, 117a, 152, 153, 155, 156, 157, 157a, 158a, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 188, 193, 197a, 198b, 204a, 240, 241, 242, 248, 250, 252; *ba.ts* P 187, Q 154, 159; *baʔš* L 369; **achterbats:** *axterbats* Q 101; **bil:** *bel* K 278, 314, 315, 316, 317a, 318, 353, 357, 358, 359,

360, 361, L 282, 286, 292a, 293, 312, 313, 314, 316, 317, 318b, 319, 331, 332, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 374, 414, 415, 416, 418, P 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 107a, 113, 115, 117, 118, 118a, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 177a, 178, 180, 182, 186, 213, 214, 218, 219, 223, 224, 227, Q 1, 2, 2a, 5, 39, 73, 74, 94b; *bel* P 119, Q 2, 33; *beł* L 369; *bil* P 45, 175, 222, Q 158a, 160; *bəl* L 315, 413; **achterbil:** *axterbel* K 353, Q 71; **dijen:** *dējə* L 324; **dop:** *dop* L 422, 425, Q 32a, 96d; **draaijer:** *drējər* L 210; *drejər* L 271; **zitbeen:** *zet-bē* Q 113.

3.4. Geslachtsorganen

3.4.1 GESLACHTSORGAAN VAN DE HENGST ALS GEHEEL

(JG, 1b; N 8, 36 en 37b)

gemacht: L 321, P 50; *gəmaxt* L 318, 319, Q 112a (afleiding van *macht*); *gəmax(t)* K 278; *gəmax* L 191, Q14, 86, 98; *gəmə.x* Q 167; *gəmə*

Q 188; **gemecht**: *gæmext* K 317, L 244c, 387, 414, 420, Q 9; *gæmexs* K 314, L 425, Q 20, 32a, 33, 39, 117a; *gæmex* K 353, L 282, 317, 329, 331, 372, 382, 421, 422, 423, 424, P 48, 175, 182, 219, Q 2c, 7, 13, 71, 95, 99, 99*, 101, 109, 113, 193, 197a; *gæmē.x* Q 165; *gæmek* Q 3; *gæmeks* L 270, 374; *gæmext* L 364; *gæmexs* Q 111; *gæmex* L 368, P 176, 222, Q 2; *gæmēx* P 188, Q 162; *gæmēk* Q 83; *gæmēks* Q 14, 204a; *jæmē.ks* Q 252; *gæmētis* Q 121; **supieten**: *səpiətə* L 312 (*supiet*: zwezerik).

3.4.2 TEELLID

(JG 1a, 1b; N 8, 36, 37a en 37b)

[Penis of roede.]

schacht: *sxaxt* K 314, 361, L 163, 210, 244c, 266, 288, 292a, 312, 313, 314, 315, 316, 353, 354, 356, 372, P 48, 49, 50, 53, 55, 57, 113, 117, 118a, 172, 175, 176, 178, 180; *sxa.xt* L 282, 355, P 52, 58, Q 2; *sxāxt* P 118; *sxax* L 268, 271, P 179, 184, Q 2, 89, 248; *sxā.x* P 119, 120, 121, 177, 177a, 187, 188, 192, 195, 223, 224, Q 73, 74, 78, 152, 156, 159, 160, 164, 165; *sxāx* P 222; *skā.x* P 197, 220; *šaxt* L 265, 270, 293, 294, 317, 318, 322, 324, 325, 328, 331, 332, 358, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 371, 374, 415, 416, 418, 419, 420, 424, Q 3, 6, 86; *šax* L 270, 295, 318b, 321, 329, 330, 372, 382, 387, 422, 424, 425, Q 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 39, 81a, 82, 83, 84, 88, 90, 91, 94b, 95, 96c, 96d, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 113, 117a, 158a, 172, 178, 181, 188, 193, 197a, 198b, 204a; *šā.x* Q 77, 175, 179; *šā.x* Q 75, 76, 79, 79a, 80, 83, 87, 94, 153, 154, 155, 157, 157a, 161, 162, 163, 166, 167, 168, 174, 177, 182, 240, 241; *šāx* Q 32a, 162; *šā.k* Q 171; *šāx(t)* L 290; *šəx* L 269; *šək* L 293; **schachtel**: *šaxtəl* Q 39; **piezel**: *pizəl* K 278, L 331, Q 39, 94b, 101, 111, 112a, 121, 121c, 252; *pizəl* Q 188; *pēzəl* L 269; **slurf**: *slərʔf* L 286, 314; *slərʔf* L 163, 248; **streng**: *streŋ* K 314; **zaadstreng**: Q 101; *zəʔtstrəŋ* K 353; *zōt-* Q 2c; *zūtstreŋ* P 48; *zəʔtstrəŋk* L 382, Q 112; **zwans**: *zwa.ns* Q 89 (paardepenis; een andere betekenis is staart, bekend in het ww. *zwansen/zwensen*: zie lemma 8.6); *zwans* Q 94b, 188; **kettel**: *kətəl* P 213 (*kettel*: ketting); *kətəl* P 214; **koker**: *kō.kər* L 282, 286 (eig.: het omhulsel van het teellid; hier wordt het teellid zelf ook *koker* genoemd); *kūā.kər* L 289; **lat**: *lat* P 214, 218; **lul**: *ləl* K 357; **paardslul**: *pē.rsləl* L 416, 417; **moer**: *mūr* Q 121 (eig.: wortel, peen); **pees**: *pēs* K 278, 353 (evenals *pezerik* in feite de penis bij het varken); **pegel**: *pē.l* Q 117a; **pezerik**: L 269; **piet**: *pit* P 107a; **pin**: *pen* K 361; **pink**: *pi.ŋk* Q 242 (eig.: het mannelijk lid van de stier, hier van de hengst); **roede**: *ruj* K 318, 353; **geroed**: *gərū.t* P 121; **sabel**: *səbəl* K 314; **schaar**: *šā.r* Q 171; **schanke**: *šəŋkər* L 314; **speer**: *spēr* P 44;

stang: *staŋ* L 414; **steel**: *stīəl* Q 83; **stelt(lul)**: *stē.lt(ləl)* Q 5; **verge (fr.)**: *veʔš* P 174 (roede); **vits**: *vetš* Q 250 (eig.: vitsroede, vergelijkbaar met *wis*); **wis**: *wes* P 227; **lummel**: *ləməl* L 317 (eig.: een lompe, onhandige iemand); **zwing**: *zweŋ* K 361; **penis**: L 360, 367, 368, 369; **piemel**: *pī.məl* Q 170; *pīnəl* Q 83; **pissel**: *pesəl* Q 20; **pisser**: *pisər* K 278; **pummel**: *pəməl* Q 9; **schachtpummel**: *šəxpuməl* Q 204a.

3.4.3 OMHULSEL VAN HET TEELLID (kaart 21)

(JG, 1b; N 8, 36 en 37b)

[Schede van de roede.]

koker: L 210; *kōkər* L 265, 268, 288, 290, 295, 312, 318, 369, 425, Q 95, 101, 112a, 162; *kōʔər* K 278, 314; *kōkər* L 191, 244c, 270, 271, 294, 322, 324, 325, 329, 330, 331, 332, 374, 387, Q 14, 98, 111; *kōʔkər* Q 197a; *kōkər* P 107a; *kūā.kər* L 317; *kūāʔkər* Q 193; *kukər* Q 198b; *kūʔkər* L 416; **sloek**: *slūʔx* Q 252; *sluk* L 292a; *slō.x* Q 1; *šluk* Q 33, 109, 112a; *šlūk* Q 32a, 111; *šlūx* Q 113, 121; **sloof**: *slū.f* L 352; *sluaf* K 317a; *sluf* K 318; **sluif**: *slōf* K 314, 315, P 44, 45, 46, 48, 50, 53, 177a, 178, Q 2, 250; *slōʔf* K 317; *slōʔif* K 357, 358, 360, L 292a, 313, 315; *slōʔif* P 176, 177; *slōʔuf* P 118, 120; *slōf* L 321; *šlōʔif* Q 112a; *sluf* L 364; *slāf* P 115, 172, 173, 176, 176a, Q 2c; *sluaf* Q 156; *slēf* P 113, 117; *šlōʔif* Q 20; *slōʔuf* L 355, P 56, 57, 58, Q 2a, 71, 74, 83, 90; *slōʔuf* P 52, 55, Q 73, 78, 79; *slōʔuf* Q 2a, 72; *slōʔuf* K 359; *slōʔuaf* K 353, 359, Q 72; *slōʔif* P 51; *slōf* K 278, Q 2c; **sluis**: *slōs* P 47; *slōʔis* K 316; *slōʔis* L 282; *slās* P 115, 174, 175, 179, 180, 182, 218, 219; *slaus* Q 75, 76, 79a, 80, 154, 162, 172, 240, 241; *slēs* P 214; *slōʔs* P 195, 197, 220, 222, 223, 224, Q 77, 152, 153, 157, 159, 164; *slōʔs* P 184, 187, 188; *slōʔs* K 359; *slūʔs* L 368; *slūs* L 269; *slūs* L 366, 367; **broek**: *bruk* K 278 (*broek* in de betekenis van *koker*; eig.: het in plooiën loshangende huidgedeelte onder aan de buik, dat de *koker* bevat); **hoes**: *hus* L 382.

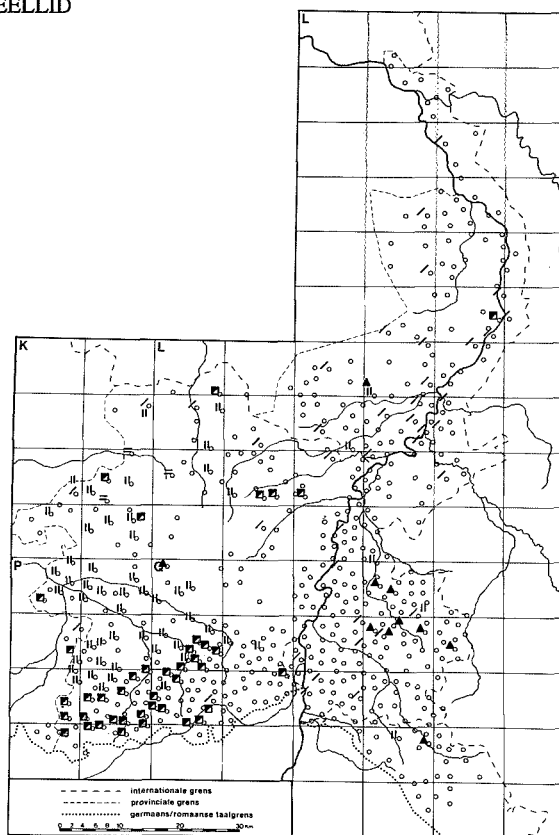
3.4.4 TEELBALLEN, TESTES

(JG 1b; N 8, 36, 37a, 37b, 37c en 38)

kloten: Q 3, 98, 99*, 112b; *klūtə* P 46, 48, 176, 222, Q 83, 95, 96d, 112a, 188, 240; *klūʔtə* L 210, 244c, 246, 289, 290, 321, 330, 368, 369, 382, 424, P 44, 50, 107a, 219, 224, Q 2, 33, 250; *klūʔtən* L 312; *klūʔətə* K 357, L 270; *kluətə* K 317, 318, L 265, 293, 317, 318b, 364, 370, 372, P 175, 177a, Q 29, 113, 121, 121c, 248; *kluətən* L 282, 286, 314; *kluʔətə* K 353; *kluʔtə* P 173; *klōtə* L 269, 271, 331, 387, Q 20, 94, 94b, 112a, 162, 178, 204a; *klōʔtə* L 191, 266, 268, 292a, 294, 318, 322, 328, 329, Q 14, 32a, 86, 101, 111, 159; *klōtə* L 325, Q 14, 109; *klōʔtə* L 425;

Kaart 21. OMHULSEL VAN HET TEELLID

- ∕ koker
- " sluif
- = sloof
- sluis
- ▲ sloek

kloutə Q 79, 79a, 155; *kloutən* K 278; *klautə* Q 242; *kljūtə* L 364; *kljū* L 288; *klytə* K 361, P 222, L 360; **bol**: *bō.l* Q 75; **bolle**: *bōlə* Q 3, 156, 163, 178; *bōl* L 266, 270, 286, 295, 312, 321, 329, 330, 332, 382, 414, 422, 424, Q 71, 101, 111, 112a, 113, 117a, 121, 121c, 197a; *bōl* P 188; *bōlə* Q 177; *bēl* L 271, 288, 317, 324, 361, 364, 374, Q 2, 83; *bēl* L 290, 294, 364; **ballen**: *balə* K 318, 359, L 163, 271, 328, 331, 372, P 107a, Q 94b, 95, 162, 172, 181; *balən* K 278; **klitsen**: *klītsə* P 192, Q 83, 94, 162 (heteroniem van *kloten*); *klitsə* Q 167; *klōtsə* Q 204a; **hoden** (mv.): *hujə* Q 193 (teelballen); **peuls** (mv.): *pōls* Q 252 (ballen).

3.4.5 TEELZAK (kaart 22)

(JG 1a, 1b; N 8, 36, 37a, 37b en 38)

bors: *bōrs* K 361, L 355, P 51 (*beurs*, mnl. *borse*: balzak); *bōs* P 49, 50, 113, 115, 117, 172, 174, 175, 176, 176a, 179, 180, 182, 197, 213, 218, 219, 227, Q 155, 162, 168, 168a, 182, 240, 242; *bō.s* P 52, 53, 55, 56, 57, Q 2a, 76, 77, 154; *b'ōs* P 118; *bōū.s* K 359, Q 161; *bō.s* P 118a, 119, 120, 121, 223, 224, 177, 177a, 184, 186,

187, 188, 195, Q 73, 74, 78, 79a, 80, 152, 153, 157, 157a, 159, 160, 164, 166, 241; *bōs* P 220; *bōs* K 357, P 44, 45, 46, 47, 48; **buidel**: *būl* I 163, Q 117a, 198b, 204a (*buidel*: zak); *būj.al* C 13; *būj.al* L 322, 332, 369; *būl* L 282, Q 251, 252; *būj.al* L 370, 372, 424, Q 6, 8, 10, 12; *bōj.al* L 422, Q 7, 9, 94; *bōj.al* Q 88, 96c, 174, 175, 178, 179; *bēl* Q 84, 170; *bēl* Q 89, 90; *bēj.al* Q 83, 87, 91, 171; *bū.gal* L 317; *būgal* C 94b; *bygal* Q 162; *bī.gal* L 358, 359, 360, 361, 363, 365, 366, 367, 368, 415; *bigal* L 364; **paardsbuidel**: *pērs-bī.gal* L 362; **zak**: *zak* K 278, 318, 361, L 271, 294, 314, 317, 325, 360, 363, 365, 370, 371, 419, 420, P 176, Q 11, 94, 111, 112a; **balzak**: *ba.lzak* Q 88; *bal*- K 278, I 288; **klootzak**: *klō^otzak* L 266; **maal**: *māl* I 359, 360, 365, 415; *mōl* K 360.

3.4.6 VAGINA, GESLACHTSORGAAN VAN DE MERRIE (kaart 23)

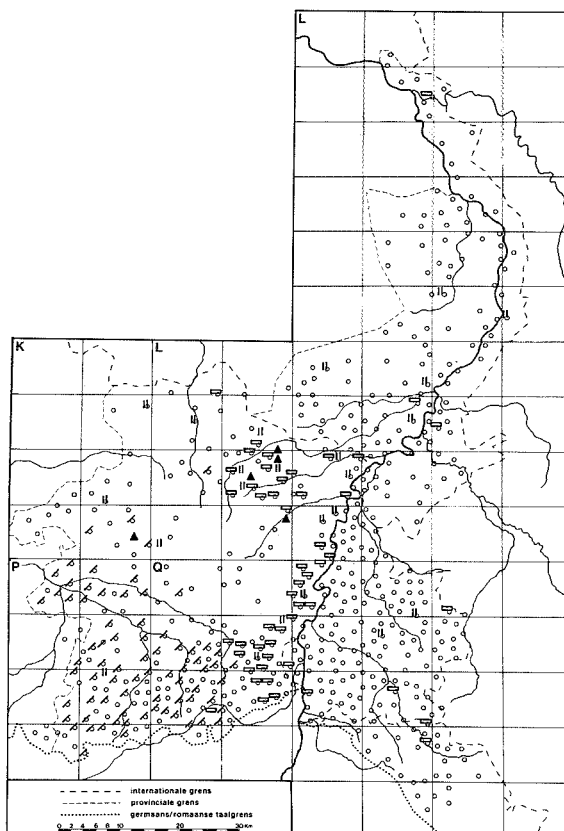
(JG 1a, 1b; N 8, 35, 39b en 40)

[Het uitwendig zichtbare geslachtsdeel.]

lijf: *lijf* L 210, 244c, 266, 268, 290, 294, 324, 425, Q 7, 14, 32a, 33, 94b, 96d, 99*, 111, 112a,

Kaart 22. TEELZAK

- ∕ bors
- = buidel en sst.
- ▨ zak en sst.
- ▲ maal

121, 197a, 198b, 204a, 250, 252; *li.f* L 372, 419, 421, 422, 423, 424, Q 6, 7, 8, 10, 12, 13, 83, 87, 88, 94, 96c, 188; *li^o.f* L 270, 328, Q 113; *li^o.f* L 271, 322, 332; *lif* L 265, 292a, Q 98, 193; *l^e.f* Q 84, 86, 89, 90, 168a, 171, 174, 175, 178, 179; *l^e.f* P 175; *lei.f* L 420; *l^e.f* P 47, 49, 50, 113, 115, 117, 173, 176, 176a, 178, 179, 182; *l^e.f* P 46, 53, 55, 56, 57, 58, Q 2, 2a, 71, 75, 79, 79a, 153, 154, 156, 157, 157a, 158a, 161, 164, 166; *l^e.f* P 52, 118, 118a, 119, 120, 177, 177a, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 224, Q 73, 74, 80, 152, 155, 160, 165; *l^e.f* P 48, 180; *leif* Q 81a, 82, 83, 109; *lei.f* Q 172; *l^e.f* P 107a, 223; *leif* Q 72; *lei.f* Q 167, 240, 241; *lei^o.f* Q 77; *l^e.f* Q 169; *laif* Q 162, 163, 168, 177, 181, 182, 242; **vazel**: *vāzəl* K 317a, L 265, 271, 288, 289, 317, 324, 369, 372, 416, 422, 424, Q 112a; *vā.zəl* L 316, 319, 353, 354, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 415, 417; *vā^o.zəl* L 352; *fāzəl* L 292a; *fāsəl* L 321; *vazəl* L 210; *vqzəl* K 316, 317, 318, L 192, 312, Q 198b; *vq.zəl* K 359, 360, 361, L 414, Q 1, 3, 5, 82; *vq^o.zəl* L 312, 313, 413; *vq^o.zəl* L 286, 314; *vq^o.zəl* K 278; *vq^o.zəl* K 278, 357; *fqzəl* L 163; *v^e.səl* P 51; **kling**: *kleŋ* L 210, 265, 271, 289,

290, 292a, 293, 295, 318, 318b, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 374, 382, 424, Q 14, 32a, 101, 111, 113, 117a; *kleŋk* K 278, 314, 315, 318, 353, L 191, 270, 282, 286, P 44; *kleŋk* Q 188, 248; *kleŋ* L 317; **schede**: *sxei* L 282, 288, P121; *sxē* K 357, 358; *šei* L 317, 321, 330, 369, 382, 387, Q 9, 11, 72, 76, 94b, 178; *šei* Q 252; *šēi* Q 251; *šē.t* Q 169; **geschicht**: *gāsxext* P 172 (zoals *geschift* van het ww. schiften, bij scheiden); **geschift**: *gāsxeft* K 353, P 44, 45; **brod**: *brōt* P 44, 175, 213, 214, 218, 219, Q 159; **fluit**: *flōt* K 361; **muts**: *muts* P 213 (pijp); *muš* P 175; **pisgat**: *pes.gat* P 175; **pruim**: *prum* Q 39; *prūma* (mv.) L 266; **prut**: *prōt* Q 248; *prōt* P 107a; *prut* Q 170; **schuif**: *sxōif* L 315; **viool**: *viōul* P 175.

3.5. Poten

3.5.1 POOT

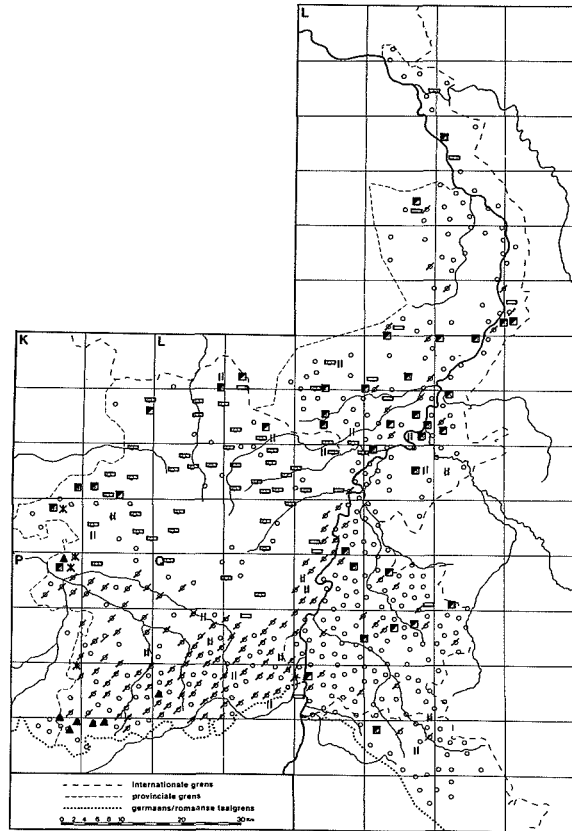
(JG 1a, 1b)

[Tussen haakjes de meervoudsvorm.]

poot: *pū.t* L 416 (*pī.*), Q 3 (*pī.*), 5 (id.); *pūt* P 46 (*pūtə*), 175 (id.), 176 (id.), 214 (id.), 224 (id.),

Kaart 23. VAGINA

- ∕ lijf
- vazel
- ▣ kling
- ▢ schede
- ▲ brod
- * geschift, geschicht

227 (id.), Q 188 (*pyi*); *pū².t* L 417 (*pī*), 418 (id.); *pū².t* P 113 (*pū²tə*), 115 (id.), 117 (id.), 172 (id.), 173 (id.), 174 (id.), 176a (id.), 177a (id.), 178 (id.), 179 (id.), 180 (id.), 182 (id.), 218 (id.), 219 (id.); *puət* K 314 (*puə²ə*), 315 (*puətən*), 316 (id.), 317a (*puətə*), 318 (id.), 353 (id.), 357 (id.), 358 (id.), 359 (*pu²ə*), L 282 (*pyət*), 286 (id.), 312 (id.), 313 (id.), 314 (id.), 315 (id.), 316 (id.), 317 (id.), 352 (id.), 353 (*po²n*), 354 (*pyət*), 369 (id.), 370 (id.), 371 (*pyət*), 372 (*pyət*), 419 (id.), 421 (id.), 422 (id.), 423 (id.), 424 (id.), P 44 (*puətə*), 45 (id.), 47 (id.), 49 (id.), Q 6 (*pyət*), 7 (id.), 8 (id.), 10 (*pū²i*), 96c (*pyət*); *pūət* L 355 (*piət*), 356 (id.), 358 (id.), 359 (id.), 360 (*pī²t*), 361 (*piət*), 362 (id.), 363 (id.), 364 (id.), 365 (id.), 366 (id.), 367 (*pī²t*), 368 (id.), 415 (*piət*); *puət* P 50 (*puətə*); *puet* Q 12 (*pū²i*); *puot* L 319 (*pū²i*), Q 11 (*puə²i*); *puot* Q 9 (*pū²i*); *put* K 360 (*putə*), 361 (id.), L 413 (*pyi*), 414 (*putə*), P 51 (id.), 56 (id.), 57 (id.), 58 (id.), 118a (id.), Q 2 (id.), 2a (id.), 71 (id.), 87 (id.), 88 (*py*), 91 (*putə*), 172 (id.); *pūt* P 52 (*pū²tə*), 53 (id.), 55 (id.); *pu²* Q 1 (*pu²ə*); *pōt* P 222 (*pō²tə*), Q 77 (id.), 84 (id.), 89 (id.), 90 (*pō²tə²pē*), 94 (*pō²tə*), 155 (id.), 162 (id.), 163 (id.), 167 (id.), 168 (id.), 168a

(id.), 169 (id.), 170 (id.), 171 (id.), 174 (id.), 175 (id.), 177 (id.), 178 (*pō²t*), 179 (*pō²tə*), 181 (id.), 182 (id.), 240 (id.), 241 (id.), 242 (id.); *pō²t* L 420 (*pyət*); *pō²ət* P 220 (*pō²ətə*); *poət* K 278 (*poətən*), P 48 (*poətə*); *poūt* P 119 (*poūtə*), C 158a (id.); *poūt* P 118 (*poūtə*), 120 (id.), 177 (id.), 184 (id.), 186 (id.), 187 (id.), 188 (id.), 192 (id.), 195 (id.), 197 (id.), Q 72 (id.), 73 (id.), 74 (id.), 75 (id.), 76 (id.), 79 (id.), 79a (id.), 80 (id.), 81a (id.), 82 (id.), 83 (id.), 152 (id.), 153 (id.), 154 (id.), 156 (id.), 157 (id.), 157a (id.), 159 (id.), 160 (id.), 161 (id.), 164 (id.), 165 (id.), 166 (id.); *pōūt* P 121 (*pōūtə*), Q 78 (id.); *puot* Q 13 (*pi²i*).

3.5.2 ELLEBOOG

(N 8, 32.1 en 38.2)

[Been dat de beweging van de bovenarm van de poot bevoerdert.

Zie afbeelding 2.20.]

elleboog: L 318; *elabōx* L 270, 271, 288, 314, 331, Q 32a, 112b, 113; *elə-* L 312, 374, 424, Q 20; *elabōx* Q 252; *elabōx* Q 2; **achterarm:** C 248; **bovenarm:** *bōvənε²m* L 288, Q 94b; **bo-**

venbeen: *bōvabiān* L 282; *bōvabi^{rn}* L 210; **bo-
vengewricht:** *bōvāgavrest* L 293; **bovenknie:**
bōvākni L 324; **dikbeen:** *dikbēn* Q 197a; **eerste
kwartier:** *iastā kafīr* K 353; **gewricht:** *gāvrest*
L 332, 360, 364, P 175.

3.5.3 BOVENBEEN

(N 8, 32.3)

[Zie afbeelding 2.21.]

bovenbeen: *bōvabejn* L 289, 290, 292a, 318, 318b, Q 95, 96d, 99*, 101, 109, 193; *bō²vā-* L 424, Q 32a; *bōvā-* L 293, 295, 324, 330, 332, 387, Q 14, 39, 111; *bōvabejn* L 422; *bū²vabējn* L 289; *būvabēn* Q 198b; *bō.vabē.* Q 117a; *bōvabē* Q 121; *bōvā-* Q 33; *bōvabi^{rn}* L 265; *bōmvabīn* P 175; *bōvabiān* K 314, L 265, 312; *bījvabējn* L 360, 364, 416; *bōvabēn* L 163; **achterste boven-
been:** *exarstā bōvabejn* L 332; **bovenste been:**
bōvastabejn Q 204a; *bōvastabian* P 213; **over-
been:** *q̄vārbē* Q 252; *q̄vārbēn* Q 250; **voorbeen:**
vōrbejn L 269; *vī².rbē.n* Q 3; **voorpoot:** *vōrpū²t*
L 369; **bovenpijp:** *bōvāpīp* L 265; *bōvā-* L 210; **bovenpoot:** *bōvāpūt* K 359; *bōmvā-* P 176; *bōmvāpūmat* K 357; *bōmvāput* Q 71; **bovenarm:**
L 271; **onderarm:** L 191, Q 112b; *ondārē^{rm}* L 286; *q̄ndār-* L 317; **onderarmbeen:** *oṅārē^{rm}m-
bējn* Q 20; **opperarm:** *opārar^{rm}* Q 113; **voor-
arm:** *vē.re.^{rm}* Q 2; **spier:** *špēr* Q 248.

3.5.4 VOORKNIE

(JG 1a, 1b; N 8, 32.5, 32.9, 32.10 en 32.11)

[Knie van een voorbeen.

Zie afbeelding 2.22.]

knie: *kni* K 314, 315, 317a, 353, L 292a, 293, 314, 318, 322, 324, 325, 328, 330, 331, 332, 369, P 48, 51, Q 76, 77, 83, 89, 90, 154, 155, 161, 167, 168, 169, 171, 172, 177, 181, 240, 242; *knī* L 316, 317, 319, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 415, 416, 417, 418, 419, 423, P 47, Q 75, 84, 94, 157a, 158a, 162, 163, 168a, 182, 241; *knī* Q 72, 81a, 82; *knij* K 278, L 163, 329, 382, Q 32a, 111; *knij* L 368; *knēj* K 316, 318, 359, 360, 361, L 282, 312, 313, 315, 353, 354, 355, 413, 414, P 52, 53, 55, 56, 57, 58, 184, 186, 195, 197, 220, 222, 223, 224, Q 1, 3, 74, 79, 112a, 121, 121c, 153, 157, 159, 160, 164, 165, 166; *knēj* P 118, 119, 120, 121, 174, 177, 177a, 187, 188, 192, 219, Q 2a, 6, 7, 71, 73, 78, 79a, 152; *knē* P 46, 49, 50, 113, 115, 117, 172, 173, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 213, 218, Q 2, 2a; *knēj* P 175, Q 156, 165; *knēj* P 118a, 227; *knaj* K 357, P 45; *knēj* L 288, 289, 371, 372, 420, 421, 424, P 44, 214, Q 8, 13, 80, 81, 87, 91, 117a, 174, 178, 179; *knēj* L 210, 266, 270, 290, 425, Q 9, 10, 11, 12, 14, 88, 96c, 96d, 101, 188, 193, 197a, 198b; *knē* L 269, 295, 387, Q 94b, 95, 99*, 109, 204a, 248, 250, 252; *knē.* Q 5; **knieschijf:** Q 86;

knējšif L 265; *kni-* L 416; **voorknie:** L 191, Q 112b; *vōrkni* L 317; *vōrkni* L 370; *vōrkneĵ* K 358, Q 20; *vij²rknēj* Q 113; *vē.rknē* Q 2; **voorste
knie:** *vijstā knēj* P 52; *vōrstā knēj* P 175; **hand-
wortel:** *hāntwortal* L 286; **scheen:** *sxejn* P 214; **scheenpijpen:** *sxenĵpē².pā* P 177.

3.5.5 PIJPBEEN

(JG, 1b; N 8, 32.1, 32.3, 32.6, 32.11, 32.14, 32.15 en 32.16)

[Het gedeelte van het voorbeen van het paard tussen de knieschijf en de koot tot aan de kogel. Het ondereinde van het pijpbeen vormt het kootbeen.

Zie afbeelding 2.23.]

pijp: *pīp* L 163, 191, 210, 282, 288, 289, 290, 293, 294, 295, 314, 317, 329, 331, 369, 374, 382, 424, 425, Q 20, 94b, 96d, 113; *pī.p* L 317, 325, 420, Q 95; *pī²p* L 269, 328; *pīap* L 269, 270, 271, 332, 364, 372; *pīp* L 268, 286, 292a, 318, 318b, Q 14, 32a, 33, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b; *pēp* Q 71; *pē.p* Q 2; *pēj* Q 83; *pīf* Q 121; **pijpbeen:** *pī²pbiān* P 175; *pī.pbē.* Q 117a; *pīpbejn* Q 204a; *pīpbejn* L 387; *peapbejn* P 188; *pēj²pbejn* Q 71, 72; *paipbejn* Q 162; **been-
pijp:** *bejn²pīp* L 295; *bīn-* L 266; *bejn²pī²p* L 368; *bejn²pīap* L 270; *binpēp* Q 2c; **achterpijp:**
axtārpīp L 265, 293, 324, 330; *axtārpīap* L 271; **onderpijp:** *ondārpīp* L 265; *oṅārpī.p* Q 117a; **voorp pijp:** *vōrpīp* L 324, 330; **been:** *bejn* Q 95; *bejn* L 322; *bēn* P 222; **been onder de knie:** *bīn
q̄nār ə knēj* K 359; **achterbeen:** *axtārbēn* Q 197a; **achterpoot:** *axtārpū²t* L 369; **lang been:**
laṅ biān P 213; **onderbeen:** *ondārbejn* Q 39, 101; *ōndār-* Q 193; *ondārbejn* L 360, Q 96d; *onār-* L 364; *ondārbejn* Q 250; *q̄ndārbian* K 353, L 312; *undār-* K 314; *oṅārbejn* Q 111; *oṅārbē.* Q 117a; *ōṅārbīn* P 175; **onderste been:** *q̄nastā
biān* P 213; **achteronderbeen:** *axtārondārbejn*
Q 101; *axtārondārbian* K 314; **voorbeen:**
vōrbejn Q 162; *vōrbēn* Q 197a; **scheen:** *sxejn* P 48; *šī².n* Q 3; *šēn* Q 94, 188; *šēnā* (mv.) L 331, Q 20, 162; **scheenbeen:** *sxejnbīn* P 48; *sxēnbian* K 353; *sxejānbējān* K 278; *šēnbēā* Q 252; *šēnbējn.* Q 39; **achterscheen:** *axtārsxejn* P 50; *axtārsēn* Q 71; *axtārsē²n* L 422; **voorscheen:**
vq̄arsxē²n P 175; *vq̄²ršē²n* L 422.

3.5.6 KOGEL

(N 8, 32.7, 32.15 en 32.16)

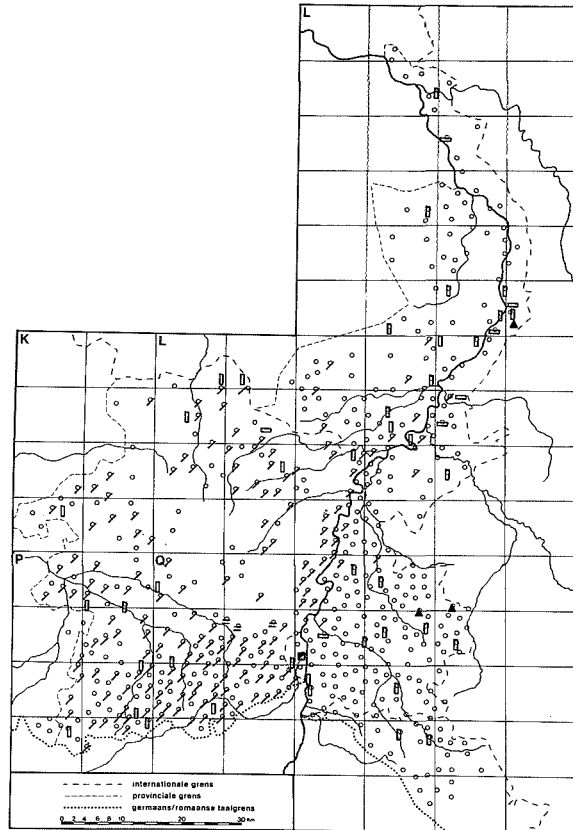
[Het gewricht tussen pijp(been) en koot van een paard; ook bij een rund.

Zie afbeelding 2.24.]

kogel: *kōgəl* L 191, 265, 269, 270, 271, 286, 288, 290, 322, 331, 374, 424, 425, Q 20; *kogəl* L 295; *kū²gəl* Q 111; *kūgəl* Q 113; *kugəl* L 317, Q 117a; *kuājəl* Q 121; *kq̄gəl* L 324.

Kaart 24. HAARKRANS

- ∕ haarband en sst.
- = haarrand
- ⊖ kroon
- ⊞ hoefkroon
- ⊞ kroonrand
- ▲ hoefrand

3.5.7 HAARKRANS (kaart 24)

(JG 1a, 1b; N 8, 32.7, 32.8, 32.15 en 32.16)

[Deel van de paardevoet waar de hoef aan het vlees vastzit. Elke hoef heeft een haarkrans of kroonrand tussen de hoef en de koot. Deze haarkrans mag niet geschoren worden, omdat de daar aanwezige haren tot bescherming van de uiterst gevoelige kroonrand dienen.]

haarband: *hōrbant* K 358, L 372, 416, 418, 422, 424; *hōr-* K 318, P 47, 50, 113, 115, 172, 179; *hō^or-* P 44, 45, 47, 48, 49, 219; *ō^or-* P 175, Q 71; *gūor-* Q 177; *wōr-* Q 89; *har-* K 314, 353; *hōrbant* L 290; *hōrbant* L 288, 293, 318, 325, 328, 330, 331, 369, 374, 382, 425, Q 20; *hōrbant* L 319; *hōrbent* Q 14; *hōrba.nt* L 282, 313, 314, 315, 317, 352, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 371, 415; *hō.r-* L 416, 417, Q 1; *ōr-* L 419, Q 2, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13; *hōer-* K 357; *gūor-* Q 163, 242; *hō.r-* Q 3, 5, 72; *hōr-* Q 91; *hō^or-* K 359, 360, 361, L 353, P 53, 55, 56, 118a, Q 2a, 84, 158a; *ō^or-* Q 156, 172; *oər-* P 118; *gūor-* Q 182; *hūr-* P 120; *ū^or-* Q 74, 78; *hūr-* P 51; *huər-* P 119,

Q 165, 166, 168; *huər-* P 223, Q 80; *hōrba.ni^o* L 370; *hōurbant* K 278; *hō^or-* P 218; *ōr-* I 173; *hū^or-* P 227; *har-* K 315, 316; *hōrbā.nt* I 286, 289, 312, 316, 367, 421, 423, Q 88, 91, 94, 96, 171, 175, 188; *ōr-* L 372, 420, 422, 424; *wōr-* Q 77, 169; *hō.r-* P 117, Q 75, 90, 174, 179; *ōr-* P 176, Q 159; *hō^or-* P 52, 174, 177a, 184, 187, 224, Q 73, 83, 178; *ō^or-* P 192, Q 157; *hūr-* Q 162; *huər-* P 186, 188, Q 76, 152, 153, 154, 157a, 160, 161, 164, 167, 240, 241; *uər-* I 121, 195, 197, 220; *hu^or-* Q 155; *wūor-* C 168a; *gūer-* Q 181; *hōrbāi.ni^o* L 369; **haren band:** *hōrbant* K 353; *urābā.nt* Q 79; **haar been:** *hōrbān* P 176; **haarkrans:** *hō^o.rkra.ns* I 414, Q 2a; **rand:** *rant* K 278; **haarrand:** *hō^o.ra.ŋk* Q 81a, 82; *hōra.ŋk* Q 87; **kroon:** L 163; *krōn* L 265, 374, 387, Q 162 (*kroon:* krans) *krō^on* L 294, 328, 330, P 214, Q 32a, 111; *kro^o* L 269, 271; *kro^on* P 188; *krō^on* Q 14; *krō^on* I 197, 222, Q 153; *krūn* L 324, Q 188; *krū^on* I 210, 266, 268, 290, Q 2, 113, 204a, 250; *krū^o* K 353, L 282, 286, 314, P 50, Q 121, 252; *krū^o* L 295, P 58, Q 94b, 101, 198b; *krū^on* L 360; **kroonrand:** L 191, Q 99*; *krū^onrant* L 317

krō^onranĳ L 332; *kruan-* L 270, 271; *krō^onranĳ* L 331; **hoefkroon:** *hōfkrun* Q 95; **hoefrand:** L 271; *hōfranĳ* Q 112a, 117a; **wrijf:** *wrif* L 364.

3.5.8 SCHENKEL

(N 8, 32.8, 32.9, 32.10 en 32.11)

[Bovenbeen boven de knie.

Zie afbeelding 2.39.]

schenk: *sxēnk* L 314; *šēnk* L 424; *šēnkə* (mv.) Q 96d; **schinkel:** L 266; *sxenĳal* L 288; *sxēnkəl* L 191; *sxēnkəl* L 286; *šēnkəl* L 270, 295, 317, Q 111; *šēnkəl* Q 197a; *šēnkəl* L 269, 271, 424; **achterschenkel:** *axtəršēnkəl* L 331, Q 94b; *axtəršēnkəl* Q 197a; **voorschenkel:** *vōršēnkəl* L 331; *vj^or-* Q 112a; **dij:** Q 112a; *dej* L 422; *dej* Q 198b; **dijbeen:** L 382, 425; *dējbē* Q 113; **achterdijbeen:** L 387; **onderbil:** *ōndərbel* K 353; *undər-* K 314; **eerste onderbil:** *iastə ōndərbel* K 353; **eerste bovenbil:** *iastə bōjūabel* K 353.

3.5.9 ACHTERKNIE (kaart 25)

(JG 1a, 1b, 2c; N 8, 32.1, 32.5, 32.9, 32.10, 32.11 en 32.12)

[Uitstekend achterpootsgewricht van het paard.

Een gedeelte van de termen duidt niet de uit- maar de insprong of knieholte aan.

Zie afbeelding 2.40.]

hak: *hak* K 317a, 361, L 163, 265, 270, 286, 288, 289, 290, 292a, 295, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 322, 325, 332, 352, 353, 354, 355, 364, 371, 382, 387, 413, 414, 425, P 57, 176, 188, Q 1, 3, 5, 14, 20, 32a, 33, 39, 71, 72, 76, 81a, 82, 83, 84, 86, 87, 90, 94, 94b, 95, 99*, 109, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121, 153, 154, 160, 162, 163, 168a, 171, 174, 175, 178, 179, 181, 188, 193, 197a, 198b, 204a, 250, 252; *ha.k* L 282, 356, Q 75; *ak* L 372; **hakken:** *hakə* K 353, L 318b, 324, 328, 331, Q 87, 91, 155, 168, 169, 170, 240; *ha.kə* Q 80, 89; *ha^oən* K 278; *akə* Q 172; **schijthak:** *sxiθhak* L 210, 244c, 246, 266, 268 (het achterwaarts uitstekende gewricht aan de achterpoten van een paard of rund waarop de drek neerkomt); **schijthakken:** *sxiθhakə* L 269, 271; *sxit-* L 191; *šit-* Q 101; **haze-sprong:** *hāzəšpronĳ* Q 252 (spronggewricht zoals bij een haas); *hāzəšprōĳk* Q 14; *hāzəšprōĳk* L 382, Q 32a, 101; **hees:** *hīs* L 292a, 360a (knieholte; mnl *haessene*, *hesse*: kniepees); *hī^o.s* L 416, 417, 418; *hī^o.s* L 290, 370, Q 96c; *hī^o.š* Q 10; *ī^o.s* L 419, 421, 422, 424, Q 12; *hiəs* L 293, 318, Q 101, 250; *his* Q 88, 94b; *iēs* L 420, Q 9, 11, 13; *hēs* L 329; *hīrs* L 367, 368; *hī^o.rs* L 369; **hesen:** *hīsə* L 294; *hī^osə* L 330; *ī^osə* L 423; *hī^ozə* L 328; *hiəsə* L 270; *isə* Q 96d; *hēsə* L 331; *hesə* Q 204a; *hēsə* L 210; *hīrsə* L 360; **jarret (fr.):** *ža^o yē* P 174, 176, 218, 219, 224, 227, Q 159; *žo^o yē* P 178; **knie:** *kni* P 51, 177, 241; *kni* Q 182, 241; *knēj* K 318, P 220, 223, 224, Q 91, 164,

166; *knēj* P 118, 119, 120, 121, 177, 187, Q 73, 78, 79a; *knē* P 115, 117, 172, 176a, 180, 214; *knēj* P 118a, 227; *knē* P 213; *knē* Q 248; **achterknie:** *axtərknī* K 314, 315, 353; *axtərknij* L 191; *axtərknī* L 370; *āxtərknēj* L 312; *axtərknēj* K 316, 358, P 55, 58; *axtərknē* P 50, 173; *axtərknēj* L 288, P 44, Q 111; *axtərknēj* Q 113; *axtərknaj* K 357; **achterste knie:** *axtərstə knēj* P 175; *āterstə knēj* Q 165; **eerste knie:** *ēstə knēj* Q 74; *ē.stə* ~ P 197; *ē.sə kni* Q 77; *jā.stə kni* Q 181; *jā.stə knī* Q 157a; *jā.stə knēj* Q 157; **bovenknie:** *bōvəkni* K 317a; **springgewerf:** *šprēnggewer^of* L 270; **springgewricht:** Q 109; *šprēngvərēxt* L 369; *šprēngvərēx* Q 188; **spronggewerf:** L 328, 364; *šprōngvərē^of* L 282; *šprōĳ-* L 295; **spronggewricht:** L 191, 294; *šprōngvərēxt* L 282, 314; *šprōĳ-* L 286; *šprōĳk-* L 312; *šprōĳ-* Q 2c; *šprōĳ-* L 374; *šprōngvərēx* Q 188; *šprōĳ-* Q 14; *šprōĳ-* Q 162; *šprōngvərēxt* L 290, Q 112a; *šprōĳ-* L 332; *šprōngvərēx* L 322; *šprōĳk-* Q 101; *šprōĳk-* Q 204a; **vars:** *vars* K 359, 360, L 317; *vās* P 184, 186, 195, 222, Q 71; *vā.s* P 188, Q 156; *vas* P 46, 50, 107a, 113, 179, 182, Q 2; *va.s* Q 2a; *vias* Q 94; *vērs* L 331; *vērš* Q 39, 101; *vērs* L 289; *ve.rs* L 325; *vjes* K 278; *vē.š* Q 117a; *vē^o.š* Q 121c, 248; *vēš* Q 121; *vēš* Q 14; *vērš* Q 204a; **vessem:** *vesəm* K 357 (hiel, hak); **schijtvars:** *sxē.t.vas* P 55, 56, 57; **beengewricht:** *bejngvərēx* L 295; **enkel:** *enĳal* L 270, 331, P 48; *enĳal* L 352; **knieschijf:** *knējšif* Q 20; **scheeg:** *sxē.x* Q 156 (uitsteeksel).

3.5.10 EELTWRAAT, ZWEELWRAT

(A 4, 2e; L 20, 2e; N 8, 32.1, 32.3, 32.4, 32.13, 32.15 en 32.16)

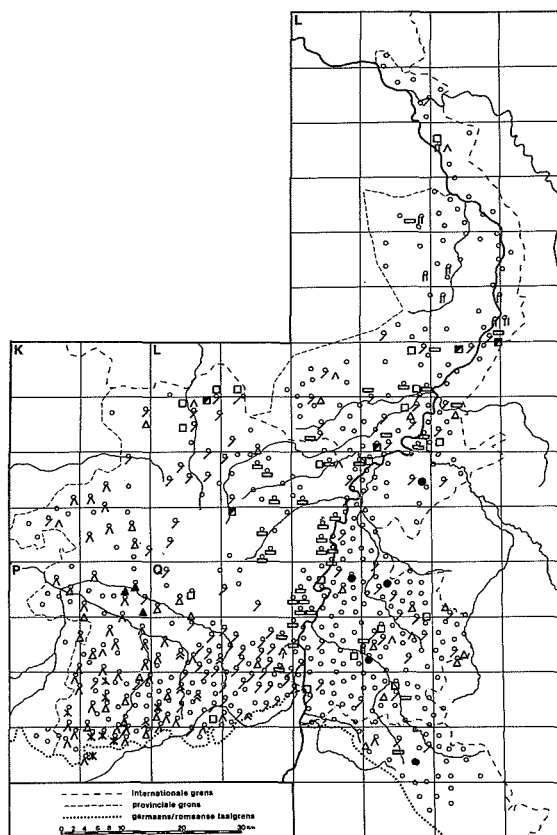
[Wratvormige uitwassen (zweel = eelt) binnenwaarts aan de hoofdschenkels van voor- en achterpoten. Ze zijn, net als de vingerafrukken bij de mens, volkomen individueel. Men veronderstelt dat ze overblijfselen van een extra teen of aanhangsel zijn.

Zie afbeelding 2.27.]

wrat: *vrat* K 314, 353, 361, L 192a, 215, 250, 314, 315, 317, 325, 356, 360, 364, 366, 368, 369, 387, P 44, 48, 50, 51, 118, 121, 222, Q 2, 79, 102, 162; *vratə* (mv.) L 269, 312, 318b, 381, 382, P 57, Q 117a, 198b; **wratte:** *vratəl* L 372, 429, Q 9, 32, 88, 95, 103, 112b, 117b, 192, 204a, 250; **frattel:** *fratəl* Q 20; **beenwrat:** L 215a; **bilwrat:** *belvrat* L 431; **eeltwrat:** Q 96a; *ēltvrat* L 321; *ēltvratə* (mv.) L 332; **zweel:** L 216a; *zwēl* L 209, 217, 371; *zwēl* L 292a; *zwejil* L 265; **zweelknobbel:** *zweelknubəl* L 210; **zweelknop:** *zweelknup* L 244a, 249; *žwēl-* L 290; *zweelknjūp* (mv.) L 268; **zweelwrat:** *zweelvrat* L 163, 269, 286, 289, 292a, 294, 317, 318, 320, 324, 374, 385, Q 14; *zwēl-* L 425; *zwēl* L 288, 293, 322; *zwēl-* L 292; *zwi^ol-* L 368; *zwēl-* L 328, 331, Q 113; *žwējil-* Q 99; *šwēl-* L 270;

Kaart 25. ACHTERKNIE

- / hak(ken)
- # schijthak(ken)
- = hees, hesen
- ^ (achter)knie, achterste knie
- ∞ eerste knie
- sprong-/springgewricht
- ▣ sprong-/springgewerf
- △ vars
- ▲ schijtvars
- hazesprong
- x jarret

šwejl- Q 30; **zweelwratte**: *zweelvrata* L 191, 246, 282, 295; *zwēl-* L 244c, 266, 271, 321, 381b; *zwēl-* Q 162; *žwel-* Q 101; *žwēl-* L 329, 330; *šwel-* L 426, 428, Q 112a; **zweelwratte**: *žweelvrata* L 111, 121; *šwel-* Q 32a; **paardszweel**: *pērszwēl* L 298; **paardshoorn**: *pērsħōrā* L 298; **spat**: *spat* L 267, 364, 367, 368, 418, Q 12, 74, 95, 196; *spāt* Q 15; *špat* L 429, Q 22, 99*, 109, 113a, 278; *spata* (mv.) K 353, L 209; **spatader**: *spātōr* Q 109; **spatbel**: *špatbel* Q 39; **volspat**: *volspat* L 269; **zweetvrat**: L 248; **spoor**: Q 102; *spōr* P 50, 172 (uitwas); *spōr* P 222, Q 35, 74, 118; *spōur* P 176; *spūr* Q 72, 154; *spuor* P 188; *špōr* Q 20; **sporen**: *spōra* L 426, 428, Q 2c, 78; *spōra* Q 204a; *spoara* Q 71; *spōra* Q 188; *spuora* Q 162, 173; *špōra* Q 98; *špōra* L 270, 293, 382, Q 29, 111, 112a, 203a, 250; **voorsporen**: *vērspōra* Q 2; **brandader**: *brantōr* L 246; **eeltknop**: *ēltnop* L 422; **haquet** (fr.): *hakē* Q 77; **cale** (fr.): *kal* Q 248; **knobbel**: *knubal* P 119, L 416, Q 2, 74; *knōbal* L 313; *knōbal* L 434; **weeldeknobbel**: Q 21; **knors**: L 420; *knōrs* L 317, 364, Q 94b; **kwabbel**: *kwabal* L 289; **zweetkwab**: *žweйтkwap* Q 99; **rasp**: Q 86; **speen**: *špēn* Q 193; **sint-mar-**

koensplek: *se.ntā mārknusplak* Q 14; **wolfsklauw**: *wolfsklay* L 293.

3.6. Paardehoef

3.6.1 HOEF (kaart 26)

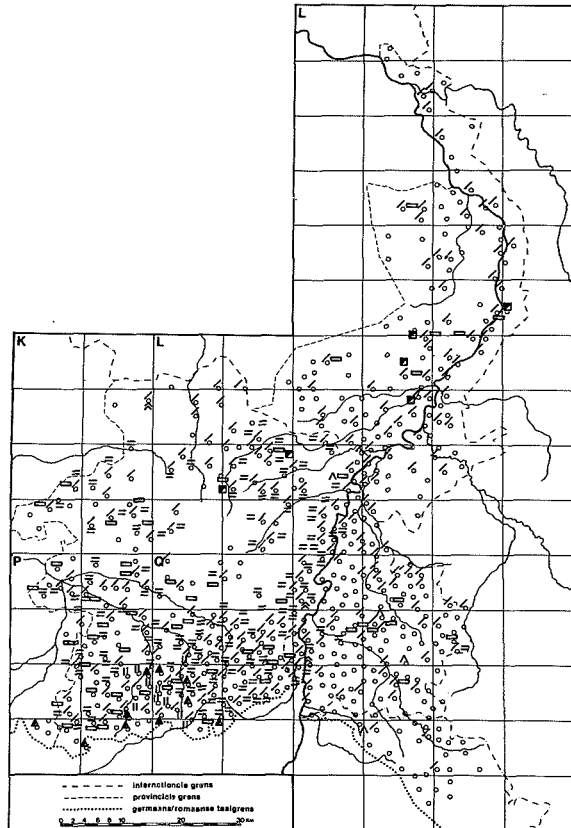
(JG 1a, 1b; L 1, a-m; L 27, 6; N 8, 32.8 e 32.17; S 14)

[Zie afbeelding 2.26.]

hoef: *huf* K 278, 316, 318, 358, 361, L 163, 16, 210, 215, 244c, 249, 250, 282, 312, 313, 315, 318, 352, 353, 355, 413, 414, P 50, 54, 5, 56, 57, 58, 118a, 119, 121, 121a, 172, 175, 17, 177, 183, 186, 193, 197, Q 3, 71, 73, 76, 83, 8, 154, 162, 166, 167, 177, 181, 196, 203, 204, 207, 240, 248, 252; *hūf* P 49, 53, 120; *huv* Q 7, 259; *hūf* K 317, 357, 359, L 165, 191, 209, 21, 213, 215a, 217, 245, 246, 246a, 248, 266, 28, 364, 387, 432, P 48, 107a, 174, 213, 219, Q 8, 84, 89, 156, 157, 157a, 168, 168a, 169, 174; *hi* P 179, Q 90; *ūf* Q 83; *hūf* K 314, 353, Q 1, 2, 72, 81a, 82, 165; *hūf* L 286; *hōf* L 267, 26, 269, 270, 288, 289, 290, 291, 292a, 293, 29, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 316, 317, 318

Kaart 26. HOEF

- ∨ hoef
- = hoorn
- ▭ heurn
- ≡ voet
- klauw
- ▲ klomp
- ▲ klonk
- ^ schoen
- ⋈ slof

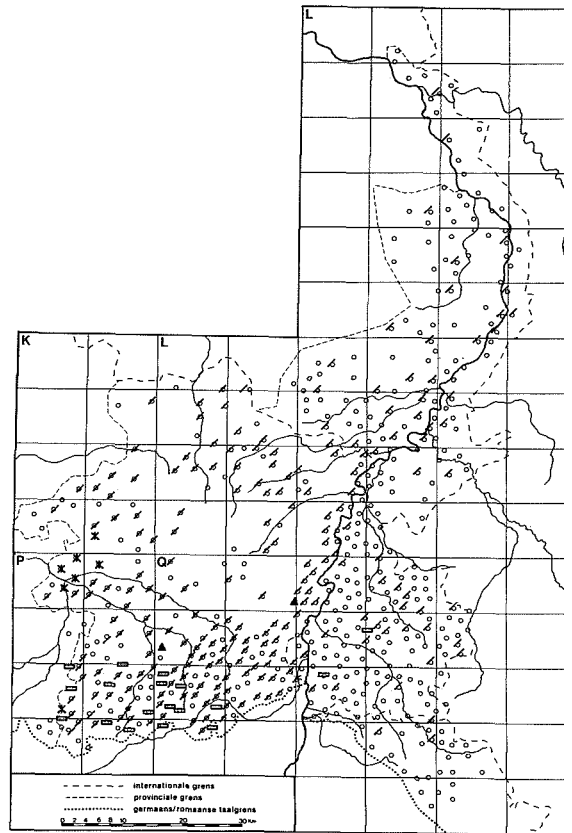

320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 332, 333, 356, 358, 359, 360, 360a, 361, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 371, 372, 374, 377, 378, 382, 385, 415, 416, 419, 420, 421, 424, 425, 426, 431, 434a, Q 7, 10, 12, 14, 21, 22, 30, 32a, 33, 35, 87, 88, 91, 93, 95, 96a, 96d, 97, 98, 99, 101, 102, 104a, 109, 111, 112a, 113, 116, 117b, 118, 121c, 172, 187, 188, 193, 196, 197a, 198, 198b, 203, 208; *ōf* L 422, Q 9; *hō.f* L 370, 417, 418, Q 117a; *hōv* L 319; *houf* K 357, P 46, Q 79; *hou.f* P 184; *houf* L 379, 380, 429, 430, Q 20, 27, 29, 32, 178, 179, 188, 201; *hāf* L 381; **hoorn**: *hō.rā* K 357, 358, 359, 360, 361, L 352, 354, 369, 414, 416, 421, 423, P 56, 57, Q 10, 13, 96c; *ō.rā* L 420, Q 7, 9, 11; *hōrən* K 315 (hele voet), 316; *hōrā* K 314 (bovenste kant van hoef), 317a, 353 (bovenste kant van hoef), P 51, Q 96d, 99*, 102; *hōrā* P 47, 49, 50, 58; *orā* Q 12; *hō.rā* Q 88; *ō.rā* L 424, Q 6; *hou.rā* P 48, 117; *hō.rā* P 118a; *ou.rā* P 176; *hōr* L 319, Q 121c; *hō.rā* L 427, Q 103; *ō.rā* Q 8; *hō.rā* P 107a; *hou.rā* P 177a, 178; *hou.rā* P 115, 173, 213; *hō.rā* P 172; *ō.rā* P 176a; *hū.rā* L 317, 417, 418, Q 3; *hū.rā* L 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415; *hū.rā* L

419; *hū.rā* P 52; *ū.rā* L 372; *ū.rā* L 422; *hō.rā* Q 2; *hōrən* Q 14; *hō.n* P 120, 178, Q 74, 75, 158a; *hōn* P 175, 182, 218; *hō.n* Q 81a, 82, 178, 188; *hō.n* Q 84; *hō.n* P 121, 187, Q 73, 83, 152, 160, 161; *ō.n* Q 172; *hū.n* Q 5, 87, 91; *hū.n* Q 78; *hu.n* Q 79, 79a, 80, 154, 155, 157a, 167, 241; *hu.n* Q 162; *gu.n* Q 181; *gu.n* Q 183, 242; *gu.n* Q 182; *gu.n* Q 177; *wo.n* Q 174; *wōn* Q 175; *wō.n* Q 89, 168, 171; *wōn* Q 90, 169; *wu.n* Q 77, 168a, 170; **heurn**: *jō.n* P 195, 197 (buitenkant van hoef); *jō.n* P 188; *jō.n* Q 240; *jō.n* P 192, Q 159, 164, 166; *hyo.n* Q 153; *hyō.n* P 184; **voet**: *vūt* K 314, 353, 359, L 210, 364, P 47, 55, 56, 115, 175, 176, 218, Q 39, 74, 156, 169, 175; *vū.t* K 360, P 186, 197, 214, 224, Q 2a, 71, 75, 160, 241; *vū.t* P 177; *vū.at* Q 74; *vūat* P 175; *vut* K 358, P 44, 50, 113, 117, 164, 172, 219, Q 3, 158; *vūt* Q 171; *vōt* L 270, 288, 290, 294, 295, 360, 372, Q 94, 94b, 96c, 101, 103, 110, 111, 121, 204a; *vout* P 44; *vūt* P 119, 180; *vūt* Q 74; **klauw**: *klāu* L 360 (voet); *klāu* L 271, 290, 293, 325, 364; **paardspoot**: *pērspūt* Q 94b; *piatspūt* P 118; **blok**: *blōk* Q 181 (betekenis zoals *klomp*, *klonk*, *schoen* en *slof*, eig.: „klomp”); **klomp**: *klo.mp* Q 161,

Kaart 27. STRAAL

- ∕ straal
- ▭ veulensvoet(je)
- ▲ veulenspoet(je)
- * klein(e) voet(je)

164a, 242; *klu.mp* P 223; *klump* P 211, 227;
klonk: *klu.nk* P 220, Q 156, 165; *klunjk* P 192;
schoen: *šō.n* L 372; *šōn* Q 111, 202; *šūn* Q 248;
slof: *slōf* Q 96c; *slof* K 278, Q 188.

3.6.2 ZOOL

(N 8, 33)

[Het gedeelte van de onderkant van de hoef rondom de straal (3.6.3).]

zool: K 318, L 210, 293, 425, P 48, Q 197; *zōl* K 353, L 163, 191, 246, 247, 266, 269, 270, 271, 290, 294, 295, 317, 322, 324, 330, 331, 332, 360, 364, 374, 382, 424, Q 9, 14, 20, 32a, 33, 39, 94b, 98, 99*, 101, 111, 112a, 112b, 121, 121c, 204a, 250, 251, 252; *zō^l* L 312, 422; *zōul* P 175, 176, 213, Q 72; *zōul* K 278; *zōul* P 50, 107a; *zōul* Q 162, 178; *zōl* K 361, L 265, 318, 321, 369, Q 3, 94, 96d, 109; *zō^l* L 286, 288, 314, Q 71; *zōal* Q 113; *zū^l* L 289, P 222; *zōal* Q 83; *zō.l* Q 2; *zōl* Q 248; **hoeflijst**: *hōflist* L 416;
hoefzool: *hufzōl* K 317; **voetzool**: *vōtzōl* Q 193.

3.6.3 STRAAL (kaart 27)

(JG 1a, 1b; N 8, 33 en 34)

[Veerkrachtig eeltweefsel, enigszins in de vorm van een pijlpunt (mnl. *straal*: pijl), dat de driehoekige ruimte van de achterrand van de steunsels van een paardehoef opvult. Tilt men de hoef op, moet er een goed ontwikkelde straal te zien zijn. Beginnend bij de bal van de voet en in één punt uitlopend naar de teen werkt de straal als een antislipmechanisme.

Zie afbeelding 5.]

straal: *strōl* K 314, 315, 316, 317, 317a, 31 353, 358, L 163, 210, 246, 247, 265, 266, 26 269, 271, 282, 286, 288, 289, 292a, 293, 31 315, 316, 317, 318, 319, 321, 352, 353, 35 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 36 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 41 419, 420, 421, 422, 424, P 115, 176, Q 2, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 38, 86, 87, 88, 91, 94, 94 95, 96c, 98, 121c, 188, 198b; *strō.l* L 416, 41 418; *strō^l* K 359, L 312, 313, P 213; *strōel* 357; *strōal* K 278, L 282; *strōul* K 278, 35 *strōl* K 318, P 176, Q 90, 174, 175, 179; *strōl* 355, 413; *strō.l* Q 1, 3, 5, 72, 81a, 82; *strō^l*

50, 361, P 47, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 17, 172, 173, 179, Q 2a, 83, 84, 158a, 171, 172, 178; *strō².l* Q 71; *stroəl* P 118, 174, 175, 177a, 180, 182, 214, 218, 224; *strū².l* L 414, Q 2a; *strūql* Q 170; *struəl* P 118a, 119, 120, 121, 184, 186, 187, 188, 195, 220, 222, Q 73, 74, 75, 76, 77, 79, 79a, 80, 83, 152, 153, 154, 157a, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 240, 241, 242, 243; *struə.l* Q 155; *struəl* Q 168a; *struel* Q 169, 181; *struəl* K 361, Q 156, 162, 177; *struql* Q 182; *struql* Q 157; *struql* Q 89; *strāl* K 353, L 191, Q 109; *strāl* L 270, 290, 294, 295, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 382, 387, 425, Q 20, 32a, 33, 39, 99*, 101, 111, 112, 112a, 117a, 121, 195, 204a, 248, 251; *štroəl* Q 113, 116; *štrāl* Q 252; **veulenspoort**: *vøi.laspøyt* Q 78; **veulenspoortje**: *vø².laspø²tšə* Q 12; **veulensvoet**: *vø.las.vū.t* P 223, Q 152, 156, 164, 166; *vøiləs-* P 177; *vø.las.vūt* Q 241; *vø.las-* Q 162; *vølas-vut* P 173, 175; **veulensvoetje**: *vø.las.vytšə* Q 165; *vølas-* P 197; *vøiləs-* P 172; *vøiləs.vytšə* P 178, 219; *vø.lasvytəkə* Q 159; *vølasvøtšə* Q 101; *vø²las-* Q 193; **kleine hoef**: *klenən huf* K 353; **kleine voet**: *klenə vū.t* P 51; **klein voetje**: *klej vytšə* P 175; *klē² vytəkə* K 357; *klē vøkə* P 45, 46, 48; *klā* ~ P 44; **fourchette (fr.)**: *før šet* P 227; **kern**: *kiən* K 359; **scheer**: *sxēr* P 176; **schoentje**: *šønəkə* L 423; **ster**: *stēr* Q 3.

Afb. 5. straal

3.6.4 KOOT (kaart 28)

(JG 1a, 1b; N 8, 32.1, 32.2, 32.3, 32.7, 32.10, 32.14, 32.15 en 32.16)

[Het korte been onmiddellijk boven de hoef, zowel van de voor- als achterpoot. Het is één van de belangrijkste lichaamsdelen van het trekpaard.

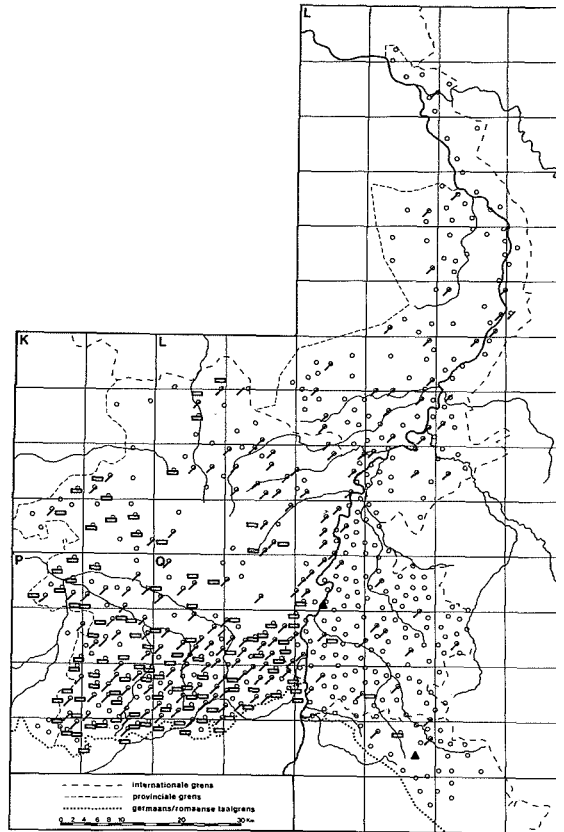
Zie afbeelding 2.25.]

koot: *kōt* L 163, 214a, 329, 331, 332, 387, P 223, Q 77, 83, 84, 89, 90, 95, 96d, 155, 162, 163, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 240, 242, 248; *kō.t* Q 9; *kō²t* L 266, 292a, 294, 318, 318b, 374, Q 2c, 14, 32a, 94b, 101, 111, 112a, 193; *koət* L 269; *koøt* L 420; *koæt* P 220; *koøt* P 119, Q 158a; *køt* L 382, 425, Q 94; *køøt* L 418, P 118, 177, 177a, 184, 186, 192, 195, 197, Q 72, 74, 75, 76, 79, 79a, 81a, 83, 152, 153, 154, 156, 157a, 160, 165, 166, 172; *køøt* P 120, 121, 188, Q 73, 78; *kuøt* Q 99*; *kūt* L 317, 292a, 354, Q 121, 198b; *kū.t* L 319, 416, 417, Q 3, 5, 91; *kū.ø* Q 1; *kū²t* L 268, 288, 289, 290, 312, 322, 328, P 107a, 173, 174, 175, 178, 180, 182, 213, Q 71, 204a; *kūøt* L 210; *kuət* K 315, 316, 353, L 265, 270, 271, 282, 286, 317, 362, 364, 370, 372, 419, 421, 422, 424, P 47, 113, 117, 179, Q 6, 8, 10, 197a, 251, 252; *kūət* L 355, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415; *kuøt* L 371, Q 11; *kuøt* L 369; *kut* K 361, L 295, 414, P 49, 50, 55, 56, 57, 58, 118a, Q 2, 2a, 71, 88, 94; *kūt* P 53; *kūt* L

244c; **kootbeen**: *kōtbejn* L 332; *kūt-* L 324; **kootgewricht**: *kōigəvrex* Q 112b; *kōtgevrix* Q 109; *kō²tevrex* L 330; **achterkoot**: *axtərkō²t* L 330; **achterste koot**: *exəlštə kut* L 318b; **voorkoot**: *vørkō²t* L 330; *vørkū²t* L 292; **voorstekoot**: *vørstə kut* L 318b; **boelce** (fr. boulet) *bu'le* K 357, 358, 360, 361, L 416, 417, 418, P 51, 58, 113, 115, 118a, 119, 120, 121, 172, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 182, 184, 186, 188, 192, 197, 213, 214, 218, 219, 220, 223, 224, 227, Q 2, 3, 12, 73, 79, 79a, 80, 86, 87, 91, 94, 152, 153, 155, 156, 158a, 159, 160, 162, 163, 165, 168, 171, 174, 179, 181, 182, 188, 240; *bəle* P 173, 187; *bəle* Q 71; *bu'le* P 49, 50; *bəle* P 47, 48; *bu'le* K 314, 315, Q 90; *bəle* Q 96d; *bu'lø* Q 89, 96c; *bu'li* L 314, 352; *bo'le* P 180; *bø'le* P 177; *pø'lē* K 318; *ba'lē* P 44, 45, 46; *ba'le* P 176a; *'bulē* Q 161, 164, 166, 167, 241, 242; *bulē* Q 250; *bulēt* Q 172; *bəle* Q 3; *bule* Q 94b, 198b; *bulē* K 353, 359, L 282, 312, Q 2c, 95; *būle* P 222; *buli* Q 83, 99*, 197a; **hiel**: *hil* K 317a; **fits**: *ve.tš* Q 252 (vgl. du. regionaal *Fit-sche*: scharnier); *vetš* Q 18.

Kaart 28. KOOT

- ∕ koot en sst.
- = boelee
- ▲ fits

4. Eigenschappen

4.1. Kleur

4.1.1 SCHIMMEL

(JG 1a, 1b; N 8, 63a en 63b; S 31)

[Paard met een geheel of overheersend witte of grijsachtige vacht. Naarmate de leeftijd vordert, neemt het wit toe; schimmels worden niet geboren, ze ontstaan mettertijd. De vosschimmel is wit met rode of bruinachtige vlekken.]

schimmel: *sxmæl* K 278, 317, 318, 353, L 209, 210, 211, 282, 313, 314, P 48, 50, 176, 213, 222, Q 2c; *sxmæl* Q 2; *sxymæl* L 215a; *sxymæl* L 163, 164; *sxømæl* K 314, L 165, 191, 192, 213, 214, 215, 216, 217, 244c, 245, 246, 246a, 247, 248, 249, 250, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 288, 289, 312, 316, 414, P 44, 107a, Q 73; *šemæl* L 265, 358, 359, 360, 364, 368, 414, 416, 417, 418, Q 83, 84, 86, 94, 170; *šemæl* Q 3, 5; *šømæl* L 290, 291, 292a, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 317, 318, 318a, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 370, 372, 374, 377, 378, 381, 382, 385,

387, 422, 424, 425, 426, 427, 429, 431, 43 434a, Q 6, 11, 14, 16, 20, 21, 22, 27, 30, 32, 32 33, 39, 71, 88, 90, 94b, 95, 96a, 96c, 97, 98, 9 99*, 101, 102, 103, 104a, 105, 109, 110, 11 112a, 112b, 113, 116, 117a, 117b, 118, 12 121c, 171, 175, 178, 187, 188, 196, 197a, 198 201, 202, 204a, 207, 208, 248, 250, 252; *šøm* L 369, Q 251; *šømæl* Q 35, 193, 200, 203, 24 247a; **voesschimmel:** P 50, Q 33, 248; *vussx mæl* L 268, 270; *vussmæl* L 360; *vūs-* L 41 *vussšømæl* L 324, 325, Q 14, 39, 111, 188; *vūs-* 204a; **vosschimmel:** *vøssxmæl* K 278, 317, 282, Q 2c; *vøssxømæl* L 247, 288, 289; *vossšøm* L 424; *vøs-* L 322; **wit paard:** *wet pært* L 36 (**een**) **witte:** *wetə* K 359; *witə* P 175.

4.1.2 POMMELEE, APPELSCHIMMEL (ka 29 en 30)

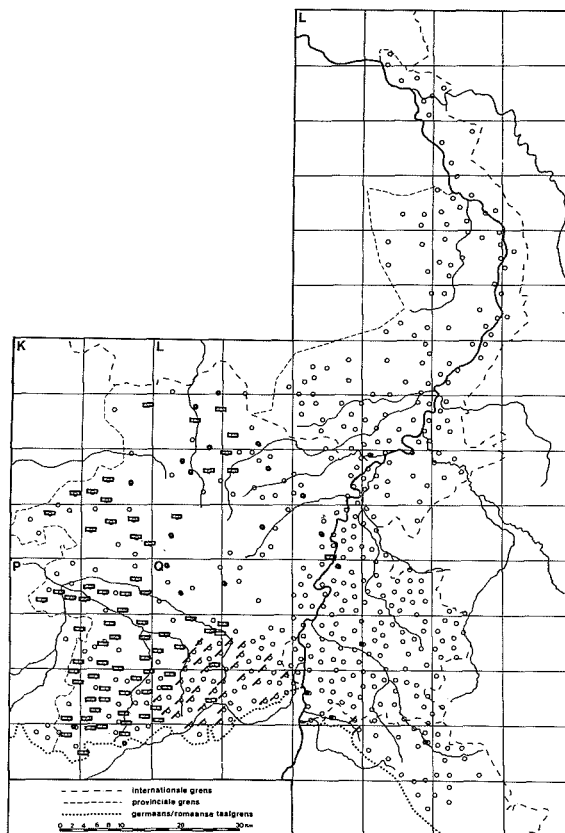
(JG 1a, 1b; N 8, 63c, 63d en 63e)

[Paard met ronde, glanzende plekken in de vor van appels in het haarkleed, van binnen wit (van buiten zwart. De afwisseling van zwarte (witte haren vormt een cirkelvormig patroo vooral op de schouders en het kruis.]

Kaart 29. POMMELEE

(klankkaart)

- ∕ ɸommelee
- = pomme lee
- pommelee

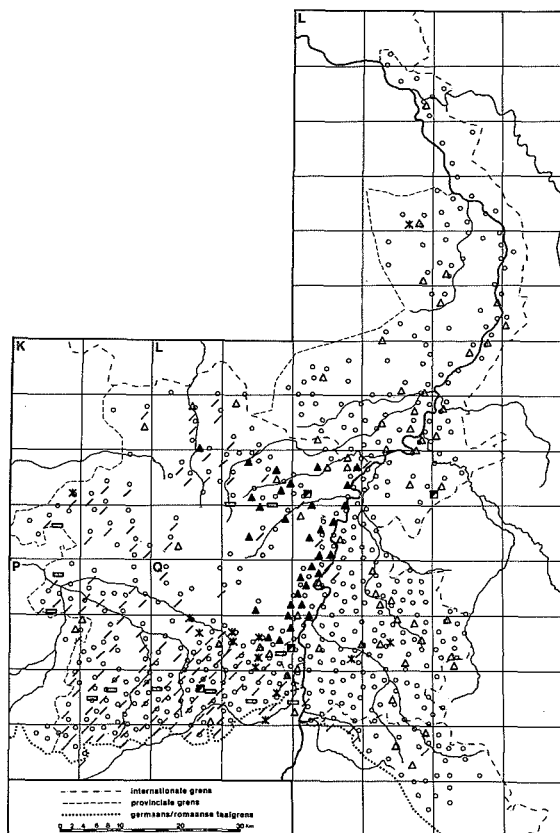
pommelee: ɸomālē Q 83, 84, 94, 171, 174, 179 (fr. *cheval gris pommelē*); ɸo.mālē Q 166, 167; ɸo.mālēj Q 75, 164; ɸomālēj Q 161; ɸo.mālī Q 160; ɸomālē Q 158a; ɸomālēj Q 76, 79, 79a, 80, 153, 154, 157, 157a, 159; ɸu.mālē Q 168a, 172, 178, 240; ɸumālē Q 89, 163, 168, 241; ɸu.mlē Q 77; ɸumlē Q 242, 247, 247a; ɸumālē Q 182; ɸumlē Q 169; pomā'lē K 314, 315, 316, 318, 353, 358, 359, 360, 361, L 313, 314, 316, 355, 356, 363, 413, 424, P 56, 58; pomā'lēx Q 155; pomā'lē P 115, 180, 182, 192, 218, Q 71, 81a; ɸomā'lē K 357; pomā'lēj P 47, 52, 53, 55, 57, 119, 120, 121, 177, 187, 195, 219, Q 165; ɸomā'lē P 176a, 181, 184; ɸomā'lēj K 278, P107a, 118, 118a, 197, Q 74, 152, 156; ɸumā'lē P 44, 51; ɸu.mā'lē Q 162; ɸumā'lē P 117, 173, 175, 176, 178, 179, 186; ɸumā'lēj P 48, 49, 50, 172, 188, 214, 220, 223, 227, Q 72, 73, 78, 83; pomālē. L 414, Q 1, 2a; pomālē K 317, L 374, 421, Q 3, 101; pomālē P 223; pomālēj L 282; ɸomāl Q 198b, 200; ɸomālē L 317, 360, 368, 416, Q 14, 252; ɸomālē P 213; ɸopālē L 312, 315, 353, 354; **appelschimmel:** apālsxēmāl K 278, L 210, 286, P 50; apālsxēmāl L 163; apālsxēmāl L 244c, 246, 266, 268, 271, 288,

312, 414, P 107a; apālsēmāl L 265, 368, Q 83, 86, 91; apālsēmāl L 270, 293, 294, 295, 318, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 360, 369, 374, 382, 387, 425, Q 12, 14, 20, 32, 32a, 33, 39, 94b, 95, 99*, 101, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121, 121c, 162, 198b, 204a, 250, 251, 252; **appelbloesem:** apāblu.sēm L 282; **(een) geappelle:** gəapāldə L 315, 358, 365, 416, 422, 423, Q 5, 9, 87, 88; gəapāldə L 361, 362, 366, 369, 370, 371; gapāldə L 371, 372, 415, 419, 420, 421, 424, Q 6, 7, 8, 10, 12, 13, 96c; gəpāldə L 368; **(een) gebloemde:** gəblumdə K 353; gəblōmdə L 364, 367; **gedopte schimmel:** gədoptə sxēmāl L 192 (van doppen of ronde vlekken voorzien); **(een) gedopte:** gədoptə L 269; **(een) gepenningde:** Q 86; gəpenēndə Q 90, 94; gəpiniēndə Q 178; **(een) geplekte:** gəplekdə L 317; **(een) geplekkerde:** gəplekərdə Q 2; **gespikkelde schimmel:** gəspekəldə šēmāl L 387; **(een) gespikkelde:** gəspekəldə L 368; gəspikəldə Q 155; **(een) gevlekte:** gəvlektə K 317, Q 2c; **vliegenschimmel:** vlēgəšēmāl Q 112a (gespikkelde schimmel, met zwarte spikkels op een wit grondvlak); **geappeld:** gəapālt L 360; gapālt Q 11; **gebloemd:** gəblumt P 48; **gehamerd:** gəhā-

Kaart 30. POMMELEE

(woordkaart)

- ∕ pommelee, gepommeleerd
- △ appelschimmel
- ▲ geappeld(e)
- (ge)bloem(d) en sst.
- gespikkeld(e) en sst.
- x gepenningd(e)

mært L 329; **gepenningd**: L 210, Q 101, 111; *gəpənɛxt* Q 71; *gəpənɛjt* Q 72, 82, 83; *gəpənɛxt* K 314; *gəpənɛjk* Q 172; **geperkt**: *gəpərkt* P 107a; **geplekt**: *gəplɛkt* L 368; *gəplɛkt* L 270; **gepommeleerd**: *gəpʊmə lɛʔt* P 175; *gəpʊmə lɛʔt* P 174; **gespikkeld**: *gəspɛkəlt* Q 96d; **gesteken**: *gəstɛ.kə* Q 3 (gevelekt); **gevelekt**: *gəvlɛkt* L 265, 321, 329; **gewolkt**: *gəwʊlʔkɛj* L 324 (vgl. *gehamerd*); **bloem op het paard**: *blum ɔp t pɛʔt* P 44; **(het paard) heeft bloemen op**: *het blomən ɔp* Q 91; **(het paard heeft) bloemen**: *blumə* P 177a, 178; *blo.mə* Q 172; *blomə* Q 152, 158, 174; **(een paard met) hamerslag**: *hā.mərslā.x* L 317; *hāməršlāx* L 325.

4.1.3 BLAUWE EN BRUINE SCHIMMEL

(N 8, 63b)

[De blauwe schimmel is overwegend blauw of grijsblauw, met zwarte manen. Bij de bruine schimmels zijn allerlei schakeringen mogelijk: lichtbruin, donkerbruin, goudbruin, kastanjebruin, roodbruin, zwartbruin of geappeld bruin. Sommige gelijken in kleur sterk op de vossen, maar onderscheiden zich van deze door hun

zwarte manen, staart en poten. In principe worden alle paarden die bruine of rode dekhare zwarte manen en staart hebben, beschreven a bruin.]

A. blauwe schimmel: **blauwschimmel**: L 21-374, Q 9, 33, 86; *blaušɔməl* L 294, 295, 318, 14; *bl̥-* Q 251, 252; **blauwe schimmel**: *blay sɔməl* K 278; *bl̥ʊə* ~ L 282; *bl̥ʊə sɔx̥məl* 163; *blayə sɔx̥məl* L 270, 288; *blāvə* ~ K 31; *blayə šɛməl* L 360, 416; *blōə* ~ Q 83; *blāʔ šj məl* Q 162; *blayə šɔməl* L 317, 322, 324, 324, 422, Q 32a, 111, 112b; *blāyə* ~ Q 188; *bl̥ʊə* L 318b, 372, Q 204a; **blauwe moorkop**: *bl̥ʊ mʊrkɔp* L 265; **blauwe voes**: *blayə vʊs* L 27 (een) **blauwe**: *bl̥ʊʔn* Q 2; (een) **blauwgrijs**: *bl̥ʊgr̥izə* L 266; **blauw gespikkeld**: *bl̥ʊ g. spɛkəlt* Q 96d;

B. bruine schimmel: **bruinschimmel**: *br̥jɛnš məl* L 265; *brunšɔməl* L 295, 318, 332, Q 3-111; *br̥n-* Q 204a; **bruine schimmel**: *brun sɔməl* L 288; *br̥nə* ~ K 314; *br̥nə šɛməl* 416; *br̥jɛnə* ~ L 360; *br̥jɛnə* ~ Q 83; *bray šj məl* Q 162; *brunə šɔməl* L 322, 325, 422, 14, 33; *br̥nə* ~ L 324; *br̥jɛnə* ~ Q 188; **brui** voes: *brunə vʊs* L 271; **grijze schimmel**: Q 1

greīzā šeməl L 360; *greīzā šeməl* Q 3; **muis-schimmel:** *mauśšəməl* Q 111; **roodschimmel:** *rōpīśəməl* L 328; **rode schimmel:** *rue šəməl* Q 252; **zwarte schimmel:** *zwartā šeməl* L 360; **(een) bruine:** *brq̄nā* Q 2; **(een) bruinrijze:** Q 109; *brūngrīzā* L 266; **bruin gespikkeld:** *brūn gāspekəlt* Q 96d.

4.1.4 MOORKOP

(N 8, 63f)

[Paard met zwarte kop, manen en staart, terwijl de romp vele witte haren tussen de bruine onderkleur heeft. Het wordt muisvaal of vaalblauw geboren, maar wordt in het eerste levensjaar al zwart.]

moor: *mōr* L 163, Q 83, 162; *mōr* Q 14; *muər* Q 121c; **morê (wa.):** *mōre* Q 198b, 200, 247, 247a; **moorkop:** Q 99*, 109; *mōrkop* L 210, 246, 266, 269, 270, 271, 294, 318, 321, 322, 324, 329, 331, 332, 382, Q 2c, 14, 39, 94b, 101, 112a, 112b, 121, 204a; *mōr*- Q 111; *mūr*- L 265, Q 9; *mūr*- K 317, L 328, 369; *muər*- L 288, 317; *mur*- Q 113, 193; *muər*- K 353; *muər*kop Q 252; *muər*kup K 314; **moorvos:** Q 95; **zwartkop:** P 50; *zwat*kop P 222; *zwet*- P 48; *šwat*kop Q 251; *šwets*kop Q 248; **zwartschimmel:** *zwartšəməl* L 331; **blaarkop:** *blq̄rkop* Q 20 (zwarte kop met witte *blaar*: veel wit haar aan de kop dat zich tot om de ogen uitstrekt).

4.1.5 ROOBBONT PAARD

(N 8, 63d, 63e en 63g)

[Bruin paard, rood-wit gevlekt als een koe.]

koe: *koy* Q 117a; **koepaard:** *kupērt* L 163, 191, 210, 246, 269, 270, 271, 292a, 293, 294, 312, 317, 321, 322, 328, 329, 369, 374; *kuy*- L 318b; *kō*- L 325, Q 14, 98, 99*, 101; *kō*μ- L 288; *koy*- L 290, Q 32a, 33, 111; *kuy*μ- L 364; *kōj*- L 360; *kupērt* L 266; *kupējart* K 278; *kōjpejart* K 359; *kōpērt* Q 204a; *kōpērt* Q 95, 112b; *kōjpejart* K 357; *kupjēt* K 318; *kōjpiā.t* Q 2; *kupjāt* P 222; *kā*- P 176; **koepaardje:** *koypērtšā* Q 112a; **koebont paard:** Q 248; **voesbont paard:** *vusbont* pērt L 331; **getekend wie een koe:** *jətəkənt wi ən kō* Q 252; **bont paard:** Q 109; *bont* pērt L 324; *bōnt pəat* Q 250; **(een) bonte:** *bontā* L 269, 271, 416, 424; *bojktā* L 295; *bont*ā L 288, 318, 331, 332, Q 14; *bōntā* L 163, 289, Q 99*, 113, 193; *bōntā* K 353, L 265, 312; *buntā* L 368; *bunt*ā L 369; **(een) rode bonte:** *rujā bō.ntā* Q 3; **(een) bruine:** *brunā* L 422; *brq̄jnā* K 361; **(een) gevlekte:** Q 94b.

4.1.6 VOS(PAARD) (kaart 31)

(JG 1a, 1b; N 8, 63g, 63h en 63j)

[Licht- of rosbruin paard met witte manen, staart en poten. Onder de vossen zijn er diverse kleur-

nuanceringen: roodvossen (rode tot dieprode gloed), goudvossen, zweetvossen (zwartachtig rood naar geel overhellend en glimmend), lichte vossen (geelbruin tot geelbruin), donkere vossen (van donkerbruin tot zeer donker roodbruin).]

voes: *vus* L 192, 214, 244c, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 290, 292, 293, 295, 312, 317, 324, 325, 330, 331, 332, 358, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 368, 369, 370, 371, 374, 382, 387, 415, 420, 421, 422, 423, 425, P 52, 56, 57, 115, 179, 192, 195, Q 2a, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 20, 32a, 33, 39, 77, 79, 80, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 94, 94b, 95, 96c, 96d, 98, 99*, 101, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 121, 121c, 152, 153, 154, 158a, 159, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 172, 174, 175, 178, 188, 193, 198b, 200, 201, 204a, 247, 247a, 250, 251, 252; *vūs* L 364, Q 83; *vū.s* L 416, 417, 418, Q 3, 5, 72, 81a, 82; *vū's* L 294; *vuš* K 359, 360, 361, L 314, 316, 352, 353, 355, 356, 413, 414, P 49, 51, 55, 113, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, 162, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 177, 177a, 178, 180, 182, 184, 186, 187, 188, 197, 213, 214, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 227, Q 1, 2, 2a, 71, 73, 75, 76, 78, 79a, 83, 90, 155, 156, 157, 157a, 160, 165, 166, 168a, 177, 179, 181, 182, 240, 241, 242; **voespaard:** *vuspērt* L 317, 324, 372; *vušpērt* K 359; *vušpiā.t* Q 74; *vūspjāt* Q 171; **vos:** *vōs* K 278, 314, 315, 316, 317, 317a, 318, 353, 357, 358, L 246, 247, 289, 295, 313, 315, 318, 319, 322, 354, 356, 359, 367, 413, P 45, 46, 48, 58, Q 2c; *vō.s* L 282, 286; *vōs* L 419, 424, P 44, 47, 50, 52, Q 6, 7, 8, 188; *vōs* P 107a; **vosje:** *vōškā* L 210; **vospaard:** *vōspērt* L 210, 271, 288, 318b; *vōspērt* K 357; *vōspērt* L 265; *vōspejart* K 278; *vōspejāt* P 48; **(een) lichte:** *lxtā* K 353.

4.1.7 KOFFIEVOS, BRANDVOS

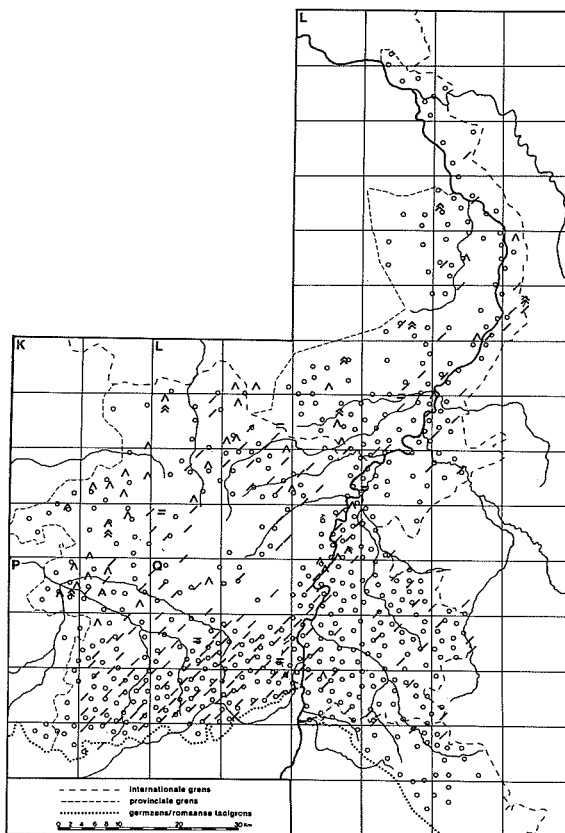
(N 8, 63i en 63j)

[Vospaard met donkerbruine of koffiekleurige vacht.]

brandvos: *brantvus* L 290, Q 86, 99*, 101, 112a, 204a; *brant*- L 424; *brant*μ- L 268, 295, Q 117a; *brant*μ- L 292a, 293, 331; *brant.vus* L 244c, Q 178, 200, 247, 247a, 250, 252; *brant.vū.s* Q 3; *brant.vuš* Q 83; **brandvos:** *brantvōs* L 289, 322; *brant*μ- L 288, 318, 321; *brant*- L 210; **bruinvoes:** *brunvus* Q 39, 94, 111; **bruine voes:** *brunā vus* L 382; **donkele voes:** L 271; *dojnkālā vus* Q 121c; *dōjnkālā vuš* P 222; *dōjnkālā* ~ P 213; **donkere voes:** *dōjnkārā vus* L 270; **donkere vos:** *dōjnkārā vōs* K 353; **duistere fuchs (du.):** *dūstārā fuks* L 163; **gebernde voes:** *gəbjāndā vus* Q 71; *gəbjāndā vuš* P 222; **goudvos:** Q 111 (licht geel); **kastanjelevoes:** *kastājālāvus* Q 252 (de kleur als van een vos met zwarte manen en staart, en gewoonlijk ook met zwarte onderbenen en/of sokken); **koffievoes:** *kofivus* L 331; *kofī*- L 265, 324, 360, Q

Kaart 31. VOS(PAARD)

- / voes
 = voespaard
 ^ vos
 ⌘ vospaard

14, 95, 113; *kqfivū^s* L 294; **kaffeevoes**: *kafevus* Q 162; **koffievoes**: *kqfivōs* K 317; *kqfī-* K 318; **zwartvoes**: *šwartvus* Q 101; **(een) bruine**: *brunā* Q 9; **(een) gebrande**: *gābrandā* L 416; **bruin**: *brun* L 269; **donkelbruin**: *donkālbrūn* Q 96c; *dujkāl-* L 368.

4.2. Temperament en karakter

4.2.1 LOMP PAARD

(JG 1a; N 8, 62h)

karhengst: L 266, 321, Q 112b; *karheŋst* K 359, L 246, 317, 416 (ondeugdelijke hengst, gebruikt als trek- of werkpaard); *kār-* K 318, 353, Q 3; *kēr-* L 387; *kēr-* L 312, P 50, 222; *karheŋst* K 278; *karēŋst* L 369; *karheŋst* L 191, 247, 360, 368, Q 2, 33, 39, 197a, 198b; *kēr-* L 288, 289, 294, 293, 318, 318b, 322, 324, 325, 329, 382, P 44, 107a; *kē^or-* P 175, 213; *kēr-* K 357; *karheŋst* Q 248; *karheŋs* L 244c, Q 14, 20; *kār-* Q 83; *kēr-* L 372; *karheŋs* L 425, Q 32a, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 113, 178, 192; *karā-* Q 121, 121c; *kār-* Q 72, 94, 94b, 95, 162, 188, 204a;

kēr- L 270, 271, 295, Q 193; *kēr-* P 176; *kare* L 422; **karhecht**: *karhexst* K 314; **karpaar** *kārpē.rt* Q 95; **karslof**: *kārsluf* Q 83; **klof**: *ki* Q 178; **kloffer**: *klufār* K 278; **lompe klof**: *lom, kluf* P 48; **klos**: *klōs* L 286 (plomp paard); **klu pel**: *klōpəl* L 331, 424, Q 112a (lomp, onbeho wen paard); **knol**: *knōl* L 265; **lompe knol**: *lo pə knōl* L 271; **krobbet**: *krūbəl* L 317 (ou lompe paard); **lomperd**: *lōmpərt* K 278; **lompe rik**: *lo.mpərek* Q 3, 82; **lompe beest**: *lo.m, bī.st* Q 5; **lompe bok**: *lōmpə buk* L 269, 27 **lompe hout**: L 332; *lo.mp hōt* K 361; **lompe ko** *lōmpə ku* L 163; **lompe paard**: *lōmp pērt* Q 96 *lump pē.rt* K 317; *lōmp pē^ot* L 282; *lōmp piā.t* 2c; **os**: *ōs* L 422; **schobberd**: *sxobārt* L 2 (stakker); **stommerik**: *stomərek* L 414, 41 417, 418, Q 72, 81a, 82; **stom beest**: *stom bī. Q 1*; **stomme duivel**: *stomā dīvəl* K 361; **(ee lompe**: *lōmpə* Q 94b; **(een) stomme**: *stōmā* 71; **(een) trage**: *trō.gə* Q 117a; **(een) vuile**: *vu* Q 252; **niet gedresseerd**: *ni gədresē^ot* Q 81a; **I leert niet**: *hē lī^o.rt ni* Q 2a.

4.2.2 KOPPIG

(JG 1a; A 48A, 41a; N 8, 64h)

dwars: *twērs* Q 14; *dwērs* Q 95; *dwējās* K 314; *dwēš* Q 14; *dwejs* P 48; **ter(d)wars:** *tārwiā.rs* Q 2; **eigenzinnig:** *ēigəzenax* P 213; **hortig:** *hortex* L 317 (eigenzinnig; *hort:* bui, zin); **wars:** L 191, 387, Q 9, 94; *wērs* L 244c, 266, 269, 270, 288, 290, 291, 292a, 295, 324, 329, 330, 332; *wē^ərs* L 422; *wērs* L 282, 293, 294, 314, 317, 322, 364, 368, 416, Q 197a; *wē^ərs* L 312, 372; *wers* L 210; *wēs* L 382; *wes* L 374; *wērs* Q 39, 101; *wēš* Q 33, 11; **koppig:** *kopex* K 278, 359; *kopex* P 107a; *kōpex* L 163, 271, 318b, 325, 330, 332, 374, 414, P 175, 176, Q 1, 9, 71, 94b, 99*, 111, 113, 121, 162, 198b; *kēpex* L 416, 417, 418, Q 3, 72, 81a, 82; **kops:** *kōps* Q 98, 101, 109; **kopsig:** *kōpsax* L 328; **spannig:** *špenex* L 266; **steeg:** *stēx* K 314, 317, 318, Q 251; *stēx* L 374; *štīx* Q 248; *štīax* Q 252; **steegs:** *stēxs* L 191, 292, 298; **steegtig:** *stextex* P 176; **steens:** *stens* L 210, 214, 247, 268; *stējs* L 266, 271; *štens* L 270; **steen-****dig, steentig:** *stē.n^ətx* L 416 (afleiding van *steen*); *stentex* L 364; *stēn^əex* L 318, 318b, 369, 374; *stēn^əex* L 290; **stenig:** *stējnex* Q 5; *stōn^əex* L 414; **stijfkoppig:** Q 86; **stug:** L 0247; **stuur:** *štēr* Q 252; **dwarshout:** *tārwiərs^hōt* K 361; **dwarsoor:** *dwərsōwər* K 278; **ezel:** *ē.zəl* L 414, Q 1, 2a; *ēzəl* K 278; **kolderaar:** *kōldərər* Q 162; **(een) koppige:** *kōpexə* K 353; *kōpəgə* L 295, Q 117a; *kēpəgə* Q 83; **koppige beest:** *kōpəgə bis* Q 2c; **koppige duivel:** *kēpəgən dēj.vəl* Q 2; **(een) kopsige:** *kōpsegə* Q 94b; **(een) steendige:** *stē.n^ətegə* Q 3; **steense bok:** L 192; **steense knol:** *stēnsə knōl* L 210; **stege kop:** *stīgə kōp* Q 204a; **(een) stijve:** *stivə* L 424; **stijfkop:** *stijfkōp* L 265; *stīf*– L 289, Q 32a; **(een) warse:** *wərsə* L 269; **warsdrijver:** *wē^əšdrivər* Q 112a; *wēš*– Q 113; **(het) gaat in de achterhaam:** L 331; **steigeren:** L 366, 421 (van een paard dat niet naar de teugels wil luisteren); **(het heeft de) kolder:** *kōldər* Q 6, 99* (onhandelbaar paard).

4.2.3 BOOSAARDIG PAARD

(JG 1a; N 8, 62o)

[Onbetrouwbaar paard dat onverwachts slaat en bijt. Gewoonlijk legt het daarbij de oren in de nek en laat het wit van zijn ogen zien.]

bok: *buk* L 270; **chinees:** *šenēs* Q 111; **deug-****niet:** *dōgənēt* Q 14; *dōgənēt* L 424; *dōgənūt* L 163; **duivelskind:** *dīvəlskēnt* Q 111; **(een) heim-****elijke:** *hāmələkə* K 353; **knopper:** *knupər* P 48 (bijter); **krammes:** *kraməs* K 278, L 425, Q 9, 32a, 33, 39, 98, 99*, 101, 109, 111, 112, 112a, 112b, 113, 117a (kwaadaardige oude knol); *kraməs* Q 204a; *kramē* Q 188; **kreng:** *krej* L 271, 288, 289, 290, 292a, 295, 321, 325, 332, 360; *krej* L 312, 316; *krej* Q 14; *kriņ* Q 5; **(een) kwade:** *kwōjə* L 329, 331; *kō.ə* L 417; *kojə* Q

71; *kujə* Q 193; *kūjə* Q 96d; *kōjə* L 286; **kwaad paard:** *kot pē.rt* Q 3; *kōjt pī^ə.t* Q 83; *kōt pjet* Q 162; *kōt pjar* Q 2c; *koat* ~ P 222; **(een) lastige:** *lē.stegə* Q 72; **loebas:** *lubəs* L 266; **loopkop:** *lupkōp* L 265 (paard dat vlug kwaad is); **(een) nietsige:** *nitsegə* L 382 (hatelijk, nijdig); **prij:** Q 33, 250; *prēj* Q 178 (onwillig paard); *pri* Q 111, 252; **ros:** *rōs* K 278, L 369, 416, P 222, Q 2 (fr. *une rosse*); **rotzak:** *rōtzak* L 269, 324, 424; **stug paard:** *stōx pērt* L 322; **verrekkeling:** *vrekələj* Q 121; *vrekələj* L 424; **vlieger:** *vliġər* K 317 (paard dat vlug driftig wordt); **vrek paard:** *frēk pērt* L 163 (onverschrokken, brutaal); **vuil paard:** *vōjil pē^ət* K 359; **warskop:** *wərskōp* L 265; **wregelaar:** Q 94b (onwillig paard); **(een) zure:** *zū.rə* L 414, Q 1, 2a, 71, 81a, 82; *zūrə* K 361, Q 112a; *zū^ə.rə* Q 3; *zūrə* Q 72; *zō.rə* L 416, 417, 418, Q 5; *zōrə* L 293; **zure bengel:** *zūrə beņəl* Q 39.

4.2.4 SLECHT PAARD

(N 8, 62j)

[Er is weinig betekenisverschil met het vorige lemma. In vraag 62j werd het woord *schend* (*meer*) gesuggereerd. Dit is dan ook dominant, terwijl de overige antwoorden meestal ook in een ander lemma ondergebracht kunnen worden.]

schinde: *šen* L 374; *šej* L 321; *šej* L 369; **schinder:** *šēndər* Q 101, 111 (oud, afgeleefd paard, goed voor de vilder; vgl. du. *schinden*: villen); **schindheks:** *šēnhēks* L 292a; **schind-****meer:** *šēntmēr* L 270; *šen*– L 325, 328, 332, Q 14, 20, 98, 101, 109; *šēnmē^ər* Q 113; *šēnmēr* L 382; **schindpaard:** *šēnpērt* L 293; **(een) geme-****ne:** *jəmənə* Q 252; **kluppel:** *klōpəl* L 290; *klepəl* Q 117a; **krak:** *krak* P 222, Q 111; **kreng:** *krej* L 368, Q 99*; **(een) kromme:** *krōmə* L 265; **kruk:** *krōk* L 269, 271; **kwak:** *kwak* L 317 (sukkelachtig paard); **(een) schamele:** *šēmələ* L 270; **(een) scheve:** *šivə* L 265; **schrankel:** *šrāņkəl* Q 96d; **slechte bok:** *šlēxtə buk* L 324; **zandmeer:** *zāntmēr* Q 198b (oud, afgeleefd paard dat zandboeren nog voor de kar spannen); **zeikerd:** *zē^əkərt* Q 113.

4.2.5 SCHRİKACHTIG

(JG 1a; N 8, 64j en 64k)

[Gezegd van schichtige, schuwe paarden, die angst hebben voor plotselinge geluiden en bewegingen. Zij slaan dan eventueel op hol, zodat zij streng aan de lijn gehouden dienen te worden.]

schouw: *sxō*. L 414; *sxō* K 361, Q 2c; *sxōu* K 278, L 163, 191, 210, 269, 289, 314, Q 1, 9; *sxōy* L 214, 282, 312; *sxō* K 357, P 48; *sxō^əy* L 288; *sxōy* L 244c, 246, 247, 266, 268; *sxā* P 44, 176; *sxāy* K 317, 318; *sxō*. Q 2; *sxōjəf* K 314; *sxē* P 107a; *sōy* L 270, 271, 293, 374, 422, 424,

Q 3, 5, 72, 82, 83, 86, 94b, 95, 188; *šōμ* L 290, Q 72, 178; *šōμ* Q 113; *šū* L 292a, 324, 325, 382, 387, 416, 417, 418, Q 101; *šūμ* L 295, 317, 321, 328, 332, Q 14, 109, 112b, 248; *šū²μ* L 368, 372, Q 193; *šūμ* L 329, 331, Q 198b; *šūi* Q 117a; *šay* Q 162; *šūμ* L 364, 416, Q 94; *šōμ* L 360; **schuw:** *šij* Q 39, 111; *šūμ* Q 197a; *šij²i* Q 32a; *šūi* L 425, Q 33, 98, 112a; *šō* Q 94b; *šōi* Q 252; *šōi* Q 121, 121c; **angstig:** *ęstax* Q 252; **bang:** *baŋ* K 359, L 318b, Q 82, 96d, 252; **kritsel:** *kretšal* Q 111; **schichtig:** *šextex* L 322, Q 33; **schrikachtig:** *sxrekē.txtex* Q 2a; *sxrekextex* P 176; *sxrekextax* K 278, P 222; *šrekextex* L 270, 295, 318, 374, Q 99*; *šreę.txtex* Q 72; **schuchtig:** L 210; **(een) schichtige:** *sxextegā* K 353; **(een) schieloze:** *sxi-luąsā* K 353; **(een) schouwe:** *sxāā* P 175, 213; *skaā* P 188; *šōā*. Q 7; *šōμā* L 265, Q 3; *šūā* L 322, 369, Q 14; *šūμā* L 330; *šūμā* L 294; **(een) schrikachtige:** *sxrikextagā* Q 2; **schrikpiet:** *šrekpi²t* Q 81a; **(een) schuwe:** *šō²iā* Q 204a.

4.2.6 OVERGEVOELIG PAARD

(N 8, 94e)

[Paard dat bij het zien van mensen geluiden en bewegingen maakt, maar zonder kwaadaardigheid.]

beuker: *bōkār* Q 14, 94b (*beuken:* schreeuwen); **beukerd:** *bōkār* L 424; **bruller:** *brylār* P 222; **(een) gevoelige:** *gavōlēgā* Q 14; **grijzard:** *gręjzār* L 247 (van grijzen?); **grinsar:** *grenšār* Q 9; **jammeraar:** *jōmārēr* Q 298; **janker:** *jaŋkār* P 48, 213, Q 101, 109, 112a, 113; *ja.ŋkār* Q 2; *jāŋkār* L 163; *jāŋ²ār* K 314; **jenker:** *jeŋkār* L 317, 416; *jeŋkār* L 364; *jinkār* L 369; **junker:** *jōŋkār* Q 9, 94b; **junker:** *jōŋkār* Q 188; **kakelaar:** *kēkālēr* Q 83; **kakerd:** *kākār* L 265; **karzeiker:** L 210; **(een) kietelachtige:** *kītalētegā* Q 198b; **(een) krawellige:** *krāwelēgā* K 353 (licht geraakt); **(een) kreupele:** *krōpālā* L 321; **kwaker:** *kwākār* Q 2, 94b; **kwakerd:** *kwākār* L 293; **kweker:** *kwēkār* L 288, 318b, 321, 328, 332, 374, 382; *kwēkār* Q 101; *kwēkār* L 282, 312, Q 162; *kwē²ār* K 278; **keker:** P 222; *kēkār* Q 2c; **kweker:** *kwēkār* L 324, 330, 331, 368, Q 98b; **kwieker:** *kwīkār* K 317, Q 39, 83, 94b; *kwīkār* Q 72, 111; **kwieker:** *kwīkār* Q 112a; **meek:** *mēk* L 321 (zie *meker*); **meker:** *mīkār* L 422, 424 (*meken:* dreinerig huilen; ook: mekkeren als een geit); **minker:** *miŋkār* Q 162 (*minken:* janken); **(een) pijnlijke:** *pinlēkā* L 382; *pinlākā* L 424; **pijnlijk paard:** *pinlek pērt* L 318; **schreeuwer:** *sxriųār* K 361; *sxriųār* K 359; *sxriųār* K 353; *skriāvār* K 357; **(een) weke:** *wējīkā* L 269; **(een) zure:** *zūrā* L 286, 325, 382, 425, P 50, Q 86, 94b, 99*, 101, 111, 121, 197a, 252; *zōrā* L 244c, 266, 270, 288, 290, 292a, 294, 322; **gevoelig:** *gavōlilex* Q 20; **krawellig:** *krāwelēx* P 107a; **kreupel:** *krōpāl* L 331; **krikkel:** *krekāl* K 353; *krikāl* K 361.

4.2.7 KARSPRINGER

(N 8, 84a)

[Ongeduldig paard dat tijdens het afspannen tussen de berries uitspringt, wat moeilijk af te leren is.]

karspringer: L 374, 382, P 50, Q 86; *karspreŋār* K 278, 317, L 244c, 266, 360, 364, Q 9, 72 197a; *kār-* K 314, 353, 359, L 268; *kēr-* L 288 289, 293, 294; *kēr-* P 107a; *kēr-* L 265, 265 312, 318, 318c, 321; *kēr-* K 357, 361, L 282 286, P 44; *kē²r-* P 175; *karspreŋār* L 317, 416 422, Q 162; *kār-* Q 2, 3, 188; *karspreŋār* Q 14 *kēr-* L 372; *kēr-* P 176, Q 2c; *karspreŋār* Q 99* 101, 113, 121; *kār-* Q 204a, 248; *kēr-* L 270 290, 322, 324, 325, 329, 331, 332, 387; *karspreŋār* Q 39; *karspreŋār* Q 33; *karspreŋār* L 328 **stijger:** *štięār* Q 112a; **trippelaar:** Q 98; **wegloper:** *węxlōųpār* Q 96d.

4.2.8 PAARD DAT MET RUKKEN TREKT

(N 8, 62r)

(een) hortige: *hōrtēgā* L 322, 331 (*hortig:* t vlug, gejaagd); **joetsar:** *jutsār* L 331 (*joetsen* lopen, draven); **krikker:** *krekār* L 210 (*krik* driftig); **rijter:** *riātār* L 312 (*rijten:* trekken) **robbelaar:** *rubālēr* Q 94b, 101 (*robben,* *robbe len:* rukken); **robber:** *rōbār* L 317; **roffelaar:** *rufālēr* Q 2c (*roffen:* met rukken trekken); *rufālēr* P 222; *rufālār* P 188; *rafālēr* L 364; **roffer:** *ru fār* K 317, 353, L 312, 372, P 48, 175, 213, Q 2 9, 83, 86, 94, 162; *rofār* K 361, L 317, 364, 424 Q 96d; *rofār* K 357, 359, L 318, P 50; *roųfār* I 369; *ruvār* L 286; **rofferd:** *rufār* L 293, 382 *rofār* L 288, 328, Q 14; *rofār* L 321, 416, 422 Q 193; **roeper:** Q 250; *rupār* Q 109, 111, 117a 121, 121c, 204a; *rupār* Q 252; **roeperd:** *rupār* L 382, Q 39; 112a; 113; *ropār* L 425; *rōpār* C 14; **(een) roepetige:** *rū²pāntēgā* L 294 (vgl. *roe per*); **rotsar:** *rušār* L 424, Q 9 (*rotsen:* rukken ook: glijden); *rošār* P 107a, Q 94b, 188; *rušār* I 290; **rotserd:** Q 99*; *rušār* L 246, 265, 266, C 32a, 98, 111, 112b, 197a, 198b, 248; *rušār* I 387, Q 101; **rukduivel:** *rōkdūvāl* L 331; **rukker:** *rōkār* K 278, L 382; **rukker:** *rōkār* I 288, 289, 295, 324, 325; **stuiker:** *štūkār* Q 112a **vlieger:** *vlēęār* L 269, 293; *vlēięār* Q 2 **vliegerd:** *vlięār* L 292a; **hamevlieger:** *hāmā vlēęār* L 329; **braks:** *braks* L 163; **niet haamvast:** *nēt hāmvas* L 325; *nēt hāmvas* Q 111; *ņej* ~ Q 20; **slecht haamvast:** *slext hōmvast* Q 3 **niet haamvol:** *nēt hāmvol* L 270.

4.2.9 WEERSTAND BIEDEND

(N 8, 64e)

[Hard in de bek, minder gevoelig voor de toom. Het paard verzet zich tegen het trekken, vooral bij het begin van een nieuw of lang niet gedaan

werk, of als het hard moet trekken.]
wreed: *vrē²t* L 268, Q 248; *vrē* L 293; *vrī* Q 198b; *vri* Q 117a; **wreed in de muil:** *vrūt en dā mul* L 295; *vrūt en ə mul* L 288; *vrī²t en dā mul* L 210, 244c, 266, 290; *vrī²t en ə mul* L 321; *vrīət en dā mul* L 271; *vrēt* ~ L 163; *vrēt in dā mul* L 191; *vrēt en dā mul* L 246; *vrīə* ~ L 289, 294, 424, 425, Q 99*, 101, 109, 111, 113; *vrīə en ə mul* L 382, 330; *vrī* ~ L 318, Q 204a; *vrīə en de mul* L 270; *vri* ~ Q 98; *vrē* ~ L 329, 387; *vrē²i* ~ L 322; *vrē* ~ Q 14; *vrē²* ~ Q 14; *vrē²* ~ Q 121; *vrīə en dā mul* Q 32a, 112a; *vrē en ə mul* L 331; *vrīə en ə mū²l* L 292a; *vrēt en dā mū²l* Q 162; *vri en dā mū²l* Q 94b, 193; *vri en ə mū²l* Q 71; *vrē² en ə mō²l* Q 72; *vri²ət en ə mō²l* K 314; *vrī.t en dā mō²l* Q 2; *vrī²t en ə mū²l* L 416; **wreed in gen muil:** *vrīə en gən mul* Q 39; *vrīə e jən mul* Q 252; **wreed in het bakkes:** *vri en t bakəs* Q 71; **wreed in zijn bakkes:** *vrī²t en zə bakəs* K 317; **wreed in de bek:** *vrē en dā bek* L 374; **hard in de bakkes:** *het en ə ba²əs* K 314; **hard in de bek:** *het en dā bek* P 44; **hard in de muil:** *hart in dā mul* L 191; *hārt en dā mul* L 312; *hōrt* ~ L 192; *hōt* ~ Q 162; *hārt en ə mul* L 288; **hel in de muil:** *hēl en dā mul* L 322, 374; *hēl en dā mō²l* Q 83; **hel van bek:** *hēl vān bek* Q 95; *hēl va* ~ Q 121c; **sterk in het bakkes:** *ster²k in t ba²əs* K 278, 353; **sterk in zijn bakkes:** *ster²k en zə bakəs* K 318; *ster²k en zə bakəs* K 361; **sterk van bakkes:** *ster²k va bakəs* K 357, 359; **sterk in de muil:** *sterək en dā mul* L 282; *ster²k en ə mul* L 368; *ster²k in ə mul* L 317; *ster²k en dā mū²l* L 265, 369; *ster²k en dā mō²l* L 422; *ster²k en dā mō²l* Q 83; *stē.rəq en ə mō²l* Q 3; *ster²k en dā mō²l* L 360; *ster²k en dā mō²l* P 48; *ster²k en dā mō²l* L 414; **stijf in de muil:** Q 94; *stī²f en ə mul* L 328; *stī²f en dā* ~ L 424; *stī²f en dā mō²l* Q 178; **stram in de muil:** *stram en dā mō²l* P 222; **strang in de muil:** *štraj en dā mō²l* Q 96d (*strang*: sterk, hard); **taai in de muil:** L 269, P 50; *tē² en dā mul* L 289, 317; *tē² en ə mū²l* L 331; *tē² en dā mū²l* P 213; *tē² en ə mū²l* L 372; **teeg in de muil:** *tēx en ə mē²l* P 107a (*teeg*: taai); **teeg van muil:** *tēx vān māl* P 175; **vrek in de muil:** *vrēk en dā mul* L 322; **wars in de muil:** *wērs en dā mul* L 332; **(een) helle:** *hē.lə* Q 2; **(een) wrede:** *vrīə* L 324, 325, Q 112b; **harde muil:** *hōdā māl* P 176; **helle muil:** *hēl mū²l* L 364; **stijfmuil:** Q 86; *stī²mū²l* L 265; **knarser:** *knarsər* Q 94b; **moelijk paard:** *mū²ələk pē²ət* K 353.

4.2.10 WEEK IN DE MUIL

(JG 1a; N 8, 64f)

[Gevoelig in de mond voor de druk van het gebit, vooral bij jonge paarden.]

week: *wejk* L 268, 293, 325, Q 14; *wēk* L 163; *wik* P 176; *wiək* K 318; *wik* K 361, L 414; **week in het bakkes:** *wejk en t ba²əs* K 278; *wiək en*

t ba²əs K 353; **week in zijn bakkes:** *wi²k en zə bakəs* K 317; **week van bakkes:** *wik van bakəs* K 359; *wik va bakəs* K 357; **week in de bek:** *wi²k en dā bek* L 265; *wik* ~ P 44; *wiək en ə bek* K 314; **week van bek:** *wejk van bek* Q 95; *wēx va bek* Q 121c; **week in de muil:** *wejk en dā mul* L 266, 269, 270, 294, 295, 322, 329, 374, 387, 424; *wejk en ə mul* L 288, 328, 330, 331, 382; *wējk en dā mul* L 289; *wejk* ~ L 290; *wējk in ə mul* L 317; *wēk en dā mul* Q 113; *wēk in dā mul* L 191; *wē²q en ə mul* L 368; *wi²k en dā mul* L 244c; *wi²k in dā mul* L 210; *wiək en dā mul* L 282, 312, 314; *weək en dā mū²l* Q 112a; *wejk en ə mū²l* L 292a; *wiək en dā mū²l* P 213; *wejk en dā mō²l* P 222; *wejk* ~ L 422; *wik* ~ Q 2c; *wējk en ə mō²l* Q 72; *wējk en dā mō²l* L 360; *wi²k en dā mō²l* P 48, 50; *wik en dā mō²l* L 414; *wē²* en ə mū²l L 364, 416; **week in gen muil:** *wēk e jən mul* Q 252; **gevoelig:** *gəvōlex* L 332, Q 109, 204a; *gəvōlex* L 416, 417, 418; **lijs:** Q 112b; *lis* Q 39, 98; *lējs* Q 198b; **lijs in de bek:** *lis en dā bek* Q 86; **lijs in de muil:** Q 193; *lis en dā mul* Q 14, 33, 99*; *līs* ~ Q 111, 121; *līs en dā mū²l* Q 32a; *līs en de mō²l* Q 94b; **lijs in gen muil:** *līs e jən mul* Q 252; **los in de muil:** *lōs en dā mō²l* Q 96d; **slap in de muil:** *slap en ə mō²l* Q 71; *slap en dā mō²l* Q 178; *šlap en dā mul* Q 101; **slee:** *slī* L 318b (*stroef*, mnl. *slee*); **slee in de muil:** *slij en ə mul* L 318; **soepel:** *supəl* Q 117a; **teer:** *tīər* L 214; **zacht:** *zāx* L 271; **zacht in de muil:** *zōxt en dā mul* L 289; *zōx* ~ L 192; *zāxt in dā mul* L 191; *zāx en ə mul* L 382; *zō.xt en dā mō²l* Q 3; *zō.x* ~ Q 5; *zax* ~ Q 81a, 82, 83; *zōxt en dā mul* L 364; **zoet in de muil:** Q 94; *zyt en ə mō²l* Q 1 (*zoet*: zacht); *zyt en ə mō²l* Q 71; *zīt en dā mō²l* Q 73; *zīt en ə mō²l* Q 2a; **zwak in de muil:** *zō.k en ə mul* L 417; *zōk en dā mul* L 322; *zōk en ə mū²l* L 416; *zōk en dā mū²l* L 369; **(een) sleeē:** *šlīə* L 293; **(een) weke:** *wejkə* L 321, 324, Q 162; *wī.kə* Q 2; **weke muil:** *wiək māl* P 175; *wiək mē²l* P 107a.

4.2.11 MAK

(JG 1a; N 8, 64i en 64j)

[Gezegd van een zachttaardig, gewillig paard.]

braaf: *brāf* L 330, 374, Q 94b, 248; *brā.f* Q 2a, 72, 81a, 82; *brā* L 414, Q 71; **gehandzaam:** *gəhandzōəm* P 222; **gemakkelijk:** L 293, Q 101; *gəməkələk* L 321, 324, Q 14, 39; *gəməkələk* L 288, 318b, 425, Q 14, 33; *gəmekələk* L 414, Q 113; *gəmekələk* K 359; *gəmə²ələk* K 278; *gəmekələk* P 175; *gəməkələx* L 294; *gəmə²kələk* Q 193; *jəməkələx* Q 252; *jəməlix* Q 121c; **makkelijk:** *mēkələk* L 329; **getrouw:** *gətrōu* Q 1, 2a, 3, 5, 82; *gətrū* L 416; *gətrūy* L 417, 418; **gewillig:** L 289; *gəwelex* L 360, 422, 424; *jəweləx* Q 252; *jəwēlix* Q 121; **willig:** *welēx* L 424; **kalm:** *kal²m* Q 96d; **lief:** *lēf* Q 109, 111, 252; **mak:** *mak* K 278, L 271, 332, Q 9, 83, 99*, 101, 162; *māk* L

331, Q 95; **moedig**: *mōdex* L 317; **stil**: *stel* L 314, Q 71, 72; **tam**: P 50; *tām* L 332, 382, Q 101, 197a; **zacht**: *zōxt* L 288, 293, 294, 318, 369; *zōxt* L 416, 417, 418, Q 3, 5; *zōxt* L 372; *zōxt* L 368; *zāx* Q 94; *zax* Q 81a, 96d, 112a; **zeeg**: *zēx* K 317, L 163, 191, 210, 214, 244c, 247, 282, 294, 312, 314, Q 112a (*zeeg*, *gezeeg*, *gezegen*: zacht, handelbaar); *zēxt* L 192; *ziāx* L 317; **gezeeg**: *gāzēx* K 314, 318, 353; *gāzēxt* L 414; **gezegen**: *gāzē.gān* Q 1; **zinnig**: *zenex* L 266, 268, 270, 271, 292a, 294, 295, 318, 322, 325, 328, 330, 331, 382, P 176, Q 101, 204a (*zinnig*, *gezinnig*: mak); *zōnex* L 290; **gezinnig**: P 213; **zoet**: *zyt* K 361; *zyt* Q 162; **(een) brave**: *brāvā* K 353; **(een) willige**: *welegā* Q 111; **(een) kalmte**: *kal^omā* Q 3; **(een) makke**: *makā* L 269; **(een) stille**: *stelā* K 353; **(een) tamme**: *tōmā* P 107a; **(een) trouwe**: *trōjā* Q 117a; **zachte beest**: *zaxtā bis* Q 2c; **hij werkt gaarne**: *hi wer^okt gēr* L 265.

4.2.12 MOEDIG EN OPGEWEKT

(JG 1a; N 8, 64j)

[Gezegd van energieke en levendige paarden.]
abeel: *abī.l* Q 82 (het Rh. Wtb. vermeldt *abil*: flink, arbeidsfreudig); **bochtig**: *bōxtex* Q 109; **driftig**: *dreftax* L 416, 417, 418, 422, Q 2a, 3, 5, 81a; *dreftax* L 368, 424, P 222, Q 96d; **geestig**: *gejtex* L 322; **goedsgemoeds**: *gōtsgāmuis* L 266; **hevig**: *hē.vex* Q 1; **ijverig**: *ivārex* K 361; *iāvārex* P 213; **kwik**: *kwek* Q 94; **levendig**: *lēvātex* L 270; *liēvāntex* L 414; **moedig**: *mudax* K 278; *mujex* L 265; *mōdex* L 332; **monter**: *montār* L 382, Q 112b, 113, 117a; *mōntār* Q 193; *mōntār* Q 101; **nugger**: *nugār* P 175; **rustig**: *rōstex* Q 99*; **vief**: *vif* Q 94b; **vinnig**: *venex* K 353, L 271; **vlok**: *vloq* L 424 (*vlok*, *vlokker*: monter, bijdehand); **vlokker**: *vloqār* L 290, 292a, 325, 329, 331; **vlot**: *vloq* L 214, 290, 295, 328, 425; *flōq* L 324, Q 14; **vriendelijk**: *vrendālāk* L 266; **vroom**: *vrōm* L 360, 364 (*vroom*: naartstig, werkzaam, ook: braaf); **vurig**: *vōrex* Q 198b; *vūrex* Q 111; *vī.rex* Q 2a; **wakker**: *wakār* K 357, 359, L 163, 210, 282, 289, 312, 329, 369, 416, P 44, 48, 176, Q 71, 72, 86, 94, 98, 101, 112a, 121, 188, 204a, 251; *wa^oār* K 278; **wreed**: *vrī.t* Q 2 (*wreed*: moedig, opgewekt); *vrī^ot* K 317, L 288; *vrīāt* L 265; *vrīāt* K 314; *vrēt* L 191; *vrīā* K 318, Q 33; *vrē* L 387; **blij paard**: *blij pērt* L 269; **(een) driftige**: *drōftegā* L 414; **(een) hevige**: *hē.vegā* L 414; *hēvegā* K 353; **(een) monter**: *mōntārā* L 331; **(een) vieve**: *vī.vā* Q 71; *vīvā* Q 162; *vivā* Q 83; **vlieger**: *vli.gār* Q 72; **(een) vlugge**: *vloqgā* L 424; **(een) vurige**: *vīregā* Q 3; **(een) wakkere**: *wakārā* Q 111, 162.

4.2.13 DARTEL

(JG 1d; N 8, 64g)

[Gezegd van felle, vurige, moeilijk te tomei paarden, vooral jonge hengsten.]

speels: L 364; *spējāls* Q 72; *spels* K 314; *spejīl* P 176; *spels* Q 188; *spiāls* Q 83; *špēls* L 294, C 39, 101, 109, 197a; *špels* Q 112a; *špēls* Q 204a *špī^ols* Q 112b, 113; **speuls**: *spōls* L 163, 244c 246, 266, 269; *spō^ols* L 288; *spōls* L 191, 210 214, 292a; *spōls* Q 95; *špōls* L 329; *špōls* L 270 290; **wild**: *welt* L 270, P 45, 213, Q 117a; *weli* L 288, 293, 318, 318b, 364, 368, Q 33; *wē^olt* I 312; *wilt* Q 2, P 175; *wilt^o* L 332; *wōl* L 414 **weelderig**: P 50; *weldārex* K 317, L 312; *wēldārex* L 247; *wēldā^orex* L 292a, 322; *wēldā^orex* I 269, 270; *wēldā^orex* L 325; *wēldā^orex* L 374 *wēldā^orex* Q 86; *wī^oldā^orex* L 289; *wōldā^orex* C 98; **willig**: *wēlex* L 290, 321, 424; *wējīlex* L 330 *welēx* L 416; *wēljex* L 422; **bretság**: *brētsax* C 96d, 109, 198b (speels, weelderig); *brētsex* C 95; **dartel**: *dartal* L 271; **driftig**: *dreftex* L 414 *dreftax* L 282; **gek**: *gēk* P 213; *gek* Q 2, 98 **giftig**: *gōftex* K 361 (hevig); **levendig**: *lēvātex* C 193; *levāntix* L 317; **rap**: *rap* L 293; **waalmoed**: *wālmōq* Q 121 (vgl. Ndl. welgemoed); **zot**: *zōt* I 175; **(een) dapper**: *dapārā* L 265; **(een) helle**: *hēlā* K 318, 359; **(een) hevige**: *hēvegā* K 353 **kiffelaar**: *kēfalēr* L 424; **(een) monter**: *mōntārā* Q 252; **(een) rappe**: *rapā* L 265; **(een) wilde**: *welā* Q 3, 112a; *wēlā* L 331; *wilā* P 222; **wilde man**: *wēlāman* Q 14; **zot staan**: *zōt stōn* f 353.

4.3. Positieve lichamelijke kenmerken

4.3.1 HARMONISCH VAN BOUW

(N 8, 64a)

[Gezegd van een goed gebouwd paard, met korte, gesloten en gevulde flanken.]

dobbel: *dōbāl* P 107a; **geblokt**: *gāblokt* K 314 L 266, 314; *gāblok* L 289; **gedrongen**: *gādrōn*. K 318, L 318, 325, 424, Q 14, 32a, 94b, 101 162, 178; *gādrōnā* L 289, Q 111; *gādrōnā* C 193; *gādrōnā* K 353, L 368, P 48; **kort gedrongen**: *kōrt -gādrōne* K 361; *kōrt* ~ L 374; *kōr gādrōnā* L 424; *kōt gādrōnā* Q 2c; *kōt gādrōnā* C 83; **kort ineengedrongen**: *kōrt enī^ongādrōnā* f 317; **schoon ineengedrongen**: *šōn enējgādrōn*. Q 188; **kort ineengehouden**: *kōt enējgōyā* C 252; **gelijnd**: P 50; *gālint* Q 101, 112a; *gālinī* I 318, 374; *gālinī* L 294; *gālent* K 278; *gālent* C 2; *gālejnt* Q 204a; **egaal van lijn**: L 382; **gera masseerd**: *gāramāsiārt* P 188 (gedrongen vai gestalte, < fr. *ramasser*); **gesloten**: L 424; *gā slōtā* L 282, 288, 292a, 318, 328, Q 96d (paar met een korte en volle flank); *gāsloātā* L 314 *gāslōtāt* L 191, 244c, 269, 271; *gāslōtāt* P 176

gaslōwata K 278; *gāsljāta* L 360, 364, 416; *gāslōta* Q 98b, 101, 109, 204a; *gāslōtā* L 270, 294, 322, 329, 331, 332, 382, Q 111, 112a, 112b, 117a, 204a; **kort gesloten:** *kort gaslōta* L 265, 321, Q 95; *kort gāslōtā* L 266; **gestopt:** *gāstopt* L 290 (met korte, krachtige rug); *gāstop* Q 98a; **gestuikt:** *gāstukt* L 192, 312, Q 14 (gedrongen, kort en breed gebouwd); *gāstū^okt^l* L 330; **getrokken:** *gātrōkā* L 270, 271, 288, 416, Q 101, 112a, 204a (harmonisch van bouw); **kort:** *kort* K 278, L 244c, 269, 270, 288, 292a, 293, 312, 314, 318, 360, 364, 368, 369, 372, 382, 387, 416, Q 33, 94b, 98a, 193, 197a, 204a (de afstand tussen kruin en schoft is kleiner dan bij een gemiddeld paard); *kōt* K 353, P 44, 176, Q 94; *kot* Q 113; **goed kort:** *gu^l kōt* P 213; **kort gebouwd:** *kort gābōwt* L 422; **goed gebouwd:** *gōt gābōwt* Q 111; **kort gestoken:** *kōt gāstōkā* P 175; **kort van romp:** *kort van rōmp* L 422; **rond:** *rōnt* L 312; **rondborstig:** *rundborstāx* L 368; **schoon:** *šōn* Q 248; **soortig:** Q 94b, 101, 121; *sōrtex* K 278, 353, L 191, 210, 425, Q 112a; *sōrtex* L 271, 318, 322, 324, 332, 382, Q 39; *sōrtex* L 288, 374, Q 99*, 204a; *surtix* L 317; *sūrtex* Q 198b; *sōrtex* L 295, 331; **klaspvaard:** *klaspērt* L 317; **(een) geblokte:** *gāblōktā* L 414; **(een) dobbele:** *dōbālā* Q 162; **geramasseerd paard:** *gāramasīrt pīāt* P 222; **tiepig paard:** *tīpex pērt* L 163 (tiepig: typisch „karakteristiek, type-paard”).

4.3.2 GOED UIT DE WEG KUNNEND

(N 8, 64d)

[Gezegd van een paard dat goed te been is.]

vlot: *vlot* K 317, 318, L 244c, 282, 289, 290, 294, 312, 314, 317, 318b, 360, 424, 425, P 176, Q 95, 101, 204a, 248; *flōt* L 270, 292a, 322, 324, 331, 332, Q 14, 33, 113, 121c; **adret:** *adrē.t* P 175 (flink, parmantig, < fr. *adroit*); **flink:** *fleŋk* Q 2c; *vleŋk* Q 251; **gerade:** *gērājā* Q 99* (goed gebouwd, zonder gebreken; vgl. du *gerade*); **goed op de benen:** *gōt op ā bēn* Q 198b; **goed te poot:** *gut tā pū^ot* P 213; *gut tā pōwt* Q 83; **krek te poot:** *krēk tā pōwt* P 222 (precies, juist, fr. *correct*); **niets:** *nīš* Q 109, 117a, 248 (vlug, beweeglijk, du. *nitsch*); *netš* Q 14; **rap:** *rap* L 265, 271, 288, Q 2, 72; **vierbeens:** *vērbejns* L 270 (goed te poot; vgl. *vierkotig* en *viervoetig*); **vierkotig:** *vēr^okōtēx* L 293, 322; **viervoetig:** *vēr^ovōtēx* Q 112a; *vēr-* Q 111; *vēr^ovētāx* L 368; **vierkant:** *vīrkānt* L 163 (in alle opzichten goed, gesloten); *verkant* K 353; **vierkantig:** *vīrkantēx* K 361; *vej.ār-* Q 2; *vīrkēntēx* L 210; *vēr^okentēx* L 372; *vēr^okentēx* L 288; **vief:** *vīf* P 50, Q 193 (vlug, beweeglijk, < fr. *vif*); **goede gaander:** *gujā gōndār* L 192; **(een) gangige:** *genjēgā* L 290 (van *gang*: wijze van lopen); **goede schrik:** *gujā s^oxrek* K 353 (*schrik*: goed in zijn soort, puik); **(een) snelle:** *snēlā* L 424; **vief paard:** *vīf*

pē^ot K 353; **(een) vierkantige:** *vīrkantēgā* K 359; *vēr^okentēgā* L 269; **(een) vlotte:** *vlotā* L 266, 321; *flōtā* L 329, Q 121; **(met) losse gang:** *lōsā gan^ok* L 416; **(het) stapt goed:** *stapt gut* Q 3.

4.3.3 RANK PAARD

(JG 1a; N 8, 20 en 62l)

[Gezegd van een slank, snel paard, dat vaak als rijdier wordt gehouden.]

luxe paard: P 175; *lyks pērt* L 286, 294, 314, 368, 387, 425; *lōks* ~ Q 111; *lōks pē.rt* L 416, 417, 418, Q 5; *lyks pērt* Q 109; *lōks pī^o.rt* L 414; *lyks pē^ot* Q 252; *lōks* ~ Q 204a; *lyks pī^o.t* Q 81a, 82; *lōks pī^ot* Q 72, 83; *lyks pīāt* P 222; *leks pē.rt* Q 3; **(een) luxe:** *lyks* K 278, 317, L 191, 210, 244c, 247, 266, 268, 269, 270, 282, 288, 289, 292a, 293, 312, 318b, 321, 322, 328, 382, Q 33, 96d, 99*, 112a, 113, 162, 197a; *lōks* Q 2a, 2c, 39, 71; **chique paard:** *šīk pē^ort* K 361; **draver:** *drāvār* K 359, L 422; **(een) dunne:** *dōnā* L 324; **herenpaard:** *hī.rapiert* Q 1; **koetspaard:** *kuts-pē^ot* Q 121; *kutspī^ot* Q 83; **(een) ranke:** *ran^okā* K 353; *rēŋā* Q 162; **rank paard:** *ran^ok pērt* L 265; **ras:** *ras* L 322, 329 (paard met stamboek); **rasboek:** *rasbok* L 163; **raspaard:** *raspērt* Q 14, 98; *raspērt* Q 94b; **renpaard:** *renpīāt* Q 2; **rijder:** *rejār* Q 198b; **(een) rijze:** *rēzā* L 424 (*rijz*: rijzig; *rank*, *slank*); *rešā* Q 193; **rijzig paard:** *rīzēx pērt* Q 20; **ros:** *rōs* L 293 (*ros* is thans niet meer gebruikelijk in de betekenis van „paard” (zie lemma 1.3), maar komt uitzonderlijk nog voor in de betekenis van „raspaard”); **(een) slanke:** *slōŋkā* P 107a; **(een) smalle:** *smālā* K 353; *smālā* L 271; *šmālā* L 290, 295, 331, 332, Q 101; **smalbetser:** *šmalbetsār* Q 111 (paard met smalle dijen of billen; *betser* is een afleiding van *bats*: bil); **staats paard:** *štāts pē^ot* Q 252 (*staats*: statig, mooi); **opgetrokken:** *opgātrōkā* L 210; **rank:** *ran^ok* P 50; *rāŋk* L 266; **smal:** *šmāl* Q 117a; *šmāl* L 325; **(paard met) weinig lichaam:** *wēnex lexam* K 353.

4.4. Negatieve lichamelijke kenmerken

4.4.1 SLECHT VAN BOUW

(N 8, 62k, 62l en 78a)

[De antwoorden van de correspondenten doelen vooral op een hol paard met ingevallen flanken en uitstekende heupen. Vgl. het lemma HARMONISCH VAN BOUW (4.3.1).]

hol: *hōl* K 353, L 210, 266, 282, 288, 290, 292a, 293, 321, Q 86, 101; *hō^o.l* Q 1; *hō^o.l* L 314; *hō^ol* Q 72; *hō^ol* L 270, 271, 294, 332, 374, 382, 416, Q 14, 112a, 121, 198b; *hō^o.l* L 364; *hō^ol* P 48, 50, 107a, 176, 213; *hū^ol* K 314, Q 83; *hū^o.l* Q 193; *hō^o.l* Q 2; **houten:** *hōwtā* Q 99*, 111; **kreupel:** *krōpāl* Q 96d, 113, 193, 252; **krom:** *krump* L

368; **onsoortig**: *qnsörtex* L 290 (tegengestelde van *soortig*: harmonisch van bouw; zie lemma 4.3.1); **schraag**: *sxrāx* L 288, 290 (krom); *šrāx* Q 101, 252; **schrinkel**: *šraṅkəl* Q 101 (krom); *šrāṅkəl* Q 252; **slecht**: *slext* L 318, P 175; **slecht gebouwd**: *slex >gəbqut* L 422; **slecht gemaakt**: *slex >gəmqk* Q 162; **haverkist**: L 322; **(een) holle**: *hōlā* L 318b, 374, Q 94b; *hō^lā* Q 204a; *hōlā* Q 99*; *qlā* L 424; *huqlā* Q 162; **holle kast**: *hōlā kas* L 331, 332; **hol paard**: *hō^l pērt* L 328; **houteren paard**: *hqutara pejart* K 359; **krak**: *krak* L 192, 289, 425, P 222, Q 96d, 109 (mager paard); **(een) kromme**: *kromā* L 422; **kruk**: *krqk* L 210, 266, 271; *krqk* Q 94b; **(een) lamme**: *lqmā* Q 162; **(een) onsoortige**: *qnsörtega* L 265; **(een) slecht gemaakte**: *slext gəmakta* K 353; **slecht model**: *slex mqdel* Q 2c; **slecht paard**: *slext pē.rt* Q 3; **(een) vazele**: *vāzələ* L 324 (schraal, slap); **(een paard met) holle heupen**: *hōl hūp* L 290.

4.4.2 ONELEGANT PAARD

(N 8, 20 en 62n)

[Lomp paard.]

lobbes: *lobās* L 288, 387, Q 9, 14 (lomperd, lummel); **lubbe**: *lqbā* K 314 (onhandig paard); *lēbā* Q 3; **lubbess**: *lqbās* L 332, 360, 425, Q 109, 197a (vgl. Rh. Wtb. s.v. *Löbbs*: *Dummkopf*, *Tölpel*); *lqbās* Q 204a; *lqbās* K 357, L 210, 269, 289, 321, 329, 331, 374, 382, P 107a, Q 14, 32a, 39, 94b, 95, 96d, 101, 111, 112a, 113, 117a, 193; **loebas**: *lubās* K 278, 353, L 368, P 48, 50, Q 2, 2c, 83; *lubās* K 317, 361, L 282, 286, 292c, 314, 322, Q 33, 72, 198b, 248; *luyābas* L 270; *lūbas* P 176; *lūbas* K 359, L 294; **loepi**: *lupi* Q 162; **bot paard**: *bot pē^{rt}* Q 121; **(een) buitenmodelse**: *būtamodelsā* Q 113; **flabbes**: *flabās* L 312 (*flab*: kwast, kwibus); **flatser**: *flatsər* L 424 (*flats*: niet al te snugger); **(een) gewoonlijke**: *jəwōnlajā* Q 252; **kloef**: *kluf* Q 178 (lomperik); *klof* P 50; **knapperd**: *knappert* L 265 (ironisch voor mooi, knap); **lelijkerd**: *jələ^{rt}* K 278; **lelijkkerik**: *leləkərek* Q 2; **(een) lompe**: *lōmpā* L 270; **lomperik**: *lōmpərek* Q 2c; **mottig paard**: *mqtax pjāt* P 222; **plomperd**: *plombart* Q 111; **slobberd**: L 290; **sloeber**: *slubār* L 416; **sloffer**: *slofər* Q 188 (het paard *sloft*: heeft geen mooie gang); **sloof**: *slōf* Q 96d; **sukkelaar**: *səqəlir* L 324; **sul**: *səl* Q 99*; **wuiles**: *wōjlās* L 424 (vgl. Rh. Wtb. s.v. *Wäules*); **lomp**: *lomp* L 271; **lomp gemaakt**: *lōmp >gəmakta* K 278.

4.4.3 MAGER PAARD

(N 8, 62m)

biek: *bik* L 312, P 50 (fr. *bique*); **magere biek**: *māgərə bik* Q 162; **bik**: Q 86; *bek* K 314, 317, 353, P 48 (*bik* komt vooral voor in verbinding met *mager*; *bik*, *biek* en *krak* betekenen ook: ver-

sleten paard; zie lemma 2.4.2); **magere bik**: L 175; *māgərə bek* Q 2, 2c; *māgərə* ~ P 107a; **brak**: *brak* L 292a, 332 (mager paard; metafoor van *brak*: keet, vervallen huis); *brāk* L 288; **brik**: *brek* L 288, 292a, Q 39, 94b, 95, 98, 101, 204a (contaminatie van *bik* en *brak*); *brik* L 314; **doorjager**: *dōrjēgər* L 322 (mager paard dat toch veel eet); **kapstok**: *kapstok* L 266, 27 (hoekig, met uitstekende heupen); *kapstok* (L 101, 112b); **knophout**: *knophōts* Q 121 (*kapstok*: mager paard of koebeest; vgl. Rh. Wtb. s.v. *Knoppholz*); **(een) magere**: *māgərə* K 353, (L 83); *māgərə* Q 194; *mājərə* Q 252; **magere kin**: *māgərə keṅkəl* K 361; **magere knol**: *māgərə rā knql* L 269; **mager krak**: *māgər krak* Q 111, 112a; *mōgər* ~ Q 193; **mager paard**: *māgə pē^{rt}* K 359; **magere schrakel**: *māgərə šrākəl* L 424; **magere schurk**: *māgərə šp^{rk}* L 265; **paraplu**: *paraplu* P 222; **ribbenkas**: *rqbākas* (L 94b); **ribbenkoning**: *rqbāqōneṅ* L 295, 321; **schacht**: *šaxta* L 318 (spiermager paard); **scha**: *šakal* Q 14; *šqkal* L 382; **scharminkel**: (L 109); *šarmenkal* L 270, 293; *šarmenkal* L 325; **schenk**: *šēṅk* Q 162 (*schenk*: bot, been); **schor**: *šorkəl* L 292a; **(een) schrale**: *šrqlā* L 422, 424; **schrokkel**: *šrqkəl* L 321 (vgl. *doorjager*); **schut**: *šot* L 317; **wrak**: *wrak* L 163; **schraal**: *sxrōqal* K 278.

4.4.4 KRIBBEBIJTER

(JG 1a, 1b; A 48A, 41b; N 8, 62o en 84f; ad uit N 52)

[Nerveus paard dat met de snijtanden in de kribbe of op een ander hard voorwerp bijt, de lucht hoorbaar naar binnen zuigt en kreunt. Dit leidt dikwijls tot indigestie. Een kribbebijter is te herkennen aan de sterke afslijting van de wrijfvlakken, vooral aan de voorrand der snijtanden. Een kribbebijter zuigt wel lucht op; het woord is echter geen synoniem van *windzuiger* (4.4.5).]

kribbebijter: *krebābitər* L 246, 266, 329, (L 96d, 121, 196, 204a, 252; *krybā*– L 369; *krqbā*– L 290, 318b, 324, 328, Q 98, 188, 193, 198t; *krqbā*– L 331, 382; *krebābitər* L 356, 416, 417, 417, 418, Q 91, 95, 117a; *krqbā*– Q 5; *krqbā*– I 315, 369, 370, 371, Q 11, 175, 179; *krqbābitər* L 289; *krebābitər* L 316, 353, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 415, Q 83; *kribā*– Q 87, 88; *krqbā*– L 312, 317, 319, 419, 421, 422, 423, 424, Q 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 94, 188; *krebābitər* L 163, 210, 268, 269, 270, 271, 292, 295, 313, 322, Q 94, 101, 109, 248; *krqbā*– L 317; *krqbā*– L 288, 291, 318, 321, 325, 332, 374, 377, 381, 425, Q 14, 20, 32a, 39, 99*, 111, 112a; *krqbā*– L 330, 387, Q 94b; *krebābisər* (L 121c); *krebābitər* Q 84, 89, 90, 170, 171; *kribā*– Q 186a; *krqbā*– Q 174, 178; *krebābitər* Q 86; *krebābitər* L 265; *kribābitər* Q 168; *krqbā*– I 372, 420; *krebābitər* P 214; *krebābitər* L 352, I

184, 223, Q 153, 154; *kribā-* Q 157a, 164; *krōbā-* L 413; *krebabē^o.tar* P 186, Q 80; *krebabejtār* L 352, 355, Q 172; *krebabejtār* Q 3, 81a, 82, 83; *krebabētār* Q 2c; *krōbā-* P 107a; *krebabejtār* K 278; *krebabejtār* Q 77; *kribabejtār* Q 155, 177; *krebabajtār* Q 182; *kribā-* Q 162, 163, 181; *krōbā-* Q 177; *kribabā^o.tar* Q 169; **kribbijter:** *krebī.tār* L 282, 286; *krōb-* L 314; *krebi.tār* L 367; *krebētār* K 317a, 318, 353, P 178, 179, 180, 182, 219, Q 156, 157; *krib-* P 192; *krōb-* K 315, 316, P 45, 46, 47, 48, 49, 50, 115, 173, 175, 176, 176a; *krebē.tār* K 358, P 53, 56, 57, 177a, 187, 197, 220, 227, Q 2, 2a, 71, 72, 74, 75, 79, 79a, 152, 159; *krib-* Q 160, 161, 165, 166; *krōb-* K 314, 357, 359, 360, 361, L 414, P 58, 119, Q 1; *krebē^o.tar* P 52, 118a, 121, Q 78; *krib-* P 195; *krōb-* P 113, 117, 118, 120, 177, Q 73; *krebē^o.tar* P 188, 218; *krōb-* P 172; *krebētār* K 318; *krōb-* P 44, 174; *krebējtār* P 227; *kribejtār* Q 240, 241; *kribajtār* Q 242.

4.4.5 WINDZUIGER (kaart 32)

(JG 1a, 1b; N 8, 62q, 84f en 85; A 48A, 41b en 41c)

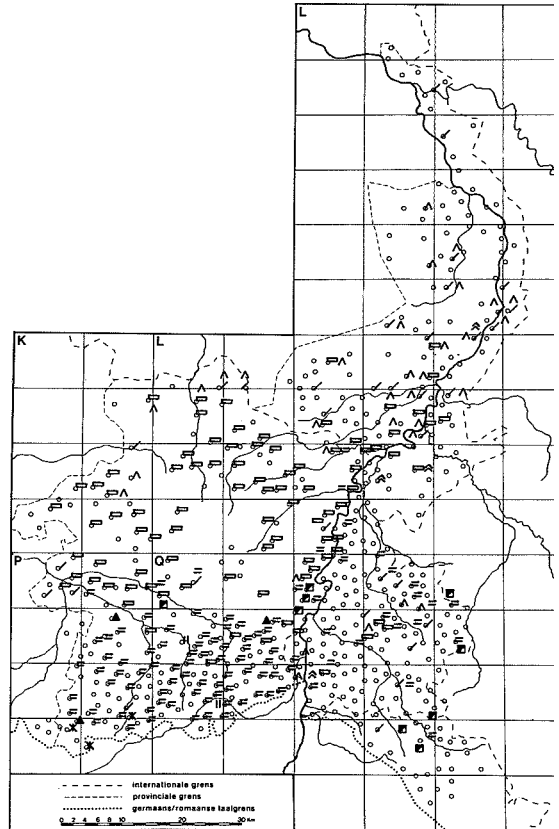
[Paard dat zich bijv. op de rand van een deur of voerbak vastklemt en met een klokkend geluid lucht naar binnen zuigt, die in de plaats van in de longen in de maag terecht komt. Door te veel lucht in de maag kan het koliek (zie het lemma **BUIKKRAMPEN** (7.4)) krijgen.]

windzuiger: L 421, Q 248; *we.nt.-zūgār* L 286; *went-* Q 98; *went-* L 246, 271, Q 204a; *wenjk-* L 295; *we.n^h.zūgār* L 318b; *went^h-* L 265, 266, 289, 290, 292, 292a, 318b, 322, 330, 331, Q 32a; *wint-* L 163, 191; *wint^h-* L 290; *wenjkzygār* L 268, 269, 270; *wejnt-* Q 33; *went-zōgār* P 44, 47; *went-* P 49; *wej.nt.-* P 186; *went-zōīgār* K 317a, L 282, 286; *wenjkzūgār* Q 113; *went-zūgār* Q 112b; *wēntzōgār* Q 2c; **windzuiker:** (vormen met palataal vocalisme) *wej.n^h.zūgār* L 369; *went^h-* L 423; *went^h.zūgār* L 318, 321; *went^h-* L 288, 291, 325, 328, 329, 374, 377; *we.n^h.zūgār* L 371; *went^h.zūgār* L 370, 372, 421, Q 8; *wej.n^h.zūgār* L 419, 422, Q 7, 9; *went^h.zūgār* L 329, 332; *wejn^h.zūgār* L 424; *we.nt.-zōgār* P 58; *wejn^h.zūgār* P 53, Q 2a; *we.nt.-zōgār* K 358; *we.nt.-* P 48; *wint-* P 45; *went-zō^o.tar* K 314, 315; *we.nt.-zōgār* Q 2; *wejn^h.zōgār* L 420; *went-zōg^o.tar* K 278; *we.nt.-zēgār* Q 90; **windzuiker:** (vormen met velaar vocalisme) *we.nt.-zūgār* L 315; *we.nt.-* L 416, 417, 418, Q 5; *wēnt-zūgār* Q 96d; *wēnt-* Q 193; *went-* Q 109, 111; *went^h-* L 294, 324; *wē.nt.-zūgār* L 312; *we.nt.-* L 313, 356, Q 88; *we.n^h.zūgār* L 317; *we.nt.-zūgār* L 364, 365, 366; *wej.n^h.zūgār* L 358, 359; *we.nt.-zūgār* L 316; *we.nt.-zūgār* L 415; *wej.n^h.zūgār* Q 6; *wej.n^h.zūgār* L 361, 362, 363, 367, 368; *went-zūgār* Q 101; *went^h-* L 382; *we.nt.-* L 314, 353; *we.nt.-zōgār* K 360, 361, P

51, Q 154; *went-* L 413; *we.nt.-* K 359, L 352, 414, P 55; *went^h.zūgār* Q 1; *went^h.zūgār* P 56; *wejn^h.zūgār* P 57, Q 2a; *wejn^h.zōgār* P 52; *wejn^h.zūgār* P 120; *went-zō^o.tar* K 353; *we.nt.-zōgār* K 357; *went-zōgār* P 46; *we.nt.-zōgār* L 354, 355; *went-zōgār* K 316, 318; *we.nt.-* Q 3; *went-* Q 83; **windhapper:** *we.nthapār* L 286, Q 95; *went-* K 317, 318, L 246, 269, 270, 271, Q 95, 101; *wenjk-* L 266, 295, Q 39; *went^h-* L 324; *went^h-* L 265, 288, 291, 293, 294, 318, 322, 328, 329, 330, 331, Q 112a; *wē.nt.-* L 312, Q 188; *wēnt-* L 244c, 312, Q 188; *we.nt.-* L 282; *went-* K 278; *wej.n^h.zūgār* L 369, Q 9; *wint-* L 210; **windschepper:** *wentsexpār* Q 2; *wentsexpār* P 50, P 174, 175; *we.nt.-* P 177a, 224; *went-* P 113, 117, 172, 176, 176a, 178, 182, 218; *wej.nt.-* P 184, 187, 188, 195, 223, Q 78, 152, 159; *wej.n^h.zūgār* P 118, 121, 222, Q 153, 156; *wej.n^h.zūgār* P 119, Q 73, 175; *went-* Q 2c; *we.n-* Q 157; *wej.n-* Q 164; *wē.n^h.zūgār* Q 83, 84, 89, 171; *we.nt.-* Q 81a, 82, 86, 172; *wej.n^h.zūgār* Q 87; *we.nt.sōpār* Q 181; *went-* Q 101, 112a, 162, 198b, 204a; *wenjk-* Q 113, 117a; *wēnj^h-* Q 252; *went^h-* L 425; *we.n^h.zūgār* Q 182; *wejn^h.zōgār* Q 13; *we.nt.sōpār* Q 157a, 158a; *went-* Q 94b, 99*, 109, 111; *wenjk-* Q 121; *we.n^h.zūgār* Q 76, 77, 80, 155, 161, 162, 167, 168a, 174, 178, 179, 240, 241, 242; *went^h-* Q 39; *wej.n^h.zūgār* Q 90; *wē.nt.-* Q 175; *wēnt-* Q 193; *wē.n^h.zūgār* Q 168, 169, 177; *went-* Q 20; *we.n^h.zūgār* Q 10; *went^h-* Q 14; *went^h.zūgār* Q 71; *wejnt-* Q 33; *wejn^h.zūgār* P 197; *wej.n^h.zūgār* Q 75, 79, 79a; *wejn^h.zūgār* L 370, 372, 424, P 177; *went^h-* Q 32a; *wi.nt.-* Q 94; *wi.n^h.zūgār* Q 163; **windblazer:** *wej.nt.-bluazār* P 118a (ook gezegd van kribbebijters); **blazer:** Q 86; *blō^o.zār* P 213; **windbuil:** *wentbūl* Q 197a; **windeter:** *wejnētār* P 222; **windjager:** *wentjēgār* Q 94b; **windmaker:** *wentmōkār* P 180; **windslurper:** *wentslōpār* P 214, 220, 227; **windsnapper:** Q 250; *we.ntsnapār* Q 2, 11, 96c; *we.ntsnepār* Q 12; *wēnj^h.zūgār* Q 251, 252; *wenjk^h.zūgār* Q 117a, 121c; **windvreter:** *wentvrētār* Q 178; **windzuiper:** *went-sōipār* Q 162; **gaper:** *gāpār* P 44; **juffrouw:** Q 198b; **kribzuiker:** *krōpsūkār* L 312; **lochthapper:** *loxhapār* L 295, 381, 382, Q 188; **lochtschepper:** *lojtsxōpār* Q 74; *lojtsōpār* Q 162; **lochtveger:** *lojtvēgār* L 364; **lochtzuiger:** L 290, 331; **muzikant:** Q 94b; **poffer:** *pufār* P 172; **snuiver:** *snōjvār* L 414; **sterrenkijker:** L 192; **vliegenvanger:** Q 39; **opgelopen:** *op-xəlupār* P 107a (*oplopen:* zwellen); **ze blaast haar op:** *zā bluāsār* P 219; **het (paard) keekt hoog:** *at kejkt hyx* L 360.

Kaart 32. WINDZUIGER

- / windzuiger
- ▭ windzuiker
- ^ windhapper
- ⋈ lochthapper
- = windschepper
- ▨ lochtschepper
- windsnapper
- ▲ (wind)blazer
- x windsturper

4.4.6 PAARD MET EEN SCHEVE HEUP

(N 8, 94a)

[Een paard van ongelijke heuphoogte. Dit gebrek komt meer bij koeien dan bij paarden voor.]

onthaupt: Q 248; *qnthōpt* L 191, Q 99*; *ont-* K 357, L 163; *qntōpt* P 175; *onthōp* P 188; *qnthōp* L 288; *ont-* L 321; *qnthōpt* K 278, 317, 359, L 286; *qnthōpt* L 282; *ont-* Q 9, 14, 11; **onthoopt:** *qnthōupt* P 213; **(één) heup af:** *hōp af* L 322, 425, Q 20, 32a, 98, 101, 111, 112a, 112b, 113, 204a; *hōp* ~ Q 197a; *ōp* ~ L 424; *hōp* ~ Q 252; *hōp* ~ L 374, 424; *hōp of* Q 33; *hū.p af* Q 39, 117a; **(één) hoop af:** *huop of* Q 83; *huop* ~ Q 162; *wup* ~ Q 86; *hōp* ~ Q 71, 72; *hōp af* P 222; *guōp of* Q 178; **één heup (hebben):** *ējn hūp* L 416; **één hoop (hebben):** *ēn hūl* P Q 3; **overheupt:** *ūvārhiūp* L 289; **scheef:** *sxīf* L 286, 314; *šēif* L 382, Q 14; **kramphopig:** L 317; *kramphuapex* L 364; *kramphōpax* K 278; **(een) manke:** *ma.ηka* Q 3; **(een) scheve:** *šēvā* Q 252; *šēivā* L 269, 293, 295, 330, Q 94b, 96d, 188; **(met een) scheve heup:** *sxiivā hōp* K 353; *šēivā* ~ L 271, 332; *šēif hōpā* (mv.) L 331; **(met een) scheve hoop:** *sxēivā hōp* P 107a; *šēif wop*

Q 94; **scheef in het kruis:** *šēif en at krūts* L 2; **afgezakte heup:** *āfgzakēdā hōp* L 294; **hangge heup:** *hanōtegā hōp* Q 94b; **verzakte heu** *vārzaktā hōp* L 265; *vārzaktā* ~ L 324; **(e heup is) afgeblat:** *āf-gablāt* L 360; **(de heup zijn niet) even hoog:** *ēvā hūx* L 210.

4.4.7 ZAALRUG

(N 8, 12 en 90q)

[Zwak ingebogen of doorgezakte rug bij e paard, dat wellicht te vroeg werd ingespanner
zaalrug: Q 178, Q 248; *zālřq* L 270, 290, 3; 387, Q 33, 112a; *zālřok* L 244c, 266, 268, 3; 332, 204a, 252; *zāl-* L 372; *zāl-* L 269, 293, 32a, 95, 96d, 98, 117a, 198b; *zōul-* P 175; *zō-* P 188, 213; *zōil-* Q 162; *zōl-* Q 113; *zālřok* 269, 288, 289, 292a, 294, 295, 317, 318, 319, 321, 324, 325, 329, 330, 331, 382, 387, 4; 424, 425, Q 9, 14, 20, 39, 94b, 101, 111, 11; 121, 121c, 197a; *zōl-* Q 99*, 188, 193; *zālřō* 210, 246, 265, 271; *zāl-* K 357; *zōl-* K 3; 317, 353, L 191, 192, P 107a, 176; *zōal-* L 2; 314; *zōul-* P 50; *zōul-* K 278, P 44; *zōl-* 359, L 286; *zālřok* K 361; *zōl-* L 312, Q :

zālreḡ L 364, 368, 374, 416; *zālreḡ* L 360, 416; *zḡlreḡ* Q 3, 83, 86, 94; *zḡl-* Q 72; **doorgezakte rug**: *dḡrgazaktə rəx* L 163; **lage rug**: *leḡgə rəḡk* P 222.

4.4.8 TEENTREDER

(N 8, 84b)

[Paard met naar binnen gedraaide hoeven, waarvan het het voorste deel eerst op de grond zet, omdat een achterpees lam is; daardoor heeft het geen vlotte gang.]

teentreder: L 163, 191, 192, 332, Q 20, 117a; *tēntrēḡar* L 368; *tian-* K 314, Q 198b, 252; *tēntrēḡar* L 246, 288, 289, 290, 321, 322, Q 111; *tīn-* L 324, Q 113; *tian-* L 269, 270, 271, Q 197a, 252; *tēn-* L 329, 330, 382, Q 162; *tēn-* Q 14; *teḡntrēḡar* Q 83; *tiantrēr* K 357; *tiantrēḡar* L 317, 372, 425, P 107a; *tīn-* L 360; *tēn-* L 374; *tīntrēr* Q 71; *tian-* L 312; *tiantrēḡar* Q 112a; *tēntrēḡar* P 50; *tīn-* L 210; *tian-* P 175, Q 33; *tīn-* Q 99*; *tēn-* K 317; *tēntrēḡar* Q 2; **toontreder**: *tōntrēḡar* L 331; **tenentreder**: *tīntrēḡar* L 318b; *tiantrēḡar* L 364; *tīntrēḡar* Q 204a; **teenganger**: *tēnḡaḡar* L 424; **teentrapper**: *tiantrapər* L 265; **stopper**: *stupər* P 222 (het zet de hoeven plat op de grond); **trampelaar**: *trampelər* Q 33; **trippelaar**: *trepalər* L 424; *trēpalər* L 416; **(het paard) gaat op de teen**: *gē.t. op -tən tin* Q 3.

4.4.9 STRIJKER

(N 8, 84d)

[Paard dat de poten te dicht bij elkaar zet en tijdens het gaan met de enkels tegen elkaar wrijft, waardoor vooral verwondingen aan de kogel (zie het lemma KOGEL 3.5.6) kunnen ontstaan. Vgl. het lemma HAARENKELEN (5.26).]

strijker: L 192, 295, Q 94b, 98, 117a; *strī.kər* Q 95; *strīkər* L 288, 289; *strīkər* L 163, 265, 374, 425, Q 14; *strē.kər* Q 2; *strēkər* K 317, P 176; *strēḡar* K 353; *štrīkər* L 290, 294, 322, 332, Q 111, 193, 204a, 252; *štrīkər* L 270, 382, Q 33, 39, 99*, 112a, 112b, 113; **strijkerd**: *štrīkərt* L 330; **sleper**: *sleḡpər* L 368, 369 (het gaat zodanig dat de zool over de grond sleept; vgl. *slofferd*); *sleḡpər* L 321; *slīpər* Q 9; **slofferd**: *slofərt* L 424, Q 3; **(het) stoot zich aan**: *šitḡt zex ān* Q 20.

4.5. Kenmerken zonder waardeconnotatie

4.5.1 ZWAAR PAARD

(JG, 2c; N 8, 62d, 62e en 64b)

[Zwaargebouwd paard, geschikt voor het veldwerk of als trekdiër.

Zie afbeelding 6.]

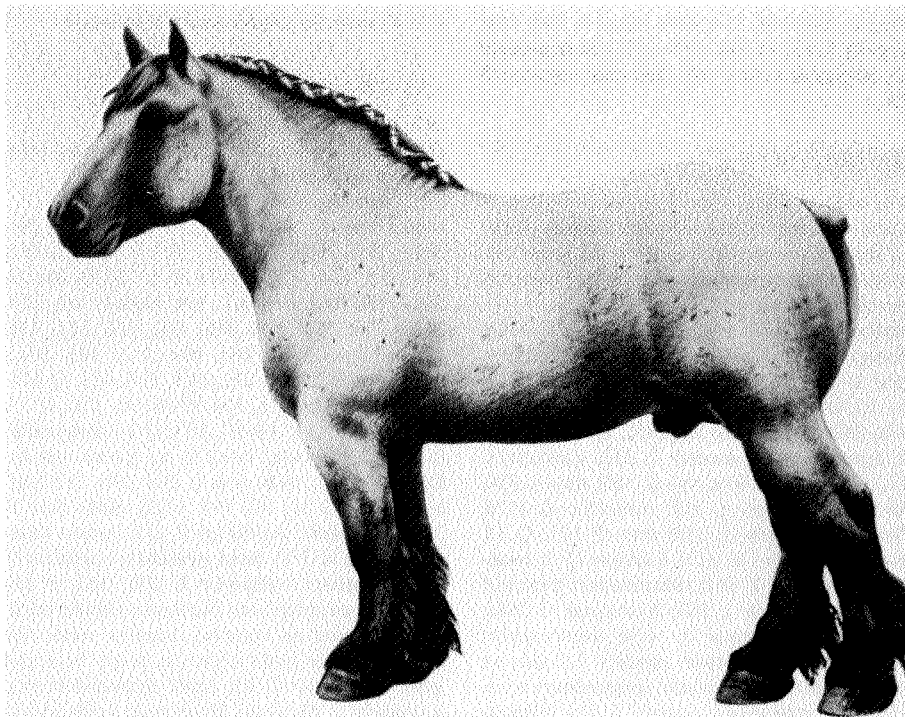
bonk: *boḡk* K 361, L 265, 266, 271, 288, 290, 292a, 294, 295, 324, 325, 329, 332, 360, 382, 414, 416, 424, 425, P 107a, Q 9, 20, 39, 86, 95, 101, 112a, 162; *boḡḡk* L 369; *bḡḡk* L 163, 210, 244c, 246, 247, 270, 286, 290, 312, 317, 318, 318b, 321, 322, Q 94b, 96d, 113, 193, 204a, 252; *boḡk* K 278, L 282, 293, 328, 422, Q 121; *bḡḡk* L 387; *buḡk* K 314, P 44, 50, 176, Q 33; *bu.ḡk* L 364, Q 2; *būḡk* L 368, Q 2c; **assepaard**: *asəḡiā.t* Q 2; **belg**: *belex* Q 14 (paard van het Belgische ras); **bels**: *bels* L 269, 270, 322 (vgl. *belg*); *belš* Q 14, 39, 99*, 112a; **blok**: *blḡk* K 359; **werkblok**: *wḡrḡkblḡk* P 175; **zware blok**: *zwḡrə blḡk* K 359; **(een) geblokte**: *gəblḡk.tə* Q 2; **brabander**: *brābandər* K 278, 317, P 222 (Belgisch trekpaard van Brabantse origine: sterk, groot, mssief en compact, immens sterk; een fier paard met grote allure en goede bewegingen); *brḡbandər* Q 83; **echte brabander**: *extə brobandər* P 48; **(een) brabantse**: *brḡbantsə* Q 162; **brabants paard**: L 358; **boerenpaard**: *būrəḡpərt* Q 95; *burəḡeat* P 48; *būrəḡpərt* Q 83; *būrəḡḡat* Q 94; **labourpaard**: *labḡrpəḡt* K 359; *labḡrpəḡt* K 357; **klots**: *klots* Q 252; **knoes**: *knḡs* Q 96d; **knol**: *knḡl* L 265, 270, 271, 322 (zwaar werkpaard; niet pejoratief zoals in „oude” knol (2.4.2)); **kolos**: Q 109; **(een) patat (van een paard)**: *pətat* K 361; **trekpaard**: Q 250; *trekpərt* L 286; **(een) zware**: *šzwḡrə* L 331; *zwḡmḡrə* Q 83; **zwaar paard**: *zwḡr pərt* L 374; *zwḡḡr pəḡt* P 175; *šzwḡr pəḡt* Q 112b; **geblokt**: *gəblḡkt* L 266; **gedrongen**: *gədrḡḡə* Q 86; *gədrḡḡə* Q 83; **zwaar**: *zwḡr* L 314; *zwḡər* K 278; *šwūr* Q 248; *šwūr* Q 252.

4.5.2 FIJNGEBOUWD

(N 8, 64c)

[Gezegd van een paard met dunne, fijngebouwde poten.]

fijn: *fīn* L 244c, 282, 288, 289, 290, 293, 294, 295, 317, 318, 324, 331, 332, 369, 382, 416, 422, Q 32a, 94, 95, 96d, 111, 121c, 188, 193, 198b; *fīn* L 246, 270, 271, 328, 330, 368; *fīn* L 163, 210, 292a, 318b, 322, 325, 360, 425, Q 9, 14, 33, 94b, 98, 99*, 101, 109, 112a, 112b, 113; *fīḡan* L 312; *fī* Q 204a; *fī* Q 248; *fēn* L 265; *fēḡin* L 372, P 176; *fēn* L 414; *fēḡan* Q 72; *fēḡin* P 222, Q 3; *fēn* K 314, L 414, P 176, Q 2; *fēḡin* K 278, P 48, 50; *fajḡn* Q 162; **licht**: *lext* P 213; *lex* L 271, Q 162; *lixt* Q 71; **licht van benen**: *lext -va biḡanə* K 353; **slank**: Q 251; *slanj* P 107a;

Afb. 6. zwaar paard

stoelspotig: *stulspōtax* L 265 (met poten als van een stoel); **(een) fijne:** *finā* L 192, 269, 321, 329, Q 39; *finā* Q 121; *finā* L 424; *fēnā* K 318, 353; **juffrouw:** *jufrōw* P 175 (ironisch); **joefel:** *jufəl* Q 101; **(een) lichte:** *laxtā* K 359; *lītā* Q 252; **loper:** *luāper* K 317; **(het heeft) fijne benen:** *fin bē*. Q 117a; **(het heeft) fijne pootjes:** *fējn pytākās* K 361; *fējn pūtšās* Q 2c.

4.5.3 GROF

(N 8, 64b)

[Gezegd van een paard met zware poten.

Een aantal antwoorden is opgenomen in het lemma ZWAAR PAARD (4.5.1), omdat het daar eerder thuishoort.]

grof: L 265, 360, Q 248; *grōf* K 278, 317, 353, L 163, 192, 210, P 176, 213, Q 98; *grōf* L 244c, 246, 247, 270, 271, 292a, 317, 324, 325, 328, 330, 331, 332, 364, 382, 387, 416, 425, Q 14, 33, 39, 111, 112b; *jrōf* Q 121c; *grōf* L 422; *grōuf* P 48, 50, 107a; *grōf* K 314, 361, L 282, 290, 293, 295, 312, 318, 321, 369, 414, P 44, Q 9, 71, 95, 96d, 99*, 101, 109, 112a, 188, 252; *jrōf* Q 251; *grōf* L 288, 322, 368, Q 32a; *groaf* P 222, Q 72; *grūf* Q 198b; *grūf* Q 3; *grūf* L 289, 372; *gruaf* Q 83; *gruaf* Q 94; *grōf* Q 2;

grof van knoken: *grōf van knōk* L 294; **(een) grove:** *grōvā* L 269, 329, 424, Q 193; *jrōvā* 121; *grōvā* L 318b; *grōvā* Q 204a; *gruovā* 162; **grove beer:** Q 94b; **grove bengel:** *grōv bejnāl* Q 113; **grove kluppel:** *grōvā klōpāl* 318; **(paard met) grove benen:** *grōf bē*. 117a; **(het staat) stevig op zijn poten:** *stēvax zān pūtā* Q 2c.

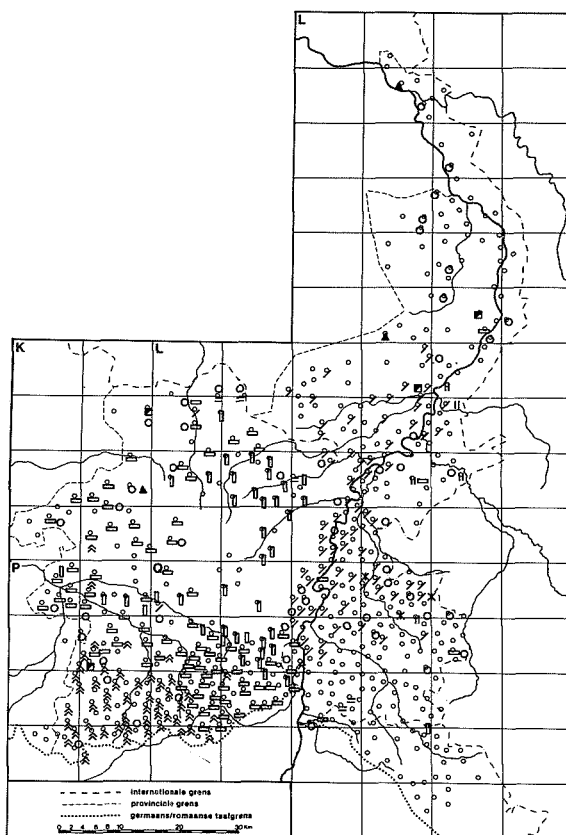
4.5.4 LANGBENIG PAARD

(N 8, 20 en 62i)

(een) hoge: *hūgā* K 359, 361; *hūgā* L 270; *ūgā* L 424; *hugā* Q 117a, 193; *hūgā* K 353; *hōgā* 162; *hōgā* P 222; **hoge rekel:** Q 99*; **kleppe:** *klepār* K 314, 321, 330 (meestal wordt een ri paard bedoeld); *klepār* L 163, 246, 265, 27 *klepār* L 288, 424, P 50, 176, Q 2, 20 (paard met bijzondere wijze van lopen), 39, 94b, 98, 10 113, 204a; **klippel:** *klepāl* K 278, L 265, 28 286, 387, P 107a, Q 112a; *klepāl* L 364, 41 *klepāl* L 288, 368, Q 2; **kluppel:** *klōpāl* K 31 318, L 266, Q 101, 113; *klōpāl* L 270, 317, 36 *klōpāl* Q 9; **lange knuppel:** *lanā knōpāl* Q 94b; **beei man:** *bejnman* Q 14; **langbeen:** *lanbejn* Q 10 **grote jong:** L 331; **kersenplukker:** *kērsāplōkē* L 210; *kērsāplōkār* L 271; *kērsā-* L 324; **(een**

Kaart 33. HINNIKEN

- / hummeren
- = himmeren
- || hommeren
- ⊖ (ge)ruchelen
- ⊐ richelen
- (ge)rochelen
- ⊗ briezen, briesen
- hinniken
- ▲ brens(el)en
- * wieëren

langpotige: *lan̄kpōtəgə* Q 162; **loper:** *luopər* K 317; *lōpər* Q 2c; **hoge loper:** Q 94b; **reiger:** *reigər* L 318; **rijs paard:** *rejs pērt* Q 14 (*rijs:* rijzig); **ros:** *rōys* P 176; **staak:** *stāk* L 332; **hoge staak:** *hū^əgə stāk* L 269; **steel:** *stēl* K 353; **stelt:** *stēl^š* L 424; **steltēman:** *steltēman* Q 111; **hoge stultes:** *huəjə štōltəs* Q 282 (*stultes:* afleiding van *stult*, is ook gewoon voor een onbeholpen iemand); **vanestek:** *vānəštək* Q 112a (*vaan:* vlag, vaandel); **hoogbenig:** *hūəxbejnex* L 271; **hoogpotig:** (*h*)*ūxpū^ətex* Q 2; **lang:** *lan̄k* K 353; *lan̄* L 360.

5. Gedrag, verrichtingen

5.1 HINNIKEN (kaart 33 en 35)

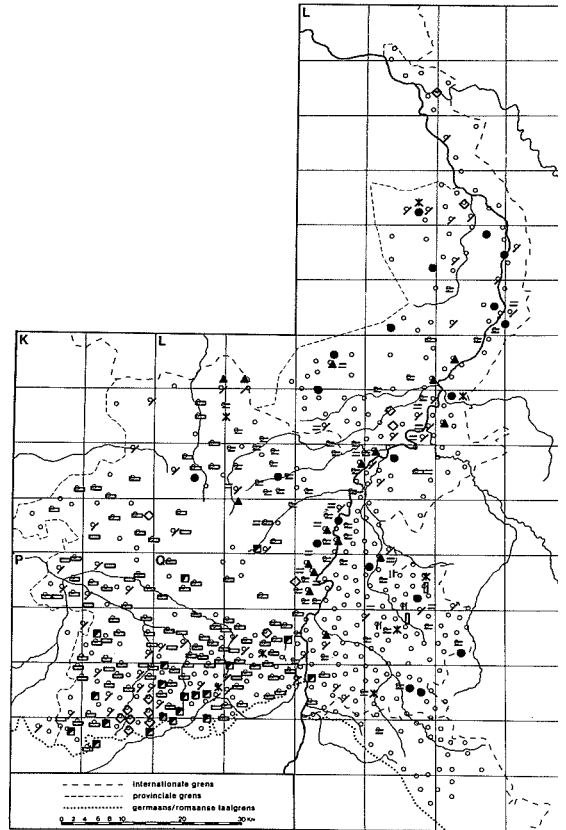
(JG 1b, 2c; L B2, 291; L 22, 21; N 8, 47 en 65; S 5; Wi 57)

[Het hoge keelgeluid dat een paard maakt. De klanknabootsende werkwoorden *hummeren*, *himmeren* en *hommeren* vertonen dezelfde klankwisseling als *ruchelen*, *richelen* en *rochelen*.]

hummeren: *hōmərə* L 288, 289, 289b, 292, 292a, 293, 294, 318, 318b, 319, 320a, 321, 322, 322a, 324, 325, 328, 329, 332, 370, 371, 372, 373, 374, 377, 378, 419, 420, 421, 422, 423, 425, 426, 427, 429, 431, Q 2, 6, 7, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 21, 30, 32a, 33, 35, 96a, 96c, 97, 98, 99*, 102, 104a, 113; *hōmərən* L 312, Q 14; *ōmərən* Q 8; *ōmərə* L 369, 372, 422, 424, Q 10; *hōmərə* L 291, 331, Q 29; *hōmərə* L 369, 432, Q 22, 96a; *hōmərən* L 312, Q 15; *hēmərə* L 290; *hū^əmərə* Q 111; **himmeren:** *hemərən* L 282, 286; *hemərə* L 361; *himərə* Q 196, 196a; **hommeren:** *homərə* L 300; *hōmərə* L 331, 382, 386; *humərə* Q 112a; **ruchelen:** *rōxələ* K 314, 317a, 318, 353, 357, 361, L 317, 354, 413, Q 96d, 121, 161, 163, 168, 181, 182, 242; *rōxələn* K 315, 316, L 312, 315; *rōxələ* K 357, 359, L 316a; *rōxələ* K 353, 358, 359, 360, 361, L 269a, 317, 382, 414, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 57, 58, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, Q 1, 2c, 15, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 79a, 80, 83, 88, 94, 94b, 96d, 121, 153, 154, 155, 155a, 157, 157a, 158a, 162, 167, 168, 169, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 188, 198a, 241 (laag keelgeluid);

Kaart 34. BRIESEN

- / briesen
- ▲ bruisen
- = pruisen
- = spruisen
- ◇ pruisen
- ▯ pruisen
- ▯ spruisen
- blazen
- snuiven
- × brullen

rø.xələ Q 76, 168a; *røxələn* L 314, 316, 353; *ryxələn* L 316; **geruchelen:** *grøxələ* P 57, 113; *grøxələ* P 52, Q 84; **richelen:** *rexələ* L 356, 360, 363, 364, 365, 366, 368, 415, 416, 417, 418, P 44, Q 83, 251; *rexələ* L 358, 359, 361, 362, 364, 366, 367, 368, 415, 416, P 53, 55, 57, Q 2, 2a, 3, 5, 72, 81a, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 171, 172; *rixələ* L 313, 352, 364, Q 94; *rixələn* L 355; **rochelen:** *roxələ* L 269b, 294; *roxələn* K 278; **gerochelen:** *groxələ* P 116; **briezen, briesen:** *brizə* P 113, 114, 115, 172, 173, 174, 176a, 177a, 178, 180, 184, 186, 222, 224, Q 95, 156, 159, 164, 165 (*briesen* is eveneens bekend in de bet. van proesten; zie volgend lemma); *brizə* K 357, P 175, 176, 177, 179, 182, 187, 187a, 188, 192, 195, 197, 213, 214, 218, 220, 222, 223, 227, Q 152, 160, 164a, 167, 240, 241; *brizə* P 118, 196, Q 78, 155, 161; *brizə* Q 162; *brēsə* P 52; *breizə* P 219, Q 166, 167; **hinniken:** *henəkə* K 317, 318, 353, L 164, 210, 211, 212a, 246, 266, 270, 271, 291, 360, 372, 377, 378, 386, 414, 425, 432, P 48, 50, 107a, 116, 176, 197, 213, Q 2, 9, 12, 20, 22, 33, 88, 95, 97, 98, 109, 112a, 116, 117a, 121, 156, 199; *henəkən* L 282, 286, 312, 314, 353; *henəʔən* K 278; *henəkə* L

329; *enəkə* Q 11; *enəkə* L 369; *hənəkə* L 15
brenselen: *brensələ* K 317 (frequentatief v van *brensen*, *brinsen*: hoog hinniken); **brense** *brinzə* L 159a, 265; *brenzə* L 265; **honsele** *hənsələ* L 269 (vgl. Rh. Wtb. s.v. *hönsche*, *hünscheln*); **wieëren:** *wiʔərə* Q 20, 35 (vgl. *wiehern*); *wijərə* Q 39.

5.2 BRIESEN (kaart 34 en 35)

(JG 1a, 1b; L 1, a-m; L 22, 21; N 8, 66 en 67; 5)

[Proestend, snuivend of blazend geluid met ne en lippen maken.]

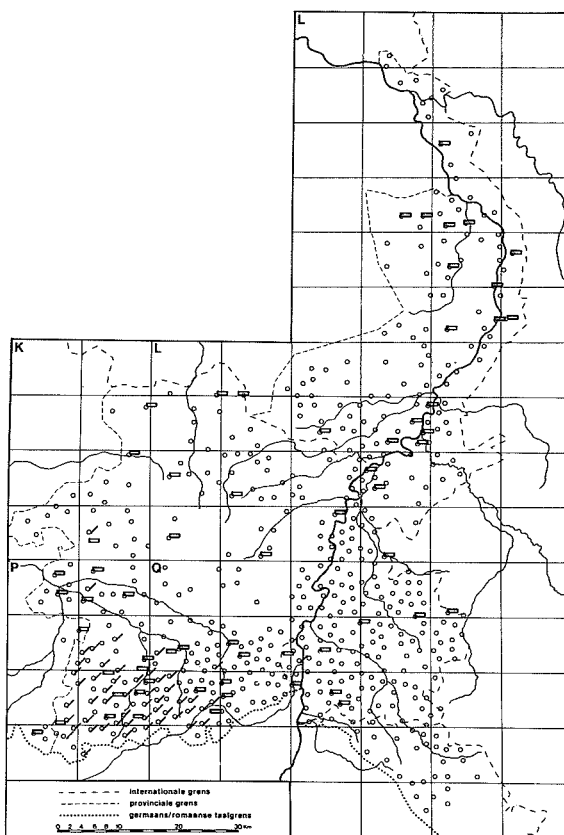
blazen: *bluə.zə* P 187, Q 2a, 91, 160, 161, 16 241; *bluəzə* P 222, 227; *blusə* L 417; *bluq.zə* 165, 188; *blue.zə* Q 168a; *blōʔ.zə* P 113, 18 192; *bloəzə* P 214, 219; *bluq.zə* Q 164; *bluqzə* 162; **briesen:** *brisə* K 317a, L 209, 216, 24 250, 271, 286, 318, 329, 330, 352, 364, 37 381, 434a, P 44, 55, 107a, 176, 183, 193, 19 211, Q 74, 83, 98, 117a, 168, 195; *brizə* L 24 282, P 50, 121, 175, Q 78, 83, 112a; *brisan* 278, L 414; *brisanə* L 325; *brisə* L 328, P 4 179, Q 89, 95, 188; *brizə* K 357, P 188, 192,

Kaart 35. BRIESEN

(betekeniskaart)

/ briesen: hinneken (5.1)

= briesen: proesten (5.2)

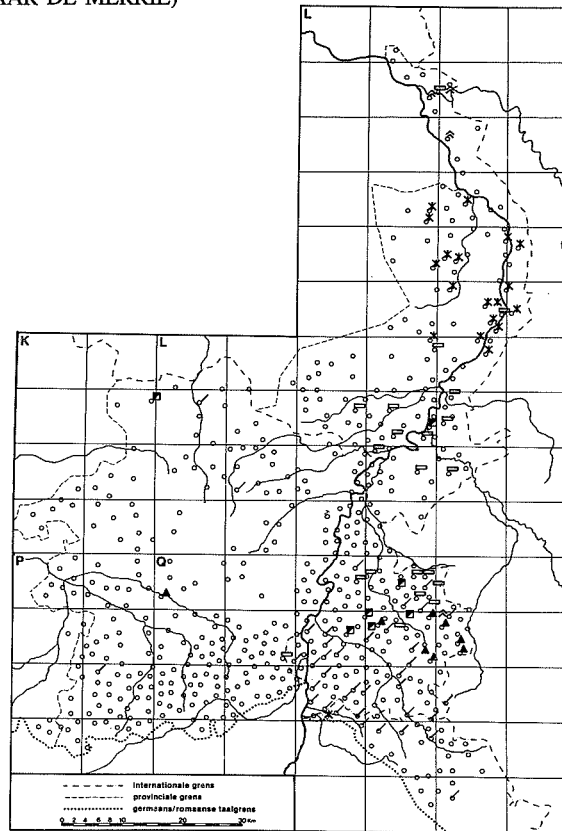
157a, 162, 163; *brēsə* L 267, 269, 323, 417, 419; *brējsə* P 51; *brišə* L 191, 210, 217, Q 196; *brēšə* Q 102; **bruisen:** *brūsə* L 298, 364, Q 20; *brū.sən* L 282, 286; *brū^əsə* L 288, 294; *brusə* L 374; *bruzə* L 332; *bruzən* L 282; *brū.šə* L 421, 423; *brušə* L 371a, Q 7, 8, 11; *bružə* Q 99*; **pruisen:** *prō.sə* K 360, 361, L 413, 414, P 51, 56, 58, Q 1, 2a, 71, 72, 76, 84, 89, 90, 153, 154, 157, 159, 164; *prō.sə* P 52; *prōsə* Q 2c, 74; *prōzə* P 48; *prō^ə.sə* P 55, 57, 121, 184, 187, 188, Q 73, 75, 78, 79, 79a, 80, 152, 156; *prō^ə.sə* P 53, 119, 120, 177; *prō^ə.zə* P 192; *prō^ə.sə* Q 74; *prō^ə.sə* Q 155; *prō^ə.sə* K 359, Q 77, 172; *prō^ə.sə* Q 3, 81a, 82; *prō^ə.sə* Q 83; *prō^ə.sən* L 355; *prō.sə* Q 168a, 170, 171, 175, 178, 179; *prōsə* L 382; *prōjzə* Q 88; *prū.sə* L 353, 354, Q 5, 87, 91, 94; *prū.sən* L 312, 314; *prū^ə.sə* P 175; *prūsə* Q 71; *prusə* K 317, L 416, 418; *prusan* L 315; *prū.šə* Q 96c; *prūšə* Q 193; *prušə* L 290, Q 198; *prāsə* P 172, 173, 176, 176a, 178, 182, 213, 218; *prāzə* P 115; *prau.sə* Q 163, 168, 169, 181, 182, 242; *prausə* Q 72, 162; *prayzə* P 175, 227; *prēsə* P 113, 117, 172; *prēsə* K 318, P 44, 45, 46, 47, 49, 50; *prē.sə* K 357, 358, P 177a, Q 2; *prē^ə.sə* P 118, 118a; *prēsə* K 314, 353; *prēsən* K 315; **sprui-**

sen: *spru.sə* L 317, 319, 362, 369; *sprū.sə* L 358, 359, 360, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 415; *sprusə* L 266, 288, 292a, 318, 374; *spruzə* L 271, 321, 425, Q 14; *sprū.sən* L 316; *sprū.sə* L 370; *sprū^ə.sə* L 356; *sprū.šə* L 371, 421, Q 7, 10, 11, 12, 13; *sprūšən* Q 8; *sprū^ə.sə* L 416; *sprū.zə* L 313, 422; *sprūzə* L 372, Q 9; *sprūžə* Q 6; *sprūžən* L 419; *sprō^ə.zə* L 420; *šprusə* L 293, 295, 322, 325, 329, 382, 427, Q 14, 20, 98, 112a, 121, 197a; *šprusə* Q 94b; *špruzə* L 270, 330, Q 101; *šprūsə* Q 32a, 111, 113, 204a, 248; *šprūšə* Q 96d, 105; **pruisen:** *prō^ə.stə* P 186, 195, 197, 220, 223; *prō^ə.stə* P 224; *prūstə* K 359, L 324; *prustə* L 163, 214, 328, P 222, Q 9, 86; **protsen:** *prōtsə* Q 95; **pruitsen:** *prūtšə* Q 112a; *prutšə* Q 35; **spruitsen:** *sprutsə* Q 32a, 39, 109; **snuiven:** L 354, 362; *snūvə* L 244c, 246a, 248, 289, 422; *snū^əvə* L 288; *snuvə* L 269, 377, 425; *snūvə* L 270, 331, Q 20, 39, 121c; *snuvə* Q 204a, 208; *snū^əvə* L 210, 265; **bleren:** *blērən* L 297; **brullen:** *brōlə* L 313, Q 30, 168; *brōlə* Q 111, 197a; *brələ* L 210; *brələ* Q 93; *briljə* L 331; **jameren:** *jī^əmərə* L 330; **kreunen:** *kriənə* Q 117a; **snorken:** *snō^əkə* Q 110, 252; **snurken:** *snō^əkə* P 227.

I.9

Kaart 36. ROEPEN (HENGST NAAR DE MERRIE)

- / joechelen
- = kraaien
- ▣ hum-, him-, hommelen
- ▲ rauw(el)en
- ≈ runniken
- x schuifelen

5.3 ROEPEN VAN DE HENGST NAAR DE AANKOMENDE MERRIE (kaart 36)

(N 8, 47; N 8A, 1b en 1c)

[Bij het naderen van de hengst joechelt (juicht) de merrie naar de hengst, die deze roep op zijn beurt beantwoordt met onder meer te rauwen, hummelen, joechelen e.d.]

In dit lemma zijn ook de enkele antwoorden uit vraag N 8A, 1c (zachtjes hinniken van de merrie tegen het veulen) ondergebracht, omdat zij enkel in dit kader passen; de gestelde vraag leverde geen enkele specifieke term op.]

joechelen: *juxələ* Q 16, 39, 94b, 96a, 99*, 101, 102, 105, 106, 111, 112a, 112b, 117, 187a, 196, 196a, 197a, 198, 198a, 198b, 200, 202, 204, 210, 222, 247, 247a, 248, 250, 251, 252; *juxələn* L 312; *jugələ* Q 35, 204a; *jūxələ* P 176; *joxələ* L 364; *jəxələ* Q 193; *jəxələ* Q 284; **kraaien:** *krejə* L 269, 291, 320a, 324, 328, 331, 374, 382, 387, Q 94b (uit vreugde hinniken); *krējə* L 163, Q 16, 21; *krejə* L 330, 332; *krējə* L 387; *krēə* Q 39; *krejə* Q 35; *krīə* Q 29, 30, 111, 112a; **giechelen:** *gixələ* L 382, Q 95; **giemelen:** *gimələ* Q 94b

(vgl. du. *gimmeln*: giechelen); **hummele** *həmələ* L 329, Q 33, 98, 101, 106 (vgl. du *hummeln*; klankwisseling met *himmelen* en *hommelēn*; wisseling r-l met *hummeren*, *himmeren* (= *hommeren* in het vorige lemma); **himmelen:** *hmelən* K 278; **hommelen:** *humələ* Q 112a; **hukeren:** P 175; *høŋkərə* Q 94b; **lachen:** *laxən* 278; **michelen:** *mixələ* Q 197a (lachen; vgl. *meckeln*, *mickeln* in het Rh. Wtb.); *migələ* 210, 248; **rauwen:** *royə* Q 109, 121, 121c (et knorrend geluid maken; vgl. *rauen* in het R Wtb.); *rōyə* Q 116; *rayə* Q 112b, 118; *rəə* Q *rəyə* Q 112a; **rauwelen:** *royələ* Q 196; **roepelen:** *rupə* Q 2; *rūpən* L 312; **ruppelen:** *rəpələ* 364; **runnen:** *runə* L 297; **runniken:** *runəkə* 163, 164, Q 118; *runəkə* L 191; **grinniken:** *grnəkə* Q 22; **schreeuwen:** *sxrivə* L 269; **schuiven:** *šūvə* L 215; **schuifelen:** *sxūfələ* L 210, 21 244c, 245, 246, 247, 250, 266, 268, 269, 269 269b, 271, 297, Q 198a; *sxūfələ* L 214, 26 *šūfələ* L 270, 290, 295; **schruivelen:** *šruvalə* 101.

5.4 KWAADAARDIG ROEPEN

(N 8, 47 en 67)

beuken: *bēka* Q 2 (luid schreeuwen); **bulderen:** *bøldarən* L 286, 314; **grinsen:** *grensə* L 416; (**het paard**) **grinst:** *grēst* L 210; **grunselen:** *grønšəla* L 211; **huiveren:** *hēvərə* Q 2c; **jonken:** *jōņkə* Q 193 (janken); **junkerren:** *jyņkərə* P 188, 213; **kwaken:** *kwākə* Q 33; **kaken:** *kākə* L 293; **kweken:** *kwēkə* L 288, 289, 292a, 324, 328, 331, 332, 369, 374; *kwēkən* L 282; *kwēkə* L 329; *kwīkə* Q 72; *kwīkən* L 312; *kwīkə* Q 4; **keken:** *kī.kə* Q 2; **lelijk doen:** *lelək dū^o.n* Q 2; **meken:** *mēka* L 295, 425, Q 14, 32a; *mē^okə* Q 22; *mēkə* L 271; *mīkə* L 424; *miākə* L 270; *mīkə* L 422; **minken:** *meņkə* L 321, Q 9, 14, 111, 112a, 121 (waarschuwend geluid maken van de merrie als iemand het veulen nadert); *mēņkə* P 175; **schreeuwen:** *sxrīvə* K 361; *sxrīvə* P 44; *sxrīvə* K 314, 353; *sxrīv^ouən* L 312; *šriavə* L 264, 317.

5.5 BEVEND SCHUDDEN MET DE HUID

(N 8, 66 en 68)

[Rillen, beven, huiveren, vooral na zware arbeid, bij koude en uit angst.]

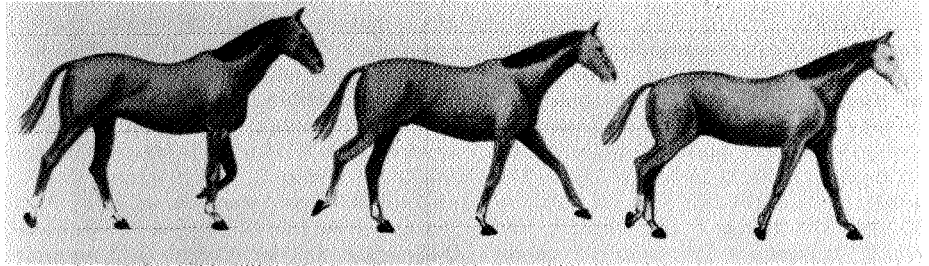
razelen: *rāzəla* L 191, 210, 244c, 246, 247, 266, 268, 269, 270, 271, 290, 293, 322, 329, 331, 332, 382, 422, Q 32a, 33, 39, 71, 95, 98, 101, 109, 111, 112a, 113, 117a, 121, 197a, 204a, 248, 252; *rōzəla* P 176; *roazala* P 188; **rij(e)ren:** *rīrə* L 265; *rī^orə* L 294, 295; *rījərə* L 368; *rījərə* L 317, 324, 325, 382, 416, Q 94b; *reijərə* L 288; *reijəran* L 282; *reijərə* K 361; *rēijəran* L 286; *rōrə* Q 71; (**zich**) **schudden:** *sxōdə* K 278, 314, 353, 357, 359, L 192, 271, 292a, P 44, 222; *sxōdən* L 282; *sxōdə* L 289, 317, Q 9; *sxēdə* Q 2c; *šōdə* L 330, 424, 425, Q 162, 251, 252; *šōdə* L 321, 331, 360, 374, 422, Q 14; *šyda* L 369; *šēdə* L 364, 368, Q 3, 83; (**zich**) **schuddelen:** *sxōdələ* L 269, Q 112b; *šōdələ* Q 121; *šōdələ* L 372, Q 20, 99*, 101, 193; *šōdalan* Q 14; (**zich**) **schudderen:** *sxōdərə* L 288; *šōdərə* Q 101; **vliegen schudden:** *vlēgə sxōdə* L 328; (**zich**) **schudsen:** *šōtsə* Q 117a; (**zich**) **schooieren:** *šūjərə* Q 188; *šūjərə* Q 94; *šōjərə* Q 178; (**zich**) **schuiveren:** *šuvərə* L 387, 424, Q 111, 198b (huiveren, schudden met de huid); **beven:** *bējvə* P 213; *bēvə* P 175; **bibberen:** *bebərə* Q 2, 113; **bibbelen:** *bebələ* Q 162; **daveren:** *dāvərə* L 293; **huiveren:** *hōvərə* P 50; **rillen:** *relə* Q 94b; **trekken:** *trekən* L 314 (van de spieren).

5.6 ZICH OVER DE RUG WENTELEN

(JG 1a, 1b; N 8, 69)

[Geregeld gaan de paarden op hun rug liggen en slaan met de poten in de lucht. Zij doen dit vooral bij jeuk of buikpijn.]

(**zich**) **wendelen:** *wē.ndələn* L 282, 312, 315; *wē.ndələ* K 359, L 352, Q 172; *wēndələn* K 278, 315, L 314; *wē.n^ddələ* Q 75; *wē.ηələ* Q 156; *wē.n^dələ* P 56; *wēnələ* L 413, Q 81a, 82; *wējⁿdələ* P 197; *wējⁿdələ* Q 79a; *wējⁿdələ* Q 152, 153; *wē.ndələ* K 358, 360, L 354, 363, P 51, Q 168a; *wē.ndələn* L 355; *wēndələ* K 357; *wē.n^žələ* Q 76, 77; *wēn^žələ* L 423, Q 155; *wēn^žələ* Q 72; *wēnələ* Q 2a, 71; *wē.nələ* K 361; *wīndələ* L 424; (**zich**) **wentelen:** *wē.ntələ* L 313, 353, Q 3, 158a, 160, 177; *wēntələ* K 314, 317a, Q 83; *wēntələ* L 244c; *wē.n^īələ* Q 73; *wē.nšələ* L 415, 416, 417, 418, Q 5, 178; *wēņkələ* L 414, P 49, 50, 107a, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 213, 214, 218, 219, 227, Q 1; *wē.ņkələ* P 177a, Q 2; *wē.η^okələ* P 187, 188; *wējⁿntələ* P 223, Q 164; *wējⁿntələ* P 222; *wējⁿntələ* P 192, Q 157, 165; *wējⁿntələ* P 220, Q 79; *wējⁿntələ* L 360, 371, Q 74; *wējⁿntələ* L 361, 362, 368; *wējⁿntələ* L 372, 419, 424, Q 6, 7, 9, 10, 12; *wējⁿnkələ* P 58, Q 78; *wējⁿnkələ* P 184, 186; *wējⁿnkələ* P 118, 118a, 119, 177, 195, Q 159, 166; *wēntələ* K 353, 357, L 210, 265, 266; *wēntələn* L 314; *wēntələ* L 324; *wēntələ* K 318, L 192, 246, 247, 269, 271, P 44, 45, 46; *wēntələn* K 316; *wē.ntələ* L 356, 364, 365, Q 154, 157a, 161; *wē.ntələn* L 286, 316; *wē.ntələ* L 163, 191, Q 162, 169; *wēntələ* L 288, 290, 292a, 293, 294, 318, 318b, 321, 322, 325, 331, 374; *wēntələ* L 289; *wē.n^īələ* L 317, 366, Q 80, 156, 167, 168, 182, 240; *wēn^īələ* L 370, 421; *wē.n^īšələ* Q 13; *wēn^īšələ* L 422; *wēn^īšələ* Q 8; *wēnšələ* L 329, 331, 332, 382, 387, 425, Q 9, 14, 20, 32, 32a, 33, 39, 98, 99*, 109, 111, 112a, 113, 198b; *wēnšələ* Q 193; *wēnsələ* L 192, 270, Q 94b, 95; *wē.nšələ* Q 83, 89, 90, 94, 174, 178, 179; *wēnsələ* Q 84; *wēnsələ* Q 87, 91, 96d, 188; *wē.nšələ* Q 171, 175; *wēnsələ* Q 188; *wē^o.nšələ* Q 88; *wē.ņkələ* P 52, 53, 55, 57, Q 2a; *wējⁿkələ* L 268, 295, 329, P 48; *wējⁿntələ* L 359; *wējⁿntələ* L 358; *wējⁿntələ* L 367, 369; *wējⁿntələ* L 420, Q 11, 96c; *wējⁿntələ* P 47; *wi.ntələ* Q 181, 241; *wi.n^īələ* Q 163; *wi.ņkələ* Q 242; *wōnšələ* Q 101; (**zich**) **draaien:** *drējⁿ* P 176; (**zich**) **ombriuen:** *ombrūjə* Q 98, 111 (*bruien:* vallen); *ombrūjə* Q 197a; *ombrūjə* Q 252; *ombrōjə* Q 198b; (**zich**) **rollen:** *rōlə* Q 2; *rōlə* Q 252; (**zich**) **schokkelen:** *sxukələ* Q 251; (**zich**) **schuibelen:** *šj^obələ* Q 204a (frequentatief van schuiven; Rh. Wtb.: *schubbeln*); *šybələ* Q 252; (**zich**) **schullen:** *sxōlə* Q 112b (Rh. Wtb.: *schöllən*); *šōlə* Q 117a, 121, 121c; *šōlə* Q 112a; (**zich**) **trullen:** *trōlə* P 48, Q 2c, 101, 168a, 197a, 248; *trōlə* K 278, L 314; *trōlə* Q 111, 198b; *trələ* L 368; **tuimelen:** *tōj^omələ* K 353.

Afb. 7. stapvoets gaan

5.7 DE EERSTE UITWERPSELEN VAN HET VEULEN

(N 8, 58)

[Zij vormen een zwarte, kleverige stof.]

pek: L 318, Q 39, 117a; *pek* K 278, 318, L 163, 214, 265, 270, 288, 293, 368, P 44, 188, 222, Q 98, 101, 113, 204a; *pēk* L 322, 324, 325, 331, 332, 364, 416, 425, Q 86, 111; *pek* L 244c, 247, 295; *pēk* L 289, 290, 292a, 294, 321, 329, 330, 374, 382, Q 14, 20, 83, 94b, 111, 112a, 112b, 251b; *pē^ok* Q 72, 252; *pek* L 191, 268; *pēk* Q 109; *pē^ok* Q 112a; *pē^ox* Q 121; *pī^ok* Q 32a; *pia.k* Q 2; **darmpek:** *der^ompēk* L 210, 271, 282; *dēr^om-* L 286; *der^ompēk* L 331; **pek^omest:** *pek^omest* L 210; **beestkeutel:** *bestkō^oal* K 314; **drek:** *drek* K 357, 359; **erfdrek:** *er^ofdrek* Q 193, 198b; **erfpacht:** *er^ofpax* Q 96d; **erfstront:** *er^of-strōnt* Q 96d; **eerste mest:** *r^o.rstō mest* Q 3; **geboortestront:** *gabōrtastrōnt* L 312; **klit:** *klet* L 318; **mest:** *mēs* Q 33, 121c; **kwaad mest:** *kōt mēs* Q 162; **zwart mest:** *zwat mēs* Q 83, 94; **schijt:** *šit* Q 112a; **slijmer:** *slēmār* Q 2c; **stop:** *stop* L 424, P 175; **stopsels:** *stōpsēls* P 213; **teer:** *tēr* P 48; **(het) zwart:** *zwart* L 360.

5.8 UITWERPSELEN VAN HET PAARD

(A 9, 24b)

keutelen: *kōtālā* L 289a, 332; **keutels:** *kōtāls* L 267; **paardskeutel:** *pērtskōtāl* L 293, 318b, Q 105; *perts-* L 213; *pērs-* L 374, 385, 425, Q 38, 96b; *pērs-* L 322, 322a, 429a, Q 17; *pērs-* Q 193; *pēts-* Q 101a; *pēš-* Q 109; *pēškōtāl* Q 34; *pērtskōtāl* L 369a; **paardekeutelen:** *pērdakōtālā* L 268; **paardskeutelen:** *pērtskōtālā* Q 202; *pērs-* L 288b, 289, 318, 326, 328, 373, 375, 376, 378, 428; *pērs-* L 290, 320, 327, 373, 377, 381, 426; *pērts-* Q 95; *pērs-* Q 96a, 102; *pē^ots-* Q 113, 118, 119; *pe^ots-* Q 222; *pērs-* L 386, Q 19, 101, 111*; *pērs-* Q 99, 100; *pērs-* Q 196; *pēš-* Q 35; *pērtskōtālā* L 292a; *pēts-* Q 211; *pe^ots-* Q

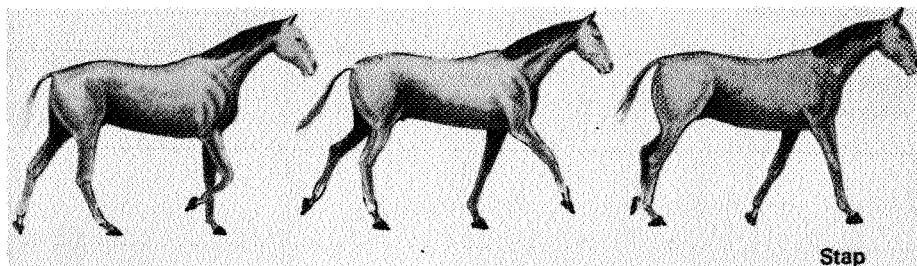
201; *pēts-* Q 203, 208; *pēš-* Q 14, 15; *pēš-* L 429, 433, Q 32a, 36, 98; *pēš-* Q 31, 32, 33; *pērtskōtālā* L 269; *pērs-* L 329, 381a, 381b; *pērtskōtālā* L 431; *pērtskōtālā* L 289; *pī^ors-* Q 195; **paardskeutels:** *pērtskōtāls* L 271; *perts-* L 192, 214; *pērs-* L 246, 266; *pēš-* L 432a; **paardemest:** *pērdālest* L 217; **paardsmest:** *pērtsmest* L 210; *pēš-* L 432a; **paardemop:** *pērdāmōp* L 209; *pērdāmōp* (mv.) L 164, 295, 329; **paardsmop:** *pērtsmōp* L 330; *pērs-* L 244c; *pērtsmōp* (mv.) L 270; *perts-* (mv.) L 214a, 296; *pērs-* (mv.) L 298, 320, 377; **paardsstront:** *pērtstrōnt* L 382; *pērs-* L 326; *pērs-* L 192a; *pērtstrōnt* L 215a; *pērsstrōnt* Q 103; *pēš-* L 430; *pēš-* Q 18; *pērsstrōnt* Q 102, 196; *pī^ors-* Q 195; **paardeviijgen:** *pērdāvīgā* L 295, Q 109; **paardsviijgen:** *pērtsvīgā* Q 113; *pērs-* Q 99.

5.9 LOPEN

(JG, 1b; N 8, 81a en 82)

[Uit de gevraagde toelichting en bij vraag N 8, 82 blijkt dat *gaan* de betekenis van „stappen”, „stapvoets gaan” heeft, *lopen* die van „snel lopen” of „draven”.]

lopen: *lāppā* L 292a; *lōy.pā* L 317, 368, 370, 371, 372, 420, 421, 422, 423, 424, Q 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 88, 96c, 160, 164, 165, 166, 167; *lōy.pā* L 319, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 415; *lōypā* L 425, P 120, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 223, Q 74, 78, 79a, 152, 153, 156, 157, 159; *lōypā* L 356, P 118, 118a, 121; *lōypā* Q 79; *lōy.pān* L 419, Q 8; *lō.pā* Q 75, 76, 77, 80, 83, 84, 87, 89, 91, 94, 154, 155, 157a, 161, 162, 163, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 188, 241, 242; *lōpā* P 48; *lōpān* K 278, L 315, 353; *lōypā* P 119, 177, Q 73, 158a; *lūpā* L 413, 414, P 44, 46, 47, 113, 115, 117, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 179, 180, 182, 218, 219, 224; *lūpā* P 177; *lūpān* K 316; *lū^opā* Q 240; *lū^opān* K 316, L 355; *lupā* K 359, 360, 361,

L 352, P 51, 55, 56, 57, 58, Q 2, 2a; *lūpā* P 52, 53, 118a; *luapā* K 314, 317a, 318, 353, 357, 358, L 316, 354, P 45, 49, 50; *luā.pā* L 313; *luapān* K 315, L 282, 286, 314; *luā.pān* L 312; *luūpā* P 214, 227; **belsen:** *bē.lā* Q 83 (driftig lopen); **jagen:** *jō.gā* Q 90 (snel lopen); *jōgā* Q 90.

5.10 STAPVOETS GAAN

(N 8, 81a)

[De langzaamste gang van het paard (stap, draf, galop) waarbij de vier voeten in de volgende volgorde opgeheven en weer neergezet worden: links achter, links voor, rechts achter, rechts voor, links voor, rechts achter, rechts voor en links achter. Zijn de vier hoefslagen niet duidelijk hoor- en zichtbaar, dan noemt men de stap onregelmatig.

Zie afbeelding 7.]

stappen: *stapā* K 314, 317, 318, 357, 361, L 163, 191, 210, 214, 246, 247, 265, 268, 269, 271, 289, 317, 318, 321, 360, 364, 368, 369, 374, 414, 416, 422, 424, 425, P 44, 48, 107a, 176, 188, 222, Q 2, 2c, 3, 72, 86, 94, 94b, 95, 96d, 162, 198b; *stapān* K 278, L 282, 286, 312, 314, Q 14; *štapā* L 270, 294, 295, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 382, 387, Q 20, 32, 32a, 33, 39, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 113, 117a, 121, 193, 204a, 248, 251; **stapvoets gaan:** *stap>vuts* *>gōn* K 353; *stap>vuts* *>gō^o.n* L 312; *stap>vōts* *>guā.n* Q 188; *štap>vōts* *>gōn* L 382; **stapvoets (gaan):** *stap>vōts* L 266; *štap>* L 290; **(stapvoets) gaan:** *gōn* L 192, 244c, 288, 289, 292a, 293, 322, 328, 332, Q 197a; *gō* Q 39, 111; *gōn* P 50, Q 71; *gōn* Q 96d; *gō^o.n* K 361; *gō^o.n* P 176; *gū.n* L 372; *jūā* Q 252; *gū^o.n* L 317; *gū^o.n* L 364; *guan* Q 178; *gōnⁱ* Q 2; **ploegsgang:** *ploxsganj* Q 121c (de stap van het paard als het voor de ploeg gespannen is).

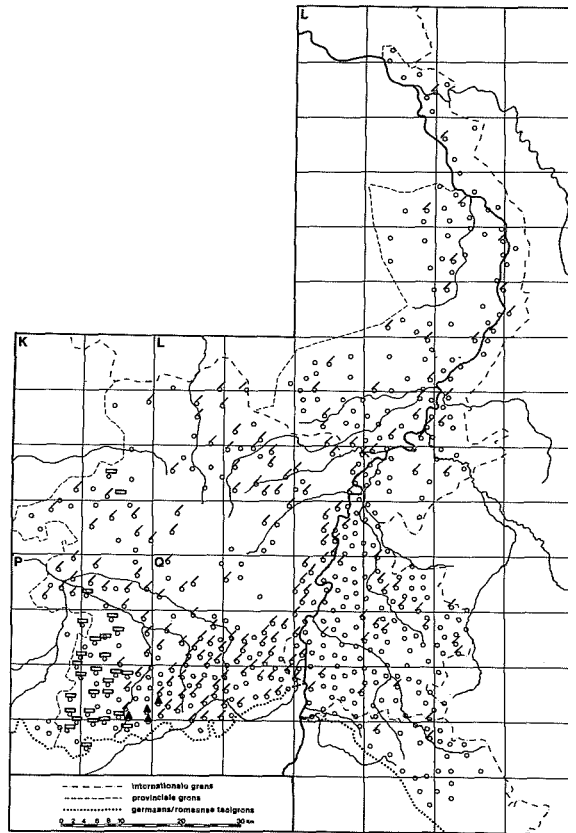
5.11 OP EEN SUKKELDRAFJE LOPEN

(N 8, 81a, 81d en 83)

schakken: *šakā* L 290, 382, Q 2c; **schokken:** *sxōkā* Q 86; *sxō^oā* K 353; *šōkā* L 192, 328; *šukā* L 293; **schokkelen:** *sxōkālān* L 314; *šōkālā* Q 32a, 117a; **het schokjes lopen:** *bā sxōkskas lūpā* P 48; **met schokjes lopen:** *met šokskas lōypā* L 416; *met šokskas lō.pā* Q 162; **op een schokje schokken:** *op ā šōkskā šōkā* L 271; **sukkelen:** *sōkālā* L 270, 321, 330; *sigālā* Q 2; **op een drafje gaan:** *op ējn drefkā gōn* L 269; **op een drafje lopen:** *op ān drefkā lōy.pā* L 368; *op ān drefkān lū^o.pā* L 312; **op een klein drafje lopen:** *op- ā klejn drefkā lōypā* P 188; **op zijn gemak gaan:** *op zē gēmak gōn* K 278; **op het gemak gaan:** *up t gēmak gōn* K 353; **op het gemakje gaan:** *op t >gēmakskā gōn* K 359; **op het gemak lopen:** *op t gēmak luūpā* P 213; **op zijn gemak lopen:** *op >zān gēmak lōypā* L 360; **op zijn gemakje lopen:** *op zi gēmakskā luapān* L 282; **bommelen:** L 330; *bōmālā* L 382; **niet doorzetten:** *ne dōrzetā* P 44; **langzaam draven:** *lanksām drāvā* Q 101; **licht draven:** *lix drōvā* Q 162; **luiweg draven:** *lōwex drāvā* K 361; **langzaam lopen:** *lanśām lōypā* L 425; *lanśām lō.pā* Q 83; **schobben:** *sxubā* K 314; **slenteren:** *slentārā* L 422; **stilletjes gaan:** *stelakās gōn* P 213; *stelā^oās gōn* K 278; **voetje voor voetje gaan:** *vyū^ā vōr vyū^ā gōnⁱ* P 175; **schokkelpaard:** *šokālpērt* Q 111; **op een drafje:** *op ān drefkā* L 325, 329, Q 99*, 193; *op ān drefkān* K 278; *op ā drefkān* L 286; **bommeldrafje:** *boymāldrāfkā* L 369; **op een hondsdrافje:** L 374 (onregelmatige stap of draf als bij een hond); **op een klein drafje:** *op ā klejn drefkā* Q 94b; **kort drafje:** *kōt drafā* P 222; **passendraf:** *pasāndrōf* Q 3; **op het gemakje:** *op t >gēmakskā* P 175; **op zijn gemak:** *op zā gēmak* P 107a; **op een schok:** *op ēnā šōk* L 244 (*schok*: sukkeldraf); **op een schokje:** *op ā sxōkskā* K 278, L 163, 191, 247; *op- ā sxōkākā* P 176; *op ā šōkskā* L 364; *op ā šōkskā* L 214, 246,

Kaart 37. DRAVEN

- / draven
- = draffen
- ▲ draften

265, 295, Q 94b, 112a; **op een sukkel(draf):** *op en ə səkəl* L 266; **sukkeldraf:** *səkəldraf* Q 204a; **sukkeldrafje:** *səkəldrefkə* L 322, 331, 332, Q 240.

5.12 DRAVEN (kaart 37)

(JG 1b; N 8, 81b en 81d)

[In draf gaan, een actieve twee-tempogang, waarbij een diagonaal benenpaar gelijkmatig wordt opgeheven en weer neergezet, bijv. eerst linkervoorbeen en rechterachterbeen, daarna beide andere benen, met daartussen een zweefmoment.

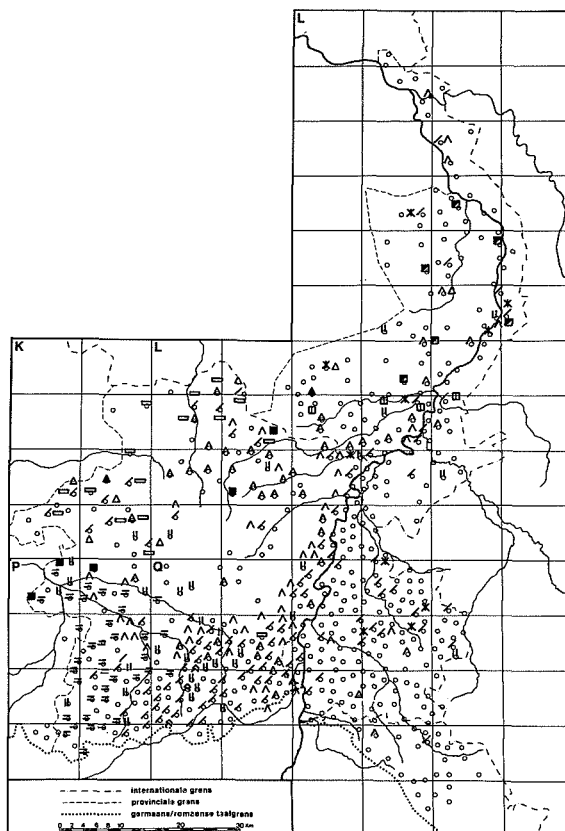
Zie afbeelding 8.]

draven: *drāvə* K 353, 358, 359, 360, 361, L 163, 191, 210, 214, 246, 247, 265, 266, 268, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 294, 295, 313, 317, 318, 318b, 319, 321, 322, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 382, 387, 413, 414, 415, 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, Q 2, 2a, 2c, 6, 7, 9, 10, 11,

12, 20, 32, 32a, 33, 39, 88, 94b, 95, 96c, 98, 99* 101, 109, 111, 112a, 113, 117a, 121, 121c, 197a 204a, 248, 252; *drāvən* L 282, 286, 312, 314 315, 316, 356, 419, Q 8, 14; *drāvə* L 352, Q 73 *trāvə* Q 251; *drq̄və* K 314, 318, P 58, 119, 120 121, 177, 184, 186, 188, Q 1, 3, 71; 72, 74, 75 76, 77, 78, 79, 79a, 80, 83, 84, 86, 87, 88, 89 90, 91, 94, 96c, 96d, 152, 153, 154, 155, 156 157, 157a, 158a, 159, 160, 162, 163, 164, 165 166, 167, 168, 168a, 169, 170, 171, 172, 174 175, 178, 179, 181, 182, 188, 193, 198b, 240 241, 242; *drq̄vən* K 278; *drq̄.və* K 357; *dr̄q̄v.* Q 161; **draffen:** *drafə* K 318, P 50, 107a, 113 115, 117, 118, 118a, 172, 173, 174, 175, 176 176a, 177a, 178, 179, 180, 182, 184, 213, 214 218, 219, 223, 224, 227; *drafən* K 316; **draften** *draftə* P 197, 220, 222; *drq̄ftə* P 195; **lopen:** *lq̄m pə* L 288, 293, 324, 331; *lq̄pə* Q 198b; *lū̄pə* I 244c; *luapə* K 353; **hard lopen:** *hā.ri luə.pən* I 312; **hel lopen:** *hə.l lupə* L 354; **in de draf lo pen:** *en dən draf luapə* K 317a.

Kaart 38. GALOPPEREN

- ∠ galopperen
- = galoppen
- ▣ in (volle) galop (gaan/lopen)
- x drieslag en sst.
- ∧ viervoetig (gaan/lopen)
- △ viervoets (lopen)
- ∞ viergevoets (lopen)
- ▲ te viervoet (lopen)
- ▢ vierklauwens en sst.
- viersprong(s) en sst.
- ▣ vierkappens en sst.
- ▣ vierhakkig gaan

5.13 GALOPPEREN (kaart 38)

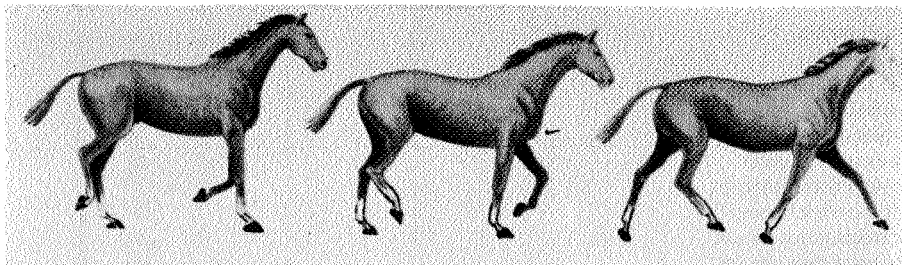
(JG 1b; N 8, 20, 81c, 81d, 81e en 81f)

[De galop is een drie-tempogang. Het paard beweegt met lange, gelijkmatige passen en leidt met één van de voorbenen. Beginnend met het rechter voorbeen gaat het als volgt verder: links achter (linker diagonaal), rechts achter en links voor, gevolgd door een zweefmoment. Bij het grootste aantal paarden hoort men drie hoofslagen (zie *drieslag*), waarbij de nederzetting van de twee voeten overkruis geschiedt. Enkel bij de galop van zeer goed gedresseerde manègepaarden worden de vier hoofslagen gehoord. Dit laatste heeft niets te maken met „vierkappens, vierklauwens of viervoetig lopen”, wat „snel lopen” betekent.

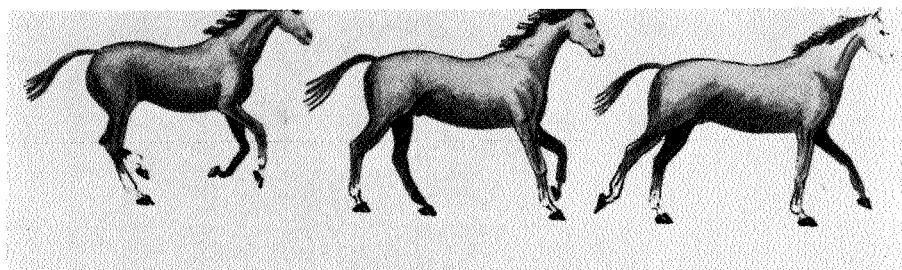
Zie afbeelding 9.]

galopperen: L 271, 330, 331, 382; *galō pērā* K 317, 318, 361, L 413, 422, Q 9, 10, 11, 71, 88, 91, 101, 109, 117a, 171, 174, 175, 193, 198b; *galō pērā* K 357, 358, L 322, Q 111; *galapērā* L 329, Q 32, 32a, 33, 87, 94, 94b, 95, 96d, 98, 101, 112a, 113; *galapērān* L 312, Q 14; *galapē*².

rā Q 83; *galo pīērā* Q 178; *galō pīē.rā* P 177; *galō pīērā* Q 169; *galā pīērā* Q 76, 77; *galā pīē.rā* Q 168; *galā pīrā* Q 84, 170; *galā pīrā* L 210; *galo pīre* P 119; *galō pīrā* Q 159; *galā pīrā* Q 156, 157, 240; *galo pīrā* Q 167; *galō pīrā* P 177, 186, 192, 223, Q 79a, 153, 160, 163, 164, 165, 166, 241; *galo pīrā* P 195, 197, Q 158a, 181; *galā pīrā* Q 162; *galo pīre* P 119; *galopērā* L 313, 371, 372, 374; *galopērān* L 286; *galopērān* L 316, 419; *galopērā* Q 99*; *glōpērā* L 268, 424; *galopēērā* Q 75, 80; *galopēīārā* Q 72; *galopēīrā* P 176; *galopērān* Q 8; *galopērā* L 246; *galopēīrā* Q 20; *galopērā* L 369, 416, Q 172; *galopērā* L 317; *galopēīārā* K 353; *galopīrā* L 191, P 222; *jālopērā* Q 252; *jālopērā* Q 121; *jālopēīārān* K 314; **galoppen:** *ga lōpā* P 49, 50, 172, 175, 176, 179, 180, 187, 188, 213, 214, 218, 219, 224, 227, Q 2, 152; *galōpā* P 44, 47, 50, 52, 53, 55, 58, 107a, 113, 117, 118, 118a, 120, 121, 173, 176a, 177a, 178, 182, Q 73; *galopā* P 115; **in galop gaan:** *en ga lōp gōn* L 269, 324; *en galop -gōn* L 370; **in galop lopen:** *en ga lōp lūpā* L 414; *en ga lōp luapā* L 265; **op een drieslag gaan:** *op nā dreīslāx gōn* L 288

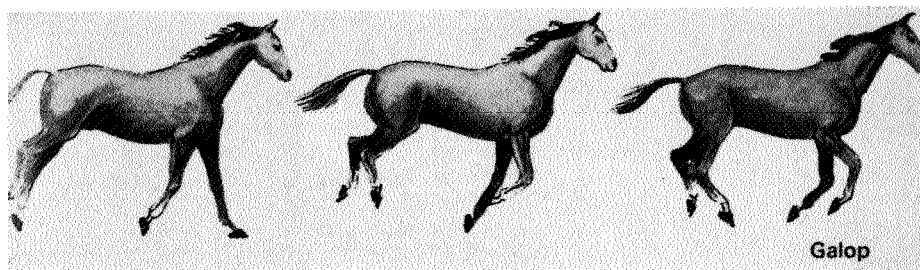
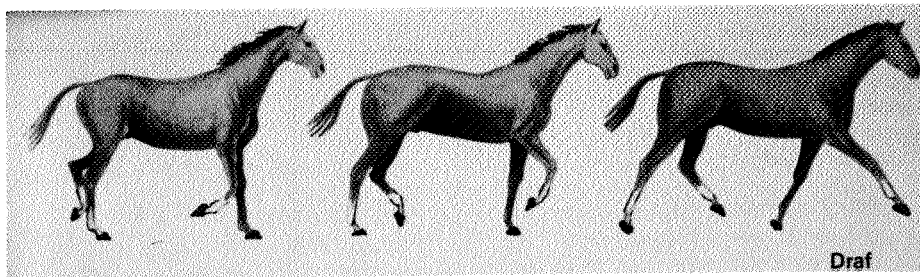
Afb. 8. draven

Afb. 9. galopperen

(het paard beweegt de voorpoten tegelijk en de achterpoten beurtelings); *op en drijslax* ~ Q 101; *op en drijslax* ~ L 210; **op een drieslag lopen:** *op en drijslax lōpə* Q 20; **drieslag maken:** *drijslax mākə* L 322; **drieslagen (ww.):** *drijslax gə* Q 112a; **driestappen (ww.):** *drijslax* Q 162; **vierhakkig gaan:** *vērhekex gōn* L 322 (in galop; vgl. *vierkappens*); *vērhekex* ~ L 318b, 324, 331; **vierkappens lopen:** *vīrkapəs lōpə* L 317; **vierkappens springen:** *vī.rkapəs spreŋə* P 44; **vierklauwens lopen:** *vīrkļawəs lōpə* L 317 (vgl. *vierkappens*, *viersprongs* en *viervoets*); *vīrkļawəs lōpən* K 278; *vīrkļawəs lu.pə* L 313; *vīrkļawəs lu.pə* K 317a; *vīrkļawəs* ~ K 314, 353; *vīrkļawəs lu.pən* L 282, 286, 312, 314; *vīrkļawəs lu.pə* K 361; **vierklauwens springen:** *vīrkļawəs spreŋə* K 358; **viervoetig gaan:** *vīrvōtəx gōn* Q 94b, 96d; **viervoetig lopen:** *vīrvōtəx lōpə* Q 13; *vīrvōtəx* ~ L 317; *vīrvōtəx* ~ L 422; *vī.rvōtəx lōpə* P 120, 121; *vīrvōtəx* ~ Q 74; *vī.rvōtəx* ~ P 119; *vīrvōtəx* ~ L 325, 332, Q 96c; *vīrvōtəx lōpə* L 356; *vīrvōtəx lōpə* Q 94; *vīrvōtəx lōpə* P 58; *vīrvōtəx lō.pə* Q 179; *vīrvōtəx* ~ Q 172; *vīrvōtəx* ~ Q 75; *vīrvōtəx* ~ Q 3, 84, 89, 90; *vīrvōtəx lo.nə* Q

87, 91; *vīrvōtəx lōpən* L 315; *vīrvōtəx lōpə* L 413; *vīrvōtəx lō.pən* L 355; *vīrvōtəx lu.pə* L 318; *vīrvōtəx lu.pən* L 316; *vīrvōtəx lu.pə* L 354; *vīrvōtəx lōpə* L 416; **viervoets lopen:** *vīrvōtəx lōpə* L 288; *vīrvōtəx lōpə* L 352; *vīrvōtəx lu.pə* K 357; *vīrvōtəx* ~ K 314, 318; *vīrvōtəx lu.pən* L 282, 286, 314; *vī.rvōtəx lu.pə* K 361; *vīrvōtəx* ~ L 359, L 352; **viervoetsig lopen:** *vī.rvōtəx lōpə* P 118; **drieslager:** *drijslax gə* Q 117 (paard de drieslag maakt; vgl. *driestapper*); **driestapper:** *drijslax gə* Q 168; **viervoeter:** *vīrvōtəx* L 109 (paard in galop); **(een) viervoetige:** *vīrvōtəx gə* L 423; **(op de, een) drieslag (lopen):** *drijslax* L 271; *op en drijslax* L 374; *op en drijslax* L 210; *drijslax* L 270; *drijslax* Q 112; **(in) galop (lopen):** *ga lōp* K 360, P 174, 220, L 157a; *galop* P 48; **in galop (lopen):** *en ga lōp* Q 2a, 83; *e ja lōp* Q 2c; *in ga lōp* Q 161; *en ga lōp* Q 2a, 83; *e ja lōp* Q 121c; *en galop* L 360, L 96c, 182; *en* ~ P 184, Q 7, 72; **in de galop (lopen):** *en ə ga lōp* P 57, Q 78, 154, 155; *en* ~ Q 79; *en də galop* P 177a; *en ə* ~ Q 168a; **in volle galop (lopen):** *en vōlə ga lōp* Q 157a; *en vōlə galop* Q 89; **viergevoets (lopen):** *vīrgəvōtəx* Q 154, 161, 164; **vierkappens (lopen):** *vī.rka*

pās P 51; *vir-* P 47; *vēr-* L 364; **te vierklauw (lopen):** Q 86; **vierklauwens (lopen):** *vīrklōs* K 359; *vīrklāvās* K 315; *vērklauās* L 317, 361; (**in een**) **viersprong (lopen):** *vērspron* L 247; **viersprongs (lopen):** *vīrsprōņs* L 214; *vēr-* L 271; *ver-* L 244c; *vēršprōņs* L 290, 293; **te viervoet (lopen):** *tā vīrvūt* K 316; *tā vērvōt* L 289; **viervoetig (lopen):** *vīrvūtāx* Q 77, 79a, 80, 174, 178; *vir-* L 163; *vīrvytāx* Q 76, 175; *vir-* L 191, 192; *vērvōtēx* L 270, 290, 294, 295, 321, 328, 329, 330, 370, 372, 374, 419, 421, Q 6, 99*, 111, 112b, 248; *vērvōtāx* L 371, 424, Q 9, 10, 88, 188; *vēr-* Q 7; *vērvōtēx* L 420; *vīrvūtāx* Q 83; *vīrvūtēx* L 316, P 55, 56; *vī.rvūtēx* P 52, 53; *vērvōtēx* L 317, 319, 369; *vēr-* L 266; *vī.rvōūtāx* Q 79; *vīrvūtāx* Q 84, 171; *vērvētēx* L 360, 363, 365, 366; *vērvētāx* L 358, 359, 361, 362, 367, 368; **viervoetig op loop:** *vī.rvytāx op lyp* P 118; **viervoete weg:** *vī.rvūtege wē.x* P 177; **viervoets (lopen):** *vīrvūts* K 359; *vērvōts* L 266, 318b, Q 197a.

5.14 TEGELIJKERTIJD GALOPPEREN EN DRAVEN

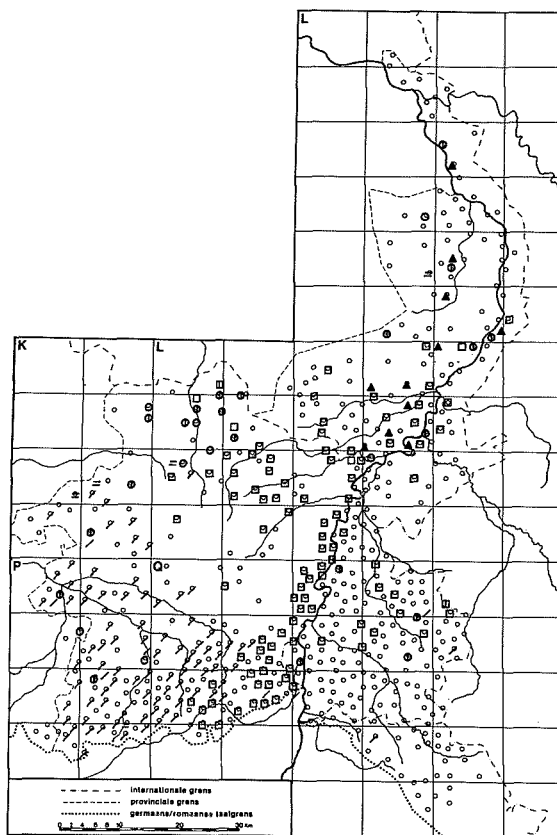
(N 8, 20, 81c en 81e)

[Gelijktijdig galopperen en draven, bijv. met de voorpoten galopperen en met de achterbenen draven, ofwel afwisselend draven en galopperen. De correspondenten kennen hiervoor weinig specifieke woorden: enkel *fetteren* en *springen*. Er komen wel een aantal klanknabootsende woorden voor in de betekenis „snel, wild lopen”.]

doorbreken: *dōrbrekā* P 44 (het paard is als het ware niet in toom te houden; vgl. *doorlopen* en *doorslaan*); **doorlopen:** *dōr²xlōpā* Q 112a; **doorslaan:** *dōrslōn* L 331; **driesprong maken:** *drišprōņk māka* Q 111; *dreišprōņk mō²kā* Q 193; **fetteren:** *fētārā* Q 94b, 109, 111, 113, 117a, 204a; **flouteren:** *floutārā* L 332; **jekken:** L 329; **ketteren:** *ketārā* L 266; *kedārā* L 382; **klabatteren:** *klabatārā* L 425, Q 111, 112a, 117a (wilder dan galopperen); *klabatārān* L 382; **klabeteren:** *klabētārān* Q 14; **klabetteren:** *klabetārā* L 424, Q 98; *klabetārā* L 364; **klavetteren:** *klavētārā* L 270, 321 (lawaaierig, wild lopen); *klavētārā* L

Kaart 39. OP HOL SLAAN

- op (de) hol (gaan, zijn)
- ◊ op hol slaan, slagen
- op (de) loop (gaan, zijn)
- ▣ op loop slaan
- ∕ lopen gaan
- = gaan lopen
- ▲ klater(en) en sst.

288; **klabieten:** *klabitərə* Q 32a, 39, 113, 251 (draven met tussenslag); *klābitərə* Q 204a; **klawieten:** *klawitərə* P 107a (snel lopen met de vier poten tegelijkertijd); *klawitərən* K 278; **klabodderen:** *klabōdərən* L 282 (zeer wild lopen); **klavatsen:** *kalavatsə* L 368 (wild lopen en de hoeven met veel lawaai op de grond ploffen); **kletteren:** *kletərə* L 416, Q 98 (de hoeven kletterend neerzetten); **overslaan:** *qivərsləən* P 50; **springen:** *spreŋə* P 213; **wild galopperen:** P 175; **driespringer:** *drišpreŋgər* Q 20 (paard dat de driesprong maakt); **springer:** *spreŋər* L 424; *spreŋər* Q 2; **driesprong (maken):** *drišprəŋk* Q 39; *drēi-* L 290; *drēi-* Q 121; **hondsdrif:** *hōns-draf* P 188 (onregelmatige stap); **(op een) katefak (lopen):** *katəfak* L 331; **korte galop:** *kortə galəp* Q 95.

5.15 OP HOL SLAAN (kaart 39)

(JG 1a, 1b; N 8, 81f)

[Aan het hollen gaan, niet meer aan het commando gehoorzamen.]

op hol gaan: *op hō.l gō².n* L 315; *op hō.l gō¹.n* P 121; *up hōl gō¹.n* K 278; **op hol slaan:** *op hōl*

slō¹.n L 191, 246, 265; *op hō.l slō¹.n* L 316; *q. hō.l slō².n* L 313; *op hō.l* ~ L 312, 314; *op hē slō².n* K 278; *op hōl slō¹.n* Q 95; *op hōl slō².n* L 282, 286; *op hōl slō².n* P 176; *op hōl slā* P 48; *q. hōl slō¹.n* L 270, 295, Q 14; *op hōl* ~ L 329; *q. hōl slō¹.n* Q 112a, 112b; **op hol slagen:** *op hē slō².n* K 317; *op hōl slāgə* K 357; **op hol zijn:** *q. hōl zī.n* L 314; **op de klater gaan:** *op də klātə gō¹.n* L 246, 266, 270; *op ə klātər* ~ L 290, 292; 322, 328; **op de klater slaan:** *op ə klātər slō¹.n* L 292a; **klateren (ww.):** L 192; *klātərə* L 292a; **op (de) loop gaan:** *op ə lō¹.p gō².n* L 312; *op ə lō¹.p gō¹.n* L 332; *op lō¹.p gō¹.n* L 316, 352; *op lō¹.p* ~ Q 181; *op də lō¹.p gō¹.n* Q 98; *op ə lō¹.p* ~ L 288; 290, 292a, 294, 318, 321, 322, 324, 325, 328; 331, 382; *op də lō¹.p* ~ L 271, 295, 318b, 425, C 109; *op -də lō¹.p* ~ Q 14; *op də lō¹.p* ~ Q 20; *q. də lō¹.p gō¹.n* Q 33; *op də lō¹.p gō¹.n* Q 113, 117a; *q. lō¹.p gō¹.n* Q 158; *op ə lō¹.p -gō¹.n* L 319, 369, 370; 371, 420, Q 7, 8, 9, 10, 11, 12, 88, 96c; *op -d lō¹.p gō¹.n* Q 96d, 99*, 101; *op ə lō¹.p -gō¹.n* Q 13; *op də lō¹.p gō¹.n* Q 32a; *op lō¹.p -gō¹.n* C 162; *op lō¹.p -gō¹.n* Q 167; *op lō¹.p -gō¹.n* L 413; *op ə lō¹.p* ~ L 317; *op ə lō¹.p* ~ L 419, 422; 424; *op ə lō¹.p gō¹.n* L 372; *op lō¹.p -gō¹.n* Q 161

op lō.p >gua.n Q 177, 188; *op ə lōip* ~ L 421, 423; *op lō.p >guən* Q 174, 179; *op >də lō.p >gua* Q 175; *op lō.p >gue.n* Q 178; *op lōip* ~ Q 172; *op lō.p >guən* Q 242; *op lō.p >guən* Q 241; *op liap >gū^o.n* L 355; *op lē.p >gū^o.n* Q 170; *op lē.p >gue.* Q 171; *op lē.p >gē.n* Q 89; *op lēp guen* Q 86, 90; *op ə lē.p >gū^o.n* Q 3; *op >də lē.p >xuən* Q 91; *op lēp guen* Q 86, 90; *op ə lē.p >gō^o.n* L 360, 367, 368, 415; *op ə lē.p >gū^o.n* L 359; *op ə lē.p >gū^o.n* L 363, 364, 365, 366; *op ə lēip gū^o.n* L 416; *op ə lē.p* ~ L 356; *op ə lup >gō^o.n* L 362; *op ə lup >gū^o.n* L 358; **de loop opgaan:** *də lōip* *op >gō^o.n* Q 95; **op loop slaan:** *op luap stō^o.n* L 282; *op lōp slō* Q 117a; **(het is) lopen:** *lō.p* L 421; *lōp* P 181; *lōp* Q 251; *lup* K 361, P 58; **lopen gaan:** *lō.p gōn* P 175; *lōp* ~ Q 248; *lup* ~ P 213; *luap* ~ K 318; *luapən* ~ K 315; *lōp* *gō* Q 112a; *lōfō jō* Q 121; *lōp* *gō.n* P 118, 121; *lō.p* ~ Q 75, 83; *lōp* *gōn* P 188, 222, Q 71, 72, 74; *lup* ~ P 46, 48, Q 2c; *luap* ~ P 45, 50; *lup* ~ P 57; *lup* *gōn* Q 2a, P 53, 55; *lup* ~ P 52; *lup* *gō* P 227; *lōp* *gō.n* Q 78, 156; *lō.p* ~ Q 76, 80, 155, 157a; *lōp* *gōn* P 119, 120, 186, Q 79, 79a, 152, 153, 157; *lup* ~ P 47, Q 172, 175; *lup* ~ P 177a; *luap* ~ K 357; *lup* ~ P 56; *lōp* *gō.n* P 223; *lō.p* *gō.n* Q 77; *lōp* *gō.n* P 187; *luap* ~ P 49; *lup* *gō^o.n* K 361, L 354, P 51; *lōp* *gō^o.n* P 192, 195, Q 159; *lup* ~ P 113, 115, 117, 173, 174, 176, 176a, 179, 182, 218, 224; *lup* *gō* P 180; *lup* *gōən* P 178, 219; *lō.p* *gōn* Q 168a; *lup* ~ K 360; *luap* *gōn* P 44; *luap* *gō* K 358; *lō.p* *gō.n* Q 165; *luap* *gōn* P 214; *lōp* *gōn* Q 158a; *lō.p* ~ Q 163; *lō.p* *gōn* Q 164, 166; *lōp* ~ P 177, 197; *lō.p* ~ Q 90; *lup* ~ P 118a; *lō.p* *gōn* Q 160; *lōp* ~ Q 73; *lō.p* *gōn* Q 168; *luap* *gōn* K 353; *lup* *gōn* K 359; *lup* *gōn* Q 2; *lō.p* *gō.n* Q 84; **gaan lopen:** *gōn lōp* P 220; *gōn lōpən* L 353; *gō luap* L 244c; *gō* ~ K 314; *gō luapən* K 315; **lopen gegaan:** *lō.p* *gōgōn* Q 154; **lopen zijn:** *lup* *gōn* P 107a; **aangaan:** *q^on-gōn* P 214; **doorgaan:** *dōrgōn* L 331; **derdoor gaan:** *dōrdōr gōn* L 294; *dōrdōr^ox jū* Q 252; **derdoor lopen:** *dōrdōr^ox lōp* Q 251; **dertussenuit gaan:** L 210; *dōrtōsənūt* *gōn* L 191; *dōrtōsənūt* ~ L 290; *dōrtōsənūt* ~ L 288, Q 39; **deruit trekken:** *tōrət trēk* P 44; **dervandoor gaan:** L 387; *dōrvandōr gōn* L 244c, 269, 270, 328; *dōrvandōr* ~ L 247; *dōrvandōr* ~ L 214; *dōrvandōr^ox gō* Q 112a, 113; *tōrvandōr^o.r gō.n* Q 156; **vandoor gaan:** L 268; *vandōr gōn* L 163; *vandōr^o.r gōn* P 197; **vandoor gegaan:** *vandōr gōgōn* Q 89; **op hol (gaan):** *op hōl* L 210, 353, 374; **op de hol (gaan):** *op dən hōl* P 107a; **op de klafer (gaan):** *op ə klātər* L 330, 374; **op de loop (gaan, zijn):** *op də lō^op* Q 39; *op ə lōip* L 289, 330, 421; *op >də lōip* L 374, Q 94b; *op >də lō^o.p* Q 94; *op ə lē.p* L 356; **(het is) op loop:** *op lō.p* Q 174; **dervandoor (gaan):** L 210; *tōrvan dū^o.r* L 362; *tōrvan dū^o.r* L 361.

5.16 ZWIJMELEN

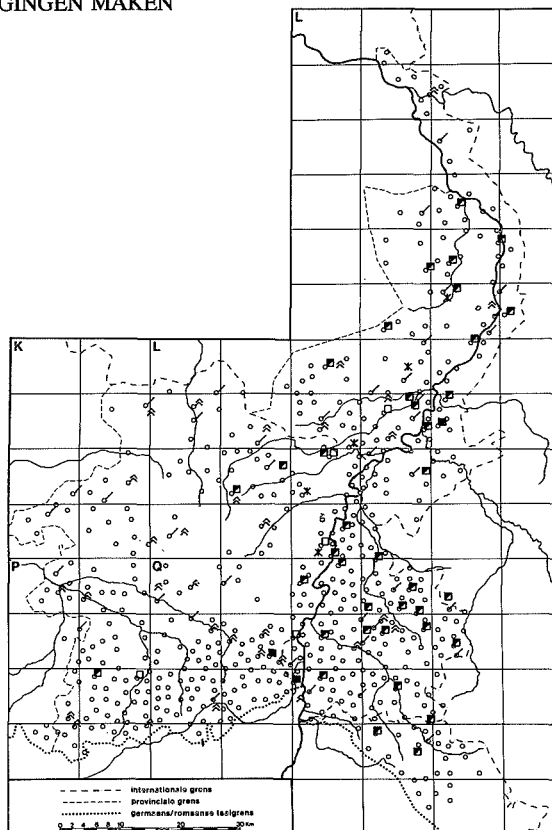
(N 8, 73 en 83)

[Onvast, langzaam en met moeite gaan, zonder richting te houden.]

schravelen: *sxrāvələ* L 244c, 246, 266, 268, 269, 271, 288 (in de kar lopen zonder vaste gang; frequentatief van mnl. *scraven*: krabben); *sxrā.vələ* L 282, 286; *sxrāfələ* Q 2; *sxrāvələ* K 318; *sxrāfələ* K 317; *šrāvələ* L 265, 270, 292a, 294, 321, 328, 329, 330, 331, 364, 368, 369, 382, 414, 416, Q 39, 95, 98, 99*, 101, 111, 112a, 121, 197; *šrāvələn* Q 14; *šrāfələ* L 322, 425, Q 113, 251; **(het) houdt geen baan:** *helt gējn bān* L 360; **baden:** *bājən* K 278 (Rh. Wtb.: *baden*); **banzelen:** *banzələ* L 289 (Rh. Wtb.: *banzeln*); **dantelen:** *dāndələ* P 175; **dazelen:** *dāzələ* L 321, Q 9, 94b (waggelend gaan; Rh. Wtb.: *daseln*); *dōzələ* Q 178; **hoddelen:** *hodələ* Q 252; *hōdələ* Q 39; **hot en haar lopen:** *hjt en hār lup* K 359 (van links naar rechts en omgekeerd, zonder spoor te houden); **van hot naar haar lopen:** *vān hōt nō hār lōp* Q 204a; **toefelen van hot naar haar:** *tufələ van hōt nō hār* Q 32a; **kris-kras gaan:** *kreskras >gōn* P 48; **krom lopen:** *krōmp luap* P 213; **kuieren:** *kūjərə* Q 197a; **overweer lopen:** *ōvərwiər lōp* Q 71; **niet rechttoe lopen:** *ni rextōj lup* Q 2c; **schaffen:** *sxāfələ* P 50; **scheef lopen:** *sxējf lup* P 107a; **scheigelen:** *šēigələ* Q 95 (zwaaiend lopen); **schrankelen:** *šranələ* L 328, 332, 369, 374 (kriskras gaan; Rh. Wtb.: *schrankeln*); **schurgen:** *sxōrgələ* L 292a (als een kruiwagen); *šōrgələ* L 318; **slingeren:** *slēnərə* P 107a; *slōnərə* L 210; *šlēnərə* L 290, 322, 332, Q 101; *šlējərə* Q 193; **slodderen:** *šlōdərə* Q 117a; **slodderentere gaan:** *šlōdərənūtərə gōn* Q 11; **struimelen:** *strūjəmələ* K 314 (stropelen); **taperen:** *tāpərə* L 288, Q 113 (stropelen; Rh. Wtb.: *tapern*); **waggelen:** *wakələ* L 382; **zagen:** *zājələ* Q 2; **zwabberen:** *žwābərə* L 324; **zwijsmelen:** *zwīmələ* L 317, 364; *zwīmələn* L 312; **schravelaar:** *šrāvələr* L 424 (schravelend paard); **stultes:** *stōltəs* Q 98 (sufferd, treuzelaar); *steltəs* Q 96d; **sukkelkloot:** *segəlklūt* Q 3; **zadderaar:** *zwa-dārējər* K 353; **geen vaste gang (hebben):** *gējnə vastə gājk* Q 20; **een slechte gang (hebben):** *šlēxtə gājk* Q 96d; **hot en haar (lopen):** *hjt en hār* K 357; **van hot naar haar (lopen):** *vān hōt nō hār* K 353; **geen spoor (houden):** *gēj spūr* L 364; **wie een zatte (gaan):** *wi ōnə zjtə* Q 198b; **zigzag over de weg (gaan):** *zēxzax ōvər də wēx* K 353.

Kaart 40. TRAPPELENDE BEWEGINGEN MAKEN

- ∕ dabben
- trappelen
- trampelen
- trempelen
- ⋈ trippelen
- × denderen

5.17 TRAPPELENDE BEWEGINGEN MAKEN (kaart 40)

(N 8, 70b en 71)

[Het paard tilt de poten hoog genoeg op, maar werpt ze niet vooruit; het blijft ter plaatse trappelen.]

dabben: *dabə* K 314, 318, 353, L 191, 210, 266, 268, 269, 270, 290, 292a, 293, 317, 318b, 322, 325, 360, 374, 382, 414, P 44, 107a, Q 2, 3, 33, 71, 94b, 98, 101, 109, 117a, 121c, 162, 197a, 198b, 252 (van ongeduld met de voorpoten stampen; zie ook lemma 5.20); *dabən* K 278, L 282, 314; **debberēn:** *debərə* K 361; **trappelen:** *trappələ* L 324, 369, 422, Q 96d; *trabələ* P 188; **trippelen:** Q 86; *tripələ* L 364, P 48, 50, 213, 222, Q 2c, 83, 94, 101, 198b; *trīpələ* K 361, L 414, P 175, Q 72, 162; *triəpələ* L 317; *trepələ* K 317, L 269, 324, Q 94b, 109, 111; *trepələn* K 278, L 312; *trēpələ* L 288, 318, 328; *trebələ* L 163; *treīpələ* Q 2; *trǝpələ* L 416; **trampelen:** *trampələ* L 214, 246, 247, 265, 266, 271, 288, 295, 322, 325, 329, 331, 360, 364, 369, 382, 424, 425, P 176, Q 9, 33, 39, 98, 99*, 101, 111, 112a, 113, 117a, 121, 204a, 248, 251; *trampələn*

Q 14; *trāmpələ* L 244c, Q 20, 193, 252; **drempelen:** *drempələ* L 210; **trempelen:** *trempələ* L 424; **braken:** *brǝʔə* K 353; **denderen:** *dənərə* L 266, 293, 321, 368, 424; **drentelen:** *drenlə* L 271; **dribbelen:** *drǝbələ* Q 32a; **denderaa:** *dendəriʔr* L 294 (een paard dat *dendert*: trapelende bewegingen maakt).

5.18 VOORUITTRAPPEN (kaart 41)

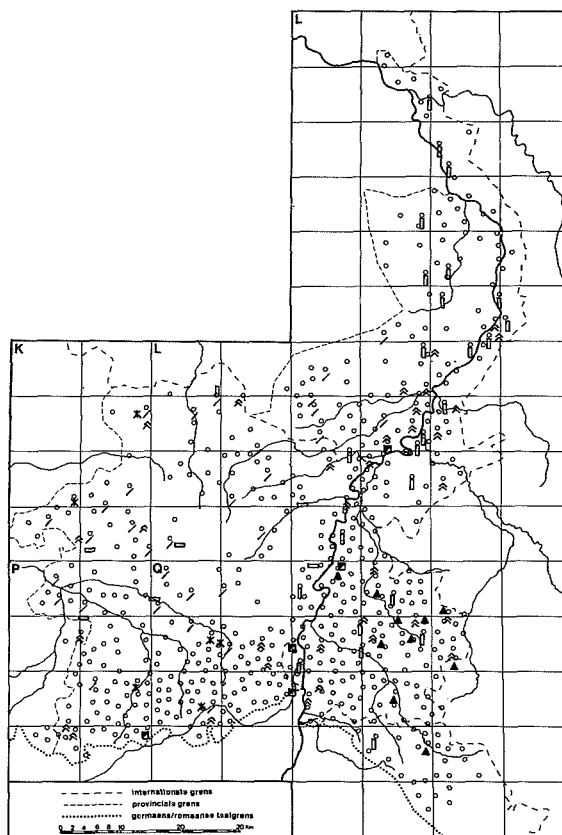
(N 8, 70b en 71)

[De meeste woorden in dit lemma komen ook het volgende lemma voor.]

houwen: *hǝmə* L 328, Q 96d (trappen); **voorouhouwen:** *vǝriūthǝmə* Q 188; *vǝrāt*– P 222; *vǝriqǝə* L 424; **kappen:** *kapə* K 317, 318, 353, 359, 361, L 265, 288, 289, 317, 318, 318a, 32360, 364, 414, 416, 424, P 44, 48, 50, 176, Q 2, 2c, 3, 71, 83, 162; *kapən* K 278, L 282, 314; **klauwen:** *klǝmə* P 188; *klāvə* K 314, Q 72, 83; *klauən* K 278; *klauə* Q 162; **schoppen:** *sxǝpə* 50; *skǝpə* K 357; *sxǝpə* L 414, 424; *sxupə* Q 50; *šupə* L 368; **schuppen:** *sxǝpə* L 192, 246, 268, 271, Q 9, 98; *sxǝpən* L 282; *sxǝpə* L 16

Kaart 41. VOORUITTRAPPEN

- ∨ kappen
- ▭ schoppen
- ▮ schuppen
- ▣ (vooruit)houwen
- ⋈ (vooruit)stampen
- ▲ (vooruit)stoten
- * klauwen

191, 210, 244c; *šopə* L 290, 295, Q 101, 113, 248; *šopə* L 270, 321, 329, 330, 331, 382, 425, Q 33, 95; **stampen:** *stampə* K 357, L 269, 369, 372, 374, P 107a, 213, Q 86, 162; *stampən* K 278, L 286; *stāmpə* K 359, Q 94, 198b; *štampə* L 270, 290, 293, 294, 322, 325, 328, 330, 331, 332, 387, Q 20, 98, 99*, 109, 112a, 117a, 121; *štāmpə* Q 193; **vooruitstampen:** *vōrūtstampə* P 175; **stoten:** *stōʔtən* Q 14; *štūtə* Q 112a, 117a, 204a; *štūʔtə* Q 39, 113; *štuətə* Q 252; *štuəsə* Q 121c; *štōtə* Q 112a; *štōʔtə* Q 32a, 111; **vooruitstoten:** *vōrūtštuətə* Q 252; **trappen:** *trapə* Q 33.

5.19 ACHTERUITTRAPPEN

(JG 1a; N 8, 70a en 72)

[Met één of beide achterpoten achterwaarts trappen.]

slaan: Q 86, 94, 168; *slōn* L 163, 191, 210, 244c, 266, 268, 269, 271, 288, 289, 318, 318b, 425, Q 9, 98; *slōn* Q 2; *slōʔn* L 286, 312, 372, P 175; *slō* L 265; *slōjn* K 314; *slōn* L 282, 314; *slōyan* K 278; *slōn* Q 71, 95, 96d; *slōn* Q 1; *slōʔn* L 317, 424, P 176; *slōə* P 107a; *slon* Q 83; *slūn* L 364; *slūʔn* L 316, 424, Q 3; *sluon* K 361;

slān Q 2c; *slāyə* P 48; *slōn* Q 71, 72, 162; *slōn* K 357, 359; *slōn* L 270, 290, 292a, 293, 294, 295, 322, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 382, 387, Q 14, 20, 109, 111, 112a, 197a; *slōə* Q 33; *slō* Q 39, 121c; *slōn* Q 101; *slōʔn* Q 32a; *slūə* Q 252; **achteruitslaan:** Q 94b; *axtərūtslōn* L 359; *axtərūt-* L 246, 374; **hinderuitslaan:** *hejərūtislō* Q 117a; **slagen:** *slāə* P 44; *slōgə* K 317; **hakken:** *hakələ* Q 39 (van *hakken*: houwen of kappen met de hakken); **houwen:** *hōyə* L 192, 210, 214, 247, 266, 270, 288, 289, 292a, 293, 321, 324, 328, 329, 331, 382, P 188, Q 111, 117a, 121, 193, 204a; *hōyə* L 360, 364, 372; *hōʔn* K 361; *hōə* Q 71; *hōə* Q 83; *hōyə* L 368; *hōyə* L 295, 330, Q 198b; **achteruihouwen:** *axtərūthōyə* P 222; *ātərūt-* Q 188; **kappen:** *kapə* P 107a, 175, 213, Q 72, 81a, 82, 162; **stampen:** *stampə* K 317, L 191, 192, 372, 422, Q 9, 94b; *stāmpə* Q 71; *stampən* Q 14; *stāmə* L 266; *štāmpə* Q 39, 101, 113, 197a, 248, 251; **achteruitstampen:** *āxtərūtstāmpə* Q 2a; **achteruitlopen:** *axtərūyətluyəpə* K 353; **achteruittrappen:** *axtərūttrapə* K 317; **achteruitwerken:** *axtərūtwerʔkə* K 353; **heffen:** *hefən* K 278; **de kont uitsmijten:** *də kōnt -q̄.tsmē.tə* L 414; **de kont uitgooien:** *də*

kønt -ū.t.guǵə L 416, 417, Q 5; *də kōnt* -q̄.t.guǵə Q 2a; *də kō.nt* -q̄ut.guǵə Q 81a; **de vot opsmijten:** *də vot opsmīta* L 322; **trennen:** *trenə* Q 117a.

5.20 MET DE VOORPOTEN HARKEND OVER DE GROND KRABBEN

(JG 1a; N 8, 74)

[Met de hoeven in de aarde krabben of wroeten.]

dabben: *dabə* K 314, 353, 357, 359, 361, L 244c, 271, 288, 289, 293, 295, 317, 318, 318b, 321, 324, 325, 328, 329, 331, 360, 364, 368, 369, 382, 387, 414, 416, 417, 418, 424, 425, P 107a, 175, 188, 213, 222, Q 3, 5, 20, 71, 72, 81a, 82, 94, 95, 96d, 111, 112a, 121, 162, 173, 178, 188, 196, 196a, 198, 198b, 204a (zie voor *dabben* „trappelende bewegingen maken”, lemma 5.17); *dabən* Q 14; **vooruitdabben:** *vōrautdabə* Q 162; **dabbelen:** *dabələ* L 332; **klammen:** *klamə* L 364, Q 94b; **klauwen:** *klauə* L 266, 269, 270, 292a, 330, Q 32a, 33, 86, 101, 109, 112a, 113, 117a, 162, 248 (zie voor *klauwen* „vooruittrappen”, lemma 5.18); *klāuən* K 278; *klāvə* K 314, 353, Q 72, 83; *klōə*. Q 2a, 71; *klouə* L 329; *klōuən* L 312; *klōuə* L 210; **krabben:** *krabə* L 191, 210, 266, 270, 317, 364, 422, P 48, 50, 176, Q 2, 9, 99*, 117a, 197a, 252; *krabən* L 282, 286; **krabbelen:** *krabələ* Q 251; **krampen:** *krampə* Q 39; **kratsen:** *kratsə* L 292a, 294, 331, Q 112b, 121; **kretsen:** *kretsə* Q 95, 98; **poten:** *pōtə* L 163 (slaan, stoten); **scharen:** *sxōuərən* K 278; **scharren:** *sxēʔrə* P 213; *sxerən* L 312; *sxerə* L 288; *šārə* Q 101; *šarən* Q 14; *šarə* L 424, Q 98; *šorə* L 330, 331; **schuifelen:** *šīvələ* Q 39.

5.21 STROMPELEND LOPEN BIJ HET AANTREKKEN

(N 8, 62k, 73, 79 en 80)

aanstoten: Q 72, 99*; *ānstūtə* L 422, Q 2; *an-* L 210; *qən-* P 213; *en-* P 44; *āstūtə* Q 2c; *q̄nstūtə* P 107a, Q 96d; *q̄nstuūətə* K 353; *ānstōūtə* P 222; *q̄n-* Q 83; *ānstūtə* K 361; *ānstūtə* L 270, 382; **aantrekken:** L 425; *āntrekə* L 292a; *qən-* Q 1; **bortelen:** *bōtələ* P 44; *bōtələ* Q 188; **(zich) niet houden:** *nēt hōuə* Q 252; **roffen:** *rofə* Q 94b (driftig, met rukken trekken); **rusen:** *rōtsə* Q 252 (schuiven, uitglijden); **schachelen:** *šaxələ* Q 95 (gebrekkelig of schommelend lopen, du. *schachern*); **schampen:** *sxampə* Q 2 (met de hoeven uitglijden); **stachelen:** *staxələ* P 48, Q 98, 112a, 204a (moeizaam lopen; Rh. Wtb.: *stacheln*); *staxələ* Q 101, 121, 248; **stechelen:** *stexələ* L 265, 321; *stexələ* K 317, L 271; *stēxələ* P 175; *stexələ* L 322; *stīxələ* L 293; **stoppen:** L 364; *stōpələ* L 317; **stobbelen:** *stobələ* L 416, Q 3 (moeizaam aantrekken); **stubbelen:** *stībələ* L 333 (Rh. Wtb.: *stubbeln*); *stībələ* L 332; **stram-**

pelen: *štrampələ* L 387 (stropmelen); **stropmelen:** L 364; *strumpələ* K 353, P 176; *strumələ* 163; *štrumpələ* L 331, Q 99*; **stompelen:** *stōpələ* L 360; **(zich) strengen:** Q 94b; **strobbelen:** *strobələ* L 288, 317, 318, 318b, 368 (*strobbelen* *strubbelen*: struikelen; Rh. Wtb.: *strubbelen* *strobələ* L 289; *strubələ* L 265, 266; *štrubələ* 290, 322; **struikelen:** *strīkələ* L 286; *strījkələ* L 312; *strykələ* L 314; *struykələ* L 28 *štrūkələ* Q 20; *štruxələ* Q 251; **strunkele:** *strōŋʔələ* K 278; **stuiken:** *štukə* Q 112a; **taffelen:** *tafələ* Q 14; *tafələ* L 328; *tīafələ* P 17 **toffelen:** *tōʔfələ* Q 32a (tastend zijn weg zoeken); *tufələ* Q 98; **treuzelen:** *trōzələ* Q 188; **voelen:** *vōlə* Q 111, 193 (onzeker zijn); **strobblaar:** *strobələr* L 266 (paard dat strobbeli); *str. bālēr* L 295; **stroppelezak:** *štrōmpələzak* L 25 (stropmelend paard); **struikelaar:** *strūkələr* 210; **taperaar:** *tapərər* Q 109 (paard dat stommelend vooruitkomt; afleiding van *tapen*, in R Wtb.: moeizaam gaan); **niet vast in de haam:** 14.

5.22 BIJ HET STAPPEN DE HOEVEN NAA BUITEN BEWEGEN

(N 8, 72, 75, 77, 78a en 86)

[In dit lemma staan ook de antwoorden op vraag N 8, 77: „met de hoeven naar buiten gekeek staan”.]

fransen: *fransə* K 318, 353, 359, 361, L 27 317, 321, 360, 364, 369, 374, 424, 425, P 44, 4 50, 173, 175, 213, Q 2, 2c, 39, 71, 72, 83, 8 98, 112a, 113, 117a, 121, 162; *fransən* K 278, 312, Q 14; *fransə* Q 2; *frānsə* K 314, Q 25 **frans gaan:** *frans gōn* Q 20; *frāns* ~ L 19 *frans go.n* Q 162; **frans lopen:** *frans loypə* 111; *frāns lūʔpə* L 210; **frans staan:** *frans stī* K 314, 353, L 244c, 246, 266, 268, 269, 27 289, 318, 318b, 321, 360, 369, 425, Q 14, 9 *frāns* ~ L 191, 210, 288; *frāns stōʔn* L 286, 31 P 213; *frans stō* L 265; *frans stōn* L 282; *frā stōn* K 278, 318, P 44, 50, 176, Q 2c, 83; *frā stōn* Q 9, 94b, 188; *frāns stōʔn* L 424; *frā stuən* L 317; *frans stījn* L 364; *frans stīʔn* 416; *frans stōn* K 359, P 48, 222, Q 72, 16 *frans stōn* L 270, 290, 292a, 293, 294, 295, 32 324, 328, 329, 330, 331, 382, Q 20, 39, 10 111, 112a, 112b, 121, 197a; *frāns stōʔn* Q 19. *frans stō* Q 113, 117a, 248; *frāns stōn* Q 10 *frāns stōʔn* Q 32a; *frāns stūə* Q 252; *frans stū* Q 204a; **maaien:** *māiə* L 266, 269, 27 288, 292a, 293, 294, 318, 324, 325, 328, 32 331, 387, Q 95, 99*; *mēiə* L 163, 192, 244 265, 268, 271, 322, 332; *mēə* P 188, 213, Q 9 *mēn* K 357; *mēiə* L 289, 368, 369, 372, 382, 9; *mēiən* Q 14; *mēiə* L 364, 414, 424, P 22 *mēiən* L 286, 314; *mīə* Q 32a, 39, 111; *mīʔnə* 121, 204a; *mān* Q 2; *māiə* K 317, 318; **biljardren:** P 188; **biljarten:** *biljārə* Q 162; **blaaie**

blōjā L 163; *blājā* L 210; **blaaieren:** *blōjārā* L 210; *blōjārā* Q 193; **draaien:** *drejā* L 424; **draaien in de koot:** *drejā en dā kū²t* L 322; **flakeren:** *flākārā* L 374 (Rh. Wtb.: *flackern*); **vlakeren:** *vlākārā* L 290, 328; **inhaken:** *enhōkā* Q 94b; **(de poten) overeen slaan:** *ōvārejnšlōn* L 387; **weisteren:** L 266 (onrustig gaan; Rh. Wtb.: *weistern*); **zwaaien:** *zwājā* L 271; *žwājā* L 295; **zwellen:** *zswōmā* L 271; *žswōmā* Q 111; *šwōmā* Q 101, 112a, 248; **(het) zwiert:** *zwejārt* L 318b; **een franse:** *ənā frānsā* L 416; **fransman:** *frānsman* K 317, L 331, 387, Q 99*, 162; *frānsma.n* Q 3; *frānsmān* Q 96d; **lopen wie een fransman:** *lajpā wi nā frānsman* L 331; **zwaaiert:** *zwōjār* L 387; **(het heeft de) franse gang:** *frānsā gā.ŋk* Q 95; *frānsā gāŋk* Q 198b; *frānsā gaŋk* L 270; **(het heeft) franse benen:** *frānsā bejn* L 382, Q 101; **(het heeft) franse poten:** *frānsā pjt* L 269; **(het heeft de) franse slag:** *frānsā šlāx* Q 197a; **(het heeft de) franse stand:** *frānsā stant* K 361, P 188; *frānsā stant¹* L 374; *frānsā stānt* Q 198b; *frānsā štant* L 329; *frānsā štant¹* L 325, 332; **(het heeft de) franse stap:** *frānsā štāp* Q 109; **(het staat frans:** *stējt frāns* Q 94b; **(het is) koehak-kig:** *kouhākex* L 290 (stand van de achterbenen met de hakken binnenaarts gekeerd).

5.23 BIJ HET STAPPEN DE VOETEN NAAR BINNEN KEREN

(N 8, 72 en 86)

[De hoeven staan haaks of op zijn Vlaams, in tegenstelling met de Franse stand (zie het vorige lemma).]

(het) haakt: *hōkt* L 368; *hōkt* P 50; **vlaamsen:** *vlōmsā* P 173; *vlāmsā* P 44; **vlamen:** *vlōmā* L 360; *vlāmā* Q 71; **vlaams lopen:** *vlōms lōpā* Q 96d; **vlaams staan:** *vlōms stō²n* L 424; **vlaams (lopen, gaan):** *vloms* Q 94; *vlōms* Q 83, 96d; **toontreden:** *tōntrejā* L 191; **haaks paard:** *hōks pērt* L 269 (*haaks:* de voeten of voorbenen zijn naar binnen gekeerd en staan te dicht opeen); **haker:** *hōkār* L 317; **(een) haakse:** *hōksā* Q 188; **(een) kromme:** *krōmā* L 265; *kromā* L 265, 387; *krumā* Q 2; **(een) scheve:** *sxiijāvā* K 353; *šējivā* Q 94b; **teentredert:** *tē²ntrejār* L 290 (daar de hoeven haaks naar binnen gekeerd staan, treedt het paard op zijn eigen hoeven); *teən-* L 332; *tēntrejār* L 374; **toontredert:** *tū²ntrejār* L 322, 330, Q 111; *tūn-* L 295, 324; *tūntrenār* Q 117a; *tuntrijār* L 268; **toontrapper:** *tuəntrapār* Q 113; **vlaams paard:** *vlāms pjā.t* Q 71; **(een) vlaamse:** *vlāmsā* Q 99*; *vlāmsā* Q 80; **vlaming:** *vlōmēj* L 369, Q 3; **wringer:** *vrejār* K 278; **haaks:** L 422, 424 (zie *haaks paard*); *hōks* K 317, 318, 353, L 270, 271, 292a, 329, 330, 331, 360, 364, 382, P 48, 176, Q 2, 20, 95, 117a; *hōks* L 163, 282; *hāks* P 222; *haks* L 286, 314, Q 112a, 162; **hakkig:** *hakex* Q 14, 204a; **(op het) hazepad gaan:** *hāsāpāt -gōn* L 360; **(het heeft**

een) hazespoor: *hāzāspōr* L 290 (vergelijking met het spoor dat een haas in de sneeuw achterlaat); **(het heeft een) teentredersgang:** *teən-trējārs gaŋk* L 332; **(het heeft) vlaamse poten:** *vlāmsā pūat* L 360; **(het heeft de) vlaamse stand:** *vlāmsā stant* P188.

5.24 BIJ HET STAPPEN DE VOETEN KRUISSELINGS PLAATSEN

(N 8, 76)

krammen: *kramā* K 318, L 270, 424, P 50, 175, Q 39, 109, 112a, 121; *kramān* L 282; **kremmen:** *kremā* L 289, 293, 318, 324, Q 9, 86, 94b, 95, 98, 101, 111, 113, 193, 204a; *krēmā* L 288; **kruisen:** *krūsā* Q 111; *krūtsā* L 295, 382; *krūtšā* L 290; *krūtšā* Q 98, 121c; **dooreenhouden:** *dōrejnhojā* L 321; **frutselen:** *frōtsəlān* L 312; **kruiselings lopen:** *krūtšālejs lōpā* L 269; **overeen gaan:** *ōvārejn gōn* L 331; **(de poten) overeen gooien:** *ōvārejn gō²jān* Q 14; *iāvāē gojā* Q 83; **(de poten) overeen slaan:** *ōvārejn šlōn* L 387; **(de poten) overeen zetten:** *ovāren zētā* L 163; **op het vossespoor lopen:** *op t -vō-sāspūr lōpā* L 368; **vlechten:** *vlextā* Q 94; **(de poten) vooreen gooien:** L 364; *vōrejn gujā* L 424; **(de poten) vooreen slaan:** *vōrejn slōn* K 278; **kruisganger:** *krūtsgējār* Q 20; **kruislaager:** *krōjāslōgār* K 353; **kruiselings (lopen):** *krōsālejs* P 176; **kruisweegs (lopen):** *krīswēxs* L 364; **hij heeft ze binnenin:** *hē hēt zā benānen* L 416; **(het heeft de) hanekramp:** *(h)ā.nā-kramp* Q 2 (krampachtige beweging van de achterpoten, waarbij het spronggewricht sterk en krampachtig gebogen wordt; vgl. ook *hanetred*); **(het heeft de) hanetred:** *hānātrei* L 210; **(het loopt) wie een koe:** *wēj ān kō* Q 188; **(het gaat) over een koord:** *tēvār ān kōrt* Q 3.

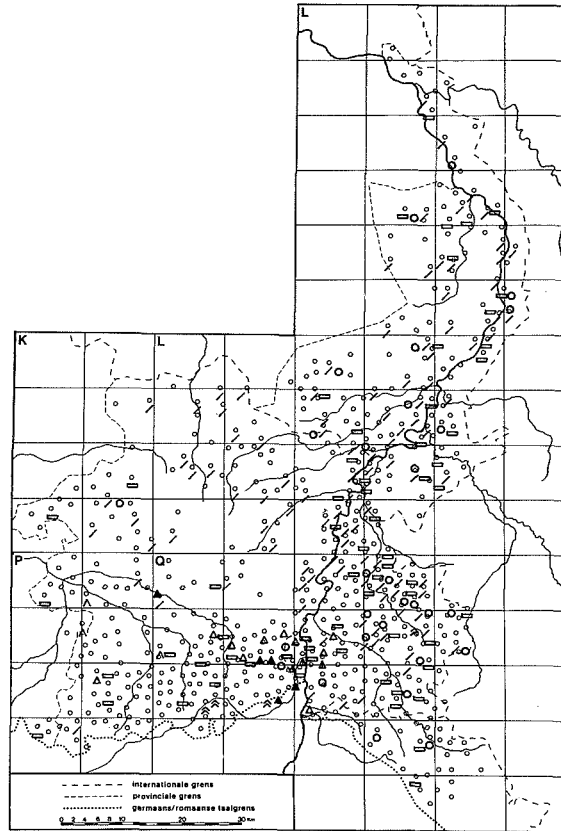
5.25 ZICH BIJ HET STAPPEN OP DE VOORHOEVEN TRAPPEN

(N 8, 75 en 79)

(zich) vangen: *vanjā* K 317, L 191, 192, 210, 265, 266, 268, 270, 288, 289, 292a, 293, 295, 324, 328, 331, 364, 382, P 176, Q 2, 95, 101, 111, 121, 252; **(zich) aanstrijken:** *ānstrikan* Q 14; **(zich) aantreden:** *āntrejā* Q 109; **(zich) achterhalen:** *axtārhalā* K 361; **doorslaan:** *dōrslōn* K 278; **te wijd doorslaan:** *te wīt dōrslōn* L 282; **doortreden:** L 424, Q 94; *dōrtreā* Q 112a; *dōrtrejn* L 318b; **te wijd doortreden:** *tā wēt dōrtrejā* Q 2c; **te wijd doortrekken:** *tā wīt dōrtre²kā* Q 113; **in de ijzers kappen:** *en ā isārs kapā* L 331; **zich klappen:** *klapā* L 210, Q 99*, 204 (met de voor- tegen de achterijzers slaan); **(zich) klatsen:** *klatsā* L 321, 325, 424; **in de hoeven klatsen:** *en dā hōvā klatsā* L 322; **in de ijzeren klatsen:** *in dā īzārā klatsā* Q 198b; **(zich) klemmen:** *klemā* L 289, 290, 318b, 329,

Kaart 42. HAARENKELEN

- ∨ haarenkelen
- △ klopenkelen
- ▲ klopschenen
- ▲ klopschenkelen
- ∧ knopenkelen
- ⋈ (knop)schenkelen
- ⇒ (zich) stoten
- (zich) strijken

P 50, Q 32a, 86, 95, 248, 251 (knellend drukken, doordat de ijzers te lang zijn); **kleppen**: *klepæræn* Q 14 (een klepperend geluid met de hoefijzers maken); **(de ijzers) klinken**: *klīŋkæ* Q 178; **de ijzers kloppen**: P 222; **overslaan**: *ōværsliq̄n* L 312; *ōværsliq̄æn* K 278; **overstappen**: *ōværstapæ* K 353; **overtreden**: *ōvætrējæ* L 322; **(zich) pakken**: *pakæ* L 293, 294; **op zijn poten lopen**: *op zæn puætæ lupæ* K 353; *op zæn puætæ luæpæ* K 359; **(zich) raken**: *rākæ* L 271, 422; *røkæ* P 188; *røkæ* Q 162; **(zich) schuppen**: *sxøpæn* L 282 (*schuppen*: schoppen); **(zich) in de ijzere slaan**: *en dæ īzæræ slīq̄n* Q 39; *en dæ īzæræ slīq̄æ* Q 33; **(het) staat onder zich in**: *stē.t -q.nær zex- ē.n* Q 3; **(zich) stampen**: *stampæ* Q 112a; **zich stoten**: L 425; **(zich) aanstoten**: *ānštōtæ* Q 20; *āštutæ* Q 117a; **struikelen**: Q 98; *strijkælæ* Q 188; **takken**: *takæ* Q 9; **hij treedt (zich)**: *hæ tret* Q 72; *hē trøʃ* L 289; **op zijn varsen treden**: *op zæn vāsæ trējæ* Q 83; **doorslager**: *dōrslēgær* L 332; **tenentreder**: *tījænantrējær* K 314; *tēntrējært* L 330; **te kort van voor**: *tæ kq̄rt van vq̄r* L 282.

5.26 HAARENKELEN (kaart 42)

(L 1, a-m; N 8, 71, 72, 78a, 79 en 84d; S 8)
[De enkels bij het stappen tegen elkaar strijkt of slaan, zodat ze verwond geraken.]

haarenkelen: *hāreŋkælæ* K 357, 361, L 215, 24 248, 249, 250, 266, 267, 270, 288, 289, 29 291, 292a, 293, 294, 295, 318, 318b, 321, 32 324, 325, 327, 328, 329, 331, 354, 362, 36 371, 372, 374, 377, 378, 382, 387, 414, 41 418, 425, 426, 427, Q 9, 32, 35, 39, 98, 99 101, 109, 110, 111, 112a, 113, 121, 196, 197 202; *hāreŋkælæn* L 312; *āreŋkælæ* Q 7, 32, 32 *āreŋkælæn* Q 8; *hōreŋkælæ* L 164, 269, 271, 31 325, 353, Q 33, 198b; *hōreŋkælæn* L 316; *hōʳe kælæ* K 359; *hōr-* Q 3; *hāreŋkælæ* L 213, 214; *q̄* L 420; *hāreŋkælæ* L 364, 368, 416, 430, Q 9, 2 *ār-* L 424; *hareŋʔælæn* K 278; *hōre.ŋkælæ* Q *hōreŋkælæn* L 282, 286; *hōreŋkælæ* L 265, 35 368; *hōreŋkælæ* L 191; *hāreŋkælæ* L 244c, 24 246, 317; *hāreŋkælæn* Q 14; *hāreŋkælæ* L 244 431, Q 27, 30; *ār-* L 419, Q 21, 32a; *hōʳ-* 213; *hōr-* K 318, L 210; *ør-* Q 9; *āreŋkælæ* 12; *hāreŋkælæ* P 56; *hārweŋkælæ* Q 112b; **klope kelen**: *klop-ēŋkælæ* Q 72, 86, 89, 99, 102, 19 *klop-ēŋkælæ* Q 88, 96d; *klop-ēŋkælæ* Q 83; **kno**

enkelen: *knupenkalā* P 50, Q 78; *knopējnkalā* P 107a, 176; **klopschenen:** *klopsxēnā* Q 2, 93; *klōp-* Q 179, 188; *klōpšenā* Q 94; **klopschenkelen:** *klōpsxēnkalā* Q 105; *klōpšenkalā* Q 94b, 95; **knopschenkelen:** *knupsenkalā* Q 162; *knupšēnkālā* Q 167, 178; **schenkelen:** *sxēnkalā* Q 113; **(zich) stoten:** *stōtā* L 379, 380, 425, Q 89, 93, 158; *stō³tā* Q 83; *stōjtā* L 217; *stōjtā* Q 80; *stōūtā* L 209, 215a; *stoutā* Q 78; *stūtā* P 176, Q 187; *stū³tā* L 246, 268, P 47; *stuatā* K 317, 353; P 179, 211; *stutā* L 372, Q 3, 95, 96a, 102; *stoutā* L 216; *stautā* Q 83, 160; *stōtā* L 165, 269, 320, 330, 374; *stōjtā* L 289, Q 97, 103; *štōtā* L 323, 333, 382, 385, Q 20, 29, 32, 33; *štōjtā* Q 22; *štūtā* L 290, 296, 297; *štū³tā* Q 203, 208, 278; *štutā* Q 95, 104a, 113, 116, 204a, 253; *štōtā* L 387, 429, 432, 434a, Q 16, 117b, 207; *štōjtā* Q 111; **(zich) strijken:** *strika* L 210, 271, 288, 318, Q 94b, 95; *strika* Q 98, L 192, 268, 271, 374; *strēka* K 318; *stri³ka* Q 39; *strika* L 290, 322, 332, Q 20, 32a, 111, 117a, 193, 248, 252; *stri³ka* Q 39; *strika* L 382, Q 101, 112a, 112b, 204a; *stri³xā* Q 121; **(zich) kappen:** *kapā* P 188, Q 3; **schenen kappen:** *sxējnā kapā* P 48; **(zich) kloppen:** *klōpā* Q 193; **(zich) kneukelen:** *knōkālā* Q 118; **enkels poetsen:** *enkalā pōtsā* Q 2c; **ruisen:** *rōsā* K 314; **schuren:** *sxūrā* L 163; *sxērā* L 210; *šūrā* Q 121c; **vegen:** *vēgā* K 353; **wrijven:** *vrēvā* K 314; **haarenkelder:** *hārenkaldār* L 387 (paard dat haarenkelt); **klopenkeler:** *klōp-enkalār* Q 83; **strijkerd:** *strikart* L 330.

5.27 BIJ HET STAPPEN DE HOEVEN NIET VOLDOENDE OPHEFFEN

(N 8, 80)

slepen: *slēpā* L 192, 266, 269, 288, 292a, 321, 424, P 188, 213, Q 89, 94b, 95; *slēpān* Q 9; *slēpā* L 210, P 48; *slēpā* L 191; *slēpā* L 317, 422; *slēpān* K 278; *slīpā* P 175; *slēpā* K 361, Q 4, 71; *slēpā* Q 2; *slēpā* L 368, 369; *slīpā* P 175; *slēpā* L 270, 295, 318, 322, 325, 328, 329, 331, Q 39, 112b, 193; *slēpā* Q 101; *slēpā* Q 113; *slēpā* Q 197a; *slēpā* L 293, 360, 372, P 176; *slēpā* Q 33, 39, 112a, 251, 252; *slēpā* Q 248; *slēfā* Q 121c; **sloffen:** *slofā* L 163, 244c, 246, 265, 266, 268, 269, 271, 288, 317, 369, 372, 414, 416, 424, Q 96d, 188; *slofān* L 282, 286, 314, Q 14; *slōfā* L 321; *slōfān* L 312; *slōfā* L 289; *slofān* K 278; *slufā* K 314, 317, L 292a, 368, 372, P 44, 107a, 222, Q 9, 72, 83, 86, 94, 162; *sluafā* P 175; *slūfā* K 353; *slofā* L 270, 294; *slōfā* L 290; *slōfā* Q 20, 109, 204a; *slōfā* L 425; *slufā* L 324, 331, 332, 382, 387, Q 111, 112a, 113, 117a, 121; **op zijn sloffen gaan:** *op zin slufā gōn* L 324; **sleffen:** *slēfā* Q 2; **sleuren:** *slurā* Q 101; **slotsen:** *slutsā* Q 198b; **stroffen:** *strofā* K 318; *strofā* K 359; *štrufā* L 293; **stroffelen:** *strofālā* K 357; **sleper:** *slēpār* L 318b (paard dat sleept); **sleperd:** *slēpār* L 330;

sleepboot: *slēput* P 107a; **sloffer:** *slofār* P 50; *slufār* Q 2c; **slofferd:** *slufār* L 330; **stijf beest:** *stej³f -bīst* Q 3.

5.28 MET DE POTEN TE VER UIT ELKAAR STAAN

(N 8, 78b)

(te) breed staan: *brējt stōn* L 369; *brējt* ~ L 360; *brījat* ~ K 353; *brūt stō³n* P 175; *briat* ~ P 213; *brēt stōn* Q 83; *brūt* ~ P 176; *brējt stōn* Q 96d; *brējt stō³n* L 424; *brē.t stū³.n* Q 3; *brūt stuon* K 361; *brējt stōn* L 364; *brējt stōn* P 222; *brūt* ~ P 48; *brējt stōn* Q 101; *brēt štō* Q 248; *brē.t stūā* Q 252; **(te) hol staan:** *hōl stōn* L 318; *hōl stō³n* L 286; *hō³l* ~ L 312; *hōl stōn* Q 2c; *hō³l* ~ P 50; *hōl stū³n* L 414; *hō³l štōn* Q 112a; **(te) ruim staan:** *rīm stōn* L 191, 210, 266, 289, 292a, 425; *rōm* ~ K 314; *rō³m stō³.n* Q 2; *rīm stō³n* L 314; *rīm stō* L 265; *rōm stō³an* K 278; *rōjīm stōn* Q 188; *rōjīm stū³n* L 372; *rōjīm stōn* K 318; *rīm stōn* L 270, 293, 329, Q 39, 98, 111, 197a; *rū³m* ~ L 294; *rīm* ~ L 382; *rōm* ~ Q 112a, 112b; *rōjīm štō³n* Q 193; *rīm štō* Q 113; **(te) wijd gaan:** *wīt gōn* L 325; **(te) wijd staan:** Q 94b; *wīt stōn* L 244c, 266, 269, 271, 321, Q 14; *wī³t* ~ L 288; *wīt stō³n* L 312; *wīt stō³n* L 282; *wyt stō³n* L 424; *wīt stuon* L 317; *wīt stō³n* L 416; *wēt stōn* K 357, 359; *wōt stuon* K 361; *wīt štōn* L 295, 322, 324, 328, 331, Q 33, 111, 121; *wīt štō* Q 117a, 121c; *wīt štōn* Q 99*; *wīt štūūā* Q 204a; **bodemwijd staan:** *bōdām wīt štōn* L 331; **open staan:** *ōpā stōn* P 44; **uiteen staan:** Q 9; *utējīn stōn* Q 95; *utējīn* ~ Q 14; **een verveugelde:** *nā vārvlōgaldā* K 353; **een goede om patatten te aarden:** *nā gujā om patatā tā ērā* K 317; **wijde gang:** *wijā gan³k* L 330; **(te) brede stand:** *brēā stant* P 188; **wijde stand:** *wijā štān³* Q 32a; *wijā* ~ L 332; **holbenig:** *hōqlbējnex* Q 162; **holsporig:** P 50; *hōlspōrēx* P 107a; **(te) wijd (staan):** *wīt* L 290; *wīt* L 163.

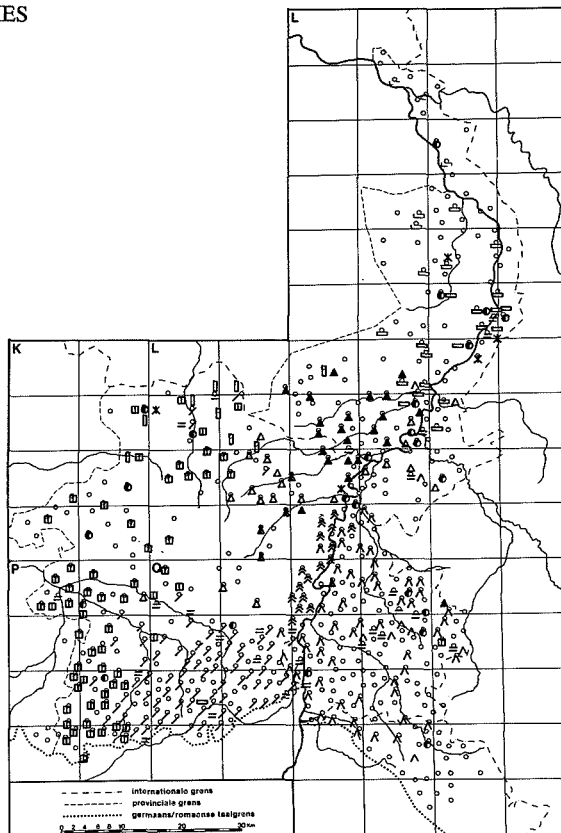
5.29 MET DE POTEN DICHT BIJEEEN STAAN

(N 8, 78a.en 78b)

(te) eng gaan: *en gōn* L 163, 325, 365; *en guon* K 361; **(te) eng lopen:** *en lōpā* Q 94b; **(te) eng staan:** Q 86, 94; *en stōn* L 191, 269, 271, 288, 289, 289, 290, 292a, 318, 321, 360, 374, Q 98; *en* ~ K 314, 353, L 244c, 318, 369; *en* ~ L 266, 425, Q 14; *en stō³.n* Q 2; *en stō³n* L 286; *en* ~ L 312; *en* ~ L 314; *en stō* L 265; *en stō³n* L 282; *en stōn* P 44, 50, 176; *en* ~ K 278; *en* ~ K 318, Q 2c; *en stōn* Q 95; *en* ~ L 368, Q 9; *en stō³n* L 424; *en stūn* Q 198b; *en stū³n* L 372; *en stuon* L 317; *en stuon* K 361; *in stōn* L 364; *en stū³n* L 416; *en stōn* P 48, Q 72, 162; *en* ~ Q 71; *en štōn* L 270, 293, 294, 295, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 382, Q 99*, 109, 111, 112a,

Kaart 43. BRONSTIG, VAN MERRIES

- / heet
- = hits
- hengstig
- paards
- ▭ paardig
- △ rossig
- ⋈ ros(se)tig
- ▲ steeg
- ▲ teeg
- ▲ teug
- ▣ sturig
- × tochtig

112b, 121, 197a; *eη* ~ Q 20, 33, 39; *eη štō* Q 113, 117a; *ēη* ~ Q 121c; *eη* ~ Q 248; *eη štōn* Q 101; *eη štūā* Q 252; *eη štūā* Q 204a; **(te) smal staan:** *smō^ql štōⁿ* P 175, 213; *smāl stōn* Q 83; *smōl stōn* Q 96d; *smō.l stūⁿ* Q 3; *smōal stōn* P 222; *smāl štōn* Q 112a; **bereklauw staan:** *bē-rāklay štōⁿ* L 424; **from staan:** *from stōⁿ* K 278; **(te) kort staan:** *kōrt stōn* K 357, 359; **kort bijeen staan:** *kōt bijē stōn* Q 188; **op een lijn gaan:** *op ən lējn gōn* P 188; **op een lijn staan:** *up ən lēn stōn* K 353; **(een) enge:** *eηā* L 270; **(een) madammeke:** *madamākā* K 317; **(het heeft) geitebenen:** Q 9; **(het heeft) osseknieën:** *osākniē* K 317; **(een) enge stand hebben:** *eηā štānⁱ* Q 32a; **(een) smalle stand (hebben):** *smōālā stān* P 188.

6. Voortplanting

6.1. Bronstigheid

6.1.1 BRONSTIG, VAN MERRIES (kaart 43)

(JG 1a, 1b, 1c, 2c; N 8, 42a en 44; N 8A, 2 monogr.)

[Geslachtsdrift vertonend, gezegd van merrie: Een hengstige merrie reageert op de aanwezigheid van de hengst met het optillen van de staar. Ze neemt herhaaldelijk een urinerende houdin aan, waarbij kleine hoeveelheden urine worde geloosd, terwijl de clitoris ritmisch naar buite wordt geperst. Bij de afwezigheid van de heng zijn deze symptomen minder duidelijk of som geheel afwezig.]

heet: *hīⁿt* P 176; *hiāt* L 286, 312, 314, P 18; *hiēt* Q 240; *hit* P 58, Q 2a; *hē.t* Q 71, 72, 75, 76, 77, 80, 81a, 82, 83, 84, 87, 89, 91, 94, 154, 15; 157a, 158a, 161, 162, 168a, 169, 170, 172, 17; 175, 177, 178, 179, 181, 182, 188, 241, 24; *hēⁿ.t* Q 171; *hej.t* Q 163; *hejt* P 187, 188, 19; 221, 222, Q 152, 153, 156, 157, 159; *hej.t* (167, 168; *hejt* P 118, 119, 120, 121, 184, 18;

186, 195, 197, Q 73, 74, 78, 79, 79a, 160, 165, 166; *hēit* L 360, Q 96d; *heit* Q 164; *hēt* Q 86; **hits**: *heis* L 269, 282, 314, 321, 329, 382, P 48, 188, 222, Q 2, 33, 39, 71, 83, 86, 94, 95, 96d, 101, 109, 111, 112a, 121, 178, 188; *heis* L 270; *hits* Q 162; **hengstig**: *hegstex* L 191, 266, 269, 271, 295, 322, 329, 330, 372, 374, 387, P 176, Q 33, 113, 188, 252; *hegstex* Q 112a; *hēgstex* L 373; *hegstex* L 314, P 50, Q 83; *hegstax* K 278; *hegstex* K 317, 357; **paardig**: *pērdex* L 282, 286, 312, 313, 316; *pērdax* K 317a; *pērdex* L 288; *pējārax* K 278; *pērex* L 317; **paards**: *pērts* L 269, 269a; *pērs* L 270, 293, 294, 322, 322a, 331, 332; *perts* L 159a, 163, 192, 214, 247; *pers* L 210, 244c, 246, 265, 266, 268, 271, 290, 291, 295, Q 162; *perts* L 211, 269b; **rossig**: *rōsex* L 422, Q 95; *rōsex* L 425, 427, 434, Q 19, 30, 102, 113, 117, 204a; *rōsax* Q 251, 252; *rōsex* L 294, 382, 429, 431, 432, Q 16, 18, 20, 21, 22, 29, 32a, 33, 35, 39, 88, 94b, 96a, 97, 98, 98a, 99*, 101, 106, 109, 111, 112a, 112b, 117a, 118, 121, 121c, 187, 193, 196, 197a, 198a, 198b, 200, 202, 204, 204a. 210, 247, 247a, 248, 250; *rōsax* Q 14, 96d; **ros(se)tig**: *rōstex* L 419, 420, 421, 423, 424, 425, 426, Q 6, 7, 8, 11, 13; *rōstax* Q 9, 10, 12, 96c; **steeg (stadig)**: *stidex* P 57; *stix* L 358, 362; *stī²x* L 317, 359, 360, 366, 367, 368; *stī².x* L 365; *stī* Q 5; *stīgex* Q 3; *stīx* L 372, 377, 378; *stīx* L 364; *stīx* L 330, 382, 387; *stīx* L 387; *stīx* L 325, 331; **teeg**: (< (s)tadig) Q 15; *tī².x* L 416, 417; *tī²x* L 361, 415; **teug**: (< (s)tadig) *tōx* L 288, 289, 289b, 293, 318, 318b, 319, 320a, 320c, 321, 369, 370, 371, Q 117a; *tōx* L 292, 292a, 322, 324, 326, 328, 374; *teix* L 368; **sturig**: *stūrex* K 361, L 312, P 177a, 179, 180, 189, 214, 223, 224, Q 1; *stūrax* K 278, 317a, P 49, 118a, 182, Q 73; *stūrix* P 48, 174; *stū²rex* P 213; *stūjīrex* P 177; *stūjīrax* P 220; *stūrex* L 315, 352, 414, P 47, 50, 107a, 113, 117, 173, 176, 176a, 178; *stūrax* L 353, P 44, Q 73, 118a; *stūjī.rax* P 51; *stūjīrex* P 115; *stūjīrax* P 227; *stōrex* K 314, 318, 353, 359, L 314; *stōrax* P 45; *stōjīrex* P 46, 218, 219; *stōjīrax* P 172, 175; *stī.rax* P 52; *stī.rax* P 56; *stīrex* L 286, 355, 356, 363, Q 2, 2a; *stīrex* L 354, P 53, 55; **tochtig**: *tōxtex* L 246 (vooral gezegd van koeien); *tōxtex* L 270, 297; *textex* L 372; *tōxtax* K 278; **bronestig**: *bronestax* K 278; **bruistig**: *brustex* L 386 (wordt gezegd van varkens); **rits**: *rits* K 357 (wordt gezegd van schapen en geiten).

6.1.2 BRONSTTIJD

(N 8, 44)

[Het antwoord op deze vraag leverde meestal adjectieven met de betekenis „bronestig” op. Deze zijn overgeheveld naar het vorige lemma.]

bronest: *brōns* L 329 (*bronest*: periode van paartijd); **dektijd**: *dektūt* Q 112a; **hittetijd**: *hitātēt* Q 2c; **paardigheid**: L 163, 247; **paardsigheid**: L

192; **paardstijd**: *pērstūt* L 266, 290; **rossigheid**: *rōsaxhēt* Q 252; *rōsexēt* Q 198b; *rōsexēit* Q 14, 99*; **rossige tijd**: *rōsege tūt* Q 111; **sturigheid**: *stūrixēt* P 175; *stōrāxhēt* K 353; *stōrāxet* K 314, 317, 318; **sturigtijd**: *stūrexēt* P 107a; **teugheid**: L 374; **afdekken**: *āfdekā* Q 20; **staan**: *stōn* L 271, 286; **de meer staat**: *dā mēr stē* L 265.

6.1.3 AFSCHIEDING ALS TEKEN VAN HENGSTIGHEID

(N 8, 45, 46 en 48)

veem (vademen): *vēm* L 382, Q 94b (kristalheldere, dunne draadjes die aan de schede of kling zichtbaar zijn; *veem* is umlautsmeervoud van *vadem*; draad); *vēm* Q 112a; *veēm* Q 121; *vēm* L 265, 288, 290, 292a, 329, 331, 424, Q 14, 33, 99*, 111; *vēm* P 248; *veēm* Q 113; *vēmā* (mv.) Q 95 (meervoud van *veem* met een nieuwe meervoudsuitgang); *vēmā* (mv.) L 325; **veempjes (vadempjes)**: *vēm* L 266, 324; *vejm* Q 204a; **veemdraad**: L 192; **bellen**: *belān* K 278; **leek**: *lēk* Q 39 (afgescheiden vocht); **leeksel**: *lēksal* Q 2; **lekel**: Q 112b; *lēkāl* Q 112a (geelbruine afscheiding); *lējkal* P 50, Q 98; **leker**: *lēkar* Q 250 (troebel vocht); *lējkar* Q 204a; **natuur**: *natūr* Q 250 (teelvocht); **revelsel**: *riabālsal* L 312; **slijm**: *slēm* Q 2; *slīm* Q 252; *slīmā* (mv.) Q 252; *slīmā* (mv.) L 191, 271; **slover**: *šlovār* Q 20 (slijm); **sloveren**: *šlōvārā* L 322; *šlōvārā* Q 20; *slāvārā* L 191; **snoer**: *snōr* Q 14; *snūr* Q 83; **snoersel**: *snūrsal* Q 83, 86; **spinneweb**: *spenewep* L 244c; **stuur**: *stōr* K 353; **sturigvocht**: *stō²xvōxt* K 317; **vochtafzet**: *vōx-āfzet* Q 2c; **er hangt sturigheid aan**: *dō hanj stōrexhet qn* K 353.

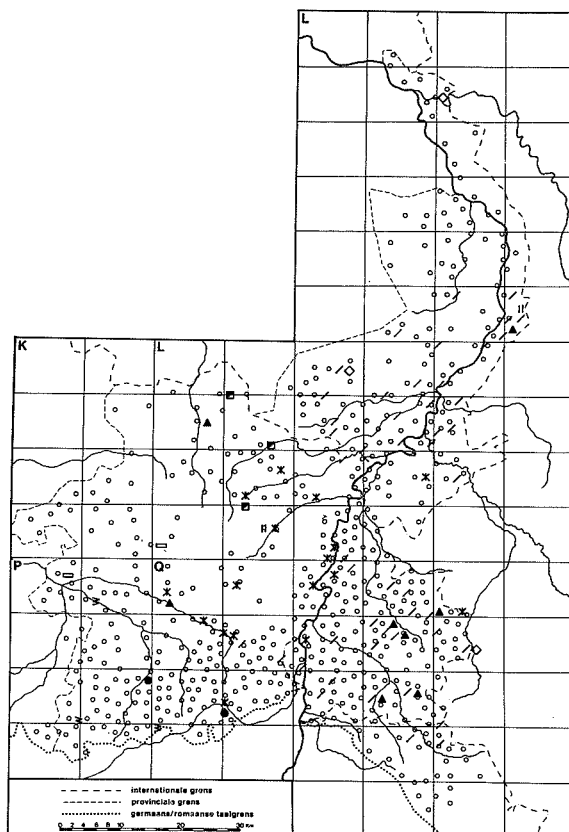
6.1.4 VOCHT AFSCHIEDEN (kaart 44)

(N 8, 45, 46 en 48)

vemen: *vēmā* L 269, Q 94b (vocht draadjes afscheiden); *vēmā* Q 112a; *veēmā* Q 121; *vēmā* L 265, 266, 268, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 293, 294, 295, 318, 318b, 321, 322, 324, 328, 329, 330, 331, 387, 424, Q 14, 32a, 33, 39, 83, 98, 99*, 101, 111, 193, 250, 251, 252; *veēmā* Q 113; *veīmā* Q 204a; *vēmā* L 332, 369, Q 94, 109, 197a, 198b; **leken**: *lēkā* L 270, Q 2, 112a (vocht druppelsgewijs verliezen); **lekelen**: *lēkālā* Q 111; *lēkālā* Q 109; *lējkalā* Q 197a; *lējkalān* L 314; **lekeren**: *lējkarā* Q 204a; **snoeren**: *snūrā* Q 71, 162; *snōrā* L 422, 424, Q 9; *snōrān* Q 14; *snejarā* Q 2; *snūrā* L 364, Q 3, 72, 83; *snērā* L 360, 368, 416; *šnōrā* L 382, Q 96d, 117a; **(bellen) afgooien**: *af-gūjā* P 44; **witte bellen afgooien**: *wetā belā āf-gojā* K 361; **bliksemen**: *bleksāmā* P 107a; **druppen**: *drēpā* Q 2; **knoeien**: *knūjā* L 271; *knījā* L 416; **natuur verliezen**: *natūr vārlerā* Q 95; **pekelen**: *pejkalā* Q 101 (pegelen: draden verliezen); **rijzen**: *rizān* L 282; *rizā* L

Kaart 44. VOCHT AFSCHIEDEN

- / vemen
- ▲ lek(el/er)en
- x snoeren
- = (witte) bellen afgooien
- ▭ knoeien
- rijze(le)n
- » smijten en sst.
- ◇ tekenen
- werpen en sst.

317; **rijzelen:** *rizələ* L 364; **sleuren:** *slōrə* L 387; **smijten:** *smitə* P 222; **afsmijten:** *afsmētə* P 175; **draad smijten:** *drot smētə* P 50; **tekenen:** Q 121; *tejkənə* L 163, 288; **(slijm)draden uitgooien:** *aut gojə* Q 162; **(ze) gooit uit:** *guyt üt* Q 188; **werpen:** *werpə* P 188; **(draden) uitwerpen:** *autwerpə* Q 162; **zeveren:** *zejvərə* L 293.

6.1.5 MERRIE DIE VOCHT AFSCHIEDT

(N 8, 45, 46 en 48)

veemmerre: *vēmērə* L 321 (de meer is klaar voor de paring); **lekerig:** *lekərix* Q 248.

6.2. Dekken

6.2.1 DE MERRIE BIJ DE HENGST BRENGEN

(N 8, 43a en 43b)

laten hengsten: *lētə hejstən* L 286; *lētə hejstə* K 353; **hengsten:** *hejstə* Q 86; *hejstə* P 213, Q 2c; *hejstə* L 317, 322, 331, Q 94; *hejstə* P 222; **aanhengsten:** *anhējstən* K 278; **naar de hengst**

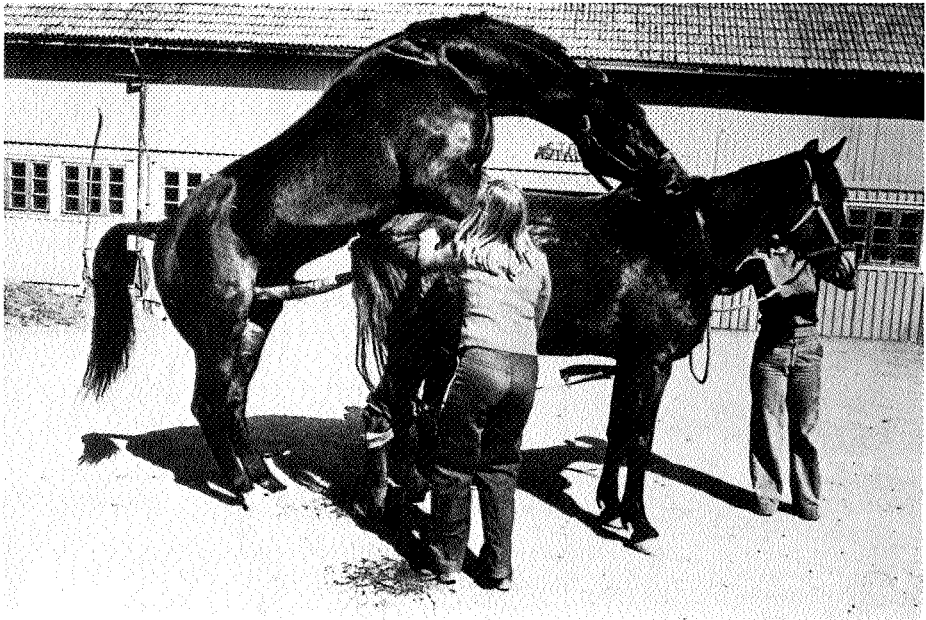
brengen: *nə dən hejst brejən* L 312; *nə dən hejst brejə* K 353; *hē dən ejs brejə* Q 96c **naar de hengst gaan:** *nə dən ejs gōn* L 369; *n dən hejst ~ L 360; nē dən hejst ~ L 318b, 321 325; nē dən hejst ~ L 330, 332, Q 94b; nō dən hejst ~ Q 72; nō dər hejst ~ Q 111; na dən hejst gō* L 244c; *nē dər hejst ~ Q 117a; nē dē ejs gōn* P 213; *nē dən hejst gōə* Q 32a; *nē dən hejst gōn* P 107a; *no dən hejst ~ Q 188; nē d hejst ~ Q 99**; *nua dən hejst gon* Q 83; *nə dən ejs >gojn* P 176; *no dən hejst >gūn* Q 3; *n dər hejst gūə* Q 204a; *nə dər hejst >guə* Q 25C **(naar de hengst) leiden:** L 364; *lējə* L 270, Q 9 *lējən* L 314; *lēn* K 357; **naar de hengst rijden** *nē dən hejst rjə* L 292a; *nuə dən hejst rējə* I 361; *nē dən hejst rējə* K 359; *nē dən hejst rēj* P 44; **laten rossen:** *lētə rōsə* Q 112a, 198b; **la ten springen:** *lētə šprejə* Q 193; **laten tekenen:** L 192.

6.2.2 DE MERRIE DEKKEN (kaart 45)

(JG 1a, 1b; N 8, 43a en 43b)

[Zie afbeelding 10.]

dekken: *dəkə* K 317, 317a, 318, 353, 357, 358

Afb. 10. de merrie dekken

359, 361, L 163, 191, 192, 210, 244c, 246, 247, 265, 313, 317, 319, 352, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, P 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 107a, 113, 115, 117, 118, 118a, 119, 120, 121, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 177, 177a, 178, 179, 180, 182, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 213, 214, 218, 219, 220, 223, 224, 227, Q 1, 2, 2a, 2c, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 79a, 81a, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 94b, 95, 96c, 96d, 121, 121c, 152, 153, 155, 156, 157, 158a, 159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168a, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 182, 188, 193, 241, 242; *dē.kən* L 282, 286; *dē.kə* Q 75, 80, 154, 168; *dē.kən* K 316, L 312, 314, 315, 316, 353, 355, 419, Q 14; *dēʔən* K 278; *dēʔə* K 314, 353; *dēj.kə* L 387; *dəkə* L 266, 268, 269, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 293, 294, 295, 318, 318b, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 374, 382, P 222, Q 20, 32a, 33, 39, 98a, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b, 113, 117a, 197a, 198b, 204a; *dəkə* Q 161, 181, 240, 252; *dēʔən* K 315; *dēkə* Q 251; *dīʔkə* L 425; **hengsten:** *hejnstə* L 288; **rijden:** *riə* L 293; *rijə* L 322; *rej.ə* Q 90; *raj.ə* Q 83; **rossen:** *rɔsə* L 424, 425, Q 13, 32a, 96d; *rɔsən* L 314; **springen:** *spreŋə* L 191, 290, Q 88, 89, 94b, 170, 173; *spreŋən* K 278; *spreŋə* P 50; *spreŋə* Q 2; *špreŋə* Q 101, 111, 112a;

šprēŋə Q 248, 251; **stalen:** *štālə* Q 250 (< *stadelen*); **winnen:** *wenə* Q 39 (*winnen*: bevruchten).

6.2.3 UITGESTORT ZAAD VAN DE HENGST (kaart 46)

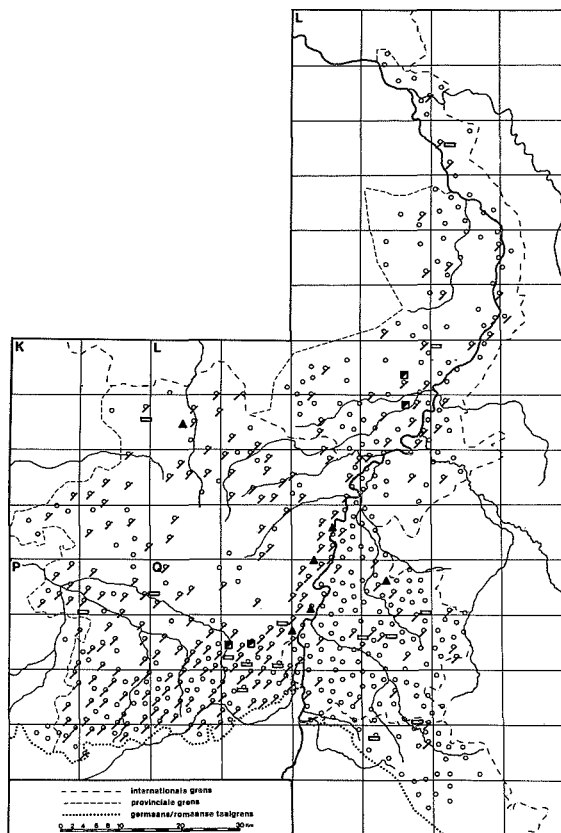
(N 8, 48 en 49)

natuur: *natjŕ* K 353, 359, P 188, Q 9, 71, 83, 86, 111; *natjŕ* Q 95, 96d, 162; *natjŕr* L 312; *natjŕ* P 48, 176; *natjŕ* L 244c, 270; *natjŕjər* K 357; *natjŕ* L 360, 364; *natjŕ* Q 20, 250; *natur* K 318, P 50; **sprong:** *spron* L 314; *spronk* L 269; *sprōŋk* L 321, Q 178; *spron* K 317, L 286, 289, 317; *spronk* L 364; *sprūŋ* P 176; *špron* L 295; *špronk* Q 251; *šprōŋk* Q 252; *špronk* Q 121; **sprongen:** *sprōŋ* L 210, 265, 268, 271, 288, 291, 292a, 318, 321, 328, 374; *sprōŋk* L 424, 425, Q 14, 94b, 198b; *sprōŋk* Q 98; *spron* L 369; *spronk* L 368; *špron* L 270, 293, 324, 325; *šprōŋk* L 290, 294, 329, 330, 382, 387, Q 32a, 33, 39, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b, 113; *šprōŋk* Q 193, 204a; **zaad:** *zōt* L 266, 288, 332, 422, Q 2, 188; *zōʔt* P 175, 213; *zōʔət* K 278; *zōt* Q 2c; *zōʔt* P 44, Q 71; *zūʔt* P 222; *zuət* Q 83; **afwerpsel:** *afwōʔrʔpsəl* P 107a; **deksel:** *dēksəl* Q 83; **sperma:** L 163, Q 248.

I.9

Kaart 45. DE MERRIE DEKKEN

- ∕ dekken
- rijden
- ▲ rossen
- = springen

6.3. Drachtigheid en geboorte

6.3.1 DE MERRIE IS NIET DRACHTIG (kaart 47)

(N 8, 48 en 49)

gust: *gøst* L 163, 191, 210, 214, 244c, 265, 271, 292a, 293, 322, 328, 330, 332, 372 (onvruchtbaar); *gø̄s* L 270, 387; *gø̄st* L 247; *gø̄s* L 268; *gø̄st* L 288, 289, 318, 321, 324, 325, 374, 382; *gø̄s* L 294, 295, 331; *gø̄st* L 266, 290; *gø̄s̄* L 269; **leeg:** Q 198b; *lēx* K 353, L 282, 314, Q 2, 117a; *lē̄x* L 425, Q 112a, 112b; *lē̄x* L 424, Q 14, 20, 32a, 33, 39, 99*, 109, 111, 121c, 251, 252; *lē̄x* Q 113, 121; *lē̄x* P 50, 188, Q 101; *lē̄x* L 372, 382, Q 86, 248, 250; *lē̄x* Q 9; *lē̄x* Q 162; **niet vol:** *nī vø̄l* Q 3; *nī vø̄l* K 318, Q 162; *nī* ~ K 278, 353, L 317, P 44; *nī* ~ K 361, L 414, P 175, Q 2, 2c, 71, 72; *nēt* ~ L 360, 364, 368, 369, 416; *nēt* ~ L 331, Q 39, 94b, 111, 112a, 197, 204a; *net.* ~ Q 96d; *ne* ~ P 107a, 213; *neĭ.* ~ K 359; *neĭ* ~ P 48; *nēt vø̄l* L 422, Q 193; *net.* ~ Q 188; *nē vø̄l* L 286; *ne* ~ P 176; *nī vol* Q 83; *neĭ* ~ K 357; *nī vø̄l* L 312; *nēt.* ~ Q 251, 252; *neĭ* ~ Q 94, 178; **vaats:** *fāts* L 270 (leeg);

guste meer: *gø̄stə mēr* L 192; **kween:** *kwen* I 312 (onvruchtbare merrie); *kwēən* L 317a; **nie drachtige merrie:** *nī draxtegə mēri* K 317; **(ze heeft) niet behouden:** *nī bəhaldə* L 192; *nē behø̄wə* Q 252; **(ze) draagt niet:** *drø̄x nēt* L 372 *drø̄x* ~ L 269; **(ze is) niet gedekt:** *nēt gədek* C 95; **(ze is) herlopen:** *herlōpə* Q 83 (niet bevrucht); *herlō̄ipə* L 317; **ze staat niet:** Q 94 (*staan:* toelaten dat ze gedekt wordt).

6.3.2 DRACHTIGE MERRIE

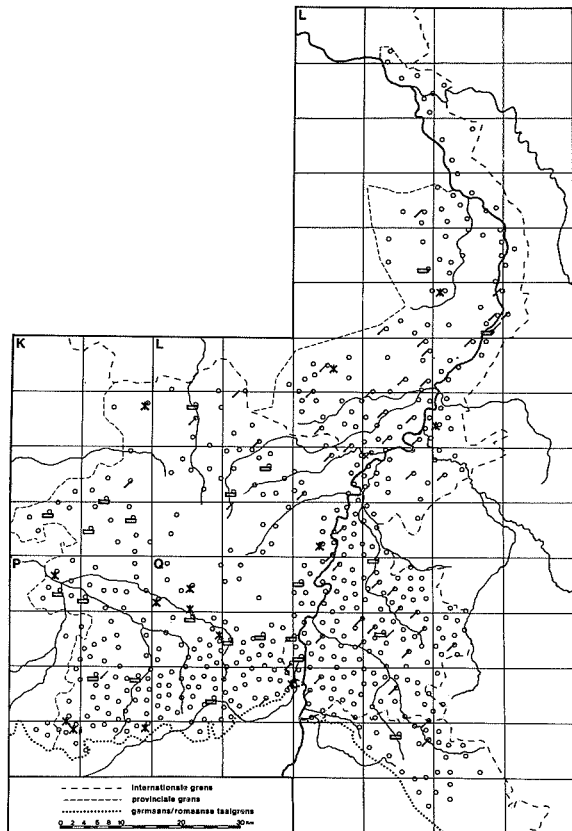
(JG 1a, 1b; N 8, 50a)

[De merrie „behoudt”, als men na een drieta weken zekerheid heeft dat ze drachtig is; bij eer miskraam „verwerpt” ze.]

vol: *vø̄l* K 318, 358, 359, 360, 361, L 286, 312 313, 314, 315, 316, 317, 319, 352, 353, 354 355, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364 365, 368, 370, 372, 413, 414, 419, 420, 421 422, 423, 424, P 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 177 177a, 179, Q 1, 2, 2a, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 71, 75, 76, 77, 80, 83, 84, 87, 88, 90, 91, 94 96c, 153, 156, 157a, 158a, 160, 162, 163, 167 168, 168a, 169, 170, 172, 174, 178, 179, 181

Kaart 46. UITGESTORT ZAAD

- = natuur
- / sprong(en)
- x zaad

182, 188, 240, 242; *v̄ol* K 357, P 44; *v̄ol* K 278, 314, 315, 316, 317a, 353, P 45, 46, 47, 48, 49, 50, 113, 115, 117, 118a, 119, 172, 173, 174, 175, 176, 176a, 178, 180, 182, 214, 218, 219, 227, Q 2c, 3, 5, 72, 73, 74, 78, 81a, 82, 109, 177; *v̄ol̄* L 369; *v̄ol̄.l* L 417, P 118, 120, 121, 184, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 220, 223, 224, Q 79a, 152, 157, 159, 161, 164, 165, 166, 171, 175; *vol.l* L 366, 367, 415, 416, 418; *vol* L 325; *v̄ol* L 241; *v̄ol* L 318; **drachtig**: *draxtex* K 317; **dragend**: *drāgənt* L 191, 319, 322, Q 33; **(een) volle**: *v̄ol̄.l* L 371; **volle meer**: *v̄ol mē̄r* L 314, 317, 321, 416, Q 14, 20, 32a, 83, 94, 94b, 98, 99*, 109, 111, 112b, 178, 188, 193, 197a, 198b, 204a; *vol mē̄r* Q 113, 252; *v̄ol mē̄.r* K 361, L 282, 286, 360, 364, Q 3; *v̄ol mē̄̄r* L 422, Q 112a; *v̄ol̄ mē̄.r* L 369; *v̄ol mē̄r* Q 71, 162; *v̄ol mē̄r* Q 86; *v̄ol mē̄̄r* L 312; *v̄ol mē̄r* Q 9, 121; *v̄ol mē̄̄r* L 424; *v̄ol mē̄̄.r* L 372; *v̄ol mē̄r* Q 72; **volle merrie**: *v̄ol̄a mē̄ri* K 278; *v̄ol̄a mē̄ri* K 318, 353, 359; *v̄ol mē̄ri* P 222; **volle merre**: *v̄ol mē̄r̄a* L 425, P 176, Q 2; *v̄ol̄* ~ P 188; *v̄ol̄a* ~ P 175; *v̄ol mē̄r̄a* P 107a; *v̄ol mē̄r̄a* P 50; **dragende meer**: *drāgəndā mē̄r* L 210, 244c, 270, 289, 295, 318, 324, 331, 374, 387, Q 250; *drāgəndā mē̄r* L 293;

veulenmeer: *v̄ol̄.lamē̄r* Q 39; *v̄ol̄a* L 192, 268, 271, 288, Q 101; *v̄ol̄a* L 266; *v̄ol̄a* L 163; *v̄ol̄.lamē̄r* Q 95; *v̄ol̄a* L 290; *v̄ol̄.la* Q 117a; **veulensmeer**: *v̄ol̄.lasmē̄r* L 382, Q 94b; *v̄ol̄.lasmē̄r* Q 96d; **veulmeer**: *v̄ol̄.lmē̄r* L 246, 292a, 329; *v̄ol̄.l* Q 248; **veulenmerrie**: *v̄ol̄.lamē̄ri* K 314; *v̄ol̄.lamē̄ri* L 265; **veulenpaard**: *v̄ol̄.lapē̄rt* L 269; **(ze) draagt**: *dr̄ax̄t̄* L 294.

6.3.3 VOCHTAFSCHEIDING UIT DE TEPELS ALS TEKEN VAN ZWANGERSCHAP

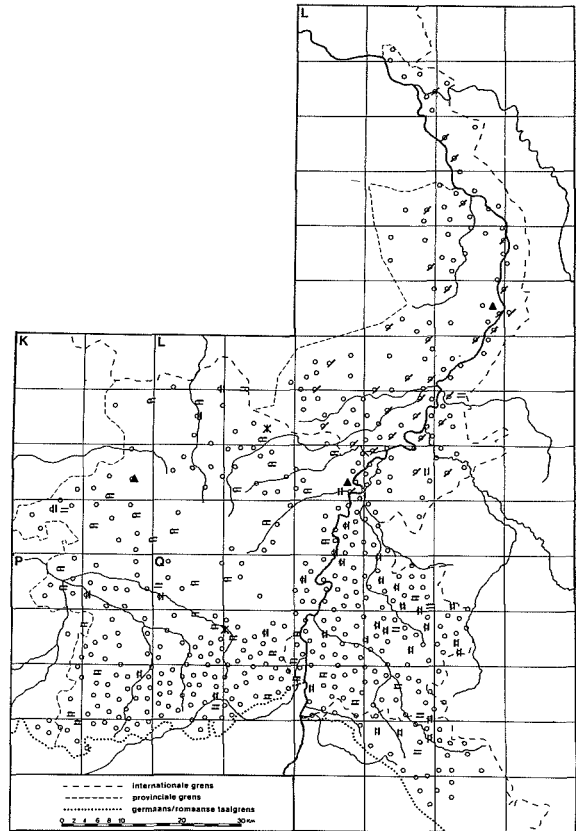
(N 8, 51)

[Er zijn diverse uitdrukkingen ter aanduiding van de komende geboorte van het veulen. De eerste tekenen die op een naderende geboorte wijzen, zijn de volgende: de merrie wordt onrustig en dreunt door haar stal, terwijl ze regelmatig tekenen van krampen en pijn (weeën) vertoont. De hars die zich aan de spenen heeft gevormd, druipert er nu af en de banden zijn los, d.w.z. de spieren aan beide zijden van de staartwortel zijn slap.]

(ze heeft) witte biest aan de demen: *wet̄a bis̄ q̄n dā d̄q̄im̄a* Q 96d (de eerste moedermelk of het

Kaart 47. NIET DRACHTIG

- ∕ gust
- || leeg
- = niet vol
- ▲ (ze) draagt niet
- x (ze is) herlopen

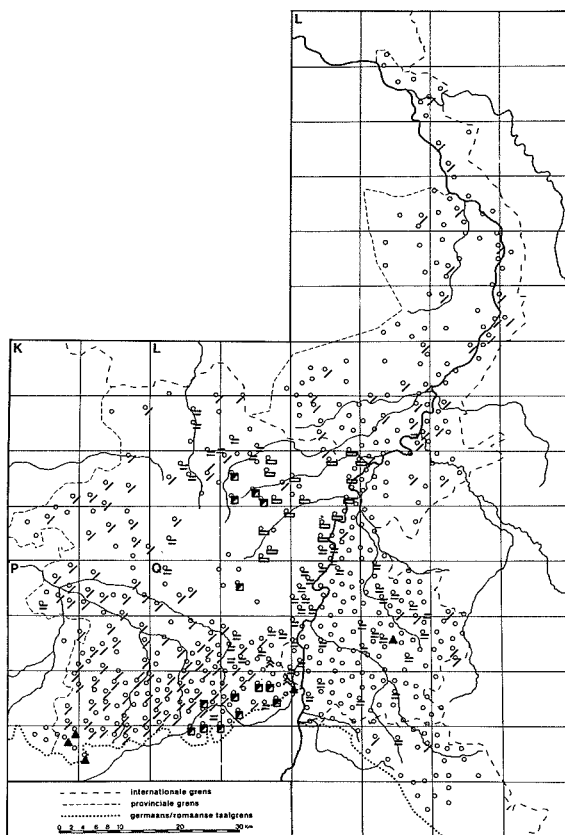

zog); (ze heeft) druppeltjes aan de demen: *drōpalkas an ə diəmā* L 372; (ze heeft) eikels: *ēkals* Q 39; (ze heeft) kegels aan de demen: *kigəls an də dēmā* Q 204a; (ze heeft) kegelen: *kigəla* Q 121; *kixəla* Q 252; (ze heeft) kles aan de demen: *kles an ə dēmā* L 288 (*kles*: hars); (ze heeft) krekelen aan de demen: *krī²kələ ān də dēmā* Q 111 (identiek met *kegels*); *krikələ qn də* ~ Q 94b; *krikələ qn də* ~ Q 71; *krəkələ qn də* ~ Q 98; *kriəkələ ān də dēmā* Q 197a; (ze heeft) krekelen aan de uier: *kriəkələ ān dər qər* Q 248; (ze heeft) melk aan de uier: *mēl²k ān dər qər* Q 33; (ze heeft) melk in het uier: *mēl²k en t ū²r* L 266; (ze heeft) melk in de uier: *mēl²k en dən ū²r* Q 95; (ze geeft) goede natuur: *guiə natyər* L 312; (ze heeft) natuur in de uier: *nat²ŷ²r en dən q²r* P 213; (ze) trekt natuur: *trek nat²ŷ²r* Q 162; (ze heeft) nopjes: *nōpkəs* P 175; (ze heeft) plakken: *plək* L 382; (ze heeft) slijm aan de tetten: *slēm ān də tetə* Q 2c; (ze heeft een) stop in de demen: *stōp en də dymā* Q 178; *stōp en də dōmā* P 107a; (ze heeft) stoppen: *stōp* Q 72 (aan de demen zijn stopjes of stopjes gestold vocht merkbaar); *stōp* Q 94; *stōp* L 331, Q 39; (ze heeft) stopjes: *stōpkəs* K 278, 314,

318, L 269, 288, 425, P 48, 176, Q 94b, 101, 188, 162; *stōpkəs* P 188; *stēpkəs* Q 86; *stēpkəs* L 364; *stēpkəs* Q 2; *stōpkəs* L 382; (ze heeft) stopjes aan de demen: *stōpkəs qən də dēmān* L 314; *stēpkəs qn də dēmā* Q 83; (ze heeft) stopjes op de demen: *stōpkəs op ə dī²mā* L 321; (ze heeft) stopjes aan de uier: *stōpkəs ān dən q²r* L 271; (ze heeft) tappen aan de demen: *tapə ān də dēmā* K 318; (ze heeft) tippelen: *tīpələ* Q 252 (stippen, stopjes); (ze heeft) tippelen aan de demen: *tīpələ an də dēmā* K 317; *tīpələ ān də* ~ Q 111, 112a; *tēpələ qn də* ~ Q 94b; *tīpələ an də dēmā* Q 101, 251; *tīpələ qn də dēmā* Q 198b; *tepələ ān ə dī²mā* L 368; *tōpəl qn də dēimā* Q 96d; (ze heeft) tippeltjes: *tēpalkəs* L 416; (ze heeft) tippen: *tepə* Q 252; (ze heeft) top op de demen: *top op ə dā dīmā* L 360; (ze heeft) toppen: *tōpə* Q 162; (ze heeft) toppen aan de demen: *tupə ān də diəmā* L 324; (ze heeft) was aan de demen: *was an də dēmā* L 191, 210; *was ān də* ~ L 294, 331, 332; *was ān ə* ~ L 325, 330; *wōs ān ə* ~ L 290; *was ān də dī²mā* L 292a; (ze heeft) was in de deem: *was en də dēm* L 163, 265; (ze heeft) was aan het uier: L 191; *was ān t ŷ²r* L 329; *was ān ə t ŷ²r* L 295; *was ān*

Kaart 48. EEN VEULEN WERPEN

- / veulen
- = veulenen
- ≡ veulingen
- veulezen
- ▲ veulderen
- ⋈ veuleden

at *ijər* L 322; *wās an at iər* L 214; *was an at ēr* L 247, 268; *wās an t ~ L* 244c; **(ze heeft) was aan de uier:** *was ān dān q̄r* L 192; *was ān dān ēʳr* L 271; **(ze heeft) zegels:** *zēgəls* Q 14; **(ze heeft) zegels aan de demen:** *zēgəls ān dā dēmā* L 328; *zēgəls ān dā dēmā* Q 32a; **(ze heeft) zegels op de demen:** *zēgəls op dā dēmā* Q 14; **(ze heeft) zegels op de tepels:** *zēgəls op dā tēpəls* L 289; **(ze heeft) zog:** *zʉok* Q 162; **(ze heeft) zwam:** *zʉwām* Q 198b (sponsachtig vocht); **druppelen:** *drʉpəlā* Q 113 (vochtafscheiding geven); **(ze) druft:** *drʉft* P 50; **de lijm loopt:** *dā lēm lypt* K 359 (*lijm*: kleverig vocht); *dā lēm līpt* K 357; **(ze) plakt:** *pləkʰ* L 289; **de demen plakken:** *de dēmā plekə* Q 112b; **de zegels komen:** *dā zīgəls kʉmā* L 422; **de zegels zijn af:** *dā zīgəls zīn āf* L 424 (gezegd als de drachtigheid van de merrie duidelijk blijkt uit de afscheiding uit de tepels); **er hangt wat aan haar stopjes:** *dā hanjt wat. q̄n hār stʉpkəs* K 353.

6.3.4 ZWELLEN VAN DE UTIER

(N 8, 51)

(ze) uiert: *q̄jərt* Q 193 (uier beginnen te krijgen

als gevolg van drachtigheid); **(ze is aan het) uieren:** *ijrā* Q 99*; *ijrā* L 293, 387; *ijrā* L 374; *q̄rā* P 44, 222; *q̄jārā* K 353; *q̄jārā* K 361; *q̄jārā* Q 3; *ijrā* L 426; **(ze is aan het) uideren:** *q̄dārā* Q 112a; **(ze) krijgt uier:** *krixt ijər* L 270.

6.3.5 DIKKER WORDEN

(N 8, 51)

(ze is) aan het bijkomen: *ān t- bēkōmā* K 361; **ze trekt aan:** *zə trēkt q̄n* L 282.

6.3.6 EEN VEULEN WERPEN (kaart 48)

(JG 1a, 1b; N 8, 52)

[Als de weeën toenemen, gaat de merrie liggen. De geboorte begint, als de vliezen breken en het vruchtwater wegloopt.]

veulen: *vʉlā* K 317, 317a, 318, 353, L 192, 210, 214, 247, 268, 269, 270, 271, 288, 289, 295, 318, 318a, 330, 331, 332, 374, 382, P 44, 45, 46, 48, 50, 113, 117, 176a, 197, 222, Q 2c, 121; *vʉlān* K 278, 314; *vʉ.lā* K 357, 358, 359, 360, 361, L 319, 352, 413, P 51, 58, 224, Q 71, 73, 75, 79, 80, 152, 153, 156, 157, 157a, 159, 160,

161, 164, 165, 166; *v̄l̄an* K 315, 316; *v̄l̄an* L 282, 286; *v̄l̄a* L 387, Q 248; *v̄l̄i.l̄a* P 186, 192, 220; *v̄l̄a* Q 121c; *v̄l̄i.l̄a* P 118, 119, Q 74; *v̄l̄il̄a* P 49, 187, 188; *v̄l̄i.l̄a* Q 76, 77, 155, 162, 163, 168, 168a, 169, 177; *v̄l̄i.l̄a* Q 86, 162; *v̄l̄l̄a* L 246, 266, 290, 292a, 293, 294, 322, 324, 325, 425, P 182; *v̄l̄l̄a* Q 252; *v̄l̄l̄a* L 163, 191, 329, P 176; *v̄l̄i.l̄a* P 118a, 120, 121, 177, 177a, 184, 188, 195, 223; *v̄l̄il̄a* P 107a, 115, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 218, 219; *v̄l̄i.l̄a* Q 154, 167; *v̄l̄l̄a* Q 39, 112a, 117a, 158a; *v̄l̄l̄a* L 356, 362, Q 72, 81a; *v̄l̄i.l̄a* Q 84; *v̄l̄i.l̄a* Q 170; *v̄l̄i.l̄a* Q 2, 2a, P 52, 53, 55, 56, 57; *v̄l̄an* L 355; *v̄l̄an* L 355; **veulenen:** *v̄l̄an̄a* L 329, Q 20, 32, 32a, 39, 94b, 95, 96d, 98, 99*, 101, 109, 112a, 112b, 197a; *v̄l̄an̄an* L 353, Q 14; *v̄l̄an̄a* L 414, 422, 423, Q 1, 7, 9, 10, 11, 13, 88, 96c; *v̄l̄an̄an* L 312, 314, 315, 316, 354, Q 8; *v̄l̄an̄a* L 424, Q 6, 12; *v̄l̄an̄a* Q 178; *v̄l̄an̄a* Q 204a; *v̄l̄an̄a* Q 250; *v̄l̄an̄a* P 47; *v̄l̄an̄a* Q 162; *v̄l̄an̄a* Q 33, 111, 113, 193, 198b; *v̄l̄an̄a* L 317; *v̄l̄an̄a* L 356, 358, Q 82, 87, 89, 90; *v̄l̄an̄a* Q 83; *v̄l̄an̄a* Q 89; **veulingen:** *v̄l̄an̄a* L 369, 370, 371; *v̄l̄an̄a* L 321; *v̄l̄an̄a* L 372; *v̄l̄an̄an* L 419; *v̄l̄an̄a* L 420; *v̄l̄an̄a* L 421; *v̄l̄an̄a* L 359, 360, 361, 367, 368, 415, 416, 417, 418, Q 3, 5; **veulezen:** *v̄l̄az̄a* Q 163, 240, 241, 242; *v̄l̄az̄a* Q 174, 175, 179, 181; *v̄l̄az̄a* Q 162; *v̄l̄az̄a* L 363, 364, 365, 366, Q 4; **veulderen:** *v̄l̄dar̄a* P 214; *v̄l̄dar̄a* Q 188; *v̄l̄dar̄a* P 227; *v̄l̄dar̄a* P 213; *v̄l̄dar̄a* Q 111; **veuleden:** *v̄l̄ad̄a* Q 172; *v̄l̄ad̄a* Q 94; **werpen:** *w̄r̄p̄a* L 244c; **(een) veulen werpen:** *v̄l̄az̄a w̄r̄p̄a* Q 251.

6.3.7 MET DE BENEN ZWAAIEN EN BEWEGEN TIJDENS HET WERPEN

(N 8, 53)

arbeiden: *ēr̄b̄ej̄t* L 163; **dabben:** *dab̄a* P 175; **dresen:** *dr̄es̄a* Q 86; **fransen:** *fr̄ans̄a* K 314; **houwen:** *hōw̄a* Q 252; *h̄ōw̄a* L 372; *hōw̄a* L 374, Q 188; **krauwen:** *kr̄ow̄a* L 266; **kwelten:** *kw̄elt̄a* L 293; **maaien:** *mēj̄a* L 270, 321; *m̄ōj̄a* Q 113; **persen:** *pers̄a* L 269, 324, 325; **(de merrie) afpersen:** *ā̄f̄pers̄a* L 270; **rammelen:** *ram̄al̄a* Q 204a; **rollen:** *rol̄a* L 265; **schoppen:** *sx̄up̄a* Q 2; **slaan:** *sl̄ōn* L 360, P 175; *sl̄ō̄n* L 372; *sl̄iū̄.n* Q 3; *sl̄iyn* L 364; *sl̄ōn* L 425; **(met de poten) smijten:** *sm̄it̄a* L 210; **spartelen:** *sp̄art̄al̄a* Q 2; **stampen:** *sta.mp̄a* Q 2; *stamp̄a* Q 109; **stippen:** *st̄ip̄a* L 322; **(zich) wentelen:** *wen̄it̄al̄a* L 292a, 322; *w̄ej̄nt̄al̄a* P 222; *w̄ens̄al̄a* P 175; *wen̄š̄al̄a* Q 20; **werken:** L 192, Q 94b (de weeën komen); *w̄er̄k̄a* L 286, L 422, 424, P 213, Q 83, 162; *w̄er̄k̄a* P 44, Q 2c, 198b; *w̄er̄k̄a* Q 33, 117a, 111, 112b, 121; **voorwerken:** *vor̄wer̄k̄a* Q 252; **wijden:** *w̄ej̄a* L 424 (de benen ver uiteensteken tijdens het werpen; van adj. *wijd*); **zwaaien:** *zwēj̄a* Q 9; **zwiebelen:** *zw̄ib̄al̄a* Q 112a (met de benen rondslaan); **(ze heeft) arbeid:** *ēr̄b̄ej̄t* L 289 (woordt

gezegd als de weeën aan de gang zijn); *ēr̄b̄ej̄t* L 288, 298; *ēr̄b̄ej̄t* L 372; *ēr̄bet* L 282, 312; **(zu maakt) arbeid:** *ēr̄bet* L 368; *ēr̄bet* L 317; **(zu heeft) krampen:** *kramp̄an* L 282; *kramp̄a* I 290; **(ze heeft) perenzie:** *p̄arenzi* L 288 (*ap prensie*, fr. *apparence*: aanstalten maken om te veulenen); **(de merrie krijgt) pozen:** *p̄ōz̄a* L 331 (barensweeën); *puz̄a* Q 96d; **(ze heeft) trekkingen:** *tr̄ek̄en̄a* Q 71.

6.3.8 GEBOORTEOMHULSEL VAN EEN VEULEN

(N 8, 54, 55 en 56)

[Het vruchtvlies dat na de geboorte van het veulen afkomt. Als de merrie het veulen alleen ter wereld brengt, stikt het veulen meestal in de zak die zo sterk is, dat hij met behulp van een mes of scherp voorwerp geopend moet worden.]

net: L 247, 265, 266, 332, Q 9, 39, 86; *net* K 314, 361, L 192, 244c, 282, 286, 294, 295, 312, 329, 360, 364, 368, 387, 416, 422, 424, 425, I 50, Q 3, 20, 94b, 96d, 98, 188, 193, 204; *net* K 317, 318, 353, 357, 359, L 210, 214, 289, 290, 292a, 314, 317, 318b, 321, 322, 325, 328, P 176, Q 2, 2c, 112a; *net* L 268, 269, 270, 271, 293, 330, 331, Q 117a; *nets* Q 121, 121c, 252; *nets* C 251; **zaknet:** *zaknet* K 278; **blaas:** *bl̄ōs* L 163 (rekbaar vruchtvlies); *bl̄ōs* Q 71; *bl̄uqs* Q 162; **waterblaas:** *w̄at̄ar̄bl̄ōs* L 331, Q 101; **haam:** *h̄ām* L 163, 331, 377; **helm:** *hel̄m* L 368, 382 (geboortevlies); *hel̄m* L 210, 270, 329; **lies:** *l̄ē:* L 288, 317, 382; *l̄ē̄s* L 372; *l̄is* Q 162; **vlies:** *v̄lis* L 314, 318, 329, P 107a; *fl̄is* Q 94b; **zak:** *zak* I 290, 374, Q 112a; **levenzak:** *l̄ē̄v̄az̄ak* Q 39; **moederzak:** L 364.

6.3.9 KOEKJE DAT DE VEULENS BIJ DE GEBOORTE IN DE MOND HEBBEN

(N 8, 55 en 56)

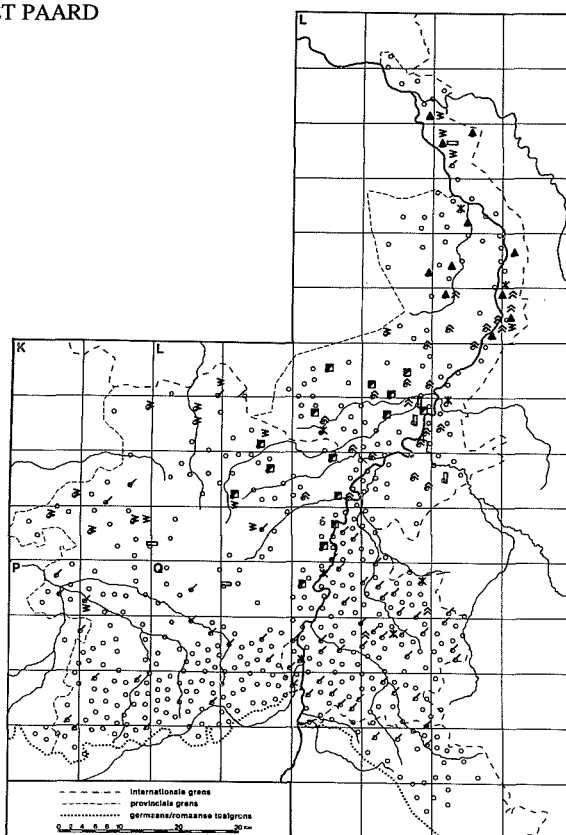
[Klein, gelig en sponzig klontje, dat met de ademhaling verband houdt. Het ligt op de tong van de pas geboren veulentjes. Meestal valt het bij de geboorte op de grond tussen het stro, droogt onmiddellijk op en is dan vrijwel onvindbaar.]

blaasje: *bl̄ō̄sk̄a* Q 112a; **bolletje:** *bol̄l̄ak̄a* Q 3; **brokje:** *br̄ōks̄k̄a* Q 39; **broodje:** *br̄ij̄t̄j̄a* Q 14; *br̄ij̄t̄š̄a* Q 198b; *br̄ōt̄š̄a* L 332, Q 94b, 252; **koek:** *k̄ōk* L 268; *k̄ō̄k* L 368; *kuk* P 44; **koekje:** *k̄ōks̄k̄a* L 318, 321, 374, Q 95; *k̄ōks̄k̄a* Q 117a; **lap:** *lap* L 314, 325, Q 33, 162, 250; **lap op de tong:** *lap op a tōj* L 369; **lapje:** *lep̄k̄a* L 288, Q 109, 175; **leefkoekje:** *l̄ē̄fk̄ōks̄k̄a* Q 204a; **levenskoekje:** *l̄ē̄v̄sk̄ōks̄k̄a* Q 32a; **leeftocht:** *l̄ē̄ft̄oxt* L 292a, 321, Q 111; *l̄ē̄ft̄ox* Q 98, 112a, 193; **leef-tong:** *l̄ē̄ft̄ōj* L 424, Q 111; **milt:** *melt* L 210, 270, 295, 360, P 48, 107a, 175, 213, Q 83, 101, 162, 178; *melt̄* L 387; *melt̄* L 163, 191, Q 96d;

Kaart 49. NAGEBOORTE VAN HET PAARD

- ∕ (moeder)bed
- ▲ bocht
- ◻ (het) kwaad
- ◻ kwaad ding
- ⋈ lichter, ligger
- rein
- ⊳ (het) vuil, vuilnis
- * nageboorte

milt P 222; *milt* P 188; *miālt* Q 71; *mōlt* K 361, Q 94; **miltlapje**: *meļllepka* L 290; **moederbrood**: *mōdārbrōt* Q 32a; **moederkoek**: *mūdārkuk* Q 83; *modārkōk* Q 113; **moederkoekje**: *mōdārkkōkskə* L 330; **platsje**: *plētskə* L 269, 270, 293, Q 112b (*plats*, *plas*: koek); *plētskə* L 322; *plētskə* Q 248; **plas**: *plas* K 353; *plāš* L 329; **plasje**: *plēskə* Q 2; *plēskə* Q 86; *plēskə* Q 112a; **pruim**: *prūm* L 331; **slijm**: *slīm* L 282, 416; *slīm* Q 121; **slijmkoekje**: *slimkēkskə* L 364; **spons**: *spōns* P 175; **tongetje**: *ti.ņskə* Q 2; **veulenbrood**: *vōlābrūt* L 322; **veulenbroodje**: *vōlābrūtijə* L 289; **veulenkoek**: *vōlākōk* L 266; **veulenplaaster**: *vōlāplōstər* L 322; **vocht**: *vōx* Q 2; **zoeker**: *zūkər* Q 188; **zoeklap**: *zūklap* L 294; **zoek tong**: *zuktōn* Q 20; **zuigkussen**: *zūxkōsə* L 271; **zuiglap**: *zōxlap* L 331; **zuiglapje**: *zūxlepka* L 329.

6.3.10 NAGEBOORTE VAN HET PAARD (kaart 49)

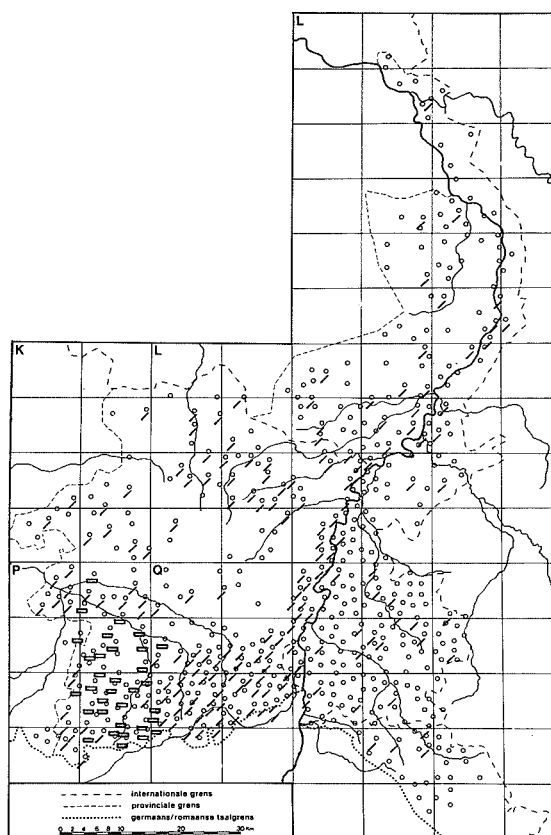
(A 33, 19a; N 8, 54 en 55)

[Moederkoek die na de geboorte van het veulen afkomt.]

bed: *bet* L 192, 282, 286, 416, 424, 425, 428, P 48, 50, 107a, 175, 176, 188, 213, 222, Q 14, 20, 21, 32, 32a, 33, 39, 71, 72, 83, 86, 94, 96d, 101, 102, 103, 111, 112, 112a, 113, 117, 117a, 121, 121c, 162, 188, 193, 195, 196, 197, 197a, 198b, 203, 204a, 208, 248, 250; *bet* K 318, P 44, Q 2c, 32a, 94b, 98, 99*, 109, 112b, 193, 197a, 198b, 248; *bēt* Q 19; *bet* Q 252; *bēt* Q 251; **moederbed**: *mūdārbet* K 317; **bocht**: *boxt* L 191, 192a, 217, 244c, 271; *bōxt* L 165, 266; *bōx* L 250, 268, 270; *boəx* L 246; **(het) kwaad**: *kot* Q 3; *kuqt* K 361; *kuqt* L 191; **kwaad ding**: *kuq deņk* L 322, 325 (de nageboorte werd onder een boom begraven); *kuq deņə* (mv.) L 387; **lichter**: *lēxtər* L 269, 290, 292a, 294, 295, 318b, 321, 322, 330, 374, 382 (nageboorte, zowel van een paard als van een varken); *lēxtər* L 266, 268, 269a, 270, 271, 293, Q 101, 112a; *lēxtər* L 332, 372; *lēxtər* L 329; *lēxtər* L 267, 381a; **ligger**: *legər* L 368; **rein**: *rējn* L 288, 292, 292a, 293, 318b, 322, 324, 422, 425, Q 9; *rējn* L 317, 360, 364, 369; *rējən* L 372; **(het) vuil**: L 271; *vūl* L 191, 192, 416; *vūl* L 165, 364; *t >vōl* K 314, 357, 359; *ət >vōl* K 278, 359; *vayl* P 50; *t >vūl* L 282, 312, 314; *t >vul* L 317; *vōvəl* K 353; **vuilnis**: *vōlās* L

Kaart 50. SPENEN

- ∕ spenen
 = speunen

265; **afval:** *āfval* L 290; **boks:** *boks* L 163 (eig.: de aars of vot van de merrie); **geslons:** *gəslɔns* L 269; **kraam:** *krɔm* Q 15; **laken:** *lākə* L 288; **nageboorte:** *nəgəbɔrtə* L 318, Q 14, 95; *nəgəbɔrt* Q 30; *nəgəbɔrtə* L 331, Q 111; *nəgəbɔrtə* L 268; *nəgəbɔrt* L 214; *nəgəbɔrtə* Q 30.

6.3.11 MELK VAN HET PAARD

(N 8, 32.6 en 57)

[De biest- of paardsmelk bevat ingrediënten die het veulen tegen verscheidene ziekten weerstand geven en die er bovendien voor zorgen dat het darmpek, de taaie, donkere substantie die zich in de darmen van het pasgeboren veulen bevindt (zie het lemma DE EERSTE UITWERPSELEN VAN HET VEULEN (5.7)), verwijderd wordt.]

biest: *bist* L 247, 322 (de eerste melk na het veulenen; de latere melk wordt meer- of paardsmelk genoemd); *bis* Q 33, 99*, 109; *biš* Q 20; *bīs* L 163, Q 39, 111; *bēst* L 288, 324; *bēs* L 295, Q 112b, 193, 198b; **biestmelk:** *bistmɛlʰk* L 312; *bis-* Q 9, 96d; *bēs-* L 329, 331; *bīsmɛlʰk* K 361; **melk:** *mɛlʰk* L 271, 330, 368, 369, 374, 422, P 50, 107a, Q 71, 95, 162; *mɛ.lʰk* Q 2;

mɛlʰk Q 198b; *mɛlʰk* K 278, L 293, 318a, 372, 44, Q 98, 111; *mɛlʰk* L 317; *mɛlʰk* Q 112a, 11 250; *mɛlʰk* Q 251, 252; *mɛlʰk* L 360; **merrmelk:** *mɛrəmɛlʰk* Q 2; *mɛrəmɛlʰk* L 416, Q 9 197a; *mɛrəmɛlʰk* Q 188; *mɛrəmɛlʰk* L 288, 292 *mɛrəmɛlʰk* Q 101; *mɛrə-* Q 117a; *mɛrəmɛlax* 121; *mɛrəmɛlʰk* L 425; **paardsmelk:** *pɛrsmɛ.lʰ* Q 3; *piā.rs-* Q 2; *pɛrsmɛlʰk* L 331; *pɛrs-* L 27 318, 322, 364, 382, 424; *pɛrs-* L 210, 266; *pɛr:* Q 94b; *pɛjars-* K 314; *pejts-* P 48; *piets-* Q 16 *pɛs-* Q 14; *pɛš-* Q 111; *pɛrsmɛlʰk* L 244 *pɛrsmɛlʰk* K 317, 357, L 286; *pɛrs-* L 268, 31 *pɛjars-* K 278, 353; *pɛjars-* K 359; *pijars-* 318; *piāts-* P 176, Q 2c; *pɛš-* Q 32a; *pɛrsmɛl* L 328; *pɛrs-* L 191; *peatsmɛlax* Q 121 *pɛrsmɛlʰk* K 361; *pi.ars-* L 414; **romen (mv.** *rɔmā* Q 248; *rɔmā* K 359; *rɔmā* L 265; *rjmə* 357, 359; **zog:** *zɔx* Q 101; *zōx* L 289, 424; *zɔx* 121; **zok:** *zɔk* L 265, P 175, 213; *zɔk* L 325, 33 *zɔək* P 188; *zoak* P 222; *zōk* L 282, 290, 321, 188; *zōək* Q 72; *zɔ.k* Q 2; *zʉk* Q 86; *zʉk* 162.

6.3.12 SPENEN (kaart 50)

(JG 1a, 1b; N 8, 59)

[Het veulen het zuigen ontwennen.]

spenen: *spīnā* Q 188, 198b, 204a; *spī²nā* K 317, L 244c, 266, 288, 289, 292a, 318, 319, 321, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 415, P 46, 57, Q 11, 14, 96c, 98; *spī¹enā* K 360; *spī¹nā* L 214, 269, 318b, 356, 370, 372, 421, 422, 423, 424, 425, P 192, Q 6, 7, 9, 10, 12, 78, 109, 252; *spī¹nān* L 286, 314, 419, Q 8; *spī¹.nān* L 313; *spī¹enā* K 361, L 371, 420, Q 2, 13; *spī¹nā* Q 9, 74, 75, 79a, 80, 152, 153, 156, 157, 160, 166; *spī¹nā* Q 3, 87, 88, 91, 95, 96d, 172, 251; *spē¹nā* K 314, 353, 358, L 163, 210, 271, 354, 374, 387, P 45, 47, 55, 175, Q 2c, 84, 89, 90, 94, 155, 162, 163, 167, 168a, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 179, 241, 242; *sp¹ēnān* L 353; *spē¹nān* L 312, 316; *spē¹nā* L 268, P 44, 48, 49, 52, 53, 56, 57, 115, 172, 174, 182, 214, 219, 227; *spē¹ānā* K 318; *spē¹ānān* K 278; *spe¹-nā* P 44; *spe¹enā* L 413; *spē¹nā* Q 77, 157a, 161, 164, 168, 169, 181, 182, 240; *spē¹nā* K 357; *spē¹-nān* L 315, 355; *spē¹nā* P 213; *spē¹nā* Q 76, 83, 154, 158a, 179; *špī¹nā* L 270, 324, Q 33, 94b, 113, 117a; *špī¹nā* L 290, 293, 382, Q 32a, 99*, 111, 112a, 197a, 248; *špī¹nā* L 325, 328, 329, Q 121, 250; *špī¹nā* L 294, 295, Q 39, 193; *špē¹nā* L 331, 332, Q 20; *špē¹nā* L 322; *špē¹nā* Q 101; **speunen:** *spī²nā* P 118a; *spy¹nā* P 51, 58, 118, 119, 120, 121, 177, Q 73, 159; *spy¹.nā* P 184, 186, 223; *spy¹nā* P 187, 188, 195, 197, 220, 222, Q 165; *spō¹nā* P 50, 113, 117, 173, 176, 176a, 179, 180; *spō¹nā* P 177a, 178, 218; *spō¹nā* P 224; *spō¹nā* P 107a; **(het is) gespeend:** *gāspī¹.nt* Q 3, 5; *gāspī¹.nt* L 416, 417, 418, Q 2a; *gāspī¹.nt* Q 1; *gāspē¹.nt* L 414, Q 71; *gāspe¹int* Q 72, 81a, 82; **verspenen:** *vāršpē¹nā* L 330; **van de meer afdoen:** *van dā mēr afdū* L 265; **van het paard doen:** *van t pē¹rt dūn* L 163, 314; **vanaf doen:** *vanaf dūn* K 315; **van de meer afzetten:** *van dā mēr af-zitā* P 176; **van het paard afzetten:** Q 112b; *van t pē¹rt-āf-zetā* K 361; **van de meer zetten:** *van ā mē¹.r zetā* L 364; **van het paard zetten:** *van t pē¹rt zetā* L 270; *van t pē¹rt ~* L 247; *van t pīāt ~* Q 2; *van t pē¹rt zetān* L 282, 286; **afzetten:** *afzetān* K 278; **vanaf zetten:** *vanāf -zetān* K 316; *vanaf -zetā* K 318, 353; **van de mem afdoen:** *van dā mem af-dun* K 278; **van de mem afzetten:** *van dā mem af-zetā* K 317a; **van de tet afdoen:** *van ā tet ā.f-du* K 359; **van de tet afzetten:** *van ā tet ā.f-zetā* L 352.

7. Ziekten

7.1 LEEWATER

(A 48A, 12c; N 8, 90m en 90n; monogr.)

[Gewrichtsontsteking bij veulens – ook bij kalveren en hoenders –, door een vochttophopping, veroorzaakt door een besmetting die bij veulens vooral via een navelwond binnendringt.]

leewater: *lēwātār* K 361, L 191, 246, 270, 290, 291, 292, 318b, 329, 331, 332, 364, 371a, 387, 422, 424, Q 2, 2c, 9, 14, 33, 99*, 101, 111, 196, 197a, 248; *lēj-* L 163, 244c, 271, 369, Q 113, 204a, 251, 252; *lē-* L 266, 317, 360, 364, 368; *lēj-* L 192, 210, 0247, 288, 289, 290, 292a, 293, 318, 321, 322, 324, 325, 328, 374, 377, 381, 382, 425, Q 6, 14, 20, 32a, 39, 98, 111, 112a, 117a; *lī²-* L 416; *liā-* L 298, 330, 366; *li-* L 268, 269, 295, 421; *lēwātār* L 265; *lēwāsār* Q 121c; *lēj-* Q 121; *lēwō¹tār* Q 3; *lējwō¹tār* Q 193; *lēwō¹tār* K 317, 318; *lēj-* Q 86, 94, 94b, 96d, 188, 198b; *liā-* L 282; *lēwō¹tār* Q 162; *lēj-* Q 72; *lēj-* P 107a, Q 83; *lēwētār* P 175; *lēj-* P 50, 188, 213, Q 71; **kleewater:** *klēwātār* L 364; **beenziekte:** *biēnzektā* K 353; **beenderziekte:** *bejāndāziktā* K 278; **veulensziekte:** *vōlāsziktā* L 331, Q 96d; *vōjilās-* P 188; **zeenwater:** *sēnwō¹-tār* L 312 (zenuw, mnl. *sene*).

7.2 ZONDAGSZIEKTE

(A 48A, 1; N 8, 90r; monogr.)

[Een ernstige stofwisselingsstoornis in de spieren van de achterhand van het paard, meestal na een zware werkperiode. De aanleiding tot de ziekte – ook *maandagziekte* genoemd – is overmatige en dikwijls eenzijdige voeding gedurende een periode van stalrust tijdens het weekeinde, bestaande uit suiker- en zetmeelhoudende stoffen. Gaat het dier weer aan het werk, dan verbrandt de suiker en het melkzuur dat hierbij vrij komt beschadigt de spieren. Na het inspanssen vertoont het paard loomheid, een korte stap en laat het hoofd hangen. Specifiek is tevens een onzekere en wijde gang van de achterhand, gepaard met overdadig zweten. Laat men het paard niet meteen rusten, dan zakt het door in het achterstel en laat zich vallen.]

zondag(s)ziekte: L 290, 291, 322, 330; *zōndax-ziktā* Q 96d; *zōndax-zēqdā* Q 3; *sonāx-ziktā* L 282; *sqnāxsiktā* L 312; *zōndāxsziktā* L 268; *zōndāx-ziktā* Q 162; *zōnēxszēkdā* L 317; *sonāx-zēkdā* L 290; **zondagskrankte:** *zōndāskrējndā* Q 111; *zōndāxskrējndā* Q 95; **maandag(s)ziekte:** L 381; *mōndāxziktā* L 286; *mōndāx-zēktā* L 424; *mōndāxzēktā* L 298; *mōndāxzēkdā* L 292a; *mōndāexzēkdā* L 288; *mōjndāxzēkdā* L 317; *muōndāxzēqdā* Q 71; *mōndā.xsziqdā* Q 2; *mōndāxsziktā* L 265; *mōjndāx-* L 331; *mōndāexzēkdā* L 324; **maandag(s)krankte:**

mōndexkreŋtə Q 112b; *mōndexkreŋdə* Q 39; *mōn'dexs-* Q 14; **beslag:** *bəslāx* L 289, 381 (kreupelheid in het kruis of lendenlamheid); *bəšlāx* L 295; **kruisbeslag:** *krj̄sbəslāx* L 266; **kruisslag:** *krj̄slax* Q 20; *krj̄tslāx* L 269, 271; *krj̄tslāx* L 291; **bevangenheid:** L 0247; **bloedkrankte:** *blōtkreŋdə* Q 193; **bevangen:** *bəvaŋə* L 210, 324 (de achterpoten zijn stijf); **overvoerd:** *q̄vərvūrt* L 163 (tijdens de rustperiode overvoerd); **vervangen:** *vərvəŋə* L 266, 330, Q 99* (bloedopdrang, waarvan de uitwerking op de hoorn van de hoeven te zien is); **zondagkrank:** *zōndexkraŋk* L 270; **zondagskrank:** *zōndāxskrāŋk* Q 204a; *zōndexskrāŋk* Q 112a.

7.3 PAARD MET MAANDELIJKSE DIARREE

(N 8, 94d en 94e)

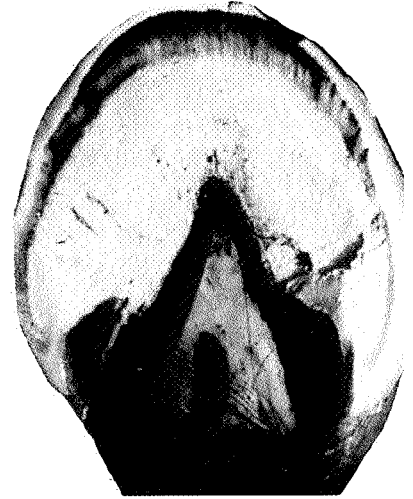
schijtbeest: *šitbī's* L 424; **schijter:** *šitər* Q 112a; *šētər* L 372; **schijterd:** *sxitərt* K 359; *šitərt* L 293; **maandschijter:** Q 98, 251; *mōn'sxitər* L 288; *mō'ntsxētər* K 359; *mōnt-* K 318; *mantsxētər* K 314; *mōntšitər* Q 188, 204a; *mōntšitər* Q 95; *mōntšitər* L 318, 318b, 364, 416, Q 14, 39, 94b, 111, 248; *mōnš-* L 332, 382; *mōntšētər* Q 86; **maanschijter:** Q 9; *mō'nsxitər* L 312; *mōn-* L 210; *mōnsxētər* K 317, 353, P 222; *mō'n-* P 213; *mōn-* P 107a, Q 2c; *mō'nsxētər* P 175; *mōnsxētər* Q 2; *mōnskētər* K 357; *mōənsxētər* P 50; *mōnšitər* L 374, Q 109; *mōnš-* Q 33; *mōnšētər* Q 71; *mōnšētər* Q 3; **maneschijter:** *mōənsxētər* L 282; *mōənsxētər* K 361; *mōənsxētər* K 278; *mōnāšitər* Q 113; *mō'nā-* L 422; *mōnāšitər* L 317; *mōnāšitər* Q 162; **doorloper:** *dōrlōpər* Q 99*; **(het is) aan de schijt:** *ān dā sxiət* L 269; *an dər šit* Q 252; *q̄n dā* ~ Q 96d.

7.4 BUIKKRAMPEN

(A 48A, 5; N 8, 90o; monogr.)

[Met krampen gepaard gaande darmstoornis die hevige pijn veroorzaakt bij dieren, in het bijzonder bij paarden.]

koliek: (fr. *colique*) *kolik* K 314, L 247, 270, 271, 282, 289, 295, 298, 312, 324, 325, 332, 369, 371a, 381, 425, Q 6, 9, 99*, 196, 197a, 198b; *kōlik* Q 204a; *kolik* L 292, 377; *kōlik* L 290; *kōlik* K 278, 317, 353, L 317, 318, 424, P 44, 50, 175, Q 2c, 72, 111; *kōlik* L 416; *kālik* L 191, 266, 322, 331, Q 39, 96d, 112a, 112b; *klik* L 192, 210, 244c, 246, 0247, 269, 382, Q 14; *kālik* K 361, L 330, 422, Q 94b, 95; *klik* Q 32a, 71, 83; *kālī'k* L 368; *kāliək* L 372; *kliək* L 268, 291; *kōlek* P 213; *kāleik* L 360; *klek* P 107a; **kolieken:** *kōlikə* Q 188; *kālikə* Q 33; *kāli.kə* Q 3; *kālikə* Q 162; *kōlēikə* Q 2; *kōlekə* P 176; **penspijn:** *penspin* L 271, 288, 291, 293, 318, 318b, 321, 328, 374, Q 14, 99*; *pe.ns-* L 364, 366,

Afb. 11. hoefbevangenheid

416, Q 9; *pe.ns-* Q 20; *pēns-* L 286; *penspijn* 113; *penspin* L 290, 331; *pe.ns-* L 421; *pēnsp.* L 314; *penspeni* L 265; *penspēn* K 353, P 4 *pe.ns-* Q 2; *pe.nspejn* K 359, 361; *pe.ns-* Q 5 96d; *pē.nspājn* Q 83; *pānspejn* Q 193; *pānšp.* Q 252; **buikpijn:** *bukpin* Q 101; **buikkram** *bōkramp* Q 86; **krampen:** *krampon* K 27 **wind:** *wint* L 163.

7.5 HOEFBEVANGENHEID

(A 48A, 20; monogr.)

[Gezegd van een paard met een ontsteking onc de hoefhoorn, waarbij de bloedvaatjes voe doorlaten als gevolg van de zwelling van hoeflederhuid. De hoef is warm en klopt. He wel in de regel alleen de voorhoeven in het zie teproces betrokken zijn, komt het ook voor c alle hoeven aangetast zijn. De ziekte is het g volg van een storing in de bloedsomloop, e reumatische aandoening van het hele lichaam een deel ervan, vooral van de poten, meestal een plotselinge afkoeling, lange marsen op v harde wegen, een te lange rust, van schrik pijn. Symptomen van de hoefziekte zijn h doorzakken van de zolen en stijfheid in de p ten.

Zie afbeelding 11.]

bevangen: *bəvaŋə* L 266, 290, 292, 295, Q 2 99* (reumatisch in de spieren; zie ook lemr 7.14); **vervangen:** *vərvəŋə* L 266, 269, 25 318b, 377, 381, 421, Q 20.

7.6 KOLDER

(A 48A, 37; N 8, 90p; monogr.)

[Kolder (< lat. *cholera*) is een slepende, ong

neeslijke hersenaandoening, die aanleiding geeft tot stoornissen in de beweging en de bloedsomloop. De uiterlijke verschijnselen zijn: onhandelbaarheid, niet willen werken, een sufferig uiterlijk, het hoofd laag houden en de oren laten hangen, evenals een waggelende gang. Deze vorm van aandoening wordt stille kolder genoemd. Bij verergering van de ziekte wordt het paard wild, draait in het rond en slaat op hol. Dan spreekt men van razende kolder.]

kolder: L 322, 325, 329, 330, 331, 332, 382; *kōldar* L 163, 192, 210, 244c, 246, 266, 268, 269, 270, 312, 368, 377, 381, 387, 421, 424, 425, Q 14, 33, 39, 94b, 95, 99*, 112a, 162, 188, 197a; *kōlar* Q 3, 72; *kōldar* L 318, 318b, 416; *koldar* L 290, 291, 292, 294, 369, Q 204a, 252; *kōldar* L 0247; *kōldar* L 324, 374; **cholera:** *kōl-rā* L 360; **maankolder:** *mōnkōldar* L 286; **stille kolder:** *štelā koldar* L 291; **cornard (fr.):** *kānār* Q 2 (hersenvliesontsteking); **bretság:** Q 112a (afl. van *brats* (zie *de brats steekt hem*); het paard wordt tengevolge van de aandoening kolderig of wild); **gek:** *gek* L 289, 293, Q 9, 14, 96d; **kolderachtig:** *kōldarēxtax* Q 96d; **koldergek:** *kōldargek* Q 111; **kolderig:** *kōldarex* L 271; **zot:** *zot* Q 2; **kolderig paard:** *kōldarex pērt* L 265; **de brats steekt hem:** *dā brats štik em* Q 32a (het paard wil op de brats: weglopen, op hol slaan).

7.7 GRAUWE STAAR

(A 48A, 39c; N 52, 27)

[Een meer of minder sterk troebel en ondoorzichtig worden van de ooglenzen. De gewone kleur van de ogen verandert in blauwwit. Deze kwaal, meestal een gevolg van maanblindheid (zie het lemma MAANBLIND PAARD (7.9)), kan tot gehele of gedeeltelijke blindheid leiden.]

staar: *stār* L 289, 318b, 381; *štār* L 294, 331, Q 99*, 112; *štār* Q 202; **gevlekte staar:** *gāvlekdā stār* L 382; **grauwe staar:** *grōyā stār* L 292, 382, Q 88; **grijze staar:** *grīzā stār* L 291; **witte staar:** *wetā stār* Q 204a; **maanoger:** *mōnēgār* Q 3; *mōnōīgār* L 331; **scheel:** *šēl* Q 95, 193, 198; **(het heeft een) kristaloog:** *krestalōyx* Q 95, 193, 198; **(het heeft een) maanoog:** *mēnōx* L 163; **(het heeft een) staarogen:** *štārōygā* L 331; **(het heeft een) varkensoog:** L 421; **(het heeft) vlekken:** *vlēkā* Q 99*; **(een) vlek op het oog:** *vlēk op at oyx* Q 101; *vlēk op at ōx* Q 113.

7.8 ZWARTE STAAR

(A 48A, 39b; N 52, 26)

[Deze vorm van staar, waarbij het netvlies en de oogzenuw verlamd zijn, openbaart zich door blindheid en onbeweeglijkheid van de pupil bij verschillend licht. Het oog behoudt wel zijn natuurlijke kleur, vorm en glans, zodat een leek de

kwaal gewoonlijk niet of eerst laat vaststelt, maar de kenner ontdekt haar aan de strakke uitdrukking van het paard met „staande ogen” en de onbeweeglijkheid van de pupil.]

staar: *stār* L 318b, 371a, 387; *stār* Q 9; *štār* L 331, Q 113, 204a; **staar op het oog:** *štār op at oyx* Q 101a; **zwarte staar:** L 421; *zwartā stār* L 292, 382; **maanoger:** *mōnōīgār* Q 15; *mōnōīgār* L 424; *mōnēgār* Q 3; *mānēīgār* Q 88; **scheeloog:** *šēlōyx* L 331; **sterrenkijker:** *štārākikār* Q 113; **blind:** *blēnt* Q 88; *blēnt* L 292; **maanblind:** L 364; **scheel:** *šēl* Q 6; **(het heeft) glazen ogen:** L 413; **(het heeft een) lopend oog:** *lōpant ōx* L 163; **(het heeft een) vlek:** *vlēk* Q 247, 247a; *vlēkā* (mv.) Q 99*; **(het heeft een) vlek op het oog:** *vlēk op at oyx* L 291.

7.9 MAANBLIND PAARD

(A 48A, 38a; N 8, 62p en 90v)

[Gezegd van een paard met een periodieke oogontsteking, gewoonlijk om de maand of na twee maanden. Het paard is dan lichtschiuw en het hele oog vertoont ontstekingsverschijnselen: een sterke traanafscheiding en een roodachtige kleur van de bindhuid. De kwaal is gewoonlijk na twee à drie weken geweken, maar kan zich ook periodiek herhalen en tot blindheid leiden. De naam maanblindheid houdt verband met de vroegere mening, dat deze kwaal maandelijks, bij het op- en afgaan van de maan, terugkeerde.]

maanoger: *mūmōīgār* Q 178; *mōnōygār* L 324; *mūmōn-* Q 112b, 162; *mōnōīgār* L 191; *mōmōn-* K 278; *mōnūgār* P 176; *mōnūgār* K 317, L 210; *mōnūgār* K 318, 353, L 265; *mōn-* L 286; *mōnūgār* Q 2; *mōnōīgār* L 369, Q 39, 113; *mōnōīgār* L 270, 271, 290, 292a, 293, 294, 317, 318, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 372, 374, 382, 416, 421, 422, 424, Q 6, 9, 14, 20, 33, 39, 94b, 96d, 98, 99*, 101, 109, 111, 112a, 112b, 188; *mōn-* Q 71; *mōnōīgār* L 423, Q 94b; *mōnōīgār* Q 117a; *mōnhūgār* L 282 (hypercorrecte *h*); *mōnūgār* L 295; *mōnēīgār* L 360, 364, 366, 368; *mōnēgār* Q 3; *mōmōnēīgār* Q 72; **maandoger:** *mōnōīgār* Q 196, 200; *mōntēīgār* Q 86; **maankijker:** *mōnkikār* L 331; *mōnkičkār* L 312; *mōnkikār* Q 193; *mōn-* Q 2c; **manekijker:** *mōnākikār* L 322; **maanlichter:** *mūmōnlixtār* Q 178; **(een) maanlichtige:** *mōnlixtēgā* Q 2; **maanschiјter:** *mōnsxētār* P 107a; *mōnšitār* L 321; **blind paard:** *blēnt pērt* K 353; **(een) schele:** *sxēlā* L 269; *šēlā* Q 251; **maanblind:** *mōnblēnt* L 0247, 292, 364; *mōm-* P 50; *mōnblēnt* L 331; *mōnblēnt* Q 94; **maandblind:** *mōnblēnt* Q 204a; *mōnt-* Q 121c; **maandblind:** *mōndāblēnt* Q 252; *mōndāblēnt* Q 248; *mōndā-* Q 250; **maangek:** *mōngēk* L 387; **maanlichtig:** *mōnlixtēx* Q 94; *mūmōnlixtix* Q 162; **maanogig:** *mōmōnyxtix* Q 168; **scheel:** *sxēl* P 175; **(het heeft een) maanoog:** *mōnōyx* L 270,

271, 288, 289, 291, 292, 317, 318, 318b, 322, 324, 331, 372, 416, 422, 424, Q 14, 71, 101, 111, 188; *-ōux* L 360, 364, 368, Q 72; *muoŋoux* Q 162; *mōnaux* L 295; *mōnōx* Q 39; *mōnōx* L 163; *mōmən-* K 278; *māyn-* P 48; *mōnōx* L 268; *mōnūx* Q 2; *mōn-* P 44; *mōn-* P 176; *mōnūx* L 210; *mōnuax* K 314, 317, 353, L 265, 286; *mōnux* L 266; **maanooġje:** *mōnōxskə* L 266; **maandoog:** *mōntoux* Q 204a; **(het heeft een) blesoog:** *blesoux* Q 112a (oog met een witte vlek); *blesūx* L 265; **(het heeft een) glazeren oog:** *glāzərə oų.* Q 252; **(het heeft een) meel-oog:** *mēlux* K 314 (meel wijst op de meelachtige of witte vlek).

7.10 TROEBELE OGEN

(N 8, 94g)

blasse ogen: *blasə ūgə* L 210 (*blas:* vaalbleek, du. *bläss*); **droezelige ogen:** *druzələgə oųgə* Q 98; **droezel:** *drōzəl* Q 99* (troebelheid); **dode ogen:** *duųəjə uəgə* K 353; **dove ogen:** *dūvə uəgə* L 286 (*doof:* dof); **droefogen:** *drōfoųgə* Q 101; **duistere ogen:** *dūštər oųgə* L 290 (*duister:* dof, troebel); **keef op zijn ogen:** *kējəf op zən uəgə* K 353; **kranke ogen:** *kranjə oųgə* L 425; **loop-ogen:** Q 94b; *lōjpoųgə* Q 96; **lodderoog:** *lō-dərūx* Q 2 (slaperig, droevig); **matte ogen:** *matə oųgə* L 424; **overlopen ogen:** *ōvərlopən ūgə* P 175; **prutogen:** *prōtuəgə* K 314; **pupsen (in de ogen):** *pōpsə* L 331 (strontjes); **schaamogen:** *šēmōųgə* Q 111; **troebele ogen:** *trubəl oųgə* L 324, 332; **varkensoog:** *verkasōųgə* L 330 (grijs-achtig); *verkasōųgə* (mv.) L 369 (de ogen hebben een wit hard hoornvlees); **waterogen:** Q 94b; *wətərōųgə* P 222; *watərōųgə* Q 197a; *wō.tər-ō.gə* Q 3; *wətərugə* P 107a; **zeepogen:** *ziəpoųgə* L 269 (ontstoken ogen); **brandig:** *brənex* L 282; *brənix* L 317; *brəndlex* L 288; **droef:** *drōf* Q 251; **droezelachtig:** *druzələxtex* K 357; *drūzəl-* K 359; **droezelig:** *druzələx* K 318, L 271, 282; *drūzələx* P 176; *dryzələx* L 364, 416; **droezig:** *drusəx* L 318; **duister:** *dūštər* Q 14; **duizeltig:** *duzəltəx* Q 252; **loom:** *lōm* Q 83; **suf:** *səf* Q 112a; **troebel:** *trubəl* L 382, Q 113; **troebelilig:** *trubələx* K 317; **wazig:** *wāzəx* L 288; **leepheid:** *leəphət* P 50 (druipende ogen); **duts:** *dōts* Q 112a (sukkel); **geen klare:** *gejənə kljərə* L 321; **slaapmuts:** *šlōpmōts* L 331; **grienen:** *grinə* L 293 (huilen); **(het) droezelt:** *drūzəlt* K 361 (heeft troebele ogen); **(het) treurt:** *trōrt* K 278; **(het heeft) brand (op de ogen):** *branj* L 318; **(het heeft) wormen:** *wōrm* Q 20.

7.11 EEN NAAR BOVEN SCHELEND OOG

(N 8, 90v)

glasoog: *glāsōųx* L 331 (de kleur van de iris is grijs tot wit); **glazen oog:** *glāzən oųx* Q 101; **glazeren oog:** *glāzərə oųx* L 425; **scheef oog:**

šejf oųx L 292a; **scheeloog:** *šēloųx* Q 98; **vle oog:** *vlekuəx* L 282 (vlek op het rechter oog); **witooġ:** *wetuəx* L 312 (met een witte vlek); **loenser:** *lunsər* K 353, L 192 (paard dat na boven loenst of loert); **loerzak:** *lūrzak* L 26 (een) **schele:** L 424; *sxēlə* L 266, 271; *sxēlə* 2c; *sxēplə* P 175; *šēlə* L 321, Q 3, 162; **schele:** *sxēl* L 210; *sxəəl* P 50; *skjəl* P 222; *šēl* Q 95.

7.12 GEZWOLLEN TANDVLEES (kaart 51)

(JG Ib, 2 c; A 48A, 51; N 8, 90f, 91 en 92)

[Zwelling van het tandvlees treedt op bij jonġ paarden tijdens de periode van tandwisseling.] **roos:** *rūš* L 246, 265, 364, 368, 382, 422, 42 Q 14; *rūs* L 295, Q 188; *rūməs* L 293; *ruəs* 269, 270, 271, 291, 317, Q 121; *rus* Q 193; *rūməs* K 314, L 291; *rōš* L 268, 292a, 294, 32 322, P 50, Q 101, 248; *rōs* L 163, 329, 331, 33 Q 109, 204a; *roas* L 290, Q 112a; *rouməs* K 27 *rōs* L 325, Q 2; **roos in de muil:** *rūš in də m* L 210; *ruəs-ən də mul* L 369; **brand:** *brant* 353, L 265, 360, Q 2c (ontsteking); *branj* L 29 318b, 369; *brānt* L 315; **brand in de muil:** *bra.nt-ən ə moųl* Q 3; **schuil:** *sxūl* L 210, 21 (spruw, zwelling van het slijmvlies van het haed van verhemelte); *sxōųəl* K 353; *sxōųəl* K 278 *sxōųl* P 213; *sxāl* P 115, 172, 173, 176; *sxāųl* 175, 213; *sxōųl* P 44, 50, 52, 53; *sxōųl* K 357, 35 *sxōųl* K 361; *sxēl* P 107a; *sxēl* P 117; *sxəl* P 11 *šul* L 360, Q 20; **abces:** *apsəs* P 175; *apsə* (mv.) L 416; **boon:** *bun* P 222 (gezwel in het verhemelte van het paard); **dikke muil:** *dikə m* L 290; **dikke raken:** *dekə rakə* L 328 (*raa* verhemelte, du. *Rachen*); **eendebek:** *iə.ndəb* Q 2 (de boventanden groeien uit over de onder-tanden); **gezwollen tandvlees:** *gəzwoųlə tanjvlē* L 377; *gəzwoųlə* ~ L 324, 331; **snijtand:** *šnjetən* L 382; **vors:** *vroš* Q 111 (opgezwollen als een kikvors).

7.13 AANWASSEN OP DE TANDEN

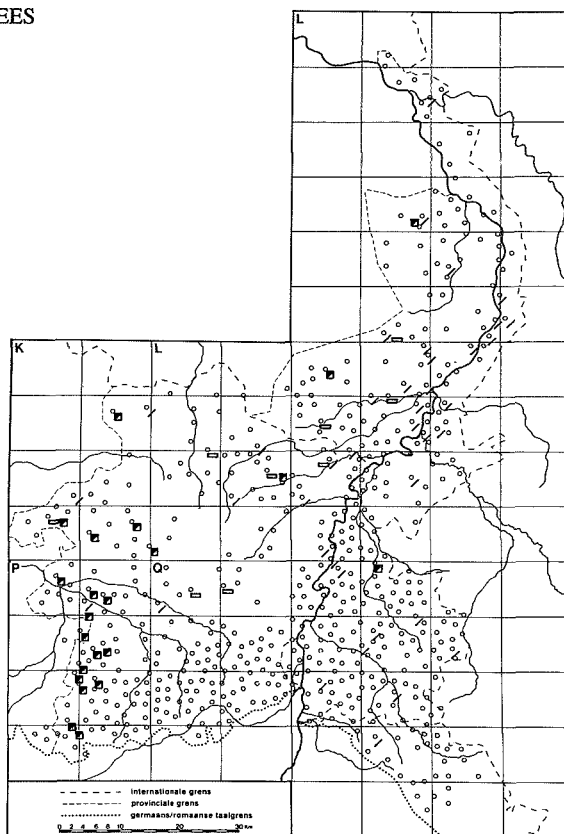
(JG Ib, 1c, 2c; N 8, 91)

[Knobbelvormige aanwassen op de tanden. Aan de wrijfvlakken van de beneden- en bovenkaak elkaar niet geheel dekken, ontstaan door de ongelijkmatige afslijting scherpe haken op de hoektanden. Zij komen vooral voor vanaf zevenjarige leeftijd en ontwikkelen zich het sterkst aan het paard negen jaar oud is.]

haak: P 44, Q 172; *hōk* L 163, Q 33, 109; *oək* 9; **haken:** L 356, 360, 415, P 52, 56, 57, Q 8 96c, 242; *hyək* P 118, 220; *hyək* P 119, 12 177, 186, 187, 188, 192, 195, 197, 214, 22 223, 224, Q 73, 74, 75, 76, 79, 79a, 80, 15 153, 154, 155, 156, 157, 157a, 159, 161, 16 164, 165, 166, 167, 240; *hōk* L 270, 271, 28 312, 314, 318b, 319, 382, 419, 422, P 113, 11 117, 172, 173, 179, 180, 219, 222, Q 2a, 2c, 1

Kaart 51. GEZWOLLEN TANDVLEES

- ∕ roos en sst.
- ▭ brand en sst.
- schuil

11, 12, 14, 32a, 71, 88, 90, 91, 96d, 101, 111, 112a, 112b, 174, 175, 188; *ðk* P 176; *hð^ok* L 330, P 118a, 174, 177a, 182, 218, 227, Q 98, 204a; *ð^ok* P 175, 178; *høk* L 282; *høk* L 210, 246, 265, 266, 268, 269, 288, 290, 292a, 293, 313, 316, 324, 328, 329, 331, 332, 374, 425, Q 20, 94b, 95, 117a, 121, 193; *qk* L 424; *høk* L 372, 420; *høk* L 289, 317, 321, 353; *jøk* Q 77, 169; *juøk* Q 168a; *gyøk* Q 168, 241; *gyøk* Q 163, 181; *giðk* Q 177, 178; *giøk* Q 182; *hī^ok* Q 72, 82; *hiak* Q 83; *hiøk* Q 2; *hē^ok* L 414; *hek* Q 3; *hēk* L 364, 365, 366, 416, 417, 418, Q 5, 86, 94; *hēik* L 368; *heik* L 363; *jek* Q 84, 89; *huøk* K 361; *høk* P 46; *høk* K 318, P 48; *hō^oə* K 353; *hō^oən* K 314; *hō^okə* K 359; *hō^okə* K 357; *hā^oən* K 278; **haketanden:** Q 7; **aanwas:** *q̄nwas* K 317; **angelen:** *aŋələ* L 317; **brobbelen:** *brubələ* Q 162; **brokken:** *brøkə* P 227; **keer:** *kēr* L 322 (*keer:* wending, hier: bocht in een paardegebit); **knobbels:** *knøbals* K 361, P 45; **krammen:** *krem* Q 20; **kroon:** L 371 (tand die boven het tandvlees uitsteekt); **rakels:** *røkəls* Q 155, 162 (*raak:* verhemelte, du. *Rachen*; bedoeld is een opzwellende van aan het harde verhemelte grenzende monddelen); *røkəls* P 55; **schaar:** *sxuər* Q

78 (beide takken van de onderkaak van een paard); **schenk:** *šenk* Q 101, 111, 198b; **schinken:** *sxenkə* L 282; *sxenkə* Q 2; *šenkə* Q 197a; *šenkə* Q 248; **schenkel:** *šenkəl* Q 113; **splinteren:** *šplentərə* Q 204a; **tandvlees:** *tā.nt-vlis* Q 1; **uilenhaak:** L 362; **varkensgebit:** *ve^okəsgəbet* Q 39; **aftandig paard:** *āftēn^olex pērt* L 369 (oud paard dat haken op de tanden krijgt).

7.14 KRAMPIG

(N 8, 94c)

[Gezegd van een paard dat kramp in de benen heeft. Vooral als de paarden een tijdje gestaan hebben, zijn ze erg stijf in de achterpoten. Het paard gaat als een haan. Zie ook het lemma HANETRED (7.29).]

krampig: *krəmpex* L 292a, 318, 322, 329, Q 39, 83, 86, 94b, 95, 99*, 101, 111, 112a, 113; *krəmpex* L 269, 282, 414, Q 2, 9, 107a, 204a, 248; *krəmpex* L 288; *krəmpəx* L 364, 368, 369, Q 252; *krēmpəx* L 416; *krəmpex* K 317, L 265, 321, 332, P 222, Q 14, 251; *krəmpəx* K 278; *kram^oex* K 314; **krampachtig:** *krəmpəxtex* L 290; **krampotig:** *krəmpuətex* K 357, 359; **po-**

tenkrampetig: *putakrēmpætēx* Q 94b; **bevangen:** *bəvəŋə* L 163 (zoals *vervangen* gezegd van een paard dat door plotselinge kramp overvallen niet meer vooruit kan; zie ook lemma 7.2); **vervangen:** *vərvaŋə* Q 200, 247, 247a; **kreupel:** *krōpel* K 278; **kramptrekker:** *kramptrēkər* L 324, 325; *kra.mptreker* Q 3; *krāmp*– L 289; **krampentrekker:** *krampātrēkər* L 290, 295, Q 72, 109, 121; *krampātrēkər* L 210, 266, 271, 330; **(een) krampige:** *krēmpēgə* L 270; **jan-kerd:** *janškərt* L 329; **peestrekker:** L 324; **(een) zure:** *zūrə* L 214; *zōrə* L 247; *zōgrə* P 188; **(het heeft de) kramp:** *kramp* L 246, 270, 318b, 387, 422, 424, P 50, 176, Q 33, 121c; *kram* P 175, 213; *krāmp* Q 96d, 193; **(het heeft) krampen:** *krampə* K 353, L 360, 364, 372, Q 162; *krampən* L 286, 314; *kra.mpə* Q 2; *krāmpə* Q 2; *krēmp* L 382, Q 7; **(het heeft) krampbenen:** *krambiŋnə* K 353; **kramp in de benen (hebben):** *kramp en dā beŋn* Q 101; **kramp in de knoken (hebben):** *kramp en dā knōk* Q 111; *kramp en dā knōk* L 294; **(het heeft) een krampe pijp:** *krēmpīp* Q 32a (*pijp*: been; zie lemma 3.5.5); **kramp in de poot (hebben):** *kramp en dā pōt* Q 98; *kramp en dā pōt* (mv.) Q 20; **(het heeft) krampentrek-**
ken: *krampātrēkə* Q 112a.

Afb. 12. overkoot

7.15 OVERKOOT

(JG 1b; N 8, 73b, 93a, 93b en 95m)

[Het voorwaarts doorknikken van de koot van het voorbeen van het paard als gevolg van een verstuijing of van een forcering door te hard te trekken.]

Zie afbeelding 12.]

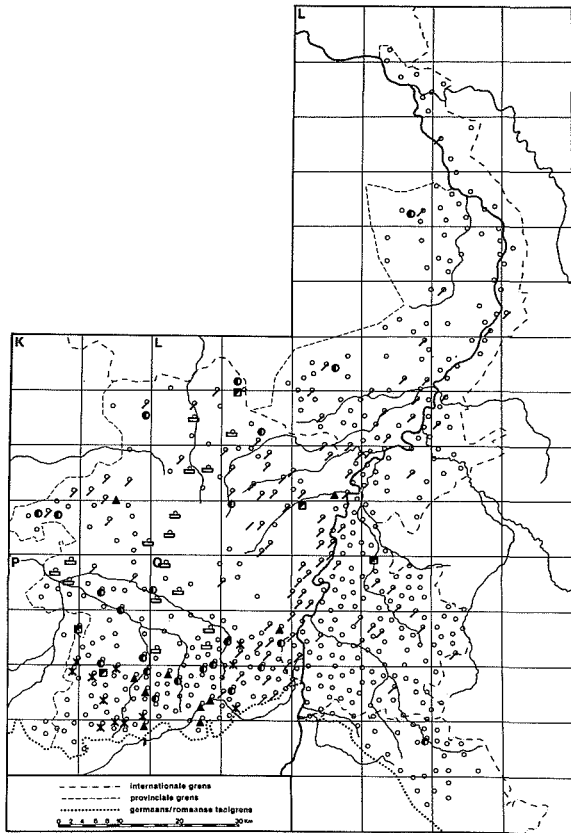
overkoot: *ōvərkōt* L 331, 332, 387, Q 33, 98, 109; *yə.vər*– Q 162; *qvər*– L 163; *ōvərkōt* L 266, 268, 318, 425, Q 32a, 39, 101, 112a; *ōvər*– L 294; *ōvərkōt* Q 112b; *ōvər*– L 425; *īvər*– Q 193; *qvərkōt* K 353; *ō.vərkōt* P 119, Q 79, 79a, 157, 161; *ō.vərkōt* P 120; *ōvərkōt* P 222; *ōj.vər*– P 118; *ōvər*– P 121; *ōj.vərkōt* Q 78; *ōj.vərkōt* P 188; *ōvərkōt* L 295, Q 204a; *ōvər*– L 312; *qvərkōt* L 210; *ōvərkōt* L 270, 271, Q 252; *ōvər*– Q 121, 121c; *ōj.vər*– P 107a, 117, 176; *yəvər*– Q 113; *ōvərkōt* P 50; *ōvər*– Q 71; *ōj.vər*– P 118a; *īvər*– Q 117a; *ēvər*– P 57, Q 2; **overgekoot:** *ē.vərgəkōt* Q 2; *ōvərgəkōt* L 292a; *ōvərgəkōt* Q 248; *ōvərgəkōt* L 325; *īvərgəkōt* L 416; *ōvərgəkōt* L 318b; *ōvər*– L 324; *ovərgəkōt* L 246; *ōvərgəkōt* L 321, 382; *īvər*– L 328; *ōvər*– L 288; *ī.vərgəkōt* L 359; *ī.vərgəkōt* Q 3; **verkoot:** *vərkōt* P 107a (identiek met *overkoot*, *overgekoot*); *vərkōt* Q 74; *vərkāt* Q 2c; **overkotig:** *ōvərkōtēx* Q 99*; *yəvər*– Q 162; *ō.vərkōtēx* P 223; *ōj.vərkōtēx* P 220; *ō.vərkōtēx* P 197, Q 152, 156, 164, 165, 166; *ō.vərkōtēx* P 184; *ōvərkōtēx* Q 80; *ōj.vər*– P 192; *ōj.vərkōtēx* P 177a, 187; *ōvərkōtēx* K 278; *ō.vərkōtēx* Q 160; *ō.vər*– P 195;

ōvərkōtēx L 269; *ōj.vər*– P 218; *ējəvər*– P 17 *ōj.vərkōtēx* P 178; *ōvər*– L 290, 312; *ōj.vərkōtēx* P 113; *ōj.vərkōtēx* P 175, 180; *ō.vərkōtēx* 282, 314; *iəvərkōtēx* L 364; **overpotig:** *ōvəpūtēx* P 213 (overkotig); *ō.vərpūtēx* P 22 *ōj.vərpūtēx* P 172; *ōvərpūtēx* P 179; *ō.vərpōt* L 352; **slap te poot:** *slap tə pōt* P 222; **slap de poten:** *slap en dā pōtə* P 48; **stork:** *štōrk* 330 (met doorgezakte gewrichten); **doorschieten:** *dōrxītə* K 359; *dōrskejtə* K 357; **doorzakken:** *dōrzakə* Q 188; **(het zakt) door de knieën:** *dua.r dā knīə* L 317; **knikken:** *knekən* K 27 *knekə* K 317; **doorknikken:** *dūrknəkə* Q 198 *dōr*– L 244c; *dqər*– L 422; *djər*– L 360; *dqər*– 353; *dōrknəkən* L 314; **(het is) doorgeknikt:** *dōrʔxgəknek* Q 204a; **(het is) overgeknikt:** *īvərgəknek* Q 198b; *ōj.vər*– P 48; *ōvərgəknek* 252; *īvərgəknek* Q 193; *ē.vərgəknek* Q 2c; **(h is) geforceerd:** *jəfōrsiət* Q 252; **(het is) gzwikt:** *gəšwekt* Q 121; **(het is) overgezwikt:** *ōvərgəzwekt* Q 197a; **knikkelen:** *knekələ* Q 7 **(het) knikkelt:** *knekəlt* P 173, Q 72; **(het) krikelt:** *krikəlt* Q 94 (staat onvast, wankelt); **ovende koten gaan:** *ōvər dā kōtə gōn* L 191; **ovekoot schieten:** *ōvərkōt šētə* Q 111; *ōvərkōt šētə* Q 20; **overkoot geschoten:** *ōvərkōt gəšō* Q 95; **over de koot geschoten:** *iəvər dā kōt gəšōtə* Q 83; **ovende koot (geschoten):** *ō.vər dā kōt* Q 182; **ovende poten schieten:** *ōvər dā pōt šētə* Q 96d; *jēv. dā pōtə šītə* Q 86; **stronkelen:** *strōŋʔələn* K 27 **doorzakker:** P 174; **knikker:** *knekər* P 175,

Kaart 52. BEERVOETIGHEID

- ∕ bereklauw(en)
- ▭ berepoot
- × platvoet(en)
- ▣ doorslaan
- (te wijd) doorstaan
- ▲ doorzakken en sst.

219; *knikər* P 219; **knikkerd**: *knekərt* L 330; **bol**: *bōl* L 322 (gezwollen knieën); **(het heeft) knikkelpoten**: *knekəlpūtə* P 172; **(het heeft) overkoten**: *q̄varkōtən* Q 14; *q̄varkuətə* L 424; *ivarkūətə* L 368; *ivarkūətə* L 374; *ūvər-* L 289; *ōvarkūətən* L 282, 286; *ōvarkuətən* L 282; *ōvarkuətə* L 265; *qvər-* L 293; **(het) pootje (hebben)**: *pūʔtšə* P 213, Q 94b (pijn aan de koot); *pōtšə* Q 101, 198; *pōʔtə* Q 111; *puʔə* K 318; **(het) staat over**: *stēt tē.vər* Q 84; **(het staat) te recht**: *tə rəxt* P 47, Q 73; *tə rē.xt* P 58; *tə rəxt* P 176a.

7.16 BEERVOETIGHEID (kaart 52)

(JG 1a, 1b; N 8, 93b)

[Beervoetige stand, een afwijking, waarbij de kootas naar voren is gebroken door het achterwaarts doorzakken van de koot, zodat de vetlok met de bodem in aanraking komt.]

(het heeft/staat) bereklauw: *bēraklaj* L 191, 210, 266, 270, 271, 288, 289, 290, 292a, 293, 294, 317 (de rechtse poten staan naar binnen gedraaid), 318b, 321, 322, 325, 328, 331, 332, 356, 359 (koepaard), 360, 361, 362, 364 (dikke poot),

365, 367, 368, 371, 374, 382, 416, 420, 421, 422, 423, 424, 425, Q 7, 8, 10, 11, 12, 13 (lelijke, dikke poten), 14, 32a, 33, 39, 87, 89, 91, 94, 96c, 96d, 98, 99*, 101, 109, 111, 175, 179, 188, 204a; *bē.rə-* L 370, 372, L 416 (staat recht vóór op zijn poten), 417, 418, Q 6; *b'ērə-* L 363, 366, 415, Q 9; *bēraklaj* K 278, Q 94b, 95, 112a, 113, 121c; *bīraklaj* L 324; *bēraklā* Q 163; *bērakloj* L 282, 369, Q 178; *bē.rə-* L 319; *b'ērə-* L 312; *bē.rə-* K 358; *bē.rə-* P 56; *bē.rə-* P 51; *bē.raklō.* Q 3; *bēraklō* L 353; **bereklauwen (hebben)**: *bēraklāvə* K 314, 353; *bēraklāvən* K 315, 316 (slaat met de voorste poten naar buiten); *bēraklāvər* Q 90; *bēraklān* K 318; *bēraklāvə* K 317; **(bere)klauwen (hebben)**: *klajə* Q 169; **(een) berepoot (hebben)**: *bērəpūt* P 46; *b'ērəpuət* L 316; *bērə-* L 314, 354, 355, P 45; *bē.rə-* P 44; *bē.rəpūt* Q 72; *bērə-* L 413; *bē.rə-* L 414, Q 78; *bē.rə-* K 361; *bērə-* Q 2a; *bī.rə-* Q 2a; *bi.rə-* Q 2; *bī.rəpūt* Q 1; *bērəpūt* Q 76; **beervoeten (hebben)**: *bērəvūtə* P 50; **(een) platvoet (hebben)**: *plat.vūt* P 177, 220 (een platte straal); *plat.vūt* P 172, 197, Q 84, 168a; *plat.vut* P 176; *plat.vūjt* P 219; *plat.vūtə* (mv.) P 115, 224; *plat.vūjtə* (mv.) P 179; *plat.vōtər* (mv.) Q

181; doortreder: *dōtrtrēr* Q 77; een holle: *nān hō.lā* Q 1; (een) kromme: *kromā* Q 71, 81a, 89; (een) kromme van achter: *kromā van axtār* L 414; stuiper: *stupār* Q 81a (van *stuiip*: kramp); achterkotig: *axtārkītex* L 269; hol in de knieën: *hōl en de knēn* L 322; holbenig: *huāl-bē.nex* Q 82; (te) lang gekoot: *lā.ηk >gākū²š* L 362; *lāηk gākōt* L 163; te lang van koot: *tā la.ηk >van kōt* Q 242; *tā la.ηk >van kōūt* Q 164; doorslaan: *dōrslōⁿ* L 286; *dōurslō^m* P 107a; *dürslōn* L 368; *dōr-* Q 20; *dō^mr-* P 176; doorstaan: *dō²īrstōn* K 353; *dōr-* L 210; *dō.rstō.n* Q 2; *dōrstōⁿ* L 286; *dōrstō^m* K 278; *dō^ma.rstōn* P 187 (de poten *fransen*: naar buiten zetten; zie lemma 5.22); *dō^mārston* P 121; *duārstuān* L 317, 364; *dōrstō.n* Q 163; *dō².rstōn* Q 157; (het) staat door: *stiā dō.r* Q 155; *stō dōr* Q 154; *stāt* ~ K 353; *sti dō.r* P 53, 58; *sti dō^mr* P 176a; *stō dō^ma.r* Q 159; *stē.duā.r* Q 171; *stē.duē.r* Q 83; te wijf doorstaan: *tā wīt dōrstōn* L 288; *tā wīt.duē.rstōⁿ* Q 91; *tā wīt.dō.r²xstūā* Q 252; doortreden: *dō.rtrēā* Q 240; doorzakken: *dō².rzakā* Q 241; *dō.r-* Q 152; *dōr-* K 318, L 372; (het) zakt door: *zak dōr* P 222; *zak.dōr* Q 167; *zak.dō^ma.r* P 192; *zak.dō^m.ār* P 188; (het) zakt door in de boelee: *zak.dō.r en ā bu²lē* Q 162; (het is) doorgezakt: *dō².rgāzak* Q 88; hol staan: *hō.l stōn¹* Q 2a; pees afgeschuurd: *peīs .ōfgāšyōt* Q 161; (het is) afgetrokken: *ā.f.gatrōkā* L 417; (het gaat als/is een) beer: *b².ēr* L 315; *bē²r* P 52; *bēr* P 55; *bīē.r* P 120; (een paard met een) geitpoot: *gētāpuāt* K 317a; (een paard met een) kalversvoet: *kāvārsvūt* Q 162; (een paard met) koehesen: *mēt kuhē².sā* L 418; (een paard met een) koepoot: *kō²pōūt* Q 156; (het is) doorgespannen: *dō.rgāspanā* K 357; (het is) door-eengetrokken: *dōrī.gatrōkā* K 359 (te hard gewerkt); (het is) gefatekeerd: *gāfatakērt* P 50 (fr. *fatigué*); (het is) gekraakt in de boelee: *gākrok.en ā bu²lē* P 223; *gākrok-* ~ P 182; (het staat) door zijn boelee: *dō^mr zānā bu²lē* P 218; (het) hangt in zijn knieën: *he² en zān knē* Q 2a; (het) hangt in de koot: *he²t en dā kū².t* Q 5; (het heeft) franse poten: *fra.nā pūāt* L 360 (naar binnen gekeerd; zie lemma 5.23); (het heeft) overkoten: *ōvārkuātā* L 265; (het heeft) de poten wijf: *dā pē.t we²t* Q 3; (het heeft) spat: *spō.t* Q 177 (kramp); (het) staat te breed: *stē.tā brē.t* Q 72; *stē²tā brē²t* L 416; (het) staat te diep: *stē.tā dīp* Q 73; (het) staat te fel door: *stō tā fēl dō².r* Q 153; (het) treedt te fel door: *trīe tā fēl dōr* Q 157a; (het staat) te laag: *tā lē²x* P 227; (het) staat plat: *sti plat* P 180; (het) staat te plat: *sti te plat* P 173, 175, 178; (de poten) staan te plat: *stōn tā plat* P 47.

7.17 OVERHOEF

(N 8, 90m)

[Verdikking van het kroonbeen boven de hoef.

Afb. 13. overhoef

De knobbels op de kroonrand kunnen het gevolg zijn van eigen kroonbetrapping, verstuijing e misstappen op een oneffen boden, of door de trappeling van andere paarden, vooral bij de draaien op het veld. Als deze beenwoekerin groot van omvang is, wordt het kroongewricht stijf en gaat het paard kreupel.

Zie afbeelding 13.]

overhoef: *ōvārhu²f* L 318b, Q 94b; *ōvār-* Q 252 *īvār-* Q 204a; *ōvār-* K 278, Q 248; *ōvārhu²f* l 271, 318; *ōvār-* L 369; *ōvār-* L 387; *ōvār-* l 191; *ōvār-* L 210, 265; *ōvār-* L 266; *ōvārhu²f* l 268, 270, 292a, 330, 331, 332, 382, Q 14, 32ε 33, 39, 95, 96d, 98; *ōvār-* L 294, 324, Q 14 *ī²vār-* Q 111, 112a; *yōvār-* Q 113; *iōvār-* l 364; *ōvār-* L 288, 290; *ū²vār-* L 289; *īvārhu².f* l 117a; **dikke kronen:** *dikā krōnā* L 331 (gezwel tussen hoef en haarband); **form:** *fō²m* K 353, l 265, P 188, Q 2, 99*, 101, 162 (gezwel aan d kroon; fr. *forme*); **gespel:** Q 112a; **gesplete² haarband:** *gāsplētā hōrbān²* l 372; **gesplete² hoef:** *gāsplētā hōf* L 372; **ontsteking van de kotel:** *ontstēkē² van dā kōgāl* L 163; **overkwasten:** *ōvārkwāsten* L 282 (*kwāst*: knobbel); **ge spelterd:** *gāspēltārt* L 360 (*spelteren*: splinteren).

7.18 BROKKELHOEF

(N 8, 90u)

[Een hoef met wanden die zeer bros zijn en ge makkelijk afbrokkelen. In de hoornwand zij

kloven. Als het paard moet beslagen worden, is het moeilijk de ijzers goed vast te nagelen.]

brokchoef: *brokhuif* L 387; *brokhōva* (mv.) L 322; **brokkelhoef:** *brokālhöf* L 271; *brokālhöva* (mv.) L 270; **brokkelpoten:** *brokālpyæt* L 312; **brokkelvoet:** *brokālvyūt* L 369; *brokālvyt* P 50; *broqʷəlvutə* (mv.) K 353; **brokkelige poten:** *brokələgə pyæt* L 372; **brokkelige voet:** *brokələgə vōt* L 290; *brokələgə vōt* (mv.) L 328; **brosse hoeven:** *broqə huvə* L 210; **sprokchoef:** *sprokühōf* L 292a; *šprok-* L 325; *sprokhuva* (mv.) L 210; **sprokke hoef:** *sprokə hōf* L 368; *sprokə hūva* (mv.) L 265; *šprokə hōva* (mv.) L 293, 332; **sprokke hoorn:** *sprokən hōra* Q 96d; **sprokpoten:** *sprokpyæt* L 321, 424; *sprokpuətə* K 353; *sprokputə* K 361; **sprokvoet:** *sprok-vūt* P 213; *sprokvūt* K 317; *sprokvōt* L 317, 425; *sprokvyūt* L 369; *šprokvūt* Q 248; *šprokvōt* L 290; **sprokvoeten:** *sprokvijt* L 192; *sprokvyt* L 282, Q 71; *sprokvōt* L 288; *sprokvūt* Q 72; *sprok-vēt* L 368, 416; *šprokvōt* L 295, 322, 330, 331, 332a, Q 32a, 98, 99*, 111, 112a, 113, 198b; *šprokvōjt* Q 20; **sprokke voeten:** *sprokə vō* Q 94b; *šprokə vōt* Q 204a, 252; **sprokkelhoef:** *sprokālhöf* L 317; **sprokkelvoet:** *sprokālvyūt* P 188; *sprokālvyutə* (mv.) K 318; *sprokālveyt* (mv.) Q 2; *šprokālvyt* (mv.) Q 101; **weke hoeven:** *wejkə hōva* L 329; **weke poten:** Q 94; **weke voet:** *wīʷkə vūt* P 175; *wikə* ~ P 48, 176; *wikə vut* P 44; **weke voeten:** *wejkə vōt* L 269, 294, 318, 324, 331, 382, 425, Q 39, 112a; *wējkə* ~ L 289; *wejkə* ~ Q 204a; *wēka* ~ Q 197a; *wēka* ~ Q 252; *wejkə vō* Q 94b; *wejkə vōʷt* Q 112b; *wējkə* ~ L 422; *wēxə vōs* Q 121; *wejkə vōj* Q 95; *wejkə vōjt* Q 20; *wēka vōj* Q 188; *wejkə vijt* P 222, Q 162; *wēka* ~ L 191; *wējkə vēt* L 360; **droge voeten:** *drōx vōt* L 318, 331; *drōx* ~ Q 14; **gerande hoorn:** *gərejdan hūʷra* Q 3; **kwade hoorn:** *kə-μəjən hōμəran* K 278; **kwade voeten:** *kəμə vijt* K 278; **rotte hoeven:** *rətə huvən* L 314; **rotte poten:** *rətə pyæt* L 286; **slechte hoeven:** *slēxtə huvə* L 163; *slēxtə hōva* Q 33; **slechte hoorn:** *slēxtan hōμəra* P 107a; **slechte poten:** *slēxtə pūtə* Q 2c; **slechte voeten:** *slēxtə vōt* L 318b; *slēxtə vyt* Q 162; *slēxtə vōj* Q 193; **sprankelhoeven:** *spraŋkālhöva* L 364; **zachte voeten:** *zaxtə vōt* Q 14; **sprok:** *sprok* Q 178; *šprok* Q 117a.

7.19 ROTSTRAAL

(A 48A, 18; N 8, 90l; N 52, 32c; monogr.)

[Ziekte bestaande in een rotting van de hoornstraal van de hoef, vooral tengevolge van het onhygiënische omstandigheden op stal zoals het langdurig staan in vochtige mest en urine, waardoor de hoeven verweken. Uit de straalgroeve loopt een wit, stinkend vocht. Als de straallederhuid eveneens wordt aangetast, kan kreupelheid optreden. Zie ook het lemma STRAALKANKER (7.31).

Afb. 14. rotstraal

Zie afbeelding 14.]

rotstraal: *rōtstrōl* K 317, L 163, 191, 192, 214, 244c, 246, 247, 0247, 265, 266, 268, 269, 271, 282, 286, 288, 288a, 289, 292a, 293, 317, 318, 318b, 320a, 321, 360, 364, 368, 369, 371a, 372, 374, 377, 381, 421, 422, 424, Q 2, 2c, 9, 14, 86, 88, 94b, 95, 96d, 98, 121c; *rut-* K 314; *rōtstrōl* L 416; *rōtstrōʷl* K 359, L 312; *rōtstrōμəl* K 278, 357; *rōtstrōl* K 318, P 176; *rōtstrō.l* Q 3, 72; *rōtstrual* P 222; *rōtstruəl* Q 162; *rōtstrēl* Q 15; *rōtstrōl* L 270, 290, 291, 292, 294, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 382, 387, 425, 429, 429, 432, Q 20, 32a, 33, 39, 99*, 101a, 111, 112, 112b, 113, 117a, 121, 193, 196, 197a, 198, 202, 204a, 248; **rotte straal:** *rətə strōʷ.l* Q 71; *rətə struəl* Q 178; **kwade straal:** *kəj strōʷl* Q 83; *kəj struəl* Q 162; **natte straal:** *nōtə strōl* Q 94; *nātə* ~ L 424; *nōtə struəl* Q 178; *nātə* ~ K 361; **natte voeten:** *nātə vōt* L 266; **rotte poot:** *rətə puət* Q 9; *rətə pūtə* (mv.) K 361; **rotvoet:** *rōtvūt* P 107a; **rotte voeten:** *rətə vūtə* P 175; *roʷə vūʷə* K 314; **rotzool:** *rōtzoμl* P 50; **verrotte straal:** *vrotə strōʷl* P 213; **vuile straal:** *vulə štrōl* Q 252; **rot:** *rōt* Q 18.

7.20 MOK (kaart 53)

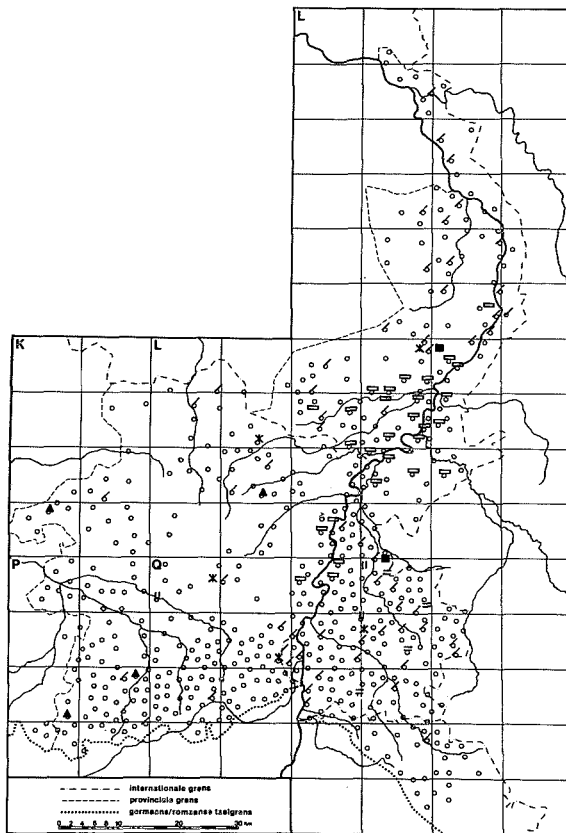
(A 48A, 15; N 8, 90d, 90e en 90k; N 52, 32a; monogr.)

[Eczem of huidontsteking in de kootholte van het paard. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen natte en droge mok. De ontsteking ont-

I.9

Kaart 53. MOK

- ∕ mok
- = mot
- ▲ brand en sst.
- krets
- * (natte) schurft
- = ziek
- ⌌ zeik

staat veelal door inwerking van vocht, het langdurig lopen op modderwegen en het staan op vuil en nat strooisel. Eerst ontstaan huidzwellingen, later zweertjes waaruit vocht komt dat tot korsten opdroogt of etterachtig wordt. De ziekte kan van langdurige aard zijn en tot kreupelheid leiden.]

mok: *mok* K 318, L 265, 289, 318, 318b, 360, 364, 425, Q 95, 162; *mok* L 288; *muk* L 163, 191, 192, 210, 214, 216, 244c, 246, 247, 265, 266, 268, 270, 291, 295, P 222, Q 3, 20, 33, 94b, 96d, 99*, 121, 121c, 202, 204a; *mu.k* L 429, Q 252; *mōk* Q 88; *mūk* L 290, 324, Q 32a, 95, 111, 112, 112a, 193, 198, 198b; *mū^ok* Q 39, 101, 101a; *muək* L 269, Q 113; *myk* (mv.) L 282, 312; *mēk* (mv.) L 271; **mot:** *mut* L 269, 298, 321, 322, 328, 329, 332, 381, 382, 387, 421, 425, Q 9, 14, 15; *mu.t* L 330; *mūt* L 292, 292a, 293, 294, 299, 324, 325, 331, 377; *mū.t* L 318b; *mū^ot* L 320a, 374; **brand:** *brant* K 353, P 175 (aanduiding van het ontstekingsachtige karakter van de ziekte); **beenbrand:** *bejnbrant* P 188; **haarbrand:** *hōrbrant* L 366; **gespleten hoeven:** *gāšplētā hōvā* L 331 (een gevolg van de ziekte); **kanker:** *kāṅkər* Q 196 (etterend gezwel); **kan-**

kerpoot: *ka.ṅkərpū.t* Q 3; **mokpoten:** *mokpō^ot* P 189; **open poot:** Q 9; **schilfer:** L 371. (schurftschilfer); **weke hoeven:** *wējka hōvā* I 331 (duidt op natte mok); **ziltpoten:** *ziltpuat* C 2 (weke poten); **krets:** *krets* L 291 (jeukend huidziekte, schurft); **krets** Q 20; **nat eczeem:** *nā ekzēm* Q 2; **schurft:** *šōr^oft* L 291, 317 (schurft kan ook aan het bovenbeen, boven de koot voorkomen); *šōr^of* Q 94b, 101; **natte schurft** *nā.tā šōr^of* Q 3; **ziek:** *zēk* Q 32a, 112a, 112b 197a (ziek: wondvocht); **zeik:** *zēj^ok* Q 2, 20, 98.

7.21 MOUW (kaart 54)

(A 48A, 54e; N 8, 32.10, 32.11, 90g, 90h, 90i en 90j; monogr.)

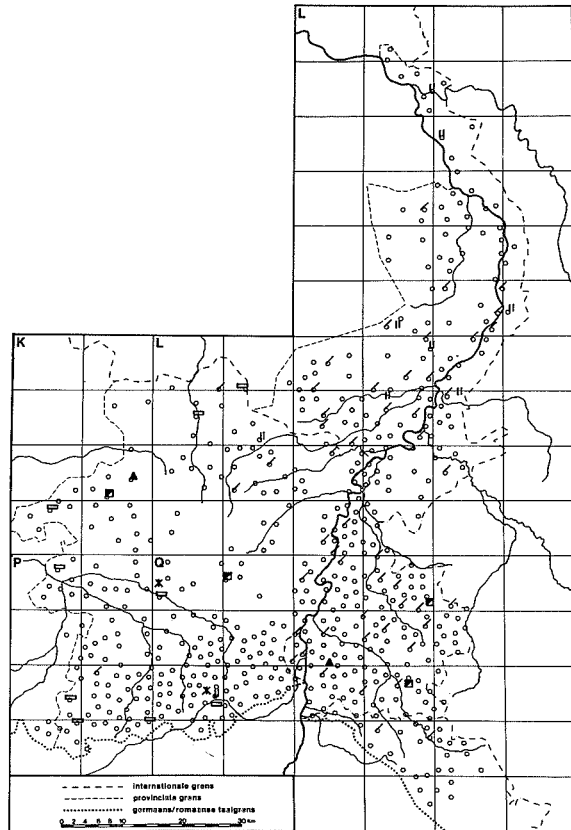
[Gezwel, met name een vochtophoping, aan de achterzijde van het spronggewricht. Bij een jong paard kan een overvuld kniegewricht wel een van voorbijgaande aard zijn, maar meestal is het een ernstige aandoening waarbij geen verbetering optreedt.

Zie afbeelding 15.]

hazesprong: *hāzəsprōṅ* L 210, 265, 360, 364 *hāzəsprōṅ* L 282; *hāzəsprōṅk* L 265; *hōzəsprōṅ*,

Kaart 54. MOUW

- / (haze)sprong
- ▣ mouw(tje)
- = moes(ch)
- muis(je)
- ▲ gezwel
- x zinking

Afb. 15. mouw

Q 96d (eig.: beentje uit de achterpoot van het paard; hier: vochtgezwel aan het achterbeen van het paard); *hāzāspronk* L 422; *hāzāspruy* L 369; *hōzā*– P 176; *hāzāspronk* L 266 (knieontsteking), 288, 289, 292a, 318, 318b (het paard kan door een afwijking alleen maar één richting uitdraaien; het struikelt over de voorbenen, als de voerman het de verkeerde kant laat wenden), 321, Q 9; *hāzāspronk* L 268, 269, 424, 425, Q 14, 94b; *hōzā*– Q 95; *hāzāspronk* L 294, Q 248; *hāzāspronk* Q 252; *hāzāspronk* L 293, 324, 325 (afwijking in het kniegewricht), Q 193; *hāzāspronk* L 270, 290, 295, 330, 378, 387, Q 20, 32a, 33, 39, 98, 99*, 111, 112a, 112b, 117a, 197a, 248; *hōzā*– Q 113; *hāzāspronk* Q 204a; *hāzāspronk* Q 101; **sprong**: *špronk* L 331; **mouw**: *muu* L 324 (uitzetting van het knieschijfgewricht bij jonge paarden); *moū* L 271; *moū* Q 162; *maū* L 291; **mouw(tje)**: *mūjukā* L 331; *mōjukā* L 191; *mōjukā* L 317; *mōjukā* L 163, 265; **moes(ch)**: *mūs* P 222, Q 162 (< fr. *mouche*; ophoping van lidvocht tussen dij- en schenkelbeen); *mus* L 314, P 44, Q 2; *mōs* K 353, L 286; *muš* P 174, 213; **muis**: *mūs* Q 112a; **muisje**: *mūškā* Q 204a; *mōškā* K 318; *mējškā* Q 3; **gezwel**: *gəzwēl* Q 193; *gezwel* K

317; **waterknie:** *wõtarkni* K 353; **zim:** *zem* Q 3; **zinking:** *zēnkeŋ* Q 162; *zēnkəŋ* Q 2 (ontsteking).

7.22 LEGGER

(N 8, 32.1, 90d, 90f en 90g; monogr.)

[Een veel voorkomende zwelling of slijmbeursje van verschillende grootte aan de achterkant van de elleboog. Ze ontstaat door de druk van de kalkoenen der voorijzers op het gewricht, als het dier over een te kleine ligplaats beschikt en daardoor met de borst op de onder het lijf getrokken voeten ligt. De legger is een schoonheidsfout, die bij het lopen niet hindert maar wel pijnlijk kan zijn.]

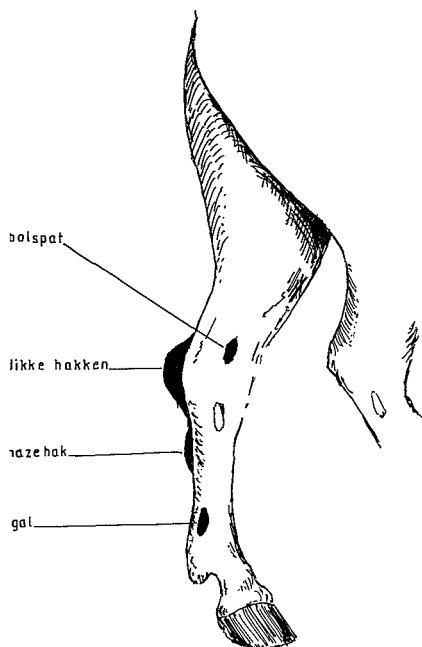
lig: *lex* Q 3 (van ww. liggen); *lek* Q 101; **ligger:** *legār* L 289, 325, 329, 331, 424 (vochtgezwel op de voorbenen), P 44; *lekār* L 321; *leqār* Q 39, 99*; *lēgār* Q 14; *ligār* P 50, 188; *legārs* (mv.) L 318; **legger:** *legār* L 265, 288, 289, 294, 322, Q 94b, 101, 162, 198b; *leqār* L 324, Q 112a; *legār* K 318, 353, L 293; *lēgār* L 330 (vochtgezwel op de voorpoten door de druk van de hoefijzers, als het paard ligt), 332, 382, Q 20; **lechter:** *lēxtār* Q 14; *lēxtār* L 328; **ijzerlegger:** *izārlēgār* Q 111 (wijst duidelijk op de ligging van de voorpoten op de hoefijzers); **dik been:** *dik.bī.n* Q 2; **gal:** *gal* L 290, 292a, 295, 312, 318, 318b, Q 94b, 95, 188, 204a (*gal* of *peesgal*: vochtophoping van de pees van het voorbeen, als het paard met de hoefijzers daarop klauwt); *jal* Q 121c; *galā* (mv.) L 270, 288; **peesklap:** *pēs-klap* L 210, 282, 331, Q 98 (synoniem van *peesgal*: ontsteking en opzwellling van de diepe buigpees van het pijpbeen als gevolg van verrekking of gedeeltelijk scheuren van de pees bij zwaar werk); *pēs-* L 271; **spierbolletjes:** *spīrbōlakās* L 317; **stalbenen:** *štalbēŋ* Q 20 (het been van het paard is gezwollen, omdat het te lang op stal stond); **stalnkie:** L 192; **stalzwan:** *štolžwan* Q 111 (sponzachtige vochtophoping); *štolšwan* Q 34; **zwambuil:** *žwambūl* Q 117a; **tabaksbui:** *tūbaksbūl* Q 20 (vergelijking van het slijmbeursje met een tabakszak); **waterknie:** *wõtarkni* K 317, L 322; **zucht:** *zøxt* K 278, L 322 (waterzucht- of ophoping); **pees verlamd:** L 425 (door de druk van de ijzers; vgl. de twee volgende woordtypen); **pees verrekt:** *pēs vārekt* L 163; **pezen geforceerd:** *pēza gāfōrsērt* Q 2c.

7.23 DIKKE HAKKEN

(N 8, 90d, 90e, 90f, 90h en 90j; monogr.)

[Verdikking aan de achterkant van het spronggewricht tengevolge van vochtophoping, die kan ontstaan door trappen, stoten of slaan tegen harde voorwerpen. Het is duidelijk merkbaar als men het achterbeen van opzij bekijkt.

Zie afbeelding 16 en 17.]

Afb. 16. bolspat, dikke hakken, hazehak, gal

Afb. 17. dikke hakken

dikke hak: *dekā hak* L 318, 374, 425, P 176, Q 95, 121; *dikā hak* Q 113; **dikke hakken:** *dekā hakā* L 210, 317, 318a, 360, 364, 416, 422, Q 248, 252; *dekā hakān* L 282, Q 14; *deʔā haʔan* K 278; *dikā hakā* K 318, 357, 359, L 292a, 331, Q 32a, 101, 111, 112a, 204a; *dekā hek* L 286; **hazehak:** *hōzəhak* L 163, Q 94; *hāzəhakā* (mv.) Q 98; **hazehakjes:** *hāzəhekškās* L 322; **krep-hakken:** *krephakā* Q 193; **pijphak:** *piʔphak* Q 39 (*pijp*: been (zie lemma 3.5.5), een op de knobbel van het hielbeen liggende zwelling; de *pijphak* wordt over het algemeen beschouwd als een schoonheidsgebrek, maar een harde zwelling kan zeer pijnlijk zijn); *piʔphakā* (mv.) L 265, 295, Q 94b, 99*; **schijthak:** *sxithak* L 192 (vgl. *hazehak* en *schijtvarsen*); *šit-* L 332; *šēit-* Q 3; *šit-hakā* (mv.) L 325; **dikke schijthakken:** *dekā sxithakā* L 266 (dik wijst op de verdikking van de hakken); **vette hakken:** *vetā hakā* L 293 (vgl. *volle hakken*); **volle hakken:** *vql hakā* L 321, 324 (dik door het vochtgezwel); **schijtvarsen:** *šēivasā* Q 71 (*vars*: achterknie, uitstekend achterpootknie; zie lemma 3.5.9); **dikke varsen:** *dekā vasā* P 107a; **dikke boelee:** *dekā bojle* P 107a (*boelee*: koot „spronggewricht”; zie lemma 3.6.4); *dikā bules* (mv.) Q 162; **dikke kapeles:** *dikā kapeles* P 188 (< *kapsel*, met name van het spronggewricht); **dikke koten:** *dekā klātā* L 364; **koewis:** *kuwes* Q 94b; **natte voeten:** *nāʔtā vūtā* P 175 (wijst op een met vocht gevulde zwelling); **bollig:** *bqllex* L 270 (bolachtig vochtgezwel); **gelp:** *gelʔp* L 163 (*gelp*: vol); **de gelp in de hakken:** *dā gelʔp in dā hakā* L 210; **gelps:** *gelʔpš* Q 111; **vol in de hak:** *vol en den hak* L 290.

7.24 SPAT

(A 48A, 54f; N 8, 90d, 90f, 90g en 90j)

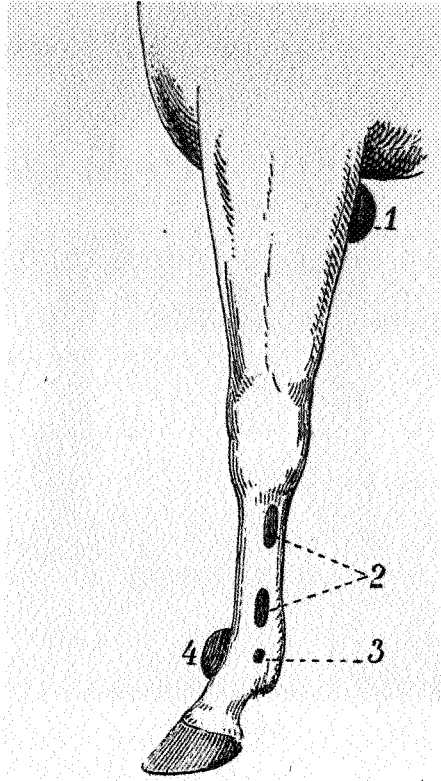
[Er zijn verschillende soorten spat. Een beenwoekering aan de voorknie, soms ter grootte van een vuist, noemt men *voorkniespat*, een harde verdikking aan de onder- of binnenzijde van het spronggewricht *spat*. De ziekte is ongeneeslijk en veroorzaakt veelal kreupelheid. Zie ook het lemma BOLSPAT (7.27).
Zie afbeelding 18.]

spat: *spat* K 278, 314, 317, 318, 353, 357, 359, 361, L 191, 0247, 266, 269, 312, 317, 318, 318b, 321, 360, 364, 366, 368, 369, 377, 381, 416, 422, 425, P 44, 50, 107a, 176, 188, 213, 222, Q 3 (dikke pees die van de hak tot de koot zwelt), 14, 95, 96d (harde uitwas aan de poten); *spāt* L 424, Q 2, 2c, 6, 9; *spōt* Q 86, 94, 162; *spōūt* Q 72; *spōt* Q 71; *spōt* Q 178; *špat* L 270, 290, 291, 292, 293, 295, 322, 324, 325, 331, 332, 382, Q 32a, 33, 39, 98, 99*, 101, 113, 117a, 121, 193, 204a, 252; *spatā* (mv.) L 289; *špatā* (mv.) L 290; **aderspat:** *qđarspat* L 372; *hār-* L 265 (hypercurrecte h); *hāršpat* Q 101; **beenspat:**

Afb. 18. spat

bīnspat Q 2; **hakspat:** *hakspat* L 360; **hardspat:** *hartspat* K 314, 317 (harde beenvorming aan de binnenkant van het paardebeen); *hatspōt* Q 188; *hartšpat* Q 101, 111; *hartspatā* (mv.) Q 248; **hartspat:** *hertspat* K 278, L 286 (foute interpretatie van *hard* als „hart”); **kniespat:** *knēšpat* L 312; **koespap:** *kuspat* L 265, 266, 318, 321 (uitwas in de hak of achterdeel van de knie, koespap genoemd, omdat de zwelling gelijkenis vertoont met de poot van een koe, waarvan de achterpoot een opvallend spronggewricht hebben); *kuī-* K 314, 353; *kō-* Q 14; *kōī-* Q 94b, 112a; *kōū-* Q 3; *kōūā-* L 360; *kušpat* L 324, 332, 387, Q 98; *kō-* Q 99*, 204a, 252; *kō-* Q 101; *kōū-* Q 111; **spataar:** *spatōr* L 324; *spat-ōrā* (mv.) L 269, 288 (een spatader is eigenlijk geen spat, wel een ader of aders die over de beenwoekering lopen), 324; *špat-* (mv.) Q 99*, 112a; **spatbeen:** *špatbejn* L 387 (verdikking van het been); **spatbolletjes:** *spatbqlāʔās* K 353; **spathak:** *spathak* L 312; **spathakken:** *spathakan* L 355; *spāthakā* Q 2c; *spathek* L 286; **spat-knie:** *spatkni* K 353 (vgl. *spathak* en *kniespat*); **spatpoot:** *spātpūt* Q 2; **koehesen:** *kuhīʔsā* L 369 (vgl. *koespap*); **flebiet:** *flēbet* Q 162 (aderontsteking); **soufletten (fr.):** *sufletā* K 353 (beenverdikking); *sefleṭa* Q 162.

Afb. 19. gal: peesgallen, kootgal, voorkootgal

7.25 GAL

(A 48A, 54h; N 8, 90d, 90f en 90h; monogr.)
 [Gallen zijn veerkrachtige zwellingen met vocht-hoping in de gewrichtszakken, peesscheden of slijmbeurzen. Gallen komen voor langs de pijp, achter de knie, de koot en de kogel. Door allerlei oorzaken kunnen gallen ontstaan aan voor- en achterknieën, bij het jonge dier door verkeerde voeding, een tekort aan vitamine, een wormbesmetting, verkeerde standen, voetverwaarlozing en het te vroeg inspanssen; bij oudere paarden zijn gallen vaak een teken van slijtage. Zie afbeelding 16 en 19.]

gal: *gal* L 266, 269, 289a, 291, 292, 293, 295, 312, 317, 318b, 324, 330, 331, 332, 369, 377, 381 (te veel aan gewrichtsvocht), 382, 425, Q 14, 20, 39, 94b, 101, 111, 112a, 113, 204a; *jal* Q 121; *galə* (mv.) L 163, 191, 210, 265, 271, 288, 289, 290, 321, 324, 325, 374, P 222, Q 32a, 33, 117a, 198b; **floggal:** *floggal* Q 99* (gallen tussen het hielbeen en het ondereinde van het schenkelbeen); **gal aan de hak:** *gal ǫn dān hak* Q 94b; **galknoop:** *galknup* L 192 (*knoop:* bult); **knoop:** *knūp* L 210; **blaas:** *blās* Q 94b (vochtophoping).

Afb. 20. bolspat

7.26 STEENGAL

(A 48A, 16; N 52, 32e)

[Een bloeduitstorting in de hoeflederhuid onder de hoefhoorn. Het is één van de meest voorkomende hoefgebreken. De ontsteking kan zich naar boven uitbreiden en een ernstige vorm van bloedvergiftiging aannemen, wat namen als *kankerpoet* en *rotstraal* verklaart. Zie de lemmat ROTSTRAAL (7.19) en STRAALKANKER (7.31).]
steengal: *steingal* L 269, 289, 292, 298, 318t 421; *stejn-* L 331; *štē-* Q 113, 202, 204a; **gal gal** L 291, 320a, 382, Q 101a; **bleinen:** *blejnə* C 88 (< fr.; blaren, ook *bloedbleinen* genoemd) **eksteroog:** *ekstrouf* Q 95, 193, 198; **kankerpoet:** *kankəpuot* Q 9.

7.27 BOLSPAT

(A 48A, 54g; N 8, 90f en 90g; monogr.)

[Een zachte zwelling van het spronggewricht waarbij zich vocht met daarin harde weefsel deeltjes in het gewricht ophoopt. Eén van de zo genaamde zachte beengebreen. Bolspat wijst op slijtage van het gewricht of op een chronisch ontsteking. Zie ook het lemma SPAT (7.25). Zie afbeelding 20.]

bol: *bol* L 291 (week bolvormig gezwel); **bolspat:** *bolspat* L 0247, 266, 269, 282, 288, 328 374, 377, 381; *bolspāt* Q 6; *bolšpat* L 270, 290 291, 292, 295, 331, 332, 387, Q 113.

Afb. 21. schiefelbeen

7.28 SCHIEFELBEEN

(N 8, 32.6, 32.14, 90d en 90e; monogr.)

[Schiefels zijn harde beenwoekeringen aan het het pijpbeen, bij jonge paarden meestal aan het voorbeen onder de knie, als gevolg van bepaalde spanningen, stoten, strijken e.d. Als deze afwijking het kniegewricht of de buigpezen verhindert goed te functioneren, kan ze een peesontsteking veroorzaken, met chronische kreupelheid als gevolg, wat zelden voorkomt. De beenvorming blijft evenwel.

Zie afbeelding 21.]

schiefeltjes: *sxūfalkas* L 210, 265, 266, 271; *sxūfalkas* L 192; *sxǫfalkas* K 317, 318, 353; *skǫfalkas* P 222; *sxǫfalkas* L 288; *sxǫfalkas* Q 2; *šǫfalkas* Q 188; **schiever:** *šivār* Q 248 (1/r-wisseling met *schiefel*); **schiefelbeen:** *sxūfālben* L 163; *šūfālbejn* L 270; *šūfāl-* L 295; *šivāl-* Q 99*; *šifālbejn* Q 20; **schiefelbeentje:** *sxūfālbejntja* L 210; *šifālbejntka* L 331; **schiefelbeentjes:** *šūfālbejntkas* L 322; *šifālbejntšas* Q 101; *šifālbejntkas* L 332; *šēvalbejntkas* Q 39; **schieverbeentjes:** *šivārbejntkas* L 318; *šēvār-* L 288, 289; *šēvār-* L 322; **overbeen:** *evārbin* Q 2 (kleine uitwas of beenwoekering aan de binnenzijde van het pijpbeen onder het spronggewricht, du. *Überbein*); *øivarbejntkas* (mv.) P 188; **grif-felbeentje:** *grefālbejntka* L 322 (achterbeen met twee priemvormige beentjes); **jeuksel:** *jǫksəl* Q

96d (vgl. *krauw(sel)*, *schilfer(tjes)* en *schurft*; deze woorden staan in een los verband tot schiefelbeen); **krauw:** *krōy* Q 252 (schurft. Voor de genezing wordt verdunde tabakssaus aangevend); *krōy* Q 247, 247a; *krōy* Q 111; **krauw-sel:** *krǫusəl* Q 200; **schelpjes:** *šǫlʹpkas* L 416 (*schelp*: roof op een genezende wonde); **schilfertjes:** *sxǫlʹvarkas* L 312; *šǫlʹfarkas* L 368; **schilferen (ww.):** *šǫlʹvārə* Q 111; **schurft:** *sxǫrʹf* K 359; *sxǫrʹft* L 282; *sxǫrʹf* P 107a, Q 71; *skǫrʹft* K 357; *šǫrʹf* Q 14; *šǫrʹf* Q 162; *šǫrʹf* Q 3, 83.

7.29 HANETRED

(A 48A, 40; N 8, 90c)

[Krampachtige beweging van de achterbenen. Het paard gaat als een haan en trekt bij het lopen één of beide achterbenen krampachtig op. Als paarden met deze afwijking een tijdje gestaan hebben, zijn ze erg stijf in de achterpoten. Vgl. het lemma KRAMPIG (7.14). Krampigheid en hanetred worden beschouwd als gebreken die verborgen kunnen blijven.]

hanekramp: *hǫnəkramp* Q 71; *hānə-* P 222, Q 2, 2c, 101; **haneschred:** *hānəšret* L 318; **haneschree:** *hānəsxri* L 366; **hanetred:** L 381, Q 39, 98; *hanətrət* L 210, 364, Q 101, 111, 112a; *hānətrət* L 298, Q 113; *hǫnətrət* K 317; *hǫnətrēt* Q 72; **hanetree:** *hǫnətrē* Q 117a; *hǫnətrēi* L 330; *hǫnətrēi* L 331, Q 99*; **hanepoot:** *hǫnəpuuət* P 50; **hanesprong:** *hānəsprǫh̄k* L 425; *hānəsprǫh̄k* Q 99*; **hazesprong:** *hāzəsprǫh̄* L 421 (overbelasting van het spronggewricht, zie lemma 7.21 onder hazesprong); *hāzəspruŋ* L 369; *hāzəsprǫh̄k* Q 94b; *hāzəšprǫh̄k* L 291; **kramp-poot:** L 292; *krampuat* K 353; **krampetig:** *krǫmpətex* Q 39; **krampheupig:** *krampǫpex* K 361; **kramppotig:** *krampuatex* K 357, 359; **hanetrededer:** *hānətrējər* L 288; **kramptrekker:** *kramptrēkər* L 288, 321, 324, 325, 374, 377, Q 3; *krāmptrēkər* L 289; **kramptrekker:** *kramptrēkər* L 0247, 265, 268, 269, 271, 290, 295, 322, 332, 424, Q 14, 20, 95, 101, 111; *kramptrējəkər* L 387; *kramptrēkər* L 210, 266, 291, 293, 331; *kramptrēkər* L 271; *kramptrēkər* P 188; **honkelen:** *hǫh̄kələ* L 371a (hinkelen); **(het heeft de) kramp:** *kramp* P 48; *krāmp* Q 96d, 193; *krēmp* (mv.) L 416, Q 9.

7.30 KREUPEL ZIJN

(JG 1a; N 8, 62k en 94f)

(het is/staat) kreupel: *krǫpəl* K 278, 314, 317, 353, 357, 359, L 163, 191, 192, 210, 214, 244c, 246, 265, 270, 286, 288, 295, 312, 314, 318, 330, 318b, 360, 382, 387, 414, P 44, 50, Q 9, 20, 39, 94b, 96d, 98, 101, 109, 113; *krǫpəl* Q 197a; *krǫpəl* L 247, 329, 425, Q 117a, 121c; *krǫpəl* L 266, 292a, 294, 322, 328, 422, P 175, Q 14;

krōjpāl P 176; *krōpāl* Q 20, 33, 95, 109, 111, 112a, 188, 248; *krūpāl* L 289, 374; *krēpāl* Q 2; *kripāl* L 368; *kri²pāl* L 416; *kriapāl* L 364; *krijpāl* Q 94; *kripāl* L 317; **lam:** *lām* L 325, 331, 425, Q 2a, 14, 32a, 99*, 101, 111, 112a, 112b, 121, 204a; *lōm* P 107a, 222, Q 72, 86, 162, 193, 198b; *loam* P 188; **makkementig:** *makəmentax* Q 71; **mank:** *maŋk* L 269, 372, P 50, Q 2, 9; **hampeleman:** Q 39 (Rh. Wtb.: *hampeln*); **hinkerd:** *heŋkart* L 324; **hinkepink:** *eŋkəpeŋk* L 424; **kreupel paard:** *krōpāl pērt* L 292a; *krōpāl pērt* K 359; *krōpāl* ~ Q 248; **(een) kreupele:** *krōpālā* L 295, 318, 321, 322, 329, 331; *krōpālā* L 270, 332; *krōpālā* L 266, 290, 324, Q 14; *krēpālā* Q 2; **lam paard:** *lām pērt* Q 14, 111; **(een) lamme:** *lō.mā* L 416, 418, Q 3, 71, 81a; *lōmā* P 107a, Q 83, 198b; *lū².mā* L 414; *lāmā* Q 2c, 99*, 101, 117a, 271; **mank paard:** *maŋk pērt* L 269; **(een) manke:** *ma.ŋkā* K 361, L 416, 418; *maŋkā* K 353, L 271; **mankepoet:** *maŋkəpū².t* L 417; **manker:** *ma.ŋkər* Q 2; *maŋkər* K 353; **stalper:** *stal²pər* K 278 (van *stalpen*: moeilijk te been zijn; Rh. Wtb.: *stalpen*, *stalpern*); **stolp:** *stōl²p* L 364; **stolper:** *stōl²pər* L 210 (paard dat sukkelachtig gaat; Rh. Wtb.: *stolpert*); *stōl²pər* L 312; *stōl²pər* L 270, Q 101, 112a; *stōl²pər* L 322, 382, Q 113, 121c; **stolperd:** *stōl²pərt* Q 188; **stokkerd:** *stōkərt* L 265 (een kreupele); **stroeber:** *strōbər* L 317 (vgl. *hinkerd*, *stolper*; Rh. Wtb.: *strubbeln*); **stumper:** *stumpər* K 317; **(het) kreupelt:** *krōpəlt* K 318, L 271; **lamen (ww.):** *lō.mā* Q 1; *lō²mā* Q 39; **(zich) lamen:** *lō.mā* Q 5, 98; **spanken:** *spankə* Q 72 (hinken); **(het staat) op de doeken:** *op ə dōk* L 414; **klem:** *klem* Q 247, 247a (stijfkramp, tetanus); **klemmes:** *klēmās* Q 2.

7.31 STRAALKANKER

(A 48A, 19; N 52, 32d en 90l)

[Straal- of hoefkanker is een kwaadaardige woeking in de hoorn van de straal of zoolhoefwand. Deze wordt week en rot en er ontstaan rode, licht bloedende tepeltjes of wratten, die een roodachtig, stinkend vocht afgeven. Uiteindelijk raakt de hele hoefschon ondermijnd. Kanker komt bij een paard voornamelijk in de hoef voor. De ziekte is ongeneeslijk. Vgl. het lemma ROTSTRAAL (7.19).

Zie afbeelding 22.]

kanker: *ka.ŋkər* K 361, Q 3; *kaŋkər* L 320a, P 175, 188, Q 101, 112; *kaŋkart* Q 202; *kāŋkər* Q 94b, 196; **kanker in de haarband:** *kaŋkər en ə hōrbant* L 416; **hoefkanker:** *hufkaŋkər* L 265, 291, 318b, 381, 413, 432, Q 3, 204a; *hūf-* L 266; *hōfkaŋkər* L 269, 289, 292, 295, 298, 330, 331, 371a, 377, 382, Q 99*, 113; *hōfkaŋkart* Q 101a; **pootkanker:** *puətkaŋkər* Q 6; **straalkanker:** *strōlkaŋkər* L 292, Q 18; **voetkanker:** *vōtkaŋkər* Q 113; **rotkanker:** *rotkaŋkər* Q 39; *rotkāŋkər* L

Afb. 22. straalkanker

163; **kankerpoet:** *kaŋkəpū².t* L 416; *kaŋkəpū².t* L 424; *kaŋ²ər-* K 353; *kaŋkəpūāt* L 366; *kā kəpūt* Q 95, 193, 198; *kaŋ²əpōāt* K 278; *kā kəpūāt* (mv.) L 421; *kaŋkəpū².t* (mv.) L 36 **kankerstraal:** *kāŋkərstrōl* Q 198b; **kankervoe** *kāŋkərvuūt* P 189; *kāŋkərvōt* Q 88; **kreb** *kreps* Q 121c; **losse wand:** Q 88 (het afsterven van de hoornstof in de witte lijn, waardoor er groeve tussen de wand en de zool ontstaat).

7.32 KLEMHOEFT

(A 48A, 17; N 52, 32b)

[Een hoef waarvan de achterste helft te nauw en waarvan de verzenwand in plaats van na buiten naar binnen gebogen is. Klemhoef kan langzaam ontstaan door het te veel versnijden van de straal en de drachten, evenals door grote droogte van de hoeven, te hoge kalkoeren en te weinig beweging.]

klemhoef: *klemhōf* L 269, 289, 291, 292, 293, 331, 377, 381, 382, Q 101a, 112, 196; *klemhuf* 271, 320a, Q 15, 88; **geitehoef:** *geitənhuf* L 16 **kleine hoef:** *klejn hōf* L 331; **klemvoet:** *klemv* L 266, 429, Q 95, 193, 198; **schaapsvoet** *šōpsvōt* Q 113 (te smalle en hoge hoeven); **plaatje vers:** *plātə vēr.s* L 331; **te kleine straal:** *klej štrōl* Q 202; **hoefbevangen:** *huf-bəvəŋə* 265; **scheef gegroeid:** *sxeif gəgruūt* L 288a.

7.33 ZWEER

(N 8, 90b en 90t)

zweer: *zwer* K 278; *zwiar* P 188; **zweren:** *zwēra* L 191, 210, 266, 318b, 321, 332, 372; *zwērān* L 286, 314; *zwīra* P 222; *žwēra* Q 193; *šwēra* L 387; **zwering:** *zwēreŋ* L 416; **gezwoer:** *jašwūr* Q 121 (herhaald zweren; abluutend met *zweer*; vgl. du. *Geschwür*); **abcessen:** *ab-sesə* Q 3; **plekken:** *plekə* Q 94b; **uitslag:** *uślāx* L 295; **uitvlucht:** *uśvlōx* L 290 (uitslag); **vart:** *var* Q 101, 112a (zweren op de paardeschouders; du. *Warze*; wrat); **vaar:** *vār* L 271 (zie *var*); **wrat-tel:** *vrātəl* Q 252.

7.34 WITTE VLEKKEN

(N 8, 90s)

[Kale plekken op de huid. Zij zijn een gevolg van zweren of verwondingen door de druk van zadel en tuig, ook van het toebrengen van slagen. Zie ook het lemma GEDRUKT (7.36).]

duivelshaar: *dūvāshōr* L 321, 322, 374, Q 188, 204a (het paard is gedrukt, ligt open; als de wonde geneest, komt er wit haar op); *dūjivāls-* L 312; *dyvāls-* L 270; *dūjivāshōr* L 163; **duivelsplekken:** *dūjivālsplekən* L 282; *dyvālsplekə* L 330; **duivelsvlekken:** *dūjivālsvlekə* Q 95, 113, 204a, 252 (plaats waar het getuig gedrukt heeft); *dyvāls-* L 286, 288, Q 9; *dūjivālsplekən* L 282; **vals haar:** *vāls hōr* Q 39; **vreemd haar:** *vrēm* *hōr* L 332, 364; *vrēmš* ~ L 294; *vrēm* ~ Q 101; *vrēm* ~ Q 32a, 193; *vrēm* ~ Q 121; *vrēm* ~ L 331; *vrīm* ~ Q 98; *vrēm* *ōr* Q 2; *vrēm* *hōr* P 107a; *vrēm* *hōr* Q 83; **vreemd (haar):** *vrēm* P 176; **vreemde plekken:** *vrēm* *də* *plek* L 360; **wild gewas:** *welt* *gewas* L 210; **wild haar:** *welt* *hōr* Q 117a; *welt* *hōr* K 317, L 266, 270, Q 101, 111, 112a, 112b, 248; *welš* ~ L 318b, 425, Q 20, 33; *welš* ~ L 372; *welš* ~ L 369; *wilt* ~ Q 2; *wilt* *hōr* Q 2c, 71; *welt* *hōyər* K 353; *wōlt* *hōr* Q 86; *weljt* *hōr* L 191; *wel* *hōr* L 295, 364; **wilde haar (vr.):** *wel* *hōr* L 293, 318, 324; *wel* *hōr* K 318, L 368; *wel* *hōrə* (mv.) Q 113; **plakken:** *plakə* Q 162; **drukplak:** *drōkplak* P 50; **plekken:** *plekə* L 328; **drukplekken:** *drōkplekə* L 331, 424 (kale plekken van het getuig); **hachteplek:** *haxtaplek* L 265 (plek van de trektouwen of kettingen van de borstriem); **schuurplekken:** *šōrplekə* L 292a; **witte plekken:** *wetə* *plek* L 422; *wete* *plekən* Q 14; **drukplekken:** *drōkplekə* Q 99*, 162; *drēk-* Q 2; (het paard is) **gedrukt:** *gedrōkt* P 175; (het is) **gedrukt geweest:** *gadrōk* *gewēs* Q 96d; (het heeft een) **doorgeslagen huid:** *dōrgāslāgə* *huət* L 269; (het heeft een) **kwetsuur:** *kwet-sūr* Q 3; (het heeft een) **littelen:** *letejəkə* L 271.

7.35 MANENSCHURFT

(N 8, 90t)

[Steeds terugkerende verzwering of verettering, in de maanstapel en in de oren, te wijten aan een te warme, bedompte stal en onvoldoende huidverzorging. Door schuren en wrijven onstaan kale of bloedige verdikkingen waarop korsten komen.]

fistel: *festəl* K 318, L 210, 265, 266, 271, 286, 288, 292a, 293, 294, 295, 314, 318, 318b, 321, 322, 324, 325, 328, 331, 332, 371a, 382, 387, 424, 425, Q 9, 14, 32, 39, 83, 86, 95, 96d, 98, 99*, 101, 111, 112a, 113, 121, 188, 197a, 204a, 251, 252; *festəl* L 317; *fistəl* Q 101, 121c, 198b; *fesəl* K 353, 359, 361, L 360, P 107a, Q 2, 3; *vestəl* K 353, L 416; *vesəl* Q 94; *fisəl* K 357; *fisəl* L 290; *fesāls* (mv.) L 354; **manefistel:** *mānafestəl* L 331; **schoffistel:** *šofffestəl* L 270; **fit-sel:** *fetsəl* L 282, 312; *fēsəl* L 364; *fitsəl* L 364, P 222; *vitsəl* L 368; **manefitsel:** *mōnafetsəl* L 163; **maanworm:** *mōnwōr^m* Q 162; **open manestränk:** *ōpə mānəstrāŋk* Q 14.

7.36 GEDRUKT

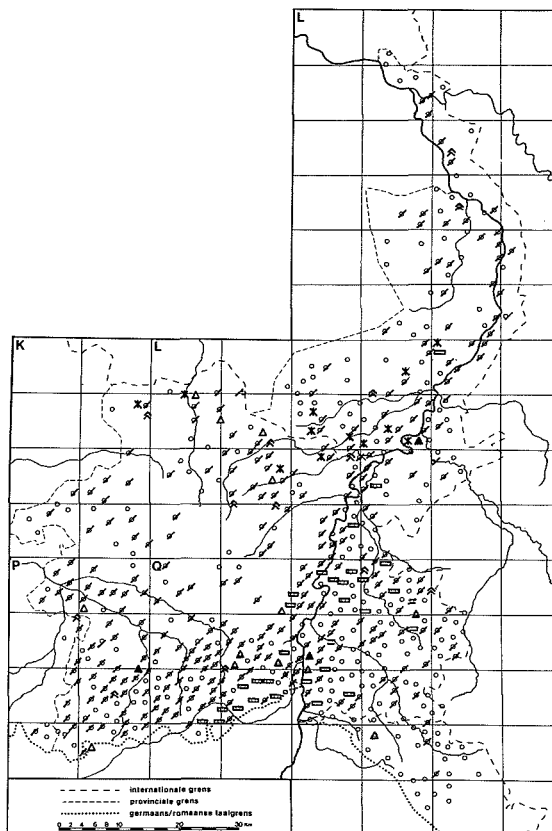
(N 8, 94b)

[Een slecht passend tuig – vooral het gareel bij het trekken – drukt door op de huid. Het paard krijgt drukwonden en vlekken. Vgl. het lemma WITTE VLEKKEN (7.34).]

gedrukt: *gadrōkt* K 314, 278, L 163, 265, 266, 290, 312, 317, 322, Q 113, 121c; *gadrōkš* L 289, 328; *gadrōk* L 425, P 188, Q 101, 178; *gadrōkt* L 282, 321, 422, P 107a, 175, 176, 213, Q 2c, 9, 14, 111; *gadrōkš* L 288; *gadrōk* L 382, 424, Q 94b, 95, 96d, 99*, 109, 113, 162, 188; *gadrēk* Q 94; *gadrēkt* Q 2, 3, 72; *gadrēk* Q 83; *gadrēk* Q 86; **doorgedrukt:** *dōrgadrōkt* L 270; **geduwd:** *gādūjt* L 324, 328; *gādijjt* L 294, 331, 332, Q 39; *gādūt* L 364; *gādōjt* Q 2; **gedouwd:** *gādōjt* K 361, P 222, Q 112a; *gādōjt* K 318, P 44; *gādōjt* P 48; *gādōjt* L 210; *gādōjt* P 50, Q 162; *gādōjt* P 175; **gedouwen:** *gādējə* K 353; **geschuurd:** *gāsxūrt* L 191; *jašurt* Q 121; *gāšūrt* Q 204a; **doorgeschuurd:** *dōrgāsxōrt* L 269; *dōrgāšurt* Q 98; *dōrgāšōrtš* L 292a; **opengeschuurd:** *ūpəgāšōrt* L 368; *ūpəgāšūrt* L 364; **doorgeschaafd:** *dōrgāšāf* L 295; **geblesseerd:** Q 101, 112a; *blesiət* Q 252; **geblutst:** *gāblōtsš* L 318; **gewond:** Q 101; *gawōnt* Q 197a; *gawunt* Q 33; (de huid is) **door:** *dōr* L 246, 270, 271, 293, 322, 329, 331, 382, 387; *dōr* L 266; (ze is) **open:** *ōpə* L 318b, 369, 414; *ōpə* Q 33, 111; *ūpə* Q 193; *uəpə* L 372; *ūpə* L 416; (ze is) **opengegaan:** *ūpəgāgānə* L 360; (ze is) **opengevaren:** *uəpəgāvārə* L 364; (ze is) **opengewerkt:** *ōpəgawērkt* K 357, 359; (de) **hals (is) oop:** *hās* *ōp* Q 198b; (de) **rug (is) oop:** *rōk* *ōp* Q 198b.

Kaart 55. DEMPIG

- / dempig
- = demp(e)tig
- = dampetig
- ▲ kort
- △ kortborstig
- ♠ kort van adem/asem, kortademig
- x longig, longscheutig

7.37 DEMPIG (kaart 55)

(JG 1b; A 48A, 38a; L 1, a-m; L 23, 1a en 1b; N 8, 87, 88 en 89a; N 52, 24; S 6)

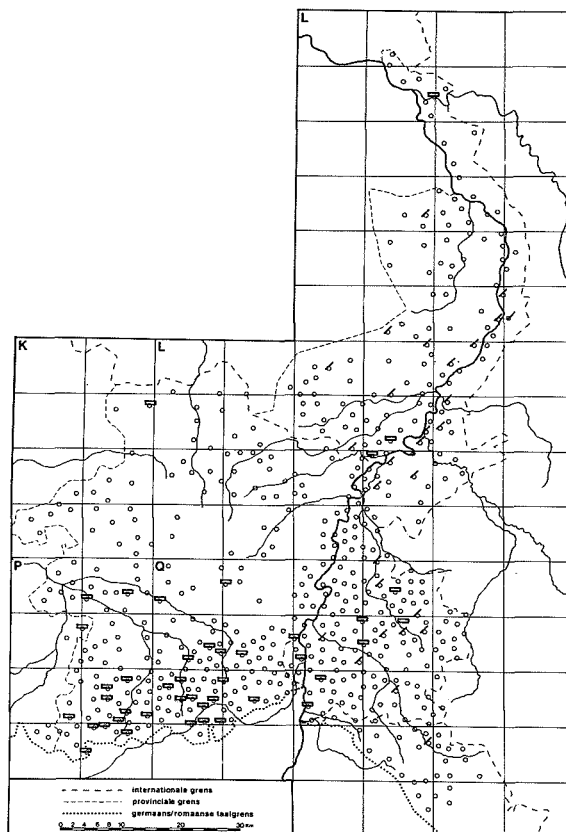
[Gezegd van runderen of paarden met dempigheid, een bemoeilijking van de ademhaling; bij runderen is het vaak een naziekte van het monden en klauwzeer. Het paard vertoont een versnelde ademhaling, gepaard met een temperatuursverhoging en hoesten. Dempigheid of kortademigheid is niet chronisch, in tegenstelling tot CORNAGE (7.38).]

dempig: *de.mpex* K 357, 358, 359, 360, 361, L 288, 317, 318b, 358, 359, 360, 360a, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 421, 423, 424, P 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, Q 2, 2a, 3, 5, 71, 72, 80, 81, 81a, 82, 152, 153, 154, 155, 156, 157a, 158, 158a, 159, 160, 161, 162, 168; *dempex* K 315, 316, 317, 318, 353, L 164, 165, 191, 192, 209, 210, 211, 215a, 216, 217, 245, 246, 247, 0247, 248, 249, 250, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 328, 329, 331, 332, 355, 356, 374, 377, 378, 379,

380, 382, 385, 387, 425, 427, 430, 431, 434a, 44, 45, 46, 47, 107a, 113, 115, 172, 173, 17 176, 178, 214, Q 6, 14, 18, 20, 22, 27, 30, 3 32a, 35, 39, 83, 86, 90, 94b, 95, 96d, 97, 98, 9 99*, 101, 103, 104a, 105, 109, 110, 111, 11 113, 116, 117a, 118, 180, 183, 187, 188, 19 196, 197, 197a, 198, 198b, 202, 203, 204, 204 207, 208, 251, 259; *de.mpæx* L 282, 286, 31 313, 314, 316, 352, 370, 371, 372, 419, 42 422, P 117, 176a, Q 1, 2, 2a, 7, 8, 9, 11, 12, 7 76, 77, 84, 87, 88, 94, 96c, 157, 163, 167, 16 170, 172, 178; *dempæx* K 278, 314, 317a, P 4 49, 50, 179, 180, 182, 211, 213, 218, 219, 22 Q 2c, 4, 102; *dempix* Q 121, 121c, 240; *dempæ* L 244c; *dē.mpex* L 361, 362, 368, P 121, 177 Q 164, 166; *dē.mpæx* P 52, 118, 118a, 119, 12 174, 184, 186, 187, 188, 189, 192, 195, 19 220, 223, 227, Q 7, 9, 13, 74, 75, 78, 79, 79 93, 165, 252; *dēmpex* P 227; *dēmpæx* P 177, 21' *dēmpex* L 163, 246a; *dōmpex* L 432; **dempeti**; *dempætex* L 291, 381, 426, Q 12, 14, 15, 16, 1' 20, 21, 33, 95, 98, 113, 173, 193, 196, 19' *de.mpætæx* Q 6, 10, 241; *de.mpætix* Q 182, 24' *dē.mpætix* Q 181; *dē.mpætæx* Q 175, 179; *dēmpæ* tax Q 188; **demptig:** *de.mtæx* Q 177; *dē.mtæx*

Kaart 56. CORNAGE

/ cornage
= cornard

174; **dampetig:** *dampøtex* Q 39, 99*; **aamborstig:** Q 10; *āmbørstex* Q 101; **gejaagd:** L 419; **kort:** *kørt* L 330, Q 102; *køt* P 188; **kortademig:** *kørtøjemex* L 192; **kortborstig:** L 312, 313, 362; *kørtbørstex* Q 94b, 112a, 248; *kørtbørstex* Q 89; *kørt-børstex* L 317, Q 96c; *køt-bøstex* P 227, Q 168a; *køtbøstex* Q 188; *køtbøstix* P 50; **kort van adem/asem:** *kørt van øm* L 292a, 374, Q 20; *kørt van øjøm* L 214, 364; *kørt van øm* Q 35; *køt van øjøm* Q 168a; *kørt van øjøm* L 317; *kørt van øsem* K 278; *kørt van øsem* L 367; *køt van øsem* P 107a, 179; **longig:** *løjex* L 330; *lønjex* L 290; **longscheutig:** *løjxøjex* K 278, L 312, 328; *løjøjex* L 318, 318b, 321, 369, 374; *løjøjex* L 293; *løjøjex* L 360; **dempigheid:** *dempexhøjt* L 425, 427, Q 101a; *dempexhøjt* Q 113; **(het heeft het) op de adem:** *øp ø øm* L 331.

7.38 CORNAGE (kaart 56)

(JG 1b; A 48A, 38b; N 8, 87 en 88; N 52, 24 en 25; monogr.)

[Cornage of chronische dempigheid is kwaadaardiger dan dempigheid. Ze is ongeneeslijk. De

doorstroming van de lucht wordt belemmerd door een vernauwing van het strottenhoofd, veroorzaakt door een verlamming van de zenuwen die de stembanden bedienen. De in- en uitademing gaat gepaard met een piepend geluid.]

cornage (subst., fr.): *kørnāžø* L 292, 295, 298, 331, 377, Q 20, 99*, 101a; *kurnāžø* L 382, Q 113; *kærnāžø* L 321; *kørnās* L 265, 271, 329; *kornās* L 268; *kørnāš* L 269, 381, Q 32a, 99*, 101a, 111, 112, 113, 204a, 252; *kornāš* L 290; *kurnāš* L 332; *karnāš* L 210; *kærnāš* L 288, 330, Q 112a; *kørnāš* L 265; **cornard (adj., fr.):** *kørnār* P 197, 218, 223, 224, 227, Q 156, 157; *kærnār* Q 96d; *kørnār* L 328, 374, P 189, 219, Q 33, 98, 101, 112, 162, 167, 168, 240; *ʔø.rnā.r* Q 76; *ʔø.rnār* Q 160, 242; *ʔørnār* Q 77, 79; *kørnart* Q 95, 193, 198; *kørnār* P 175; *kørdanøjt* Q 89; *ko.rnøjt* Q 177; *ko.rnār* Q 241; *ʔornār* Q 161; *ka nār* P 50, 178, 186; *kanār* K 278, Q 2, 3; *kønār* P 55, 107a, 179; *knār* L 163; **piepende damp:** *pipændø damp* L 377; **windzuiger:** *wenʔzøjker* L 288a (vgl. lemma 4.4.5); **zuchterd:** *zøxtart* L 291.

7.39 VERKOUDEN

(JG 1b; N 8, 89; N 52, 24 en 25; monogr.)

[Een ontsteking van het neusslijmvlies.]

bevangen: *bəvaŋə* L 191, 246, 266, 271, 294, 324, 329, 330, 372, 374, 382, 422, P 175, 188, Q 4, 14, 20, 39, 101, 112a, 112b, 193, 204a; *bəvaŋən* K 278, 317, L 282; **vervangen:** *vərvaŋə* K 314, L 270, 288, 325, 328, 330, 368, 369, P 50, 175, Q 14, 83, 94, 96d, 98, 99*, 112a, 121, 162, 248; **verkoud:** *vərkāt* K 361, L 414, P 48, Q 2; *vərkāŋ* L 332, 333, 382; *vərkāŋt* Q 188; *vərkāt* L 290, Q 83; *vərkāŋt* L 282, 312, 314, 317, 387, 424; *vərkāŋŋ* L 425; *vərkāŋt* L 330, 331; *vərkāŋt* L 360; *vərkāŋŋ* L 288, 292a, 318, 318b; *vərkāŋŋət* L 322; *vərkot* Q 251; **verkeld:** *vərkəlt* L 192, 269 (mnl. *verkellen*: verkillen); *vərkalt* Q 101; **(een) kelde gevat:** *kēlt gəvat* L 270 (*kelde*: kou (de), mnl. *kelde*); **een kelde opgedaan:** *nə kəl ɔp-gəduŋ* K 361; **stijf:** *štīf* Q 252; **versnoven:** *vərsnōvə* K 361; **versnuibd:** *vərsnup* Q 101 (du. *verschnupft*); *vərsnupft* Q 9; **vervang (subst.):** *vərvaŋk* L 416 (stijfheid op het kruis en in de achterste poten als gevolg van de verkoudheid); **een kou hebben:** *nə kə hēmə* K 357; **(het heeft) een kou gepakt:** *nə kəŋ ɡəpakt* L 286; **(het) krocht:** *krəxt* L 328 (*krochen*: kuchen, fluimen opgeven); *kroxt* L 364; *krōxt* L 265; **snotteren:** *snuətərə* L 317; *snotərə* L 364; **(het heeft de) koorts:** *kəts* Q 32a, 197a; **(het heeft het) snot:** *snot* K 361, L 360, 424, Q 35; **snots:** *snots* Q 94b; **(het heeft de) streng:** *streŋ* K 353, P 44, P 107a, Q 88, 94, 178 (goedaardige verkoudheid, vgl. *strengel* en *snot*); *streŋə* (mv.) K 359; **(het heeft de) strengel:** *streŋəl* K 318, 353, P 175, 213, Q 2, 2c, 74, 162; *streŋəl* P 188, 189, Q 71, 72; *streŋəl* Q 83; *striŋəl* P 222; **(het heeft een) valling:** *vələŋ* K 278.

7.40 HOOIVEULEN

(N 8, 88)

[Als een paard tijdens de winter op stal weinig anders dan hooi of ruw voer gegeten heeft, kan het een opgezette buik krijgen, die soms ten onrechte als een teken van drachtigheid wordt beschouwd. Als het opnieuw werkt, wordt het spoedig slank en zegt men „het heeft een hooiveulen”.]

hooiveulen: *həivələ* L 192, 270, 290, 293 (in de zomer spreekt men van een grasveulen), 321, 324, 332, 382, Q 98, 101; *huəŋ*– L 288; *huəŋ*– K 353; *həivə.lən* L 369; *həivə.lən* L 286; *huəŋ*– K 314; *həivələ* L 210; *həivələ* L 191, 425, Q 112e; *həivələ* P 107a; *həivələ* L 374; *həivələ* Q 113; **veulen van hooi:** *vələn* van *həiv* Q 14; **veuleke in:** *vələʔən* in K 278; **kleeveulen:** *klivələ* Q 111; **kleeveulen in:** *klivələn* en L 424; **hooipens:** *həivəns* L 282.

7.41 GOEDAARDIGE DROES (kaart 57)

(A 48A, 28b; N 8, 89 en 90a; N 52, 15b, 24 e 25; monogr.)

[Een infectieziekte in de keelstreek die voor jonge paarden aantast. Tussen de besmetting en het uitbreken van de ziekte verloopt ongeveer één week. Dan treedt koorts op, gepaard met ontsteking van het neusslijmvlies, waarbij het slijm wordt afgescheiden, dat na enkele dagen etterig wordt. Typisch voor deze ziekte is een klierzwellings tussen de beide takken van de onderkaak; snel wordt de gezwollen klier daardoor week, verettert en breekt door. Gewoonlijk verloopt de ziekte goedaardig.]

droes: *drus* K 314, 318, 353, 361, L 163, 192, 210, 214, 244c, 265, 266, 268, 269 (alle luchtwegen verstopt), 270, 271, 288, 289, 290, 292, 292, 293, 294 (verkoudheid, soms overgaande in kwaadaardige droes die ongeneeslijk is), 299, 298, 314, 317, 318, 321, 322, 324, 325, 329, 330, 331, 364, 374 (kwaad en goedaardig), 387, 416, 422, Q 2c, 3, 9, 83, 95, 101, 112, 117a, 204a; *drūs* L 0247, 286, Q 162; *drūs* Q 113; *drūs* L 312; *drūs* K 278, L 282; *dros* 372; *dros* L 372; **koorts:** *kots* Q 112a; *kōts* Q 20; **kreet:** *krēt* Q 96d; **krop:** *krəp* L 295, 323, 382, 425, Q 14, 32a, 33, 39, 101, 109, 111, 112, 112a, 113, 117a, 193 (aanwas in de keel die de luchtwegen vernauwt, een vorm van difterie *krop* Q 252; *krup* Q 34, 39; *krəp* Q 14, 94b, 99*, 101a, 111, 193, 197a, 198, 200, 204a, 247, 247a; *krəp* Q 198b; **hoesten (ww.):** *hōstə* Q 20

7.42 KWADE DROES

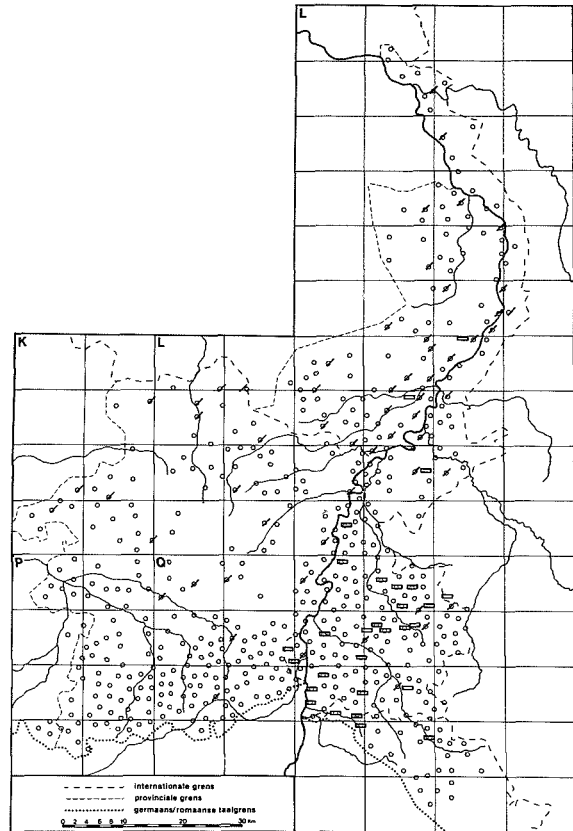
(A 48A, 28a; N 8, 90a; N 52, 15a; monogr.)

[Kwade droes of malleus is een slepende ziekte die nog weinig voorkomt. Op het neusslijmvlies ontstaan knobbeltjes en wonden met opstaande randen die stervormige littekens achterlaten. De keelgangspieren zijn gezwollen, met harde knobbelige, vastzittende verdikkingen. De dieren hebben koorts en vermageren. Meestal wordt tussen goedaardige en kwade droes geen onderscheid meer gemaakt; op vele plaatsen is kwade droes onbekend.]

droes: *drus* L 290, 291, 292, 295, 318b, 331, 331, Q 3, 15, 113; **kwade droes:** *kwəjə drus* 269, 292, 298, 331, 332; *kwəʔn* ~ L 290; *kəjə* ~ L 265; *kə* ~ Q 98; **kwade streng:** Q 8 (slechte speekselklieren; zie voor *streng* lemma 7.39); **rots:** *rots* L 163 (kwade droes, snotziekte du. *Rotz*).

Kaart 57. GOEDAARDIGE DROES

/ droes
= krop

8. Behandeling en verzorging

8.1 HET PAARD WENNEN AAN TUIG EN ARBEID

(N 8, 99)

aanspannen: *ānspanə* L 246, 247, 266, 271, 292a, 321, 360; *ā.n-* Q 2; *an-* L 191, 210, 214; *aspanə* L 244c; *q̄nspanə* K 317, P 176, Q 72, 94, 178, 188, 198b; *q̄²n-* P 50; *q̄ns̄panə* Q 162; *āns̄panən* Q 14; *q̄²n-* L 312; *āns̄panə* L 270, 290, 294, 295, 322, 325, 328, 329, 331, 332, 382, 387, Q 32a, 98, 101, 109, 111, 197a, 204a; *āspanə* Q 33, 39, 112a, 112b, 113, 117a, 121, 121c, 248, 252; *q̄ns̄panə* Q 193; **inspannen:** *enspanə* Q 95; *en-* L 163; **leren:** *līrə* K 361, L 290, 293, 324, 360; *lī²rə* L 288, 289, 318, 328, 369, Q 3; *liarə* L 317, 318b, 364, 425, P 44, 107a, 222; *lijarə* K 314, 353; *lērə* Q 2c, 162; *lerə* Q 252; *lejərən* K 278; **aanleren:** *ānlīrə* L 416; *q̄nlīrən* L 286; *ānlī²rə* L 368, Q 99*; *q̄nlī²rən* L 282, 314; *ā.nliā.rə* Q 2; *q̄nlējārə* Q 83; **opleren:** *q̄pli²rə* P 175; *q̄pliārə* P 213; **leren werken:** *lējīrə wer²kə* Q 9; **tuigen:** *tūgə* L 191, 210, 265, 288, 289 (*aantuigen*, *optuigen*: het tuig van een

paard aandoen); *tūgə* K 357; **aantuigen:** *āntūgə* L 331; *q̄ntūgəgə* K 353; **optuigen:** *optūgə* L 322; *optūgīgə* Q 94b; **getuig opleggen:** *gətyx oplēgə* Q 96d; **dresseren:** *drēsīārə* P 222; **inrijden:** *enriən* L 312; **doen wennen:** *dun wenə* K 359; **gewend maken:** *gəwent mōkə* K 318.

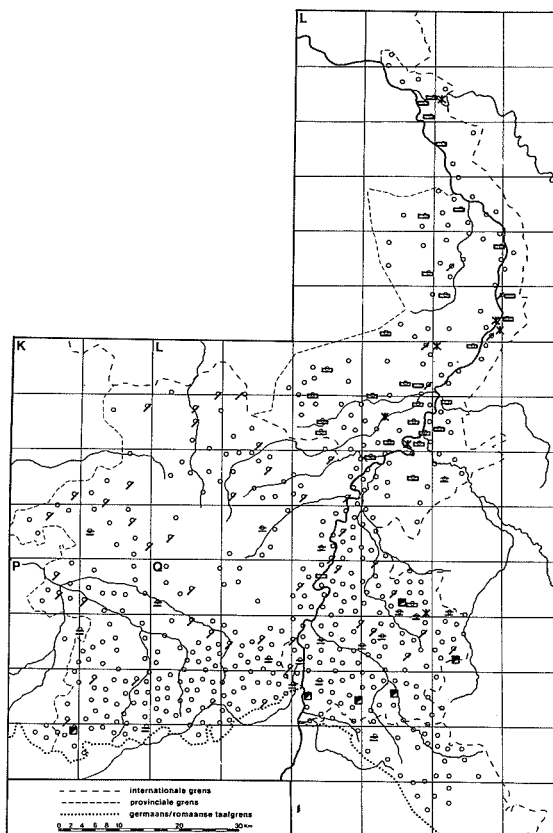
8.2 MOOI PRATEND HET PAARD OP DE NEK KLOPPEN

(N 8, 103e)

aanhalen: *ānhālə* L 289; **aankallen:** *ānkālə* L 374; **bekallen:** *bəkālə* L 270, 318b, 330, 331, 364, 368, 372, 416, Q 2, 2c, 39, 101, 112a; **aanspreken:** *ānsprēkə* L 294; **aanwakkeren:** *āwakərə* Q 101; **bestuïten:** *bəstūtə* L 321; *bəstūtə* L 293; **feenselen:** *fēnzələ* Q 98 (strelen); **feesten:** *fēstə* Q 86, 94, 251 (strelen, goedkeurende kloppes geven); *fējstə* Q 72; *fēstə* Q 162, 204a; *fēstə* L 265, Q 112b; *fējstə* Q 83; *fēstə* L 210; *fēsə* Q 2; *fī²stə* Q 111; *fī²stə* L 288, Q 109, 113; *fī.stə* Q 3; *fīstə* Q 94b, 96d, 99*, 121, 193, 198b; **flatteren:** *flatīārə* P 222; **fledderen:** *fledārə* L 290 (strelen, vleien); **fletsen:** *fletsə* P 50, 175, 213; *fletsən* K 278; *fletsə* K 353; *fletsən* L 282; **foene-**

Kaart 58. ROSKAMMEN

- / roskammen
- = roskemmen
- rossen
- kemmen
- x poetsen

sen: Q 117a (strelen; Rh.Wtb.: *funnessen, fonnessen*); **friemelen:** *freimələ* L 328; **feukelen:** *fjʷkala* L 295 (strelen; Rh. Wtb.: *fōkeln*); **jinken:** *jenkala* L 268 (jengelen om gestreeld te worden); **keuren:** *kōrə* Q 20 (strelen, liefkozen); *kōʷrə* Q 112a; *kōʷrə* Q 95, 109; *kōrə* Q 188; *kūʷrə* Q 248; **kloppen:** *klopə* L 288, 318, 324, Q 121c; **prijzen:** *prīzə* Q 33; *prīzən* Q 14; *prīzə* L 292a, 332, 382, 425; *prēzə* K 359; *preizə* L 414; **strelen:** *striələ* L 317; *streijjalən* K 278; **vleien:** *fleijə* Q 9; **(met het paard) vrijen:** *frējə* L 163.

L 387; *rōskemə* Q 188, 193; *rōskēmə* Q 24; *rōskemə* L 416; *rōskəmə* L 422, P 107a, 22; *ros-* K 357; **kemmen:** *kēmə* Q 39, 197a, 198; 204a; *kēmə* Q 121c; *kōmə* P 213; **rossen:** *rōsə* 163, 164, 165, 191, 210, 214, 244c, 247, 26; 266, 268, 271, 288, 289, 292a, 293, 318, 318; 322, 328, 329, 330, 331, 332, 374, Q 39; *rōsə* Q 14; *rosə* L 294, 295, 325, 382; **borstelen:** *bōrsələ* K 361; **paardskammen:** *pē.tsk'ēmə* 252; **poetsen:** *putsə* L 163, 269, 270, 324, 33; Q 112a; *putšə* L 290; **schoonmaken:** *sxunmāl* K 361; **zuiver maken:** *zēj.vər mō.kə* Q 3.

8.3 ROSKAMMEN (kaart 58)

(N 8, 102)

[Met borstel en kam – zie het volgende lemma – reinigen.]

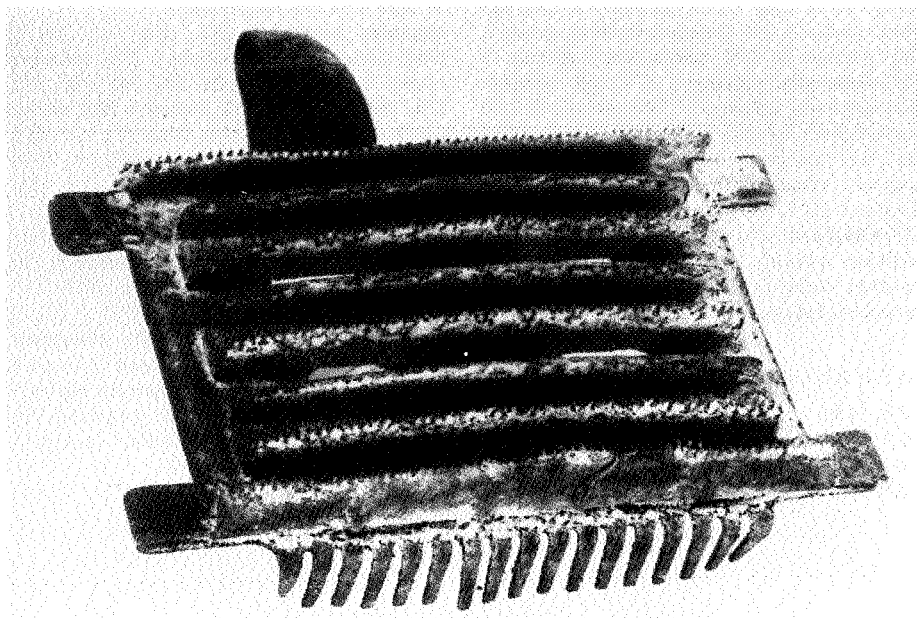
roskammen: *rōskamə* K 318, 353, 359, 361, L 246, 268, 270, 290, 317, 360, 364, 368, 369, 372, 414, 424, 425, P 44, 48, 50, 175, Q 2c, 9, 20, 33, 71, 72, 83, 86, 94b, 96d, 98, 109, 112b, 113, 121, 162, 178; *rōskamən* K 278, L 282, 286, 312, 314, Q 14; *rōskamə* K 317, P 188; *ros-* K 314, L 294, P 176; **roskemmen:** *rōskēmə* Q 2, 39, 94, 95, 99*, 101, 111, 112a, 117a; *rōs-*

8.4 ROSKAM

(N 18, 139)

[IJzeren kam met 4 à 8 fijngetande en op regelmatige afstand van elkaar op de vlakke onderzijde geplaatste kamboorden om paarden – oc koeien – te kammen of te rossen, voornamelijk om het stof, plukjes, strootjes e.d. uit het paardhaar te kammen. Vooraan is een afzonderlijk naar boven wijldgetande kamboord. Over al vlezige delen, te beginnen met het kruis, wordt tegen de haren in gekamd; beenachtige gedee

Afb. 23. roskam

ten worden niet geroskamd. Is het paard fijn van haar of glad gestreken, dan heeft de roskam geen zin. Daarna dient het paard geborsteld te worden met de roskam in de ene en de borstel in de andere hand.

Zie afbeelding 23.]

roskam: *rōskamp* L 269, 270, 288c, 289, 289b, 292a, 294, 295, 317, 318b, 320a, 321, 322, 322a, 324, 326, 330, 331, 332, 355, 360, 374, 384, 386, 416, 420, 422, 423, 426, 0426, 429, P 51, 54, 107a, 177, 213, Q 2, 2b, 3a, 9, 14, 19a, 20, 22, 32a, 39, 71, 77, 93, 95a, 96, 96c, 97, 99*, 111, 113a, 119, 176a, 204a, 211; *ros-* L 265, 325, 329, 416, 422, Q 204a; *rō.s-* L 290; *rōs-* L 291, 383, Q 79a; *rōs-* L 382; *roska.mp* L 331, 331b; *rōskāmp* L 286, P 222, Q 178, 179, 198b; *ros-* Q 203a; *rōskam* K 278, 318, 357, 358, 361, 361a, L 163, 164, 165, 266, 270, 271, 282, 299, 317, 360, 368b, 369, 371, 372, 377, 434, P 48, 55, 107a, 176, 186, 197, Q 2, 4, 14, 33, 78, 94b, 101, 193; *rōs-* Q 78, 156; *ros-* K 278, 314, P 44; *rōskām* L 159a, 163, 163a, 211, 214, 247, 268, Q 96d; *rōskāim* L 244c; **paardskam:** *pētskamp* Q 209; *piēts-* Q 209; *pētskāmp* Q 197, 197a; *pērs-* Q 197; *pētskam* Q 204a; **paardekam:** *piējrōkamp* P 51.

8.5 OPMAKEN VAN STAART EN MANEN

(N 8, 103a en 103b)

[In dit lemma zijn de antwoorden op twee vragen samengebracht: „het opmaken van staart en

manen” (N 8, 103a), en „een paardestaart vlechten” (N 8, 103b). De antwoorden op vraag 103a hebben immers vrijwel alleen met het opmaken en vlechten van de staart te maken.]

opmaken: *ōpmākā* K 359, L 163, 191, 244c, 246, 247, 269, 288, 289, 290, 292a, 293, 317, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 331, 332, 360, 364, 368, 369, 372, 374, 382, 387, 416, 422, 424, 425, Q 2, 2c, 9, 20, 33, 39, 94b, 98, 99*, 101, 102, 109, 112a, 112b, 113, 117a, 192, 197a, 204a; *ōp-* K 357, Q 111, 113, 252; *ōp-* P 48; *ōpmākān* L 282, 312, Q 14; *ōpmākā* Q 121c; *ōpmākā* L 214, P 222, Q 3, 72, 83, 94, 96d, 162, 178, 188, 198b; *ōp-mōkā* P 176; *ōpmōkā* Q 193; *ōpmōkā* Q 71; **opmaken met stro:** *ōpmākā met strij* Q 94b (zie *knuppelen*); **vlechten:** *vlēxtā* K 317, 318, 353, 361, L 266, 270, 318, 318b, 321, 324, 331, 332, 368, Q 20; *vlēxtān* L 282; *vlēxtā* L 265; *vlēxtā* L 364, P 50, Q 193; *vlēxtā* L 163; *vlēxtā* Q 248; *vlēxtā* L 422, Q 9, 96d, 101, 162; *vlēxtān* Q 14; **vlechten:** *flitā* Q 251 (*vlechten*); **invlechten:** *envlēxtā* L 271, 331; *envlēxtā* Q 101; **opvlechten:** *ōpvlēxtā* L 210, 289, 295, 318; *ōp-vlēxtā* L 416; *ōpvlēxtā* Q 83; *ōpvlēxtā* P 222; **frezen:** *frizā* K 314 (schuren); **knuppelen:** *knōpālā* P 50, 107a, 175, 188, 213 (knopen in de staart maken met stro ertussen); *knēpālā* Q 2; **opbaken:** *ōpbākā* L 360 (*opmaken*); **opbatelen:** *ōpbātālā* P 107a, Q 204a (met vier draden vlechten); **opbinden:** *ōp-beñā* L 269, 270 (de lengte van de staart verkorten door er één of meer knopen in te leggen); *ōpbeñā* L 266, 290, Q 112a;

opbēnā K 317; *up-* Q 2c; *opbējinān* K 278; **opdoen**: *opdūn* K 361 (staart opbinden); *opduj* L 282; *opduyn* K 359; **opdraaien**: *opdrīanā* Q 251; **opknopen**: *opknōpā* L 271 (vgl. *opbinden* en *knuppelen*); *opknōpā* L 294; *opknōpā* L 210; **rondsniijden**: *rōnsnēn* Q 2; **scheren**: *šē.rā* Q 3 (het haar van zowel staart als manen kort afknippen); **slenderen**: *slendārā* K 353, P 44; *slendāren* K 278; **opslenderen**: *upslendārā* K 353; **slingeren**: *sleḡārā* L 414; *sleḡārān* K 278; **trekken**: *trēkā* Q 2, 95 (de staart uitdunnen); **vrietsel**: *vritšāl* Q 192 (wrong waarin de paardestaart tijdens de winter opgebonden was).

8.6 DE STAART COUPEREN

(N 8, 103d)

[Het kappen of afsnijden van de staart van veulens gebeurt na enkele dagen of weken. Nadat de staart zuiver gemaakt en afgebonden is, wordt

hij afgesneden en toegebrand.]

zwansen: *zwanzān* L 282; *swanse* L 246, 198b; *žwanzā* Q 193; *šwansā* L 293; **zwense** *zwenšā* L 244c, 247, 292a, 360, 368, 369, 373, 374, 382, 416, 422, 424; *zwenšā* L 289; *zwen* L 265, 266, 268, 271, 294, 318b, 321, 328, Q *zwenšā* Q 188; *swenšā* Q 94b, 96d, 98, 197; *swenšān* Q 14; *swensā* L 210, 214, 269, 283, 318, 322, Q 95; *žwenšā* L 290, Q 99*; *žwensā* K 324, 325, 328, 330, 331, 332; *šwenšā* L 283, 329, Q 248, 251; *šwenšā* Q 252; *šwensā* L 273, 387, Q 20, 33, 39, 101, 109, 112a, 112b, 113, 192, 204a, 248; **kappen**: *kapā* K 353, P 222, 2, 3, 83, 86, 162; *kapān* K 278; **uitkappe** *ūtkapā* Q 94; *ut-* Q 178; **afknippen**: *afknepā* 317; **afdoen**: *afdūn* L 163; **couperen**: *kupīrā* 101; *kupērā* L 270; **opscheren**: *opšxērā* K 353; **sniijden**: *sneḡā* P 175; **opsnijden**: *opšneḡā* 353; **uithouwen**: *uthōwā* Q 94b.

- ALFABETISCH REGISTER 35
van woordtypen en lemmatitels
(in hoofdletters)
- A
- aamborstig 113
aan de hand 18
aan de handse kant 16
aan, er hangt sturigheid ~ 85
aan, (het is) ~ de schijt 96
aan, (ze is) ~ het bijkomen 91
aan, (ze is ~ het) udderen 91
aan, (ze is ~ het) uieren 91
aangaan 77
aanhalen 115
aanhengsten 86
aankallen 115
AANKOMENDE, ROEPEN VAN DE
HENGST NAAR DE ~ MERRIE
68
aanleren 115
aanspannen 115
aanspanner 14
aanspreken 115
aanstoten 80
aanstoten, (het) stoot zich aan
63
aanstoten, (zich) ~ 82
aanstrijken, (zich) ~ 81
aantreden, (zich) ~ 81
aantrekken 80
AANTREKKEN, STROMPELEND
LOPEN BIJ HET ~ 80
aantuijen 115
aanwakkeren 115
aanwas 99
AANWASSEN OP DE TANDEN 98
aarden, een goede om patatten
te ~ 83
AARS 36
aars 37
aarsdarm 37
abces 98
abcessen 111
abeel 58
achter, (een) kromme van ~
102
achterarm 42
achterbats 38
achterbeen 43
achterbil 38
achterdijbeen 45
achterhaam, (het) gaat in de ~
55
achterhalen, (zich) ~ 81
achterhand 35
ACHTERHAND VAN HET PAARD
35
achterhandig (deel) 35
achterkant 35
ACHTERKNIE 45
achterknie 45
achterkoot 49
achterkotig 102
achterkwartieren 35
achterlijf 35
achteronderbeen 43
achterpaard 35
achterpijp 43
achterpoot 43
achterscheen 43
achterschenkel 45
achterste bovenbeen 43
achterste, (het) ~ 35
achterste knie 45
achterste koot 49
achterstel 35
achteruihouwen 79
achteruitlopen 79
achteruitslaan 79
achteruitstampen 79
ACHTERUITTRAPPEN 79
achteruittrappen 79
achteruitwerken 79
achterwerk 35
achtienmaander 14
adem, (het heeft het) op de ~
113
adem, kort van ~/asem 113
aderspat 107
adret 59
af, de zegels zijn ~ 91
af, (één) heup ~ 62
af, (één) hoop ~ 62
af, van tand ~ 14
af, voor de hop ~ 16
afbladeren, (een heup is)
afgeblat 62
afdekken 85
afdoen 118
afdoen, van de meer ~ 95
afdoen, van de mem ~ 95
afdoen, van de tet ~ 95
afgeschuurd, pees ~ 102
afgezakte heup 62
afgooien, (bellen) ~ 85
afgooien, witte bellen ~ 85
afknippen 118
afpersen, (de merrie) ~ 92
AFSCHEIDEN, MERRIE DIE
VOCHT AFSCEIDT 86
AFSCHEIDEN, VOCHT ~ 85
AFSCHEIDING ALS TEKEN VAN
HENGSTIGHEID 85
afsmijten 86
aftander 14
aftandig 14
aftandig paard 14, 99
aftandige, (een) ~ 14
aftands 14
aftands paard 14
aftandse voes 14
aftrekken, (het is) afgetrokken
102
afval 94
afwerpsel 87
afzetten 95
afzetten, van de meer ~ 95
afzetten, van de mem ~ 95
afzetten, van de tet ~ 95
afzetten, van het paard ~ 95
alleenstaand 13
anderhalfjarige, (een) ~ 14
angelen 99
angstig 56
appelbloesem 51
appelschimmel 51
APPELSCHIMMEL, POMMELEE, ~
50
ARBEID, HET PAARD WENNEN
AAN TUIG EN ~ 115
arbeid, (ze heeft) ~ 92
arbeid, (ze maakt) ~ 92
arbeiden 92
ardeens paard 3
ardeens paardje 3
ardeense, (een) ~ 3
ardennais 3
ardennees 3
ardenner 3
ardennese, (een) ~ 3
ardens, (een) ~ (paard) 3
ardens paard 3
ardens paardje 3
ardense, (een) ~ 3
asem, kort van adem/~ 113
asselen 30
assepaard 63
averechtese kant 16
- B
- baan, (het) houdt geen ~ 77
baan, witte ~ 24
baard 21
baardje 21
baden 77
bakkes 19
bakkes, hard in de ~ 57
bakkes, sterk in het ~ 57
bakkes, sterk in zijn ~ 57
bakkes, sterk van ~ 57
bakkes vol 28
bakkes, week in het ~ 57
bakkes, week in zijn ~ 57
bakkes, week van ~ 57
bakkes, wreed in het ~ 57

- bakkes, wreed in zijn ~ 57
 balg 34
 ballen 40
 balzak 40
 bang 56
 banzelen 77
 bats 38
 bed 93
 been 43
 been, bovenste ~ 43
 been, dik ~ 106
 been, lang ~ 43
 been onder de knie 43
 been, onderste ~ 43
 beenbrand 104
 BEENDEREN, BEIDE ~ VAN DE
 ONDERKAAK 25
 beenderziekte 95
 beengewricht 45
 beenman 64
 beenpijp 43
 beenspat 107
 beenwrat 45
 beenziekte 95
 beer, grove ~ 64
 beer, (het gaat als/is een) ~
 102
 BEERVOETIGHEID 101
 beest, koppige ~ 55
 beest, lompe ~ 54
 beest, oude ~ 16
 beest, stijf ~ 83
 beest, stom ~ 54
 beest, zachte ~ 58
 beestkeutel 70
 behouden, (ze heeft) niet ~ 88
 BEIDE BEENDEREN VAN DE
 ONDERKAAK 25
 bek 19
 bek, hard in de ~ 57
 bek, hel van ~ 57
 bek, lijs in de ~ 57
 bek, week in de ~ 57
 bek, week van ~ 57
 bek, wreed in de ~ 57
 bekallen 115
 belg 63
 bellen 85
 (bellen) afgooien 85
 bellen, witte ~ afgooien 85
 bels 4, 63
 belsen 71
 BENAMINGEN VAN HET PAARD
 NAAR DE LEEFTIJD 13
 benen, goed op de ~ 59
 benen, (het heeft) fijne ~ 64
 benen, (het heeft) franse ~ 81
 benen, kramp in de ~ (hebben)
 100
 benen, licht van ~ 63
 BENEN, MET DE ~ ZWAAIEN EN
 BEWEGEN TIJDENS HET
 WERPEN 92
 benen, (paard met) grove ~ 64
 bengel, grove ~ 64
 bengel, zure ~ 55
 (bere)klauwen (hebben) 101
 bereklauw, (het heeft/staat) ~
 101
 bereklauw staan 84
 bereklauwen (hebben) 101
 berepoot, (een) ~ (hebben) 101
 berevoeten (hebben) 101
 beslag 96
 bestuiten 115
 bet schokjes lopen 71
 beuken 69
 beuker 56
 beukerd 56
 bevangen 96, 100, 114
 bevangenheid 96
 beven 69
 BEVEND SCHUDDEN MET DE
 HUID 69
 BEWEGEN, BIJ HET STAPPEN DE
 HOEVEN NAAR BUITEN ~ 80
 BEWEGEN, MET DE BENEN
 ZWAAIEN EN ~ TIJDENS HET
 WERPEN 92
 BEWEGINGEN, TRAPPELENDE ~
 MAKEN 78
 bibbelen 69
 bibberen 69
 bidet 2
 bidetje 3
 BIEDEND, WEERSTAND ~ 56
 biek 14, 60
 biek, magere ~ 60
 biek, oude ~ 14
 biek, versleten ~ 14
 biek, versleten oude ~ 14
 bieke 4
 biest 94
 biest, (ze heeft) witte ~ aan de
 demen 89
 biestmelk 94
 bij de hand 18
 bij de handse kant 18
 BIJ HET STAPPEN DE HOEVEN
 NAAR BUITEN BEWEGEN 80
 BIJ HET STAPPEN DE HOEVEN
 NIET VOLDOENDE OPHEFFEN
 83
 BIJ HET STAPPEN DE VOETEN
 KRUISELINGS PLAATSEN 81
 BIJ HET STAPPEN DE VOETEN
 NAAR BINNEN KEREN 81
 bijeen, kort ~ staan 84
 BIJEEN, MET DE POTEN DICHT ~
 STAAN 83
 bijkomen, (ze is) aan het ~ 9
 bik 14, 60
 bik, magere ~ 60
 bik, oude ~ 14
 bik, voor de ~ 16
 BIL 38
 bil 38
 biljarderen 80
 biljarten 80
 bilwrat 45
 BINNEN, BIJ HET STAPPEN DE
 VOETEN NAAR ~ KEREN 8
 binnenhand 18
 binnenhengst 8
 binnenin, hij heeft ze ~ 81
 binnenkant 18
 binnenkantse kant 18
 binnenpiet 8
 blaaien 80
 blaaiieren 81
 blaarkop 53
 blaas 92, 108
 blaasje 92
 blad 30
 blader 30
 blasse ogen 98
 blauw gespikkeld 52
 blauwe, (een) ~ 52
 BLAUWE EN BRUINE SCHIMME
 52
 blauwe moorkop 52
 blauwe schimmel 52
 blauwe voes 52
 blauwgrijze, (een) ~ 52
 blauwschimmel 52
 blazen 66
 blazer 61
 bleinen 108
 bleren 67
 bles 22, 24
 bles, grote ~ 24
 bles, kleine ~ 22
 bles, lange ~ 24
 bles, witte ~ 22, 24
 blesje 22, 24
 blesoog, (het heeft een) ~ 98
 blij paard 58
 blijvend gebeet 28
 BLIJVEND GEBIT 28
 blijvend gebit 28
 bliksemen 85
 blind 97
 blind paard 97
 bloedkrankte 96
 bloem op het paard 52
 bloemen, (het paard heeft) ~
 52
 bloemen, (het paard) heeft ~
 op 52
 blok 47, 63

- blok, zware ~ 63
 bocht 93
 bochtig 58
 bodemwijd staan 83
 boeg 30
 boelee 49
 boelee, dikke ~ 107
 boelee, (het is) gekraakt in de ~ 102
 boelee, (het staat) door zijn ~ 102
 boelee, (het) zakt door in de ~ 102
 boerenpaard 63
 boeten 6
 bok 16, 55
 bok, lompe ~ 54
 bok, oude ~ 16
 bok, slechte ~ 55
 bok, steense ~ 55
 bok, versleten ~ 16
 bokmeer 10
 boks 35
 boks 94
 boks, grote ~ 8
 bol 40, 101, 108
 bollen 40
 bolletje 92
 bollig 107
 BOLSPAT 108
 bolspat 108
 bommeldrafje 71
 bommelen 71
 bonk 63
 bonk, versleten ~ 16
 bont paard 53
 bonte, (een) ~ 53
 bonte, (een) rode ~ 53
 boon 98
 BOOSAARDIG PAARD 55
 bors 40
 BORST 29
 borst 18, 29, 30
 borst, dikke ~ 30
 BORST, VLEES- EN
   SPIERAANZETTING LINKS EN
   RECHTS OP DE ~ 30
 borstelen 116
 borstkas 30
 borstknook 30
 borstkussen 30
 borstspieren 30
 bortelen 80
 BOSJE HAAR DAT TUSSEN DE
   OREN NAAR VOREN HANGT
   22
 BOSJE HAREN AAN DE BOVENLIP
   20
 bot paard 60
 bouletten 30
- BOUW, HARMONISCH VAN ~ 58
 BOUW, SLECHT VAN ~ 59
 bovenarm 42, 43
 BOVENBEEN 43
 bovenbeen 42, 43
 bovenbeen, achterste ~ 43
 bovenbil, eerste ~ 45
 bovengewricht 43
 bovenhand 35
 bovenknie 43, 45
 BOVENLIP, BOSJE HAREN AAN
   DE ~ 20
 bovennek 20
 bovenpijp 43
 bovenpoot 43
 bovenste been 43
 braaf 57
 brabander 63
 brabander, echte ~ 63
 brabantse paard 63
 brabantse, (een) ~ 63
 brak 60
 braken 78
 braks 56
 brand 98, 104
 brand, (het heeft) ~ (op de
   ogen) 98
 brand in de muil 98
 brandader 46
 brandig 98
 brandvoes 53
 brandvos 53
 BRANDVOS, KOFFIEVOS, ~ 53
 brats, de ~ steekt hem 97
 brave, (een) ~ 58
 brede, (te) ~ stand 83
 breed, (het) staat te ~ 102
 breed, (te) ~ staan 83
 breektanden 28
 breken 28
 BRENGEN, DE MERRIE BIJ DE
   HENGST ~ 86
 brengen, naar de hengst ~ 86
 brenselen 66
 brensen 66
 bretsig 58, 97
 breuk 8
 BREUKHENGST 8
 breukhengst 8
 BRIESEN 66
 briesen 66
 briesen, briezen, ~ 66
 briezen, briesen 66
 brik 60
 brobbelen 99
 brod 41
 broek 35, 39
 broers 30
 brokhoef 103
 brokje 92
- BROKKELHOEF 102
 brokkelhoef 103
 brokkelige poten 103
 brokkelige voet 103
 brokkelpoten 103
 brokkelvoet 103
 brokken 99
 bronst 85
 bronstig 85
 BRONSTIG, VAN MERRIES 84
 BRONSTTIJD 85
 broodje 92
 brosse hoeven 103
 bruin 54
 bruin gespikkeld 53
 BRUINE, BLAUWE EN ~
   SCHIMMEL 52
 bruine, (een) ~ 53, 54
 bruine schimmel 52
 bruine voes 52, 53
 bruinrijze, (een) ~ 53
 bruinschimmel 52
 bruinvoes 53
 bruisen 67
 bruistig 85
 brullen 67
 bruller 56
 buidel 40
 BUIK 33
 buik 34
 BUIK, LANG RUW HAAR ROND
   ~ EN UIER 34
 buikkramp 96
 BUIKKRAMPEN 96
 buikpijn 96
 BUITEN, BIJ HET STAPPEN DE
   HOEVEN NAAR ~ BEWEGEN
   80
 buitenhand 16
 buitenkant 16
 buitenkantse kant 16
 buitenmodelse, (een) ~ 60
 buiterhand 16
 bulderen 69
- C
- cale (fr.) 46
 camionneur 4
 CASTREREN 6
 castreren 7
 chinees 55
 chique paard 59
 cholera 97
 circuspaardje 4
 CORNAGE 113
 cornage (subst., fr.) 113
 cornard (adj., fr.) 113
 cornard (fr.) 97
 couperen 118

I.9

COUPEREN, DE STAART ~ 118
croisé (fr.) 4

D

dabbelen 80
dabben 78, 80, 92
damp, piepende ~ 113
dampetig 113
dantelen 77
dappere, (een) ~ 58
darmpek 70
DARMIJTSULPING 8
DARTEL 58
dartel 58
daveren 69
dazelen 77
debberen 78
deel, achterhandig (~) 35
DEEL, VOORSTE ~ VAN HET
    PAARD, TOT ACHTER DE
    VOORBENEN 18
deem 34
deem, (ze heeft) was in de ~
    90
deempjes 34
dekken 86
DEKKEN, DE MERRIE ~ 86
dekken, (ze is) niet ~ 88
deksel 87
dektijd 85
dem 34
demen 34
demen, de ~ plakken 91
demen, (ze heeft) druppeltjes
    aan de ~ 90
demen, (ze heeft een) stop in de
    ~ 90
demen, (ze heeft) kegels aan de
    ~ 90
demen, (ze heeft) kles aan de ~
    90
demen, (ze heeft) krekelen aan
    de ~ 90
demen, (ze heeft) stopjes aan de
    ~ 90
demen, (ze heeft) stopjes op de
    ~ 90
demen, (ze heeft) tappen aan de
    ~ 90
demen, (ze heeft) tippelen aan
    de ~ 90
demen, (ze heeft) top op de ~
    90
demen, (ze heeft) toppen aan de
    ~ 90
demen, (ze heeft) was aan de ~
    90
demen, (ze heeft) witte biest
    aan de ~ 89

demen, (ze heeft) zegels aan de
    ~ 91
demen, (ze heeft) zegels op de
    ~ 91
dempetig 112
DEMPIG 112
dempig 112
dempigheid 113
demptig 112
denderaar 78
denderen 78
derdoor gaan 77
derdoor lopen 77
dertigmaander 14
dertussenuit gaan 77
deruit trekken 77
dervandoor gaan 77
dervandoor (gaan) 77
deugniet 55
DIARREE, PAARD MET
    MAANDELIJKE ~ 96
DICHT, MET DE POTEN ~ bijeen
    staan 83
diep, (het) staat te ~ 102
diepte 32
dij 45
dijbeen 45
dijen 38
dik been 106
dikbeen 43
dikke boelee 107
dikke borst 30
dikke hak 107
DIKKE HAKKEN 106
dikke hakken 107
dikke hartknook 30
dikke kapeles 107
dikke koten 107
dikke kronen 102
dikke muil 98
dikke raken 98
dikke schijthakken 107
dikke varsen 107
DIKKER WORDEN 91
ding, kwaad ~ 93
djek 15
djek, oude ~ 15
dobbbele, (een) ~ 2
dobbel 58
dobbele, (een) ~ 59
dobbele hit 3
dobbele merrie 2
dobbele poney 2
dobbele pony 2
dobbele pony, poney 2
dode ogen 98
doeken, (het staat) op de ~ 110
doen, van het paard ~ 95
doen, vanaf ~ 95
doen wennen 115

donkelbruin 54
donkele voes 53
donkere voes 53
donkere vos 53
doodskop 24
door, (de huid is) ~ 111
doorbreken 75
doorenhouwen 81
doorentrekken, (het is)
    doorengenrokken 102
doorgaan 77
doorgedrukt 111
doorgeschaafd 111
doorgeschuurd 111
doorgeslagen, (het heeft een)
    huid 111
doorgezakte rug 63
doorjager 60
doorknikken 100
doorknikken, (het is)
    doorgeknikt 100
doorlopen 75
doorloper 96
doorschieten 100
doorslaan 75, 81, 102
doorslaan, te wijd ~ 81
doorslager 82
doorspannen, (het is)
    doorgespannen 102
doorstaan 102
doorstaan, (het) staat door 102
doorstaan, (het staat) door zij
    boelee 102
doorstaan, (het) staat te fel do
    102
doorstaan, te wijd ~ 102
doortreden 81, 102
doortreden, (het) treedt te fel
    door 102
doortreden, te wijd ~ 81
doortreder 102
doortrekken, te wijd ~ 81
doorzakken 100, 102
doorzakken, (het is) doorgeza
    102
doorzakken, (het) zakt door 10
doorzakken, (het) zakt door ir
    de boelee 102
doorzakker 100
doorzetten, niet ~ 71
dop 38
dove ogen 98
draad smijten 86
draaien 81
draaien in de koot 81
draaien, (zich) ~ 69
draaiier 38
drachtig 89
DRACHTIG, DE MERRIE IS NIET
    ~ 88

- DRACHTIGE MERRIE 88
 drachtige, niet ~ merrie 88
 (draden) uitwerpen 86
 draf, in de ~ lopen 72
 draffen 72
 drafje, kort ~ 71
 drafje, op een ~ 71
 drafje, op een ~ gaan 71
 drafje, op een klein ~ 71
 drafje, op een klein ~ lopen 71
 drafje, op een ~ lopen 71
 draffen 72
 dragen, (ze) draagt 89
 dragen, (ze) draagt niet 88
 dragend 89
 dragende meer 89
 DRAVEN 72
 draven 72
 draven, langzaam ~ 71
 draven, licht ~ 71
 draven, luiweg ~ 71
 DRAVEN, TEGELIJKERTIJD
 GALOPPEREN EN ~ 75
 draver 59
 drek 70
 drempelen 78
 drentelen 78
 dresen 92
 dressereren 115
 dribbelen 78
 driejaarse, (een) ~ 14
 driejaarse tanden 28
 driejarig 14
 driejarige, (een) ~ 14
 driejariger 14
 drieling 4, 14
 drieslag maken 74
 drieslag, (op de/een) ~ (lopen)
 74
 drieslag, op een ~ gaan 73
 drieslag, op een ~ lopen 74
 drieslagen (ww.) 74
 drieslager 74
 driespringer 76
 driesprong maken 75
 driesprong (maken) 76
 driestappen (ww.) 74
 driestapper 74
 driftig 58
 driftige, (een) ~ 58
 droef 98
 droefogen 98
 droes 114
 DROES, GOEDAARDIGE ~ 114
 DROES, KWADE ~ 114
 droes, kwade ~ 114
 droezel 98
 droezelachtig 98
 droezelig 98
 droezelige ogen 98
 droezelt, (het) ~ 98
 droezig 98
 droge voeten 103
 drukken, (het is) gedrukt
 geweest 111
 drukken, (het paard is) gedrukt
 111
 drukplak 111
 drukplekken 111
 drukvlekken 111
 druppelen 91
 druppelen, (ze) drupt 91
 druppeltjes, (ze heeft) ~ aan de
 demen 90
 druppen 85
 duister 98
 duistere fuchs (du.) 53
 duistere ogen 98
 duivel, koppige ~ 55
 duivel, oude ~ 16
 duivel, stomme ~ 54
 duivelshaar 34, 111
 duivelskind 55
 duivelsplekken 111
 duivelsvlechten 20
 duivelsvlekken 111
 duiverhaar 34
 duizeltig 98
 dun 32
 dunne, (een) ~ 59
 dunnen 32
 duts 98
 dwars 55
 dwarshout 55
 dwarsoor 55
 E
 echte brabant 63
 eczeem, nat ~ 104
 eeltknop 46
 eeltwrat 45
 EELTWAT, ZWEELWRAT 45
 (één) heup af 62
 één heup (hebben) 62
 (één) hoop af 62
 één hoop (hebben) 62
 één, op ~ lijn gaan 84
 één, op ~ lijn staan 84
 een slechte gang (hebben) 77
 eendebek 98
 eenjaars 14
 eenjarig veulen 14
 eenjarige, (een) ~ 14
 eerste bovenbil 45
 EERSTE, DE ~ UITWERPSELEN
 VAN HET VEULEN 70
 eerste knie 45
 eerste kwartier 43
 eerste mest 70
 eerste onderbil 45
 egaal van lijn 58
 eigennuttig 55
 eikels, (ze heeft) ~ 90
 eksterroog 108
 ELKAAR, MET DE POTEN TE VER
 UIT ~ STAAN 83
 ELLEBOOG 42
 elleboog 42
 eng, (te) ~ gaan 83
 eng, (te) ~ lopen 83
 eng, (te) ~ staan 83
 enge, (een) ~ 84
 enge, (een) ~ stand hebben 84
 engelsman, halve ~ 4
 enkel 45
 enkels poetsen 83
 enter 14
 er hangt sturigheid aan 85
 er hangt wat aan haar stopjes
 91
 erfdrek 70
 erfpacht 70
 erfstront 70
 even, (de heupen zijn niet) ~
 hoog 62
 ezel 55
 F
 fatekeren, (het is) gefatekeerd
 102
 feenselen 115
 feesten 115
 fel, (het) staat te ~ door 102
 fel, (het) treedt te ~ door 102
 fetteren 75
 feukelen 116
 fijn 63
 fijne, (een) ~ 64
 fijne, (het heeft) ~ benen 64
 fijne, (het heeft) ~ pootjes 64
 FIJNGEBOUWD 63
 fistel 111
 fits 49
 fitsel 111
 fjord 4
 flabbes 60
 flakeren 81
 FLANK 32
 flank 32
 flank, linkse ~ 33
 flank, rechtse ~ 33
 flanken 33
 flatser 60
 flatteren 115
 flebiet 107
 fledderen 115
 flesveulen 12, 13
 fletsen 115

flink 59
 flosgal 108
 flouteren 75
 fluishaar 34
 fluit 41
 foenesen 115
 fokmeer 10
 fokmerre 10
 FOKMERRIE 9
 fokmerrie 10
 fokpaard 10
 forceren, (het is) geforceerd
 100
 form 102
 fourchette (fr.) 49
 frans gaan 80
 frans, (het) staat ~ 81
 frans lopen 80
 frans staan 80
 franse, een ~ 81
 franse, (het heeft) ~ benen 81
 franse, (het heeft de) ~ gang
 81
 franse, (het heeft de) ~ slag 81
 franse, (het heeft de) ~ stand
 81
 franse, (het heeft de) ~ stap 81
 franse, (het heeft) ~ poten 81,
 102
 fransen 80, 92
 fransman 81
 fransman, lopen wie een ~ 81
 frattel 45
 frezen 117
 friemelen 116
 from staan 84
 frou 22
 frou-frou 22
 frutselen 81
 fuchs, duistere ~ (du.) 53

G

gaan, derdoor ~ 77
 gaan, dertussenuit ~ 77
 gaan, dervandoor ~ 77
 gaan, dervandoor (~) 77
 gaan, frans ~ 80
 gaan, (het gaat als/is een) beer
 102
 gaan, (het) gaat in de
 achterhaam 55
 gaan, (het gaat) over een koord
 81
 gaan, (het paard) gaat op de
 teen 63
 gaan, in galop 73
 gaan, kriskras ~ 77
 gaan lopen 77

gaan, naar de hengst ~ 86
 gaan, op de hol (~) 77
 gaan, op de klater ~ 76
 gaan, op de klater (~) 77
 gaan, op (de) loop ~ 76
 gaan, op de loop (~/zijn) 77
 gaan, op een drafje ~ 71
 gaan, op een drieslag ~ 73
 gaan, op één lijn ~ 84
 gaan, op het gemak ~ 71
 gaan, op het gemakje ~ 71
 gaan, (op het) hazepad ~ 81
 gaan, op hol ~ 76
 gaan, op hol (~) 77
 gaan, op zijn gemak ~ 71
 gaan, op zijn sloffen ~ 83
 gaan, over de koten ~ 100
 gaan, overeen ~ 81
 gaan, sloderentère ~ 77
 GAAN, STAPVOETS ~ 71
 gaan, stapvoets ~ 71
 gaan, stapvoets (~) 71
 gaan, (stapvoets) ~ 71
 gaan, stilletjes ~ 71
 gaan, (te) eng ~ 83
 gaan, (te) wijd ~ 83
 gaan, vandoor ~ 77
 gaan, vierhakig ~ 74
 gaan, viervoetig ~ 74
 gaan, vlaams (lopen/~) 81
 gaan, voetje voor voetje ~ 71
 gaan, wie een zatte (~) 77
 gaan, zigzag over de weg (~)
 77
 gaander, goede ~ 59
 gaarne, hij werkt ~ 58
 GAL 108
 gal 106, 108
 gal aan de hak 108
 galknoop 108
 galop, in de ~ (lopen) 74
 galop, in ~ gaan 73
 galop, in ~ lopen 73
 galop, (in) ~ (lopen) 74
 galop, in ~ (lopen) 74
 galop, in volle ~ (lopen) 74
 galop, korte ~ 76
 galoppen 73
 GALOPPEREN 73
 galopperen 73
 GALOPPEREN, TEGELIJKERTIJD
 ~ EN DRAVEN 75
 galopperen, wild ~ 76
 gang, een slechte ~ (hebben)
 77
 gang, geen vaste ~ (hebben) 77
 gang, (het heeft de) franse ~
 81
 gang, (met) losse ~ 59
 gang, wijde ~ 83

gangige, (een) ~ 59
 gaper 61
 gat 37
 geappeld 51
 geappelde, (een) ~ 51
 gebeet 26
 gebeet, blijvend ~ 28
 gebeet, vol ~ 28
 gebernde voes 53
 GEBIT 26
 gebit 26
 GEBIT, BLIJVEND ~ 28
 gebit, blijvend ~ 28
 gebit, voljarig ~ 28
 geblesseerd 111
 gebloemd 51
 gebloemde, (een) ~ 51
 geblokt 58, 63
 geblokte, (een) ~ 59, 63
 geblutst 111
 GEBOORTE, KOEKJE DAT DE
 VEULENS BIJ DE ~ IN DE
 MOND HEBBEN 92
 GEBOORTEOMHULSEL VAN EEN
 VEULEN 92
 geboortestront 70
 gebouwd, goed ~ 59
 gebouwd, kort ~ 59
 gebouwd, slecht ~ 60
 gebrande, (een) ~ 54
 gebroken, (een) ~ (hengst) 8
 gebroken hengst 8
 gebroken piet 8
 gebroken tanden 28
 gedopte, (een) ~ 51
 gedopte schimmel 51
 gedouwd 111
 gedouwen 111
 gedresseerd, niet ~ 54
 gedrongen 58, 63
 gedrongen, kort ~ 58
 GEDRUKT 111
 gedrukt 111
 geduwd 111
 geen, (het) houdt ~ baan 77
 geen klare 98
 geen spoor (houden) 77
 geen vaste gang (hebben) 77
 geestig 58
 geforceerd, pezen ~ 106
 gegaan, lopen ~ 77
 gegaan, vandoor ~ 77
 gegroeid, scheef ~ 110
 gehamerd 51
 gehandzaam 57
 GEHEEL, GESLACHTSORGAAN
 VAN DE HENGST ALS ~ 38
 geitebenen, (het heeft) ~ 84
 geitehoef 110
 geitepoot, (een paard met een

- ~ 102
 gejaagd 113
 gek 58, 97
 gekloven maanstrang 20
 gekoot, (te) lang ~ 102
 gekruist paardje 4
 gekruiste, (een) ~ 4
 gelder 4
 gelijnd 58
 gelp 107
 gelp, de ~ in de hakken 107
 gelps 107
 gemaakt, lomp ~ 60
 gemaakt, slecht ~ 60
 gemaakte, (een) slecht ~ 60
 gemacht 38
 gemak, op het ~ gaan 71
 gemak, op het ~ lopen 71
 gemak, op zijn ~ 71
 gemak, op zijn ~ gaan 71
 gemak, op zijn ~ lopen 71
 gemakje, op het ~ 71
 gemakje, op het ~ gaan 71
 gemakje, op zijn ~ lopen 71
 gemakkelijk 57
 gemecht 39
 gemene, (een) ~ 55
 gen, lijs in ~ muil 57
 gen, week in ~ muil 57
 gen, wreed in ~ muil 57
 gepenningd 52
 gepenningde, (een) ~ 51
 geperkt 52
 geplekkerde, (een) ~ 51
 geplekt 52
 geplekte, (een) ~ 51
 gepommeleerd 52
 geraamte 31
 gerade 59
 geramasseerd 58
 geramasseerd paard 59
 gerande hoorn 103
 gerochelen 66
 geroed 39
 geruchelen 66
 geschaar 25
 geschicht 41
 geschift 41
 geschikte meer 10
 geschoten, over de koot ~ 100
 geschoten, over de koot (~)
 100
 geschoten, overkoot ~ 100
 geschuurd 111
 GESLACHTSORGAAN, VAGINA,
 ~ VAN DE MERRIE 40
 GESLACHTSORGAAN VAN DE
 HENGST ALS GEHEEL 38
 geslons 94
 gesloten 58
 gesloten, kort ~ 59
 gesneden, slecht ~ 8
 GESNEDEN, SLECHT ~ HENGST
 8
 gesneden, te lang ~ 8
 gesnoden, lang ~ hengst 8
 gesnoden, slecht ~ 8
 gespeend 13
 gespeend, niet ~ (veulen) 13
 GESPEEND VEULEN 13
 gespeend veulen 13
 gespeende, (een) ~ 13
 gespel 102
 gespelterd 102
 gespikkeld 52
 gespikkeld, blauw ~ 52
 gespikkeld, bruin ~ 53
 gespikkelde, (een) ~ 51
 gespikkelde schimmel 51
 gespleten haarband 102
 gespleten hoef 102
 gespleten hoeven 104
 gesteken 52
 gestoken, kort ~ 59
 gestopt 59
 gestuikt 59
 getekend wie een koe 53
 getrokken 59
 getrouw 57
 getuig opleggen 115
 gevat, (een) kelde ~ 114
 geven, (ze geeft) goede natuur
 90
 gevlekt 52
 gevlekte, (een) ~ 51, 53
 gevlekte staar 97
 gevoelig 56, 57
 gevoelige, (een) ~ 56
 gewas, wild ~ 111
 gewend maken 115
 gewillig 57
 gewisselde tanden 28
 gewolkt 52
 gewond 111
 gewone merrie 10
 gewoonlijke, (een) ~ 60
 gewricht 43
 gezeeg 58
 gezegen 58
 gezinnig 58
 gezwel 105
 gezwoer 111
 GEZWOLLEN TANDVLEES 98
 gezwollen tandvlees 98
 giehelen 68
 giemelen 68
 giftig 58
 glasoog 98
 glazen, (het heeft) ~ ogen 97
 glazen oog 98
 glazeren, (het heeft een) ~ oog
 98
 glazeren oog 98
 goed gebouwd 59
 goed, (het) stapt ~ 59
 goed kort 59
 goed, nog ~ voor Krebs 16
 goed op de benen 59
 goed te poot 59
 GOED UIT DE WEG KUNNEND 59
 goed voor de vilder 16
 goed voor te slachten 16
 GOEDAARDIGE DROES 114
 goede, een ~ om patatten te
 aarden 83
 goede gaander 59
 goede schrik 59
 goede, (ze geeft) ~ natuur 90
 goedsgemeeds 58
 gooien, (de poten) overeen ~
 81
 gooien, (de poten) vooreen ~
 81
 goudvos 53
 graspaard 14
 graspens 34
 grasveulen 14
 GRAUWE STAAR 97
 grauwe staar 97
 grienen 98
 griffelbeentje 109
 grijze, oude ~ 16
 grijze schimmel 52
 grijze staar 97
 grijzerd 56
 grinniken 68
 grinsen 69
 grinser 56
 grinzen, (het paard) ~ 69
 GROF 64
 grof 64
 grof van knoken 64
 GROND, MET DE VOORPOTEN
 HARKEND OVER DE ~
 KRABBEN 80
 grote bles 24
 grote boks 8
 grote jong 64
 grote kol 24
 grote pony 2
 grove beer 64
 grove bengel 64
 grove, (een) ~ 64
 grove kluppel 64
 grove, (paard met) ~ benen 64
 grunselen 69
 gust 88
 guste meer 88

H

- haak 98
 haaks 81
 haaks paard 81
 haakse, (een) ~ 81
 haam 92
 haam, niet vast in de ~ 80
 haamvast, niet ~ 56
 haamvast, slecht ~ 56
 haamvol, niet ~ 56
 haar 18
 HAAR, BOSJE ~ DAT TUSSEN DE
 OREN NAAR VOREN HANGT
 22
 haar, er hangt wat aan ~
 stopjes 91
 haar, hot en ~ lopen 77
 haar, hot en ~ (lopen) 77
 HAAR, LANG RUW ~ ROND
 BUIK EN UIER 34
 haar, toefelen van hot naar ~
 77
 haar, vals ~ 111
 haar, van hot naar ~ lopen 77
 haar, van hot naar ~ (lopen) 77
 haar, vreemd ~ 111
 haar, vreemd (~) 111
 haar, wild ~ 34, 111
 haar, wilde ~ (vr.) 111
 haar, ze blaast ~ op 61
 haarband 44
 haarband, gespleten ~ 102
 haarband, kanker in de ~ 110
 haarbeen 44
 haarbrand 104
 haarenkelder 83
 HAARENKELEN 82
 haarenkelen 82
 haarkant 18
 HAARKRANS 44
 haarkrans 44
 haarneuk 20
 haarrand 44
 hachteplek 111
 hak 45
 hak, dikke ~ 107
 hak, gal aan de ~ 108
 hak, vol in de ~ 107
 haken 98
 haken, (het) haakt 81
 haker 81
 haketanden 99
 haki 4
 hakkelen 79
 hakken 45
 hakken, de gelp in de ~ 107
 HAKKEN, DIKKE ~ 106
 hakken, dikke ~ 107
 hakken, vette ~ 107
 hakken, volle ~ 107
 hakzig 81
 hakspat 107
 hals 18
 hals, (de) ~ (is) oop 111
 halve engelsman 4
 hamerslag, (een paard met) ~
 52
 hamevlieger 56
 hampeleman 110
 hand, aan de ~ 18
 hand, bij de ~ 18
 hand, van de ~ 16
 handkant 18
 handpaard 18
 hands 18
 handse, aan de ~ kant 16
 handse, bij de ~ kant 18
 handse, van de ~ kant 16
 handskant 18
 handwortel 43
 handzij 18
 handzijkant 18
 hanekramp 109
 hanekramp, (het heeft de) ~ 81
 hanepoot 109
 haneschred 109
 haneschree 109
 hanesprong 109
 HANETRED 109
 hanetred 109
 hanetred, (het heeft de) ~ 81
 hanetreder 109
 hanetree 109
 HANGEN, BOSJE HAAR DAT
 TUSSEN DE OREN NAAR
 VOREN HANGT 22
 hangen, er hangt sturigheid aan
 85
 hangen, er hangt wat aan haar
 stopjes 91
 hangen, (het) hangt in de koot
 102
 hangen, (het) hangt in zijn
 knieën 102
 hangetige heup 62
 haquet (fr.) 46
 hard in de bakkes 57
 hard in de bek 57
 hard in de muil 57
 hard lopen 72
 harde muil 57
 hardspat 107
 HAREN, BOSJE ~ AAN DE
 BOVENLIP 20
 harenband 44
 HARKEND, MET DE VOORPOTEN
 ~ OVER DE GROND
 KRABBEN 80
 HARMONISCH VAN BOUW 58
 hart 22, 30
 hartje 22
 hartknook, dikke ~ 30
 hartspat 107
 haverkist 60
 haverknevel 21
 hazehak 107
 hazehakjes 107
 hazepad, (op het) ~ gaan 81
 hazespoor, (het heeft een) ~ 8
 hazesprong 45, 104, 109
 hecht 15
 hecht, oude ~ 15
 hees 45
 heet 84
 heffen 79
 heimelijke, (een) ~ 55
 heksenbezem 20
 HEKSENVLECHTEN 20
 heksenvlechten 20
 hel in de muil 57
 hel lopen 72
 hel van bek 57
 helle, (een) ~ 57, 58
 helle muil 57
 helm 92
 hem, de brats steekt ~ 97
 HENGST 5
 hengst 5
 HENGST, DE MERRIE BIJ DE ~
 BRENGEN 86
 hengst, (een) gebroken (~) 8
 hengst, gebroken ~ 8
 HENGST, GESLACHTSORGAAN
 VAN DE ~ ALS GEHEEL 38
 hengst, lang gesnoden ~ 8
 hengst, naar de ~ brengen 86
 hengst, naar de ~ gaan 86
 hengst, (naar de ~) leiden 86
 hengst, naar de ~ rijden 86
 hengst, oude ~ 16
 HENGST, ROEPEN VAN DE ~
 NAAR DE AANKOMENDE
 MERRIE 68
 HENGST, SLECHT GESNEDEN ~
 8
 HENGST, UITGESTORT ZAAD
 VAN DE ~ 87
 hengsten 86, 87
 hengsten, laten ~ 86
 hengsteveulen 11
 hengstig 85
 hengstige veulen 11
 HENGSTIGHEID, AFSCHIEDING
 ALS TEKEN VAN ~ 85
 hengstje 11
 HENGSTVEULEN 11
 hengstveulen 11
 hengstveulentje 11
 herenpaard 59

- herlopen, (ze is) ~ 88
 hesen 45
 heup 36
 heup, afgezakte ~ 62
 heup, (één) ~ af 62
 heup, één ~ (hebben) 62
 heup, (een ~ is) afgeblat 62
 heup, hangetige ~ 62
 heup, hoop (~) 30
 heup, (met een) scheve ~ 62
 HEUP, PAARD MET EEN SCHEVE ~ 62
 heup, verzakte ~ 62
 heupen, (de ~ zijn niet) even hoog 62
 heupen, (een paard met) holle ~ 60
 heupen, hopen (~) 36
 heurn 47
 hevig 58
 hevige, (een) ~ 58
 hiel 49
 hij heeft ze binnenin 81
 hij leert niet 54
 hij treedt (zich) 82
 hij werkt gaarne 58
 hemmelen 68
 himmeren 65
 hinderhand 35
 hinderuitslaan 79
 hinkepink 110
 hinkerd 110
 HINNIKEN 65
 hinniken 66
 hit 3
 hit, dobbele ~ 3
 hitje 3
 hits 85
 hittetijd 85
 hitteveulen 3
 hoddelen 77
 hoden (mv.) 40
 HOEF 46
 hoef 46
 hoef, gespleten ~ 102
 hoef, kleine ~ 49, 110
 hoef, sprokke ~ 103
 hoefbevangen 110
 HOEFBEVANGENHEID 96
 hoefkanker 110
 hoefkroon 45
 hoeflijst 48
 hoefrand 45
 hoefzool 48
 hoes 39
 hoesten (ww.) 114
 HOEVEN, BIJ HET STAPPEN DE ~ NAAR BUITEN BEWEGEN 80
 HOEVEN, BIJ HET STAPPEN DE ~ NIET VOLDOENDE OPHEFFEN 83
 hoeven, brosse ~ 103
 hoeven, gespleten ~ 104
 hoeven, in de ~ klatsen 81
 hoeven, rotte ~ 103
 hoeven, slechte ~ 103
 hoeven, weke ~ 103, 104
 hoge, (een) ~ 64
 hoge hollander 4
 hoge loper 65
 hoge rekel 64
 hoge staak 65
 hoge stultes 65
 hol 59
 hol in de knieën 102
 hol, op de ~ (gaan) 77
 hol, op ~ gaan 76
 hol, op ~ (gaan) 77
 HOL, OP ~ SLAAN 76
 hol, op ~ slaan 76
 hol, op ~ slagen 76
 hol, op ~ zijn 76
 hol paard 60
 hol staan 102
 hol, (te) ~ staan 83
 holbenig 83, 102
 hollander 4
 hollander, hoge ~ 4
 hollands paard 4
 holle, (een) ~ 60
 holle, een ~ 102
 holle, (een paard met) ~ heupen 60
 holle kast 60
 holsporig 83
 hommelen 68
 hommeren 65
 hondsdrif 76
 hondsdrifje, op een ~ 71
 honkelen 109
 honselen 66
 hoofdkant 16
 hoog, (de heupen zijn niet) even ~ 62
 hoog, het (paard) keekt ~ 61
 hoogbenig 65
 hoogpotig 65
 hooi, veulen van ~ 114
 hooipens 34, 114
 HOOIVEULEN 114
 hooiveulen 114
 hooizak 34
 hoop 32
 hoop, (één) ~ af 62
 hoop, één ~ (hebben) 62
 hoop (heup) 30
 hoop, (met een) scheve ~ 62
 hoorn 47
 hoorn, gerande ~ 103
 hoorn, kwade ~ 103
 hoorn, slechte ~ 103
 hoorn, sprokke ~ 103
 hop, voor de ~ af 16
 hopen (heupen) 36
 hortig 55
 hortige, (een) ~ 56
 hot 16
 hot en haar lopen 77
 hot en haar (lopen) 77
 hot, toefelen van ~ naar haar 77
 hot, van ~ naar haar lopen 77
 hot, van ~ naar haar (lopen) 77
 houden, geen spoor (~) 77
 houden, (het) houdt geen baan 77
 houden, (zich) niet ~ 80
 hout, lomp ~ 54
 houten 59
 houteren paard 60
 houwen 78, 79, 92
 HUID, BEVEND SCHUDDEN MET DE ~ 69
 huid, (de ~ is) door 111
 huid, (het heeft een) doorgeslagen ~ 111
 huiveren 69
 hummelen 68
 hummeren 65
 hunkeren 68
 I
 ijverig 58
 ijzeren, in de ~ klatsen 81
 ijzeren, (zich) in de ~ slaan 82
 ijzerlegger 106
 ijzers, (de ~) klinken 82
 ijzers, de ~ kloppen 82
 ijzers, in de ~ kappen 81
 in de draf lopen 72
 in de galop (lopen) 74
 in de hoeven klatsen 81
 in de ijzeren klatsen 81
 in de ijzers kappen 81
 (in een) viersprong (lopen) 75
 in galop gaan 73
 in galop lopen 73
 (in) galop (lopen) 74
 in galop (lopen) 74
 in, (het) staat onder zich ~ 82
 in, kleeveulen ~ 114
 in, veuleke ~ 114
 in volle galop (lopen) 74
 ineengedrongen, kort ~ 58
 ineengedrongen, schoon ~ 58
 ineengehouden, kort ~ 58
 inhaken 81
 inrijden 115
 inspannen 115

I.9

inspanner 14
invlechten 117

J

jaarling 13
jagen 71
jameren 67
jammelaar 56
janker 56
jankerd 100
jarig 14
jarig veulen 14
jarige, (een) ~ 14
jarret (fr.) 45
jekken 75
jenker 56
jep 4
jeuksel 109
jinkelen 116
joechelen 68
joefel 64
joetsier 56
jong, grote ~ 64
jong paard 14
jonken 69
juffrouw 61, 64
juncker 56
junckerd 56
junckeren 69

K

kaak 25
kaak(s)been 25
kabas, oude ~ 16
kaffeevoes 54
kakelaar 56
kaken 25, 69
kakerd 56
kalm 57
kalme, (een) ~ 58
kalversvoet, (een paard met een) ~ 102
kam 20
kanker 104, 110
kanker in de haarband 110
kankerpoot 104, 108, 110
kankerstraal 110
kankervoet 110
kant, aan de handse ~ 16
kant, averechtse ~ 16
kant, bij de handse ~ 18
kant, binnenkantse ~ 18
kant, buitenkantse ~ 16
kant, linkse ~ 33
kant, naar de mans(e) ~ 17
kant, onderhandse ~ 18
kant, overhandse ~ 18
kant, rechtse ~ 16, 33

kant, uiterhandse ~ 16
kant, van de ~ 16
kant, van de handse ~ 16
kant, van de mans ~ 16
kant, van de manse ~ 16
kapeles, dikke ~ 107
kapoel 22
kappen 78, 79, 118
kappen, in de ijzers ~ 81
kappen, schenen ~ 83
kappen, (zich) ~ 83
kapstok 60
karhecht 54
karhengst 54
karpaard 54
karslof 54
KARSPRINGER 56
karspringer 56
karzeiker 56
kas 30
kast 34
kast, holle ~ 60
kastanjeleves 53
kattebaard 21
kattefak, (op een) ~ (lopen) 76
keef op zijn ogen 98
KEEL 28
keel 28
keelgang 28
keelgat 28
keelknoop 28
keelpijp 28
keer 99
kegelen, (ze heeft) ~ 90
kegels, (ze heeft) ~ aan de demen 90
keken 69
keken, het (paard) keekt hoog 61
keker 56
kelde, (een) ~ gevat 114
kelde, een ~ opgedaan 114
kemmen 116
kempenaar 4
keren 25
KEREN, BIJ HET STAPPEN DE VOETEN NAAR BINNEN ~ 81
kern 49
kersenplukker 64
kettel 39
ketteren 75
keuren 116
keutelen 70
keutels 70
kietelachtige, (een) ~ 56
kieuwen 26
kiffelaar 58
kin 26
kink 16
kinkel 16

kinkel, magere ~ 60
kinkerspaardje 4
kinnebak 26
klabatteren 75
klabeteren 75
klabetteren 75
klabieteren 76
klabodderen 76
kladder 20
kladder, maan in de ~ 20
klammen 80
klappen, zich ~ 81
klare, geen ~ 98
klarspaard 59
klater, op de ~ gaan 76
klater, op de ~ (gaan) 77
klater, op de ~ slaan 76
klateren (ww.) 76
klatsen, in de hoeven ~ 81
klatsen, in de ijzere ~ 81
klatsen, (zich) ~ 81
klauw 47
klauwen 78, 80
klavatsen 76
klavetteren 75
klawieteren 76
kleeveulen 114
kleeveulen in 114
kleeewater 95
klein, op een ~ drafje 71
klein, op een ~ drafje lopen 71
KLEIN PAARD 1
klein veulentje 13
klein voetje 49
kleine bles 22
kleine hoof 49, 110
kleine, te ~ straal 110
kleine voet 49
klem 110
KLEMHOF 110
klemhoef 110
klemmen, (zich) ~ 81
klemmes 110
klemvoet 110
klepper 64
klepperen 82
kles, (ze heeft) ~ aan de demer 90
kletteren 76
kling 41
klinken, (de ijzers) ~ 82
klippel 64
klijt 70
klitsen 40
kloef 60
klof 54
klof, lompe ~ 54
kloffer 54
klomp 47
klonk 48

- klootzak 40
 klopenkelen 82
 klopenkeler 83
 klophengst 8
 kloppen 116
 kloppen, de ijzers ~ 82
 KLOPPEN, MOOI PRATEND HET
     PAARD OP DE NEK ~ 115
 kloppen, (zich) ~ 83
 klopper 8
 klopschenen 83
 klopschenkelen 83
 klos 54
 kloten 39
 klots 63
 kluppel 54, 55, 64
 kluppel, grove ~ 64
 knapperd 60
 knarser 57
 kneukelen, (zich) ~ 83
 knevel 21
 knie 43, 45
 knie, achterste ~ 45
 knie, been onder de ~ 43
 knie, eerste ~ 45
 knie, voorste ~ 43
 knieën, (het) hangt in zijn ~
     102
 knieën, (het zakt) door de ~
     100
 knieën, hol in de ~ 102
 knieschijf 43, 45
 kniespat 107
 knikkelen 100
 knikkelen, (het) knikkelt 100
 knikkelpoten, (het heeft) ~ 101
 knikken 100
 knikker 100
 knikkerd 101
 knobbel 46
 knobbelen 30
 knobbels 99
 knoeien 85
 knoes 63
 knoken, grof van ~ 64
 knoken, kramp in de ~
     (hebben) 100
 knol 15, 54, 63
 knol, lompe ~ 54
 knol, magere ~ 60
 knol, oude ~ 15
 knol, steense ~ 55
 knol, versleten ~ 15
 knook 16
 knook, oude ~ 16
 knoop 108
 knopen 20
 knopenkelen 82
 knophout 60
 knopper 55
 knopschenkelen 83
 knors 46
 knul 16
 knuppel 16
 knuppel, lange ~ 64
 knuppel, oude ~ 16
 knuppelen 117
 koe 53
 koe, getekend wie een ~ 53
 koe, (het loopt) wie een ~ 81
 koe, lompe ~ 54
 koebont paard 53
 koehakkig, (het is) ~ 81
 koehesen 107
 koehesen, (een paard) met ~
     102
 koek 92
 koekje 92
 KOEKJE DAT DE VEULENS BIJ DE
     GEBOORTE IN DE MOND
     HEBBEN 92
 koepaard 53
 koepaardje 53
 koepoot, (een paard met een) ~
     102
 koespat 107
 koetspaard 59
 koewis 107
 koffievoes 53
 koffievos 54
 KOFFIEVOS, BRANDVOS 53
 kogel 43
 kogel 43
 kogel, ontsteking van de ~ 102
 koker 39
 kol 22
 kol, grote ~ 24
 KOLDER 96
 kolder 97
 kolder, (het heeft de) ~ 55
 kolder, stille ~ 97
 kolderaar 55
 kolderachtig 97
 koldergek 97
 kolderig 97
 kolderig paard 97
 koliek 96
 kolieken 96
 kolletje 22
 kolos 63
 kolstruif 22
 komen, de zegels ~ 91
 kont 36
 kont, de ~ uitgooien 79
 kont, de ~ uitsmijten 79
 koord, (het gaat) over een ~ 81
 koorts 114
 koorts, (het heeft de) ~ 114
 KOOT 49
 koot 49
 koot, achterste ~ 49
 koot, draaien in de ~ 81
 koot, (het) hangt in de ~ 102
 koot, over de ~ geschoten 100
 koot, over de ~ (geschoten)
     100
 koot, te lang van ~ 102
 koot, voorste ~ 49
 kootbeen 49
 kootgewricht 49
 KOP 18
 kop 4, 18
 kop, stege ~ 55
 kopje 4
 KOPPIG 55
 koppig 55
 koppige beest 55
 koppige duivel 55
 koppige, (een) ~ 55
 kops 55
 kopsig 55
 kopsige, (een) ~ 55
 kopstruif 22
 korenzaaier 16
 korpus 31
 kort 59, 113
 kort bijeen staan 84
 kort drafje 71
 kort gebouwd 59
 kort gedrongen 58
 kort gesloten 59
 kort gestoken 59
 kort, goed ~ 59
 kort ineengedrongen 58
 kort ineengehouden 58
 kort, (te) ~ staan 84
 kort, te ~ van voor 82
 kort van adem/asem 113
 kort van romp 59
 kortademig 113
 kortborstig 113
 korte galop 76
 kot 37
 koten, dikke ~ 107
 koten, over de ~ gaan 100
 kou, een ~ hebben 114
 kou, (het heeft) een ~ gepakt
     114
 kraaien 68
 kraam 94
 krabbelen 80
 krabben 80
 KRABBEN, MET DE VOORPOTEN
     HARKEND OVER DE GROND
     ~ 80
 kragge 15
 kragge, oude ~ 15
 kragge, versleten ~ 15
 krak 15, 55, 60
 krak, mager ~ 60

- krak, oude ~ 15
 kraken, (het is) gekraakt in de boelee 102
 krakje 4
 krammen 81, 99
 krammes 16, 55
 kramp, (het heeft de) ~ 100, 109
 kramp in de benen (hebben) 100
 kramp in de knoken (hebben) 100
 kramp in de poot (hebben) 100
 krampachtig 99
 krampbenen, (het heeft) ~ 100
 krampe, (het heeft) een ~ pijp 100
 krampen 80, 96
 krampen, (het heeft) ~ 100
 krampen, (ze heeft) ~ 92
 krampentrekken, (het heeft) ~ 100
 krampentrekker 100
 krampetig 109
 krampetrekker 109
 krampheupig 109
 kramphopig 62
 KRAMPIG 99
 krampig 99
 krampige, (een) ~ 100
 kramppoot 109
 kramppotig 99, 109
 kramptrekker 100, 109
 kranke ogen 98
 kratsen 80
 krauw 20, 109
 krauwen 92
 krauwsel 109
 krawellig 56
 krawellige, (een) ~ 56
 krebs 110
 krebs, nog goed voor ~ 16
 kreet 114
 krek te poot 59
 krekelen, (ze heeft) ~ aan de demen 90
 krekelen, (ze heeft) ~ aan de uier 90
 krem, oude ~ 16
 kremmen 81
 kreng 16, 55
 kreng, oude ~ 16
 krepakken 107
 krets 104
 kretsen 80
 kreunen 67
 kreupel 56, 59, 100
 kreupel, (het is/staat) ~ 109
 kreupel paard 110
 KREUPEL ZIJN 109
 kreupele, (een) ~ 56, 110
 kreupelen, (het) kreupelt 110
 KRIBBEBIJTER 60
 kribbebijter 60
 kribbijter 61
 kribzuiker 61
 kriegelen, (het) kriegelt 100
 krijgen, (de merrie krijgt) pozen 92
 krijgen, (ze) krijgt uier 91
 krikkel 56
 krikker 56
 kriskras gaan 77
 kristaloog, (het heeft een) ~ 97
 kritsel 56
 krobbel 54
 krocht, (het) ~ 114
 kroep 36
 krom 59
 krom lopen 77
 kromme, (een) ~ 55, 60, 81, 102
 kromme, (een) ~ van achter 102
 kronen, dikke ~ 102
 kroon 22, 44, 99
 kroonrand 44
 krop 28, 114
 KRUIS 36
 kruis 31, 36
 kruis, scheef in het ~ 62
 kruisbeslag 96
 KRUISELINGS, BIJ HET STAPPEN DE VOETEN ~ PLAATSEN 81
 kruiselings lopen 81
 kruiselings (lopen) 81
 kruisen 81
 kruisganger 81
 kruisling 4
 kruisslag 96
 kruisslager 81
 kruisweegs (lopen) 81
 kruiswerk 36
 kruk 16, 55, 60
 kruk, oude ~ 16
 kuieren 77
 KUIL, LENDENEN EN ~ 32
 kuilen 32
 KUNNEND, GOED UIT DE WEG ~ 59
 kussen 30
 kussens 30
 kussentje 30
 kwaad ding 93
 kwaad, (het) ~ 93
 kwaad mest 70
 kwaad paard 55
 KWAADAARDIG ROEPEN 69
 kwabbel 46
 KWADE DROES 114
 kwade droes 114
 kwade, (een) ~ 55
 kwade hoorn 103
 kwade straal 103
 kwade streng 114
 kwade voeten 103
 kwak 55
 kwaken 69
 kwaker 56
 kwakerd 56
 kwartier, eerste ~ 43
 kweekmeer 10
 kweekmerre 10
 kweekmerrie 10
 kweekpaard 10
 kween 88
 kweken 69
 kweker 56
 kwekerd 56
 kwelten 92
 kwetsuur, (het heeft een) ~ 11
 kwieker 56
 kwiekerd 56
 kwik 58
 kwispel 22
 kwispeltje 22
 L
 laag, (het staat) te ~ 102
 la(ai) 29
 labeurpaard 63
 lachen 68
 lage rug 63
 laken 94
 lam 110
 lam paard 110
 lammen (ww.) 110
 lammen, (zich) ~ 110
 lamme, (een) ~ 60, 110
 lang 65
 lang been 43
 lang gesneden hengst 8
 LANG RUW HAAR ROND BUIK EN UIER 34
 lang, (te) ~ gekoot 102
 lang, te ~ gesneden 8
 lang, te ~ van koot 102
 langbeen 64
 LANGBENIG PAARD 64
 lange bles 24
 lange knuppel 64
 lange ster 22
 lange streep 24
 langpotige, (een) ~ 64
 LANGWERPIGE STREEP VAN VOORHOOFD TOT NEUS 23
 langzaam draven 71
 langzaam lopen 71
 lap 92

- lap op de tong 92
 lapje 92
 lastige, (een) ~ 55
 lat 39
 laten hengsten 86
 laten rossen 86
 laten springen 86
 laten tekenen 86
 lebber 12
 lechter 106
 leden 32
 leefkoekje 92
 LEEFTIJD, BENAMINGEN VAN
   HET PAARD NAAR DE ~ 13
 leeftocht 92
 leeftong 92
 leeg 88
 leek 85
 leeksel 85
 leepheid 98
 LEEWATER 95
 leewater 95
 lege meer 10
 LEGGER 106
 legger 106
 leiden, (naar de hengst) ~ 86
 leiveulen 12
 lekel 85
 lekelen 85
 leken 85
 leker 85
 lekeren 85
 lekerig 86
 lelijk doen 69
 lelijke ster 22
 lelijkerd 60
 lelijkerik 60
 lenden 32
 LENDENEN EN KUIL 32
 lepelveulen 12
 lepper 12
 lepperd 12
 lepveulen 12
 leren 115
 leren, hij leert niet 54
 leren werken 115
 levendig 58
 levenskoekje 92
 levenzak 92
 lichaam 31
 lichaam, (paard met) weinig ~
   59
 licht 63
 licht draven 71
 licht paard 4
 licht van benen 63
 lichte, (een) ~ 53, 64
 lichter 93
 lichtgeboren paardje 4
 lief 57
 LIES 32
 lies 32, 92
 liesgewricht 32
 liest 32
 liezen 32
 lig 106
 ligger 93, 106
 lijf 30, 34, 40
 lijn, de ~ loopt 91
 lijn, egaal van ~ 58
 lijn, op één ~ gaan 84
 lijn, op één ~ staan 84
 lijns 57
 lijns in de bek 57
 lijns in de muil 57
 lijns in gen muil 57
 lijst 24
 linkerflank 18
 LINKERKANT VAN HET PAARD
   17
 LINKS, VLEES-EN
   SPIERAANZETTING ~ EN
   RECHTS OP DE BORST 30
 linkse flank 33
 linkse kant 33
 LIP 19
 lip 19
 litouwer 4
 litteken, (het heeft een) ~ 111
 lobbos 60
 lochthapper 61
 lochtschepper 61
 lochtveger 61
 lochtzuiger 61
 lodderoog 98
 loebas 55, 60
 loenser 98
 loepi 60
 loerzak 98
 lompe 60
 lompe gemaakt 60
 lompe hout 54
 LOMP PAARD 54
 lompe paard 54
 lompe beest 54
 lompe bok 54
 lompe, (een) ~ 54, 60
 lompe klof 54
 lompe knol 54
 lompe koe 54
 lomperd 54
 lomperik 54, 60
 longig 113
 longscheutig 113
 loom 98
 loop, de ~ opgaan 77
 loop, (het is) op ~ 77
 loop, op (de) ~ gaan 76
 loop, op de ~ (gaan/zijn) 77
 loop, op ~ slaan 77
 loop, viervoetig op ~ 75
 loopkop 55
 loopogen 98
 LOPEN 70
 lopen 70, 72
 lopen, bet schokjes ~ 71
 lopen, de lijn loopt 91
 lopen, derdoor ~ 77
 lopen, frans ~ 80
 lopen, gaan ~ 77
 lopen gegaan 77
 lopen, hard ~ 72
 lopen, hel ~ 72
 lopen, (het is) ~ 77
 lopen, (het loopt) wie een koe
   81
 lopen, hot en haar ~ 77
 lopen, hot en haar (~) 77
 lopen, in de draf ~ 72
 lopen, in de galop (~) 74
 lopen, (in een) viersprong (~)
   75
 lopen, in galop ~ 73
 lopen, (in) galop (~) 74
 lopen, in galop (~) 74
 lopen, in volle galop (~) 74
 lopen, krom ~ 77
 lopen, kruiselings ~ 81
 lopen, kruiselings (~) 81
 lopen, kruisweegs (~) 81
 lopen, langzaam ~ 71
 lopen, met schokjes ~ 71
 lopen, niet rechttoe ~ 77
 lopen, (op de/een) drieslag (~)
   74
 lopen, op een drafje ~ 71
 lopen, op een drieslag ~ 74
 lopen, (op een) kattenfak (~) 76
 lopen, op een klein drafje ~ 71
 LOPEN, OP EEN SUKKELDRAFJE
   ~ 71
 lopen, op het gemak ~ 71
 lopen, op het vossespoor ~ 81
 lopen, op zijn gemak ~ 71
 lopen, op zijn gemakje ~ 71
 lopen, op zijn poten ~ 82
 lopen, overweer ~ 77
 lopen, scheef ~ 77
 LOPEN, STROMPELEND ~ bij het
   aantrekken 80
 lopen, (te) eng ~ 83
 lopen, te vierkluw (~) 75
 lopen, te viervoet (~) 75
 lopen, van hot naar haar ~ 77
 lopen, van hot naar haar (~) 77
 lopen, viergevoets (~) 74
 lopen, vierkappens ~ 74
 lopen, vierkappens (~) 74
 lopen, vierkluwens ~ 74
 lopen, vierkluwens (~) 75

lopen, viersprongs (~) 75
 lopen, viervoetig ~ 74
 lopen, viervoetig (~) 75
 lopen, viervoets ~ 74
 lopen, viervoets (~) 75
 lopen, viervoetsig ~ 74
 lopen, vlaams ~ 81
 lopen, vlaams (~/gaan) 81
 lopen wie een fransman 81
 lopen zijn 77
 lopend, (het heeft een) ~ oog
 97
 loper 4, 64, 65
 loper, hoge ~ 65
 lopertje 4
 los in de muil 57
 losse, (met) ~ gang 59
 losse wand 110
 lubbe 60
 lubben 7
 lubbes 60
 luiertep 35
 luiweg draven 71
 lul 39
 lummel 39
 luxe, (een) ~ 59
 luxe, (een) ~ (paard) 5
 luxe paard 59

M

maaien 80, 92
 maal 40
 maalwerk 26
 maan 22
 maan in de kladder 20
 maanblind 97
 MAANDBLIND PAARD 97
 maandag(s)krankte 95
 maandag(s)ziekte 95
 maandblind 97
 maandeblind 97
 MAANDELIJKSE, PAARD MET ~
 DIARREE 96
 maandeling 13
 maandoger 97
 maandoog 98
 maanschiјter 96
 maangek 97
 maankijker 97
 maankolder 97
 maanlichter 97
 maanlichtig 97
 maanlichtige, (een) ~ 97
 maanoger 97
 maanogig 97
 maanoog, (het heeft een) ~ 97
 maanoogje 98
 maanschiјter 96, 97
 maanspiјeren 20

maanstrang 20
 maanstrang, gekloven ~ 20
 maantop 22
 maanworm 111
 machabeeër 14
 madammeke, (een) ~ 84
 mager krak 60
 MAGER PAARD 60
 mager paard 60
 magere biek 60
 magere bik 60
 magere, (een) ~ 60
 magere kinkel 60
 magere knol 60
 magere schrakel 60
 magere schurk 60
 MAK 57
 mak 57
 maken, drieslag ~ 74
 maken, driesprong ~ 75
 maken, driesprong (~) 76
 maken, gewend ~ 115
 MAKEN, TRAPPELENDE
 BEWEGINGEN ~ 78
 maken, zuiver ~ 116
 makke, (een) ~ 58
 makkelijk 57
 makkementig 110
 mam 10, 34
 man, naar de ~ 17
 man, van de ~ 16
 manefistel 111
 manekijker 97
 manelknop 20
 MANEN 20
 manen 20
 MANEN, OPMAKEN VAN STAART
 EN ~ 117
 manen, pop in de ~ 20
 manen, ruwe ~ 20
 manenbles 22
 manenkam 20
 MANENSCHURFT 111
 manenstapel 20
 MANENSTRANG 20
 manenstrang 20
 maneschijter 96
 manestrang, open ~ 111
 manestruif 22
 manetop 22
 manetopje 22
 mank 110
 mank paard 110
 manke, (een) ~ 62, 110
 mankepoot 110
 manker 110
 mans(e), naar de ~ kant 17
 mans, naar de ~ 17
 mans, van de ~ 16
 mans, van de ~ kant 16

mans, van ~ zij 16
 manse, naar de ~ zij 17
 manse, van de ~ kant 16
 manse, van de ~ zij 16
 manskant 17
 matte ogen 98
 meek 56
 meeloog, (het heeft een) ~ 98
 meer 9, 10
 meer, de ~ staat 85
 meer, dragende ~ 89
 meer, geschikte ~ 10
 meer, guste ~ 88
 meer, lege ~ 10
 meer, van de ~ afdoen 95
 meer, van de ~ afzetten 95
 meer, van de ~ zetten 95
 meer, volle ~ 89
 meerkuil 32
 meerloos veulen 12
 meertje 11
 meerveulen 11
 meerveulentje 11
 meken 69
 meker 56
 melk 94
 MELK VAN HET PAARD 94
 melk, (ze heeft) ~ aan de uier
 90
 melk, (ze heeft) ~ in de uier 90
 melk, (ze heeft) ~ in het uier
 90
 melkgebeet 27
 MELKGEBIT 26
 melkgebit 27
 melkktandjes 27
 melktanden 26
 melkveulen 13
 mem 34
 mem, van de ~ afdoen 95
 mem, van de ~ afzetten 95
 memmetjestanden 27
 memtanden 27
 memveulen 13
 merre 9
 merre, oude ~ 16
 merre, versleten ~ 16
 merre, volle ~ 89
 merremelk 94
 merreveulen 11
 MERRIE 8
 merrie 9
 merrie, (de ~) afpersen 92
 MERRIE, DE ~ BIJ DE HENGST
 BRENGEN 86
 MERRIE, DE ~ DEKKEN 86
 MERRIE, DE ~ IS NIET
 DRACHTIG 88
 merrie, (de ~ krijgt) pozen 92
 MERRIE DIE VOCHT AFSCHIEDT

- 86
 merrie, dobbele ~ 2
 MERRIE, DRACHTIGE ~ 88
 merrie, gewone ~ 10
 merrie, niet drachtige ~ 88
 MERRIE, ROEPEN VAN DE
 HENGST NAAR DE
 AANKOMENDE ~ 68
 MERRIE, VAGINA,
 GESLACHTSORGAAN VAN DE
 ~ 40
 merrie, volle ~ 89
 MERRIES, BRONSTIG, VAN ~ 84
 MERRIEVEULEN 11
 merrieveulen 11
 mest 70
 mest, eerste ~ 70
 mest, kwaad ~ 70
 mest, zwart ~ 70
 MET DE BENEN ZWAAIEN EN
 BEWEGEN TIJDENS HET
 WERPEN 92
 MET DE POTEN DICHT BIJ EEN
 STAAN 83
 (met de poten) smijten 92
 MET DE POTEN TE VER UIT
 ELKAAR STAAN 83
 MET DE VOORPOTEN HARKEND
 OVER DE GROND KRABBEN
 80
 (met een) scheve heup 62
 (met een) scheve hoop 62
 (met het paard) vrijen 116
 (met) losse gang 59
 met schokjes lopen 71
 michelen 68
 middelhand 31
 middelras 5
 middelste, (het) ~ 31
 MIDDENDEEL VAN HET PAARD
 30
 middenhand 31
 middenpaard 31
 middenrif 31
 middenstuk 31
 milt 92
 miltkoter 32
 miltkuilen(en) 32
 miltlapje 93
 minken 69
 minker 56
 minkuilen 32
 misgesneden 8
 model 31
 model, slecht ~ 60
 moederbed 93
 moederbrood 93
 moederkoek 93
 moederkoekje 93
 MOEDERLOOS VEULEN 12
 moederloos veulen 12
 moederloos veulentje 12
 moederzak 92
 moedig 58
 MOEDIG EN OPGEWEKT 58
 moeilijk paard 57
 moer 39
 moes 32
 moes(ch) 105
 MOK 103
 mok 104
 mokpoten 104
 molen 26
 MOND, KOEKJE DAT DE
 VEULENS BIJ DE GEBOORTE
 IN DE ~ HEBBEN 92
 monter 58
 montere, (een) ~ 58
 MOOI PRATEND HET PAARD OP
 DE NEK KLOPPEN 115
 moor 53
 MOORKOP 53
 moorkop 53
 moorkop, blauwe ~ 52
 moorvos 53
 morê (wa.) 53
 mot 104
 mottig paard 60
 moustache (fr.) 21
 MOUW 104
 mouw 105
 mouwtje 105
 MUIL 19
 muil 19, 26
 muil, brand in de ~ 98
 muil, de ~ vol 28
 muil, dikke ~ 98
 muil, hard in de ~ 57
 muil, harde ~ 57
 muil, hel in de ~ 57
 muil, helle ~ 57
 muil is vol 28
 muil, lijs in de ~ 57
 muil, lijs in gen ~ 57
 muil, los in de ~ 57
 muil, onderste ~ 26
 muil, roos in de ~ 98
 muil, slap in de ~ 57
 muil, slee in de ~ 57
 muil, sterk in de ~ 57
 muil, stijf in de ~ 57
 muil, stram in de ~ 57
 muil, strang in de ~ 57
 muil, taai in de ~ 57
 muil, teeg in de ~ 57
 muil, teeg van ~ 57
 muil, volle ~ 28
 muil, vrek in de ~ 57
 muil, wars in de ~ 57
 MUIL, WEEK IN DE ~ 57
 muil, week in de ~ 57
 muil, week in gen ~ 57
 muil, weke ~ 57
 muil, witte ~ 24
 muil, wreed in de ~ 57
 muil, wreed in gen ~ 57
 muil, zacht in de muil 57
 muil, zoet in de ~ 57
 muil, zwak in de ~ 57
 muilezel 5
 muis 105
 muisje 105
 muisschimmel 53
 muskels 30
 muts 41
 muzikant 61
 N
 naar de hengst brengen 86
 naar de hengst gaan 86
 (naar de hengst) leiden 86
 naar de hengst rijden 86
 naar de man 17
 naar de mans 17
 naar de mans(e) kant 17
 naar de manse zij 17
 naas 19
 naaskoter 19
 naasspiegel 24
 nademe 18
 nademekant 18
 nademepaard 18
 nademezij 18
 nageboorte 94
 NAGEBOORTE VAN HET PAARD
 93
 nak 18
 namenekant 18
 naremekant 18
 nat eczeem 104
 natte schurft 104
 natte straal 103
 natte voeten 103, 107
 natuur 85, 87
 natuur verliezen 85
 natuur, (ze geeft) goede ~ 90
 natuur, (ze heeft) ~ in de uier
 90
 natuur, (ze) trekt ~ 90
 NEK 18
 nek 18
 NEK, MOOI PRATEND HET
 PAARD OP DE ~ KLOPPEN
 115
 nekstrang 20
 net 92
 NEUS, LANGWERPIGE STREEP
 VAN VOORHOOFD TOT ~ 23
 NEUS, VLEKJE OP DE ~ 24

- neus, witte ~ 24
 neusplekje 24
 NIET, BIJ HET STAPPEN DE
 HOEVEN ~ VOLDOENDE
 OPHEFFEN 83
 niet, (de heupen zijn ~) even
 hoog 62
 NIET, DE MERRIE IS ~
 DRACHTIG 88
 niet doorzetten 71
 niet drachtige merrie 88
 niet gedresseerd 54
 niet gespeend (veulen) 13
 niet haamvast 56
 niet haamvol 56
 niet, hij leert ~ 54
 niet rechttoe lopen 77
 niet vast in de haam 80
 niet vol 88
 niet, (ze) draagt ~ 88
 niet, (ze heeft) ~ behouden 88
 niet, (ze is) ~ gedekt 88
 niet, ze staat ~ 88
 niet, (zich) ~ houden 80
 niets 59
 nietsige, (een) ~ 55
 nog goed voor Krebs 16
 nopjes, (ze heeft) ~ 90
 nugger 58
 nuk 35
- O
- oer, ouwer 34
 ogen, blasse ~ 98
 ogen, dode ~ 98
 ogen, dove ~ 98
 ogen, droezelige ~ 98
 ogen, duistere ~ 98
 ogen, (het heeft) brand (op de
 ~) 98
 ogen, (het heeft) glazen ~ 97
 ogen, keef op zijn ~ 98
 ogen, kranke ~ 98
 ogen, matte ~ 98
 ogen, overlopen ~ 98
 ogen, pupsen (in de ~) 98
 OGEN, TROEBELE ~ 98
 ogen, troebele ~ 98
 ombruien, (zich) ~ 69
 OMHULSEL VAN HET TEELLID
 39
 onder, (het) staat ~ zich in 82
 onderarm 43
 onderarmbeen 43
 onderbeen 43
 onderbil 45
 onderbil, eerste ~ 45
 onderbuik 34
 onderhandse kant 18
- onderkaak 25
 ONDERKAAK, BEIDE BEENDEREN
 VAN DE ~ 25
 ondernemus 21
 onderpijp 43
 onderste been 43
 onderste muil 26
 ONELEGANT PAARD 60
 ongespeend (veulen) 13
 onsoortig 60
 onsoortige, (een) ~ 60
 ontheupt 62
 onthoopt 62
 ontsteking van de kogel 102
 oof 19
 OOG 19
 oog 19
 OOG, EEN NAAR BOVEN
 SCHELEND ~ 98
 oog, (een) vlek op het ~ 97
 oog, glazen ~ 98
 oog, glazeren ~ 98
 oog, (het heeft een) glazeren ~
 98
 oog, (het heeft een) lopend ~
 97
 oog, (het heeft een) vlek op het
 ~ 97
 oog, scheef ~ 98
 oog, staar op het ~ 97
 oop, (de) hals (is) ~ 111
 oop, (de) rug (is) ~ 111
 OOR 19
 oor 19
 op de hol (gaan) 77
 op de klater gaan 76
 op de klater (gaan) 77
 op de klater slaan 76
 op (de) loop gaan 76
 op de loop (gaan/zijn) 77
 (op de/een) drieslag (lopen) 74
 op een drafje 71
 op een drafje gaan 71
 op een drafje lopen 71
 op een drieslag gaan 73
 op een drieslag lopen 74
 op een hondsdrifje 71
 op een hondsdrifje 71
 (op een) kattedrafje (lopen) 76
 op een klein drafje 71
 op een klein drafje lopen 71
 op één lijn gaan 84
 op één lijn staan 84
 op, een (paard) dat ~ is 16
 op een schok 71
 op een schokje 71
 op een schokje schokken 71
 op een sukkel(draf) 72
 OP EEN SUKKELDRAFJE LOPEN
 71
- op het gemak gaan 71
 op het gemak lopen 71
 op het gemakje 71
 op het gemakje gaan 71
 (op het) hazepad gaan 81
 op, (het is) ~ loop 77
 op het vossespoor lopen 81
 op hol gaan 76
 op hol (gaan) 77
 OP HOL SLAAN 76
 op hol slaan 76
 op hol slagen 76
 op hol zijn 76
 op loop slaan 77
 op zijn gemak 71
 op zijn gemak gaan 71
 op zijn gemak lopen 71
 op zijn gemakje lopen 71
 op zijn poten lopen 82
 op zijn sloffen gaan 83
 op zijn varsen treden 82
 opbaken 117
 opbatelen 117
 opbinden 117
 opblazen, ze blaast haar op 61
 opdoen 118
 opdraaien 118
 open manestrank 111
 open poot 104
 open staan 83
 open, (ze is) ~ 111
 opengaan, (ze is) opengegaan
 111
 opengeschuurd 111
 openvaren, (ze is) opengevaren
 111
 openwerken, (ze is)
 opengewerkt 111
 opgaan, de loop ~ 77
 opgedaan, een kelde ~ 114
 opgelopen 61
 opgetrokken 59
 OPGEWEKT, MOEDIG EN ~ 58
 ophang 16
 ophebben, (het paard) heeft
 bloemen op 52
 OPHEFFEN, BIJ HET STAPPEN DE
 HOEVEN NIET VOLDOENDE
 ~ 83
 ophengselpaard 16
 opknopen 118
 opleggen, getuig ~ 115
 opleren 115
 opmaken 117
 opmaken met stro 117
 OPMAKEN VAN STAART EN
 MANEN 117
 opperarm 43
 opscheren 118
 opslenderen 118

- opsmijten, de vot ~ 80
 opsnijden 118
 optuigen 115
 opvlechten 117
 opzij 33
 OREN, BOSJE HAAR DAT TUSSEN
 DE ~ NAAR VOREN HANGT
 22
 os 54
 osseknieën, (het heeft) ~ 84
 oud 14
 oud paard 15
 OUD, VERSLETEN PAARD 14
 oude beest 16
 oude biek 14
 oude bik 14
 oude bok 16
 oude djek 15
 oude duivel 16
 oude grijze 16
 oude hecht 15
 oude hengst 16
 oude kabas 16
 oude knol 15
 oude knook 16
 oude knuppel 16
 oude kragge 15
 oude krak 15
 oude krem 16
 oude kreng 16
 oude kruk 16
 oude merre 16
 oude steel 16
 oude student 16
 oude stuip 16
 oude trekker 16
 oude, versleten ~ biek 14
 ouwer, oer, ~ 34
 over de koot geschoten 100
 over de koot (geschoten) 100
 over de koten gaan 100
 over de poten schieten 100
 overbeen 43
 overbeen 109
 overeen, (de poten) ~ gooien
 81
 overeen, (de poten) ~ slaan 81
 overeen, (de poten) ~ zetten 81
 overeen gaan 81
 overeen slaan, (de poten) ~ 81
 overgekoot 100
 OVERGEVOELIG PAARD 56
 overhandse kant 18
 overheupt 62
 OVERHOEF 102
 overhoef 102
 overknikken, (het is)
 overgeknikt 100
 OVERKOOT 100
 overkoot 100
 overkoot geschoten 100
 overkoot schieten 100
 overkoten, (het heeft) ~ 101,
 102
 overkotig 100
 overkwasten 102
 overlijf 30
 overlopen ogen 98
 overpotig 100
 overslaan 76, 82
 overstaan, (het) staat over 101
 overstappen 82
 overtreden 82
 overvoerd 96
 overweer lopen 77
 overzwikken, (het is)
 overgezwikt 100
- P
- PAARD 1
 paard 1, 14
 PAARD, ACHTERHAND VAN HET
 ~ 35
 paard, aftandig ~ 14, 99
 paard, aftands ~ 14
 paard, ardeens ~ 3
 paard, ardens ~ 3
 PAARD, BENAMINGEN VAN HET
 ~ NAAR DE LEEFTIJD 13
 paard, blij ~ 58
 paard, blind ~ 97
 paard, bloem op het ~ 52
 paard, bont ~ 53
 PAARD, BOOSAARDIG ~ 55
 paard, bot ~ 60
 paard, brabantse ~ 63
 paard, chique ~ 59
 PAARD DAT MET RUKKEN
 TREKT 56
 paard, (een) ardens (~) 3
 paard, (een) (~) dat op is 16
 paard, (een) luxe (~) 5
 paard, (een ~ met een)
 geitepoot 102
 paard, (een ~ met een)
 kalversvoet 102
 paard, (een ~ met een) koepoot
 102
 paard, (een ~ met) hamerslag
 52
 paard, (een ~ met) holle
 heupen 60
 paard, (een ~) met koehesen
 102
 paard, (een) patat (van een ~)
 63
 paard, (een) tweedehands (~) 4
 paard, (een) tweehandig (~) 4
 paard, (een) tweehands (~) 4
- paard, geramasseerd ~ 59
 paard, haaks ~ 81
 paard, (het ~) gaat op de teen
 63
 paard, (het ~) grinst 69
 paard, (het ~ heeft) bloemen
 52
 paard, (het ~) heeft bloemen
 op 52
 paard, (het ~ is) gedrukt 111
 paard, (het ~) keekt hoog 61
 PAARD, HET ~ WENNEN AAN
 TUIG EN ARBEID 115
 paard, hol ~ 60
 paard, hollands ~ 4
 paard, houteren ~ 60
 paard, jong ~ 14
 PAARD, KLEIN ~ 1
 paard, koebont ~ 53
 paard, kolderig ~ 97
 paard, kreupel ~ 110
 paard, kwaad ~ 55
 paard, lam ~ 110
 PAARD, LANGBENIG ~ 64
 paard, licht ~ 4
 PAARD, LINKERKANT VAN HET
 ~ 17
 PAARD, LOMP ~ 54
 paard, lomp ~ 54
 paard, luxe ~ 59
 PAARD, MAANBLIND ~ 97
 PAARD, MAGER ~ 60
 paard, mager ~ 60
 paard, mank ~ 110
 PAARD, MELK VAN HET ~ 94
 PAARD MET EEN SCHEVE HEUP
 62
 (paard met) grove benen 64
 paard, (met het ~) vrijen 116
 PAARD MET MAANDELIJKSE
 DIARREE 96
 (paard met) weinig lichaam 59
 PAARD, MIDDENDEEL VAN HET
 ~ 30
 paard, moeilijk ~ 57
 PAARD, MOOI PRATEND HET OP
 DE NEK KLOPPEN 115
 paard, mottig ~ 60
 PAARD, NAGEBOORTE VAN HET
 ~ 93
 PAARD, ONELEGANT ~ 60
 paard, oud ~ 15
 PAARD, OUD, VERSLETEN ~ 14
 PAARD, OVERGEVOELIG ~ 56
 paard, pijnlijk ~ 56
 PAARD, RANK ~ 59
 paard, rank ~ 59
 PAARD, RECHTERKANT VAN HET
 ~ 16
 paard, rijs ~ 65

- paard, rijzig ~ 59
 PAARD, ROODBONT ~ 53
 PAARD, SLECHT ~ 55
 paard, slecht ~ 60
 paard, staats ~ 59
 paard, stug ~ 55
 paard, tiepig ~ 59
 paard, tweedehands ~ 4
 paard, tweehandig ~ 4
 paard, tweehands ~ 4
 PAARD, UITWERPSELEN VAN
 HET ~ 70
 paard, van het ~ afzetten 95
 paard, van het ~ doen 95
 paard, van het ~ zetten 95
 paard, versleten ~ 16
 paard, vier ~ 59
 paard, vlaams ~ 81
 paard, voesbont ~ 53
 paard, volzet ~ 14
 PAARD, VOORSTE DEEL VAN
 HET ~, TÓT ACHTER DE
 VOORBENEN 18
 paard, vrek ~ 55
 paard, vuil ~ 55
 paard, wit ~ 50
 PAARD, ZWAAR ~ 63
 paard, zwaar ~ 63
 paardekam 117
 paardekeutelen 70
 paardekop 18
 paardemem 34
 paardemest 70
 paardemop 70
 paardetanden 28
 paardevijgen 70
 paardig 85
 paardigheid 85
 paardje 13
 paardje, ardeens ~ 3
 paardje, ardens ~ 3
 paardje, gekruist ~ 4
 paardje, lichtgeboren ~ 4
 paardje, russisch ~ 4
 paards 85
 paardsbuidel 40
 paardsdeem 34
 paardsdem 34
 paardshoorn 46
 paardsigheid 85
 paardskam 117
 paardskammen 116
 paardskeutel 70
 paardskeutelen 70
 paardskeutels 70
 paardskop 18
 paardslip 19
 paardslul 39
 paardsmelk 94
 paardsmest 70
 paardsmop 70
 paardspoot 47
 paardsstront 70
 paardstand 28
 paardstanden 28
 paardstijd 85
 paardsvijgen 70
 paardsvot 37
 paardszweel 46
 pakken, (het heeft) een kou
 gepakt 114
 pakken, (zich) ~ 82
 papkind 12
 pappot 12
 papveulen 12
 paraplu 60
 passage (fr.) 29
 passendraf 71
 patat, (een) ~ (van een paard)
 63
 patatten, een goede om ~ te
 aarden 83
 pees 39
 pees afgeschuurd 102
 pees verlamd 106
 pees verrekt 106
 peesklap 106
 peestrekker 100
 pegel 39
 pek 70
 pekelen 85
 pekmest 70
 penis 39
 pens 31, 33
 penspijn 96
 penszak 34
 perenzie, (ze heeft) ~ 92
 persen 92
 peuls (mv.) 40
 pezen geforceerd 106
 pezerik 39
 piemel 39
 piepende damp 113
 piet 8, 39
 piet, gebroken ~ 8
 piezel 39
 pijnlijk paard 56
 pijnlijke, (een) ~ 56
 pijp 43
 pijp, (het heeft) een krampe ~
 100
 PIJPBEEN 43
 pijpbeen 43
 pijphak 107
 pin 39
 pink 39
 pinter 14
 pispat 41
 pissel 39
 pisser 39
 PLAATSEN, BIJ HET STAPPEN DE
 VOETEN KRUISELINGS ~ 81
 plak 24
 plak, witte ~ 22, 24
 plakje 22, 24
 plakken 111
 plakken, de demen ~ 91
 plakken, (ze heeft) ~ 90
 plakken, (ze) plakt 91
 plas 93
 plasje 93
 plat, (de poten) staan te ~ 102
 plat, (het) staat ~ 102
 plat, (het) staat te ~ 102
 platsje 93
 platte vers 110
 platvoet, (een) ~ (hebben) 101
 plek 22, 24
 plek, witte ~ 22
 plekje 22, 24
 plekken 111
 plekken, vreemde ~ 111
 plekken, witte ~ 111
 ploegsgang 71
 plomperd 60
 pluche (fr.) 22
 poes 22
 poetsen 116
 poetsen, enkels ~ 83
 poffer 61
 pommelee 51
 POMMELEE, APPELSCHIMMEL 5C
 poney 1
 poney, dubbele ~ 2
 poney, dubbele pony, ~ 2
 poney, pony, ~ 2
 poneytje 2
 poneytje, ponytje, ~ 2
 pony 1
 pony, dubbele ~ 2
 pony, dubbele ~, poney 2
 pony, grote ~ 2
 pony, poney 2
 ponypaard 2
 ponytje 2
 ponytje, poneytje 2
 POOT 41
 poot 41
 poot, goed te ~ 59
 poot, kramp in de ~ (hebben)
 100
 poot, krek te ~ 59
 poot, open ~ 104
 poot, rotte ~ 103
 poot, slap te ~ 100
 pootje, (het) ~ (hebben) 101
 pootjes, (het heeft) fijne ~ 64
 pootkanker 110
 pop in de manen 20
 poten 80

- poten, brokkelige ~ 103
 poten, (de ~) overeen gooien 81
 poten, (de ~) overeen slaan 81
 poten, (de ~) overeen zetten 81
 poten, (de ~) overeen slaan 81
 poten, (de ~) staan te plat 102
 poten, (de ~) vooreen gooien 81
 poten, (de ~) vooreen slaan 81
 poten, (het heeft) de ~ wijd 102
 poten, (het heeft) franse ~ 81, 102
 poten, (het heeft) vlaamse ~ 81
 poten, (het staat) stevig op zijn ~ 64
 POTEN, MET DE ~ DICHT BIJEEN STAAN 83
 poten, (met de ~) smijten 92
 POTEN, MET DE ~ TE VER UIT ELKAAR STAAN 83
 poten, op zijn ~ lopen 82
 poten, over de ~ schieten 100
 poten, rotte ~ 103
 poten, slap in de ~ 100
 poten, slechte ~ 103
 poten, weke ~ 103
 potenkrampetig 99
 pozen, (de merrie krijgt) ~ 92
 PRATEND, MOOI ~ HET PAARD OP DE NEK KLOPPEN 115
 prij 55
 prijzen 116
 protsen 67
 pruim 41, 93
 pruisen 67
 pruisten 67
 pruitsen 67
 prut 41
 prutogen 98
 pummel 39
 pupsen (in de ogen) 98
- R
- raak 29
 rabbi 16
 rakels 99
 raken, dikke ~ 98
 raken, (zich) ~ 82
 rammelen 92
 rand 44
 rank 59
 RANK PAARD 59
 rank paard 59
 ranke, (een) ~ 59
 rap 58, 59
 rappe, (een) ~ 58
 ras 5, 59
 rasboek 5, 59
 rasp 46
 raspaard 5, 10, 59
 raspony 5
 rauwelen 68
 rauwen 68
 razelen 69
 recht, (het staat) te ~ 101
 rechterflank 16
 rechterhand 16
 rechterkant 16
 RECHTERKANT VAN HET PAARD 16
 RECHTS, VLEES- EN SPIERAANZETTING LINKS EN ~ OP DE BORST 30
 rechtse flank 33
 rechtse kant 16, 33
 rechttoe, niet ~ lopen 77
 reiger 65
 rein 93
 rekel, hoge ~ 64
 renpaard 59
 revelsel 85
 ribbenkas 60
 ribbenkast 31
 ribbenkoning 60
 richelen 66
 rij(e)ren 69
 rijden 87
 rijden, naar de hengst ~ 86
 rijder 59
 rijpaard 5
 rijs paard 65
 rijter 56
 rijze, (een) ~ 59
 rijzelen 86
 rijzen 85
 rijzig paard 59
 rillen 69
 rits 85
 robbelaar 56
 robber 56
 rochelen 66
 rode, (een) ~ bonte 53
 rode schimmel 53
 roede 39
 roepen 68
 ROEPEN, KWAADAARDIG ~ 69
 ROEPEN VAN DE HENGST NAAR DE AANKOMENDE MERRIE 68
 roeper 56
 roeperd 56
 roepetige, (een) ~ 56
 roffelaar 56
 roffen 80
 roffer 56
 rofferd 56
 rollen 92
 rollen, (zich) ~ 69
 romen (mv.) 94
 romp 31
 romp, kort van ~ 59
 rond 59
 rondborstig 59
 rondsniijden 118
 ROODBONT PAARD 53
 roodschimmel 53
 roos 98
 roos in de muil 98
 ROS 5
 ros 5, 55, 59, 65
 ros(se)tig 85
 ROSKAM 116
 roskam 117
 ROSKAMMEN 116
 roskammen 116
 roskemmen 116
 rossen 87, 116
 rossen, laten ~ 86
 rossig 85
 rossige tijd 85
 rossigheid 85
 rot 103
 rotel 32
 rotkanker 110
 rots 114
 rotser 56
 rotserd 56
 ROTSTRAAL 103
 rotstraal 103
 rotte hoeven 103
 rotte poot 103
 rotte poten 103
 rotte straal 103
 rotte voeten 103
 rotvoet 103
 rotzak 55
 rotzool 103
 ruchelen 65
 RUG 31
 rug 31
 rug, (de) ~ (is) oop 111
 rug, doorgezakte ~ 63
 rug, lage ~ 63
 RUG, ZICH OVER DE ~ WENTELEN 69
 ruggegraat 32
 ruggestrang 32
 rugstrang 32
 ruim, (te) ~ staan 83
 RUIN 7
 ruïn 7, 8
 ruïn, versleten ~ 16
 ruisen 83
 ruiter 5
 rukduivel 56
 RUKKEN, PAARD DAT MET ~ TREKT 56

rukker 56
 rukkerd 56
 runnen 68
 runniken 68
 ruppelen 68
 russisch paardje 4
 rustig 58
 rutsen 80
 RUW, LANG ~ HAAR ROND
 BUIK EN UIER 34
 ruwe manen 20
 ruwe zak 34

S

sabel 39
 saucissemán 16
 saucissepaard 16
 schaakbeen 26
 schaamogen 98
 schaapsvoet 110
 schaar 25, 39, 99
 schaarbek 25
 schachelen 80
 schacht 39, 60
 schachtel 39
 schachtpummel 39
 schaffelen 77
 schakel 60
 schakken 71
 schamele, (een) ~ 55
 schampen 80
 schanker 39
 scharen 25
 scharen 80
 scharminkel 16, 60
 scharren 80
 schede 41
 scheef 62
 scheef gegroeid 110
 scheef in het kruis 62
 scheef lopen 77
 scheef oog 98
 scheeg 45
 scheel 97, 98
 scheeloog 97, 98
 scheen 43
 scheenbeen 43
 scheenpijpen 43
 scheer 49
 scheigelen 77
 scheivoorgewricht 30
 schele, (een) ~ 97, 98
 SCHELEND, EEN NAAR BOVEN ~
 OOG 98
 schelpjes 109
 schenen kappen 83
 schenk 45, 60, 99
 SCHENKEL 45
 schenkel 45, 99

schenkelen 83
 schenken 99
 scheren 118
 schernakel 16
 scheve, (een) ~ 55, 62, 81
 scheve, (met een) ~ heup 62
 scheve, (met een) ~ hoop 62
 SCHEVE, PAARD MET EEN ~
 HEUP 62
 schichtig 56
 schichtige, (een) ~ 56
 SCHIEFELBEEN 109
 schiefelbeen 109
 schiefelbeentje 109
 schiefelbeentjes 109
 schiefeltjes 109
 schieloze, (een) ~ 56
 schieten, over de poten ~ 100
 schieten, overkoot ~ 100
 schiever 109
 schieverbeentjes 109
 schijt 70
 schijt, (het is) aan de ~ 96
 schijtbeest 96
 schijter 96
 schijterd 96
 schijthak 45, 107
 schijthakken 45
 schijthakken, dikke ~ 107
 schijtvars 45
 schijtvarsen 107
 schilfer 104
 schilferen (ww.) 109
 schilfertjes 109
 SCHIMMEL 50
 schimmel 50
 schimmel, blauwe ~ 52
 SCHIMMEL, BLAUWE EN BRUINE
 ~ 52
 schimmel, bruine ~ 52
 schimmel, gedopte ~ 51
 schimmel, gespikkelde ~ 51
 schimmel, grijze ~ 52
 schimmel, rode ~ 53
 schimmel, zwarte ~ 53
 schinde 55
 schinder 55
 schindheks 55
 schindmeer 55
 schindpaard 55
 schobben 71
 schobberd 54
 schocht 29
 schoen 48
 schoentje 49
 SCHOFT 29
 schoft 29
 schoftbeen 29
 schoftfistel 111
 schok, op een ~ 71

schokje, op een ~ 71
 schokje, op een ~ schokken 7
 schokjes, bet ~ lopen 71
 schokjes, met ~ lopen 71
 schokkelen 71
 schokkelen, (zich) ~ 69
 schokkelpaard 71
 schokken 71
 schokken, op een schokje ~ 7
 schooieren, (zich) ~ 69
 schoon 59
 schoon ineengedrongen 58
 schoonmaken 116
 schop 22
 schoppen 78, 92
 schorkel 60
 schouder(s) 30
 schouderblad 30
 schouderen 30
 schoudergewricht 30
 schouderplaten 30
 SCHOUDERS 30
 schoudervlees 30
 schouw 55
 schouwe, (een) ~ 56
 schraag 16, 60
 schraal 60
 schrakel, magere ~ 60
 schrale, (een) ~ 60
 schrankel 55, 60
 schrankelen 77
 schravelaar 77
 schravelen 77
 schreeuwen 68, 69
 schreeuwer 56
 schrik, goede ~ 59
 SCHRIKACHTIG 55
 schrikachtig 56
 schrikachtige, (een) ~ 56
 schrikpiet 56
 schrokkel 60
 schruivelen 68
 schuchtig 56
 schuddelen, (zich) ~ 69
 SCHUDDEN, BEVEND ~ MET DE
 HUID 69
 schudden, vliegen ~ 69
 schudden, (zich) ~ 69
 schudden, (zich) ~ 69
 schudsen, (zich) ~ 69
 schuibelen, (zich) ~ 69
 schuif 41
 schuifelen 68, 80
 schuil 98
 schuiven 68
 schuiveren, (zich) ~ 69
 schullen, (zich) ~ 69
 schuppen 78
 schuppen, (zich) ~ 82
 schuren 83

- schurft 104, 109
 schurft, natte ~ 104
 schurgen 77
 schurk, magere ~ 60
 schut 60
 schuurplekken 111
 schuw 56
 schuwe, (een) ~ 56
 shetlander 3
 singel 31
 sint-markoensplek 46
 sjiek 24
 slaan 79, 92
 slaan, (de poten) overeen ~ 81
 slaan, (de poten) vooreen ~ 81
 slaan, op de klater ~ 76
 SLAAN, OP HOL ~ 76
 slaan, op hol ~ 76
 slaan, op loop ~ 77
 slaan, (zich) in de ijzeren ~ 82
 slaapmuts 98
 slachten, goed voor te ~ 16
 slachtpaard 16
 slag, (het heeft de) franse ~ 81
 slagen 79
 slagen, op hol ~ 76
 slank 63
 slanke, (een) ~ 59
 slap in de muil 57
 slap in de poten 100
 slap te poot 100
 slecht 60
 slecht, (een) ~ gemaakte 60
 slecht gebouwd 60
 slecht gemaakt 60
 slecht gesneden 8
 SLECHT GESNEDEN HENGST 8
 slecht gesneden 8
 slecht haamvast 56
 slecht model 60
 SLECHT PAARD 55
 slecht paard 60
 SLECHT VAN BOUW 59
 slechte bok 55
 slechte, een ~ gang (hebben)
 77
 slechte hoeven 103
 slechte hoorn 103
 slechte poten 103
 slechte voeten 103
 slee 57
 slee in de muil 57
 sleeë, (een) ~ 57
 sleeppoot 83
 sleffen 83
 slenderen 118
 slenteren 71
 slepen 83
 sleper 63, 83
 sleperd 83
 sleuren 83, 86
 slijm 85
 slijm 93
 slijm, (ze heeft) ~ aan de tetten
 90
 (slijmraden) uitgooien 86
 slijmer 70
 slijmkoekje 93
 slik 29
 slikker 29
 slingeren 77, 118
 slinkerkant 18
 slobberd 60
 slodderen 77
 slodderentère gaan 77
 sloeber 60
 sloek 39
 slof 48
 sloffen 83
 sloffen, op zijn ~ gaan 83
 sloffer 60, 83
 slofferd 63, 83
 sloof 39, 60
 slotsen 83
 slover 85
 sloveren 85
 sluif 39
 sluis 39
 slurf 39
 smal 59
 smal, (te) ~ staan 84
 smalbetser 59
 smalle, (een) ~ 59
 smalle, (een) ~ stand (hebben)
 84
 smijten 86
 smijten, draad ~ 86
 smijten, (met de poten) ~ 92
 smous 21
 snelle, (een) ~ 59
 snep 24
 snijbreuk 8
 snijden 6
 snijden 118
 snijtanden 98
 snoer 85
 snoeren 85
 snoersel 85
 snokpens 34
 snor 20
 snorbaard 21
 snorhaar 21
 snorken 67
 snorretje 21
 snot, (het heeft het) ~ 114
 snots 114
 snotteren 114
 snuif 19
 snuit 19
 snuit, tweede ~ 24
 snuit, witte ~ 24
 snuits 19, 21
 snuiven 67
 snuiver 61
 snurken 67
 soepel 57
 soortig 59
 souffletten (fr.) 107
 spanken 110
 spannend 55
 spatelen 92
 SPAT 107
 spat 46, 107
 spat, (het heeft) ~ 102
 spataar 107
 spatader 46
 spatbeen 107
 spatbel 46
 spatbolletjes 107
 spathak 107
 spathakken 107
 spatknie 107
 spatpoot 107
 speels 58
 speen 35, 46
 speenling 13
 speenveulen 13
 speer 39
 speknak 20
 SPENEN 95
 spenen 95
 spenen, (het is) ~ 95
 sperma 87
 speuls 58
 speunen 95
 spier 43
 SPIERAANZETTING, VLEES- EN
 ~ LINKS EN RECHTS OP DE
 BORST 30
 spierbolletjes 106
 spieren 21
 spinneweb 85
 splinteren 99
 spoes 22
 spons 93
 spoor 46
 spoor, geen ~ (houden) 77
 sporen 46
 sprankelhoeven 103
 springen 76, 87
 springen, laten ~ 86
 springen, vierkappens ~ 74
 springen, vierklauwens ~ 74
 springer 76
 springgewerf 45
 springgewricht 45
 sprok 103
 sprokhoef 103
 sprokke hoef 103
 sprokke hoorn 103

- sprokkelvoeten 103
 sprokkelhoef 103
 sprokkelvoet 103
 sprokpoten 103
 sprokvoet 103
 sprokvoeten 103
 sprong 87, 105
 sprongen 87
 spronggewerf 45
 spronggewricht 45
 spruisen 67
 spruitsen 67
 staak 65
 staak, hoge ~ 65
 staan 85
 staan, berekclauw ~ 84
 staan, bodemwijd ~ 83
 staan, de meer ~ 85
 staan, (de poten) ~ te plat 102
 staan, frans ~ 80
 staan, from ~ 84
 staan, (het heeft/staat)
     berekclauw 101
 staan, (het is/staat) kreupel 109
 staan, (het) staat frans 81
 staan, (het) staat onder zich in
     82
 staan, (het staat) op de doeken
     110
 staan, (het) staat plat 102
 staan, (het staat) stevig op zijn
     poten 64
 staan, (het) staat te breed 102
 staan, (het) staat te diep 102
 staan, (het staat) te laag 102
 staan, (het) staat te plat 102
 staan, (het staat) te recht 101
 staan, hol ~ 102
 staan, kort bijeen ~ 84
 staan, met de poten dicht bijeen
     ~ 83
 STAAN, MET DE POTEN TE VER
     UIT ELKAAR ~ 83
 staan, op één lijn ~ 84
 staan, open ~ 83
 staan, (te) breed ~ 83
 staan, (te) eng ~ 83
 staan, (te) hol ~ 83
 staan, (te) ruim ~ 84
 staan, (te) ruim ~ 83
 staan, (te) smal ~ 84
 staan, (te) wijd ~ 83
 staan, (te) wijd (~) 83
 staan, uiteen ~ 83
 staan, vlaams ~ 81
 staan, ze staat niet 88
 staan, zot ~ 58
 staar 97
 staar, gevlekte ~ 97
 STAAR, GRAUWE ~ 97
 staar, grauwe ~ 97
 staar, grijze ~ 97
 staar op het oog 97
 staar, witte ~ 97
 STAAR, ZWARTE ~ 97
 staar, zwarte ~ 97
 staarogen, (het heeft) ~ 97
 STAART 37
 staart 37
 STAART, DE ~ COUPEREN 118
 STAART, OPMAKEN VAN ~ EN
     MANEN 117
 staats paard 59
 stachelen 80
 stadig, steeg (~) 85
 stalbenen 106
 stalen 87
 stalhaar 34
 stalknie 106
 stalper 110
 stalzwam 106
 stampen 79, 92
 stampen, (zich) ~ 82
 stand, (een) enge ~ hebben 84
 stand, (een) smalle ~ (hebben)
     84
 stand, (het heeft de) franse ~
     81
 stand, (het heeft de) vlaamse ~
     81
 stand, (te) brede ~ 83
 stand, wijde ~ 83
 stang 39
 stap, (het heeft de) franse ~ 81
 stappen 71
 STAPPEN, BIJ HET ~ DE HOEVEN
     NAAR BUITEN BEWEGEN 80
 STAPPEN, BIJ HET ~ DE HOEVEN
     NIET VOLDOENDE OPHEFFEN
     83
 STAPPEN, BIJ HET ~ DE VOETEN
     KRUISELINGS PLAATSEN 81
 STAPPEN, BIJ HET ~ DE VOETEN
     NAAR BINNEN KEREN 81
 stappen, (het) stapt goed 59
 STAPPEN, ZICH BIJ HET ~ OP DE
     VOORHOEVEN TRAPPEN 81
 STAPVOETS GAAN 71
 stapvoets gaan 71
 stapvoets (gaan) 71
 (stapvoets) gaan 71
 stechelen 80
 steeg 55
 steeg (stadig) 85
 steeds 55
 steegtig 55
 steel 39, 65
 steel, oude ~ 16
 steendig, steentig 55
 steendige, (een) ~ 55
 STEENGAL 108
 steengal 108
 steens 55
 steense bok 55
 steense knol 55
 steentig, steendig, ~ 55
 stege kop 55
 steigeren 55
 steken, de brats steekt hem 97
 stelt (lul) 39
 steltelman 65
 stenig 55
 ster 21, 49
 ster, lange ~ 22
 ster, lelijke ~ 22
 ster, witte ~ 22
 sterk in de muil 57
 sterk in het bakkes 57
 sterk in zijn bakkes 57
 sterk van bakkes 57
 sterrenkijker 61, 97
 sterretje 22
 STERVORMIG, WIT ~ VLEKJE OF
     HET VOORHOOFD 21
 stevig, (het staat) ~ op zijn
     poten 64
 stijf 114
 stijf beest 83
 stijf in de muil 57
 stijfkop 55
 stijfkoppig 55
 stijfmuil 57
 stijger 56
 stijve, (een) ~ 55
 stil 58
 stille, (een) ~ 58
 stille kolder 97
 stilltjes gaan 71
 stippen 92
 stobbelen 80
 stoelspotig 64
 stokkerd 110
 stolp 110
 stolper 110
 stolperd 110
 stom beest 54
 stomme duivel 54
 stomme, (een) ~ 54
 stommerik 54
 stompelen 80
 stop 70
 stop, (ze heeft een) ~ in de
     demen 90
 stopjes, er hangt wat aan haar
     ~ 91
 stopjes, (ze heeft) ~ 90
 stopjes, (ze heeft) ~ aan de
     demen 90
 stopjes, (ze heeft) ~ aan de

uier 90
 stopjes, (ze heeft) ~ op de demen 90
 stoppelen 80
 stoppen, (ze heeft) ~ 90
 stopper 63
 stopfels 70
 stork 100
 storkel 16
 stoten 79
 stoten, zich ~ 82
 stoten, (zich) ~ 83
 stots 38
 STRAAL 48
 straal 48
 straal, kwade ~ 103
 straal, natte ~ 103
 straal, rotte ~ 103
 straal, te kleine ~ 110
 straal, verrotte ~ 103
 straal, vuile ~ 103
 STRAALKANKER 110
 straalanker 110
 stram in de muil 57
 strampelen 80
 strang 20, 32
 strang in de muil 57
 streep 23
 streep, lange ~ 24
 STREEP, LANGWERPIGE ~ VAN VOORHOOFD TOT NEUS 23
 streep, witte ~ 24
 streepje 24
 strelen 116
 streng 20, 39
 streng, (het heeft de) ~ 114
 streng, kwade ~ 114
 strengel, (het heeft de) ~ 114
 strengen, (zich) ~ 80
 strijken, (zich) ~ 83
 STRIJKER 63
 strijker 63
 strijkerd 63, 83
 stro, opmaken met ~ 117
 strobbel 16
 strobbelaar 16, 80
 strobbelen 80
 stroeber 110
 stroffelen 83
 stroffen 83
 strompelen 80
 STROMPELEND LOPEN BIJ HET AANTREKKEN 80
 strompelzak 80
 stronkelen 100
 strot 28
 strots 28
 struif 22
 struif, verkeerde ~ 20
 struikelaar 16, 80

struikelen 80, 82
 struimelen 77
 struivel 22
 strunkelen 80
 stubbelen 80
 student, oude ~ 16
 stug 55
 stug paard 55
 stuiken 80
 stuiker 56
 stuip, oude ~ 16
 stuiper 102
 stultes 16, 77
 stultes, hoge ~ 65
 stumper 110
 sturig 85
 sturigheid 85
 sturigheid, er hangt ~ aan 85
 sturigtijd 85
 sturigvocht 85
 stuur 55, 85
 suf 98
 sukkel(draf), op een ~ 72
 sukkelaar 60
 sukkeldraf 72
 sukkeldrafje 72
 SUKKELDRAFJE, OP EEN ~ LOPEN 71
 sukkelen 71
 sukkelkloot 77
 sul 60
 supieten 39

T

taai in de muil 57
 tabaksbuil 106
 taffelen 80
 takken 82
 tam 58
 tamme, (een) ~ 58
 tand 26
 TAND(EN) 26
 tand(en) 26
 tand, van ~ af 14
 tanden 26
 tanden 28
 TANDEN, AANWASSEN OP DE ~ 98
 tanden, driejarige ~ 28
 tanden, gebroken ~ 28
 tanden, gewisselde ~ 28
 TANDEN, WISSELEN VAN DE ~ 27
 tandvlees 99
 TANDVLEES, GEZWOLLEN ~ 98
 tandvlees, gezwollen ~ 98
 taperaar 80
 taperen 77
 tappen, (ze heeft) ~ aan de demen 90
 tas 30
 (te) brede stand 83
 (te) breed staan 83
 te, (de poten) staan ~ plat 102
 (te) eng gaan 83
 (te) eng lopen 83
 (te) eng staan 83
 te, goed ~ poot 59
 te, (het) staat ~ breed 102
 te, (het) staat ~ diep 102
 te, (het) staat ~ fel door 102
 te, (het staat) ~ laag 102
 te, (het) staat ~ plat 102
 te, (het staat) ~ recht 101
 te, (het) treedt ~ fel door 102
 (te) hol staan 83
 te kleine straal 110
 (te) kort staan 84
 te kort van voor 82
 te, krek ~ poot 59
 (te) lang gekoot 102
 te lang gesneden 8
 te lang van koot 102
 TE, MET DE POTEN ~ VER UIT ELKAAR STAAN 83
 (te) ruim staan 83
 te, slap ~ poot 100
 (te) smal staan 84
 te vierklaw (lopen) 75
 te viervoet (lopen) 75
 te wijd doorslaan 81
 te wijd doorstaan 102
 te wijd doortreden 81
 te wijd doortrekken 81
 (te) wijd gaan 83
 (te) wijd staan 83
 (te) wijd (staan) 83
 teeg 85
 teeg in de muil 57
 teeg van muil 57
 TEELBALLEN, TESTES 39
 TEELLID 39
 TEELLID, OMHULSEL VAN HET ~ 39
 TEELZAK 40
 teen, (het paard) gaat op de ~ 63
 teenganger 63
 teentrappier 63
 TEENTREDER 63
 teentredier 63, 81
 teentredersgang, (het heeft een) ~ 81
 teer 57, 70
 TEGELIJKERTIJD GALOPPEREN EN DRAVEN 75
 TEKEN, AFSCHIEDING ALS ~ VAN HENGSTIGHEID 85
 TEKEN, VOCHTAFSCHIEDING UIT

- DE TEPELS ALS ~ VAN
ZWANGERSCHAP 89
tekenen 86
tekenen, laten ~ 86
tenentreder 63, 82
TEPEL 34
tepel 34
TEPELS, VOCHTAFSCHIEDING
UIT DE ~ ALS TEKEN VAN
ZWANGERSCHAP 89
tepels, (ze heeft) zegels op de
~ 91
ter(d)wars 55
TESTES, TEELBALLEN, ~ 39
tet 34, 35
tet, van de ~ afdoen 95
tet, van de ~ afzetten 95
tettanden 27
tetten, (ze heeft) slijm aan de ~
90
tetter 13
TETVEULEN 12
tetveulen 12
tetveulentje 13
teug 85
teugheid 85
teutel 35
tienmaander 13
tiepig paard 59
tijd, rossige ~ 85
TIJDENS, MET DE BENEN
ZWAAIEN EN BEWEGEN ~
HET WERPEN 92
tippelen, (ze heeft) ~ 90
tippelen, (ze heeft) ~ aan de
demen 90
tippeltjes, (ze heeft) ~ 90
tippen, (ze heeft) ~ 90
tochtig 85
toefelen van hot naar haar 77
toffelen 80
tong, lap op de ~ 92
tongetje 93
toontrapper 81
toontreden 81
toontreder 63, 81
top 22
top, (ze heeft) ~ op de demen
90
toppen, (ze heeft) ~ 90
toppen, (ze heeft) ~ aan de
demen 90
trage, (een) ~ 54
trampelaar 63
trampelen 78
trappelen 78
TRAPPELENDE BEWEGINGEN
MAKEN 78
trappen 79
TRAPPEN, ZICH BIJ HET STAPPEN
- OP DE VOORHOEVEN ~ 81
treden, hij treedt (zich) 82
treden, op zijn varsen ~ 82
trekken 69, 118
trekken, deruit ~ 77
TREKKEN, PAARD DAT MET
RUKKEN TREKT 56
trekken, ze trekt aan 91
trekken, (ze) trekt natuur 90
trekker, oude ~ 16
trekkingen, (ze heeft) ~ 92
trekkussens 30
trekmeer 10
trekmerre 10
trekpaard 63
trepelen 78
trennen 80
tressen 20
treurt, (het) ~ 98
treuzelen 80
trimpelen 78
trippelaar 56, 63
trippelen 78
troebel 98
TROEBELE OGEN 98
troebele ogen 98
troebelig 98
tros 22
trouwe, (een) ~ 58
trullen, (zich) ~ 69
tuchtmeer 10
TUIG, HET PAARD WENNEN AAN
~ EN ARBEID 115
tuigen 115
tuimelen 69
tweede snuit 24
tweedehands, (een) ~ (paard) 4
tweedehands paard 4
tweedehandse, (een) ~ 4
tweederhandse, (een) ~ 4
tweehander, (een) ~ 4
tweehandig, (een) ~ (paard) 4
tweehandig paard 4
tweehandiger, (een) ~ 4
tweehands, (een) ~ (paard) 4
tweehands paard 4
tweehandse, (een) ~ 4
tweejaarse, (een) ~ 14
tweejarig 14
tweejarige, (een) ~ 14
twenter 14
twintiger 14
twintigmaander 14
- U
udder 34
udderren, (ze is aan het) ~ 91
UIER 34
uier 34
- UIER, LANG RUW HAAR ROND
BUIK EN ~ 34
uier, (ze heeft) krekelen aan de
~ 90
uier, (ze heeft) melk aan de ~
90
uier, (ze heeft) melk in de ~ 9C
uier, (ze heeft) melk in het ~
90
uier, (ze heeft) natuur in de ~
90
uier, (ze heeft) stopjes aan de
~ 90
uier, (ze heeft) was aan de ~
91
uier, (ze heeft) was aan het ~
90
uier, (ze) krijgt ~ 91
UIER, ZWELLEN VAN DE ~ 91
uieren, (ze is aan het) ~ 91
uieren, (ze) uiert 91
uilenhaak 99
uiteen staan 83
uiterhand 16
uiterhandse kant 16
UITGESTORT ZAAD VAN DE
HENGST 87
uitgooien, de kont ~ 79
uitgooien, (slijmraden) ~ 86
uitgooien, (ze) gooit uit 86
uithouwen 118
uitkappen 118
uitslag 111
uitsmijten, de kont ~ 79
uitvlucht 111
uitwerpen, (draden) ~ 86
UITWERPSELEN, DE EERSTE ~
VAN HET VEULEN 70
UITWERPSELEN VAN HET PAARD
70
- V
vaar 111
vaats 88
vademekant 16
vademmen, veem (~) 85
vademezij 16
vadempjes, veempjes (~) 85
VAGINA, GESLACHTSORGAAN
VAN DE MERRIE 40
vak 34
vallei 32
vallemans 16
vallemekant 16
vallemepaard 16
vallemezij 16
valling, (het heeft een) ~ 114
valmanszij 16
vals haar 111

- van de hand 16
 van de handse kant 16
 van de kant 16
 van de man 16
 van de mans 16
 van de mans kant 16
 van de manse kant 16
 van de manse zij 16
 van de meer afdoen 95
 van de meer afzetten 95
 van de meer zetten 95
 van de mem afdoen 95
 van de mem afzetten 95
 van de tet afdoen 95
 van de tet afzetten 95
 van het paard afzetten 95
 van het paard doen 95
 van het paard zetten 95
 van hot naar haar lopen 77
 van hot naar haar (lopen) 77
 van mans zij 16
 van tand af 14
 vanaf doen 95
 vanaf zetten 95
 vandeme 16
 vandemekant 16
 vandoor gaan 77
 vandoor gegaan 77
 vanestek 65
 vang 32
 vangen, (zich) ~ 81
 vanneme 16
 vannemekant 16
 vannemepaard 16
 vannemezij 16
 varkensgebit 99
 varkensoog 98
 varkensoog, (het heeft een) ~ 97
 vars 45
 varsen, dikke ~ 107
 varsen, op zijn ~ treden 82
 vart 111
 vast, niet ~ in de haam 80
 vaste, geen ~ gang (hebben) 77
 vazel 41
 vazele, (een) ~ 60
 veem (vademen) 85
 veemdraad 85
 veemmerre 86
 veempjes (vadempjes) 85
 vegen 83
 VEMEN 85
 ver, met de poten te ~ uit
     elkaar staan 83
 verge (fr.) 39
 verkeerde struif 20
 verkeld 114
 verkoot 100
 verkoud 114
 VERKOUDEN 114
 verlamd, pees ~ 106
 verliezen, natuur ~ 85
 verrekkeling 55
 verrekt, pees ~ 106
 verrotte straal 103
 vers, platte ~ 110
 versleten 16
 versleten bieck 14
 versleten bok 16
 versleten bonk 16
 versleten knol 15
 versleten kragge 15
 versleten merre 16
 VERSLETEN, OUD, ~ PAARD 14
 versleten oude bieck 14
 versleten paard 16
 versleten ruïn 16
 versnoven 114
 versnuibd 114
 verspenen 95
 vervang (subst.) 114
 vervangen 96, 100, 114
 vervleugelde, een ~ 83
 verzakte heup 62
 vessem 45
 vette hakken 107
 veulderen 92
 veuleden 92
 veuleke in 114
 VEULEN 10
 veulen 10, 13, 14, 91
 VEULEN, DE EERSTE
     UITWERPSELEN VAN HET ~ 70
 VEULEN, EEN ~ WERPEN 91
 veulen, (een) ~ werpen 92
 veulen, eenjarig ~ 14
 VEULEN, GEBORTEOMHULSEL
     VAN EEN ~ 92
 VEULEN, GESPEEND ~ 13
 veulen, gespeend ~ 13
 veulen, hengstige ~ 11
 veulen, jarig ~ 14
 veulen, meerloos ~ 12
 VEULEN, MOEDERLOOS ~ 12
 veulen, moederloos ~ 12
 veulen, niet gespeend (~) 13
 veulen, ongespeend (~) 13
 veulen van hooi 114
 veulenbrood 93
 veulenbroodje 93
 veulenen 92
 veulenkoek 93
 veulenmeer 10, 89
 veulenmerre 10
 veulenmerrie 89
 veulenpaard 89
 veulenplaaster 93
 VEULENS, KOEKJE DAT DE ~ BIJ
     DE GEBORTE IN DE MOND
     HEBBEN 92
 veulensgebeet 27
 veulensmeer 10, 89
 veulensmerre 10
 veulensmerrie 10
 veulenspoot 49
 veulenspootje 49
 veulenstand 27
 veulenstanden 27
 veulensvoet 49
 veulensvoetje 49
 veulensziekte 95
 veulentand(en) 27
 veulentje 13
 veulentje, klein ~ 13
 veulentje, moederloos ~ 12
 veulezen 92
 veulingen 92
 veulmeer 89
 veulmerrie 10
 vief 58, 59
 vief paard 59
 vierbeens 59
 vierentwintigmaander 14
 viergevoets (lopen) 74
 vierhakkig gaan 74
 vierjarige, (een) ~ 14
 vierjarige 14
 vierkant 59
 vierkantig 59
 vierkantige, (een) ~ 59
 vierkappens lopen 74
 vierkappens (lopen) 74
 vierkappens springen 74
 vierklauw, te ~ (lopen) 75
 vierklauwens lopen 74
 vierklauwens (lopen) 75
 vierklauwens springen 74
 vierkotig 59
 viersprong, (in een) ~ (lopen)
     75
 viersprongs (lopen) 75
 viervoet, te ~ (lopen) 75
 viervoeter 74
 viervoetig 59
 viervoetig gaan 74
 viervoetig lopen 74
 viervoetig (lopen) 75
 viervoetig op loop 75
 viervoetige, (een) ~ 74
 viervoetige weg 75
 viervoets lopen 74
 viervoets (lopen) 75
 viervoetsig lopen 74
 vieve, (een) ~ 58
 vilder, goed voor de ~ 16
 vilderspaard 16
 vinnig 58

- viool 41
 vits 39
 vlaams lopen 81
 vlaams (lopen/gaan) 81
 vlaams paard 81
 vlaams staan 81
 vlaamse, (een) ~ 81
 vlaamse, (het heeft de) ~ stand 81
 vlaamse, (het heeft) ~ poten 81
 vlaamsen 81
 vlakeren 81
 vlamen 81
 vlaming 81
 vlechten 20, 81, 117
 VLEES- EN SPIERAANZETTING
     LINKS EN RECHTS OP DE
     BORST 30
 vleesvlek 24
 vleien 116
 vlek 24
 vlek, (een) ~ op het oog 97
 vlek, (het heeft een) ~ 97
 vlek, (het heeft een) ~ op het
     oog 97
 vlekje 24
 VLEKJE OP DE NEUS 24
 VLEKJE, WIT STERVORMIG ~ OP
     HET VOORHOOFD 21
 vlekken, (het heeft) ~ 97
 VLEKKEN, WITTE ~ 111
 vlekkoog 98
 vleksnuit 24
 vlichten 117
 vliegen schudden 69
 vliegenbros 22
 vliegenschimmel 51
 vliegenvangervanger 61
 vlieger 55, 56, 58
 vliegerd 56
 vliem 32
 vlies 92
 vlok 58
 vlokker 58
 vlot 58, 59
 vlotte, (een) ~ 59
 vlugge, (een) ~ 58
 vluighaar 34
 vocht 93
 VOCHT AFSCHIEDEN 85
 VOCHT, MERRIE DIE ~
     AFSCHEIDT 86
 VOCHTAFSCHEIDING UIT DE
     TEPELS ALS TEKEN VAN
     ZWANGERSCHAP 89
 vochtafzet 85
 voelen 80
 voermanskant 17
 voermanszij 17
 voes 53
 voes, aftandse ~ 14
 voes, blauwe ~ 52
 voes, bruine ~ 52, 53
 voes, donkele ~ 53
 voes, donkere ~ 53
 voes, gebernde ~ 53
 voesbont paard 53
 voespaard 53
 voeschimmel 50
 voet 47
 voet, brokkelige ~ 103
 voet, kleine ~ 49
 voet, weke ~ 103
 VOETEN, BIJ HET STAPPEN DE ~
     KRUISELINGS PLAATSEN 81
 VOETEN, BIJ HET STAPPEN DE ~
     NAAR BINNEN KEREN 81
 voeten, droge ~ 103
 voeten, kwade ~ 103
 voeten, natte ~ 103, 07
 voeten, rotte ~ 103
 voeten, slechte ~ 103
 voeten, sprokke ~ 103
 voeten, weke ~ 103
 voeten, zachte ~ 103
 voetje, klein ~ 49
 voetje, voetje voor ~ gaan 71
 voetje voor voetje gaan 71
 voetkanker 110
 voetzool 48
 vol 88
 vol, bakkes ~ 28
 vol, de muil ~ 28
 vol, de muil ~ 28
 vol, gebeet 28
 vol in de hak 107
 vol, muil is ~ 28
 vol, niet ~ 88
 VOLDOENDE, BIJ HET STAPPEN
     DE HOEVEN NIET ~
     OPHEFFEN 83
 voljarig 14
 voljarig gebit 28
 voljarige, (een) ~ 14
 volle, (een) ~ 89
 volle hakken 107
 volle, in ~ galop (lopen) 74
 volle meer 89
 volle merre 89
 volle merrie 89
 volle muil 28
 volspat 46
 volzatten 28
 volzet 14
 volzet paard 14
 volzetten, (het is) volzet 28
 voor de bik 16
 voor de hop af 16
 voor, goed ~ te slachten 16
 voor, te kort van ~ 82
 voor, voetje ~ voetje gaan 71
 voorarm 43
 voorbeen 43
 VOORBENEN, VOORSTE DEEL
     VAN HET PAARD, TOT
     ACHTER DE ~ 18
 voorborst 18, 30
 vooreen, (de poten) ~ gooien
     81
 vooreen, (de poten) ~ slaan 81
 voorhand 18
 VOORHOEVEN, ZICH BIJ HET
     STAPPEN OP DE ~ TRAPPEN
     81
 VOORHOOFD, LANGWERPIGE
     STREEP VAN ~ TOT NEUS
     23
 VOORHOOFD, WIT STERVORMIG
     VLEKJE OP HET ~ 21
 voorkant 18
 VOORKNIE 43
 voorknie 43
 voorkoot 49
 voorkwartieren 18
 voorpaard 18
 voorpijp 43
 voorpoot 43
 VOORPOTEN, MET DE ~
     HARKEND OVER DE GROND
     KRABBEN 80
 voorscheen 43
 voorschenkel 45
 voorsporen 46
 VOORSTE DEEL VAN HET
     PAARD, TOT ACHTER DE
     VOORBENEN 18
 voorste, (het) ~ 18
 voorste knie 43
 voorste koot 49
 voorstel 18
 vooruitdabben 80
 vooruithouwen 78
 vooruitstampen 79
 vooruitstoten 79
 VOORUITTRAPPEN 78
 voorwerk 18
 voorwerken 92
 vors 98
 vos 53
 vos, donkere ~ 53
 vosje 53
 vos(PAARD) 53
 vospaard 53
 vosschimmel 50
 vossespoor, op het ~ lopen 81
 vot 37
 vot, de ~ opsmijten 80
 vreemd haar 111
 vreemd (haar) 111
 vreemde plekken 111
 vrek in de muil 57

- vrek paard 55
 vriendelijk 58
 vrietsel 118
 vrijen, (met het paard) ~ 116
 vroom 58
 vuil, (het) ~ 93
 vuil paard 55
 vuile, (een) ~ 54
 vuile straal 103
 vuilnis 93
 vurig 58
 vurige, (een) ~ 58
- W
- waalmoed 58
 waggelen 77
 wakker 58
 wakkere, (een) ~ 58
 wallach (du.) 8
 wand, losse ~ 110
 warboel 20
 wars 55
 wars in de muil 57
 warsdrijver 55
 warse, (een) ~ 55
 warskop 55
 was, (ze heeft) ~ aan de demen 90
 was, (ze heeft) ~ aan de uier 91
 was, (ze heeft) ~ aan het uier 90
 was, (ze heeft) ~ in de deem 90
 wat, er hangt ~ aan haar stopjes 91
 waterblaas 92
 waterknie 106
 waterrogen 98
 wazig 98
 week 57
 week in de bek 57
 WEEK IN DE MUIL 57
 week in de muil 57
 week in gen muil 57
 week in het bakkes 57
 week in zijn bakkes 57
 week van bakkes 57
 week van bek 57
 weeldeknobbel 46
 weelderig 58
 weerborstel 20
 WEERSTAND BIEDEND 56
 weerwas 20
 weesveulen 12
 WEG, GOED UIT DE ~ KUNNEND 59
 weg, viervoetige ~ 75
 weg, zigzag over de ~ (gaan) 77
- wegloper 56
 weidepaard 16
 weideveulen 14
 weinig, (paard met) ~ lichaam 59
 weisteren 81
 weke, (een) ~ 56, 57
 weke hoeven 103, 104
 weke muil 57
 weke poten 103
 weke voet 103
 weke voeten 103
 wendelen, (zich) ~ 69
 wennen, doen ~ 115
 WENNEN, HET PAARD ~ AAN TUIG EN ARBEID 115
 wentelen, (zich) ~ 69, 92
 WENTELEN, ZICH OVER DE RUG ~ 69
 werkblok 63
 werken 92
 werken, hij werkt gaarne 58
 werken, leren ~ 115
 werpen 86, 92
 WERPEN, EEN VEULEN ~ 91
 werpen, (een) veulen ~ 92
 WERPEN, MET DE BENEN ZWAAIEN EN BEWEGEN TIJDENS HET ~ 92
 wie een zatte (gaan) 77
 wie, getekend ~ een koe 53
 wie, (het loopt) ~ een koe 81
 wie, lopen ~ een fransman 81
 wieëren 66
 wijd, (het heeft) de poten ~ 102
 wijd, te ~ doorslaan 81
 wijd, te ~ doorstaan 102
 wijd, te ~ doortreden 81
 wijd, te ~ doortrekken 81
 wijd, (te) ~ gaan 83
 wijd, (te) ~ staan 83
 wijd, (te) ~ (staan) 83
 wijde gang 83
 wijde stand 83
 wijden 92
 wild 58
 wild galopperen 76
 wild gewas 111
 wild haar 34, 111
 wilde, (een) ~ 58
 wilde haar (vr.) 111
 wildeman 58
 willig 57, 58
 willige, (een) ~ 58
 wind 96
 windblazer 61
 windbuil 61
 windeter 61
- windhapper 61
 windjager 61
 windmaker 61
 windschepper 61
 windslurper 61
 windsnapper 61
 windvreter 61
 WINDZUIGER 61
 windzuiger 61, 113
 windzuiker 61
 windzuiper 61
 winnen 87
 winterhaar 34
 wis 22, 39
 wisje 22
 wisselen 28
 wisselen, (het heeft) gewisseld 28
 WISSELEN VAN DE TANDEN 27
 wisseltanden 28
 wit paard 50
 WIT STERVORMIG VLEKJE OP HET VOORHOOFD 21
 witoog 98
 witte baan 24
 witte bellen afgooien 85
 witte bles 22, 24
 witte, (een) ~ 50
 witte muil 24
 witte neus 24
 witte plak 22, 24
 witte plek 22
 witte plekken 111
 witte snuit 24
 witte staar 97
 witte ster 22
 witte streep 24
 WITTE VLEKKEN 111
 witte, (ze heeft) ~ biest aan de demen 89
 wolfsklauw 46
 WORDEN, DIKKER ~ 91
 wormen, (het heeft) ~ 98
 wrak 60
 wrat 45
 wrattel 45, 111
 wrede, (een) ~ 57
 wreed 57, 58
 wreed in de bek 57
 wreed in de muil 57
 wreed in gen muil 57
 wreed in het bakkes 57
 wreed in zijn bakkes 57
 wregelaar 55
 wrijf 45
 wrijven 83
 wringer 81
 wrong 20
 wuiles 60

Z

- zaad 87
 ZAAD, UITGESTORT ~ VAN DE HENGST 87
 zaadstreng 39
 ZAALRUG 62
 zaalrug 62
 zacht 57, 58
 zacht in de muil 57
 zachte beest 58
 zachte voeten 103
 zagen 77
 zak 34, 40, 92
 zak, ruwe ~ 34
 zakbreuk 8
 zakken, (het zakt) door de knieën 100
 zaknet 92
 zandmeer 55
 zatte, wie een ~ (gaan) 77
 ze blaast haar op 61
 ze, hij heeft ~ binnenin 81
 ze staat niet 88
 ze trekt aan 91
 zeeg 58
 zeenwater 95
 zeepogen 98
 zegels, de ~ komen 91
 zegels, de ~ zijn af 91
 zegels, (ze heeft) ~ 91
 zegels, (ze heeft) ~ aan de demen 91
 zegels, (ze heeft) ~ op de demen 91
 zegels, (ze heeft) ~ op de tepels 91
 zeik 104
 zeikerd 55
 zestander 28
 zetten, (de poten) overeen ~ 81
 zetten, van de meer ~ 95
 zetten, van het paard ~ 95
 zetten, vanaf ~ 95
 zeugeling 13
 zeveren 86
 (zich) aanstoten 82
 (zich) aanstrijken 81
 (zich) aantreden 81
 (zich) achterhalen 81
 ZICH BIJ HET STAPPEN OP DE VOORHOEVEN TRAPPEN 81
 (zich) draaien 69
 zich, (het) staat onder ~ in 82
 zich, (het) stoot ~ aan 63
 zich, hij treedt (~) 82
 (zich) in de ijzeren slaan 82
 (zich) kappen 83
 zich klappen 81
 (zich) klatsen 81
 (zich) klemmen 81
 (zich) kloppen 83
 (zich) kneukelen 83
 (zich) lammen 110
 (zich) niet houden 80
 (zich) ombruien 69
 ZICH OVER DE RUG WENTELLEN 69
 (zich) pakken 82
 (zich) raken 82
 (zich) rollen 69
 (zich) schokkelen 69
 (zich) schooieren 69
 (zich) schuddelen 69
 (zich) schudden 69
 (zich) schudderden 69
 (zich) schudsen 69
 (zich) schuibelen 69
 (zich) schuiveren 69
 (zich) schullen 69
 (zich) schuppen 82
 (zich) stampen 82
 zich stoten 82
 (zich) stoten 83
 (zich) strengen 80
 (zich) strijken 83
 (zich) trullen 69
 (zich) vangen 81
 (zich) wendelen 69
 (zich) wentelen 69, 92
 ziek 104
 zigzag over de weg (gaan) 77
 zij 16
 zij, naar de manse ~ 17
 zij, van de manse ~ 16
 zij, van mans ~ 16
 zijde 33
 zijden 33
 zijkanten 33
 zijn, (het) hangt in ~ knieën 102
 zijn, (het staat) door ~ boelee 102
 zijn, (het staat) stevig op ~ poten 64
 zijn, keef op ~ ogen 98
 zijn, op ~ gemak 71
 zijn, op ~ gemak gaan 71
 zijn, op ~ gemak lopen 71
 zijn, op ~ gemakje lopen 71
 zijn, op ~ poten lopen 82
 zijn, op ~ sloffen gaan 83
 zijn, op ~ varsen treden 82
 zijn, sterk in ~ bakkes 57
 zijn, week in ~ bakkes 57
 zijn, wreed in ~ bakkes 57
 ziltpoten 104
 zim 106
 zinking 106
 zinnig 58
 zitbeen 38
 zoeker 93
 zoeklap 93
 zoek tong 93
 zoet 58
 zoet in de muil 57
 zog 94
 zog, (ze heeft) ~ 91
 zok 94
 zondag(s)ziekte 95
 zondagkrank 96
 zondagskrank 96
 zondagskrankte 95
 ZONDAGSZIEKTE 95
 ZOOL 48
 zoel 48
 zot 58, 97
 zot staan 58
 zucht 106
 zuchterd 113
 zuigeling 13
 zuiger 12
 zuigkussen 93
 zuiglap 93
 zuiglapje 93
 zuigveulen 13
 zuigveulentje 13
 zuikeling 13
 zuikveulen 13
 zuikveulentje 13
 zuiver maken 116
 zure bengel 55
 zure, (een) ~ 55, 56, 100
 zwaaien 81, 92
 ZWAAIEN, MET DE BENEN ~ EN BEWEGEN TIJDENS HET WERPEN 92
 zwaaijer 81
 zwaar 63
 ZWAAR PAARD 63
 zwaar paard 63
 zwabberen 77
 zwadderaar 77
 zwak in de muil 57
 zwam, (ze heeft) ~ 91
 zwambuil 106
 ZWANGERSCHAP, VOCHTAFSCHEIDING UIT DE TEPELS ALS TEKEN VAN ~ 89
 zwans 39
 zwansen 118
 zware blok 63
 zware, (een) ~ 63
 zwart, (het) ~ 70
 zwart mest 70
 zwarte schimmel 53
 ZWARTE STAAR 97
 zwarte staar 97
 zwartkop 53

zwartschimmel 53	zweelwratten 46	zweren 111
zwartvoes 54	ZWEER 111	zwering 111
zweel 45	zweer 111	zwiebelen 92
zweelknobbel 45	zweetkwab 46	zwieren, (het) zwiert 81
zweelknop 45	zweetvrat 46	ZWIJMELEN 77
zweelwrat 45	ZWELLEN VAN DE UIER 91	zwijmelen 77
ZWEELWRAT, EELTWRAT, ~ 45	zwemmen 81	zwikken, (het is) gezwikt 100
zweelwrattel 46	zwensen 118	zwing 39

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (bemesten en ploegen)*, Assen 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (eggen en slepen)*, Assen, 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1
- WLD, I.3 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (weidebouw)*, Assen/Maastricht, 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8
- WLD, I.4 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht, 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4
- WLD, I.5 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (verbouw van knol- en andere gewassen)*, Assen, 1993 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (het paard)*, Assen, 1994 (152 p.). ISBN 90 232 2920 7

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (huisslachter en bakker)*, Assen/Maastricht 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (bierbrouwer en stroopstoker)*, Assen/Maastricht, 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (molenaar)*, Assen/Maastricht, 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0
- WLD, II.4 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (turfsteker en ertsontginner)*, Assen/Maastricht 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3
- WLD, II.5 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (mijnwerker)*, Assen/Maastricht, 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8
- WLD, II.6 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (imker, stro- of buntgrasvlechter)*, Assen/Maastricht, 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X
- WLD, II.7 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster)*, Assen, 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (pottenbakker, steenbakker, pannebakker, gresbuisenindustrie)*, Assen, 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3